

Inštitut za evropsko pravo
Medvedova 28
1000 Ljubljana

ŠTUDIJA

PREDLOG ZA REALIZACIJO CELOVITEGA PROJEKTA RAZVOJA GOSPODARSTVA, KI TEMELJI NA ZNANJU, V OBČINI TRŽIČ

Študijo pripravil: mag. Uroš PIVK

Ljubljana, Januar 2005.

KAZALO

1. UVOD.....	6
2. CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE	8
2.1 UVOD	9
2.2 CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE.....	11
2.2.1 Splošen napredek pri izvajanju Lizbonske strategije v obdobju 2000 – 2004	11
2.3 ZAPOSLOVANJE, EKONOMSKE REFORME IN SOCIALNA KOHEZIJA – STRATEŠKI CILJI DO LETA 2010	13
2.3.1 Prehod na konkurenčno, dinamično in znanju temelječe gospodarstvo	18
2.3.2 Evropsko R&R področje in področje inovacij.....	20
2.3.3 Ustvarjanje prijaznega podpornega okolja za ustanavljanje in razvoj inovativnih majhnih in srednjih podjetij	24
2.3.4 Gospodarske reforme za učinkovit in operativen notranji trg.....	25
2.4 VARSTVO OKOLJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ KOT KOMPONENTA LIZBONSKE STRATEGIJE.....	29
2.5 MODERNIZACIJA EVROPSKEGA SOCIALNEGA MODELA Z INVESTIRANJEM V ČLOVEŠKE VIRE IN IZGRAJEVANJEM STABILNEGA SISTEMA SOCIALNEGA VARSTVA.....	33
2.5.1 Izobraževanje in usposabljanje za življenje in delo v družbi temelječi na znanju	33
2.5.2 Več in boljše delovna mesta za EU: razvijanje aktivne politike zaposlovanja	36
2.5.3 Izboljšanje kvalitete dela	37
2.5.4 Enake možnosti	38
2.5.5 Modernizacija socialnega varstva.....	38
2.5.6 Pospeševanje socialne vključenosti	39
2.5.7 Imigracije v Evropsko skupnost	40
2.6 OD SPREJEMANJA ODLOČITEV DO PRAKSE : BOLJ JASEN IN SISTEMATIČEN PRISTOP.....	41
2.6.1 Izboljšanje obstoječih postopkov.....	41
2.6.2 Realizacija novih odprtih metod koordinacije	41
2.6.3 Pomen mobilnosti v EU.....	42
2.7 NADALJNJE PREDNOSTNE NALOGE IN CILJI IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE.....	43
2.7.1 Ohranjanje pozitivnih reform	44
2.7.2 Vlaganje v omrežja in znanje	45
2.7.3 Konkurenčnost gospodarskih panog in storitev.....	46
3. STRATEŠKI DEJAVNIKI ZA GOSPODARSKI, SOCIALNI IN REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE	47
3.1 UVOD.....	47
3.2 ČLANSTVO SLOVENIJE V EVROPSKI UNIJI.....	48

3.3	RAZVOJNI DEJAVNIKI.....	52
3.4	DOSEDANJI RAZVOJ SLOVENIJE – KRITIČNA ANALIZA	53
3.5	PREDNOSTNE NALOGE ZA KREPITEV GOSPODARSKEGA, SOCIALNEGA IN REGIONALNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI	57
3.5.1	Skladnost Enotnega programskega dokumenta, Programskega dopolnila ter ključnih prednostnih nalog z Lizbonskimi cilji.....	58
3.5.2	Skladnost 1. prednostne naloge: spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti z Lizbonsko strategijo.....	61
3.5.3	Skladnost 2. prednostne naloge: znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje z Lizbonsko strategijo.....	62
3.5.4	Vloga in pomen horizontalnih prednostnih nalog v Sloveniji	64
4.	MEHANIZMI ZA KREPITEV RAZVOJNIH DEJAVNIKOV IN DOSEGANJE CILJEV V OBDOBJU 2005-2013.....	65
4.1	PREHOD V NA ZNANJU TEMELJEČO DRUŽBO	69
4.1.1	Znanje – temeljni dejavnik razvoja.....	70
4.1.1.1	Izobraževanje in usposabljanje	71
4.1.1.2	Politika zaposlovanja	75
4.1.2	Informacijsko-komunikacijska infrastruktura – temelj razvoja novih storitev	76
4.1.2.1	Informacijsko-komunikacijska infrastruktura	77
4.1.2.2	Spodbujanje razvoja novih storitev	78
4.1.3	Raziskave in tehnološki razvoj	79
4.2	SLOVENIJA IN LIZBONSKA STRATEGIJA.....	81
4.2.1	Usmeritve slovenskega gospodarstva na poti h gospodarstvu temelječem na znanju	82
4.2.2	Razvoj slovenskih R&R dejavnosti in področij.....	83
4.3	POVEČEVANJE KONKURENČNOSTI GOSPODARSTVA	84
4.3.1	Povečevanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja.....	84
4.3.1.1	Dejavnosti za povečevanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja.....	85
4.3.1.2	Internacionalizacija podjetniškega sektorja.....	86
4.3.1.3	Pospeševanje razvoja malih in srednje velikih podjetij.....	88
4.3.1.4	Odpravljanje administrativnih ovir in izboljšanje poslovnega okolja	89
4.3.2	Pomen turizma za razvoj Slovenije	89
4.3.3	Tuje dobre prakse – primerjava Finske in Slovenije	92
4.3.4	Razvojna vloga javnih financ	95
4.3.5	Politika konkurence	96
4.4	SKLADEN REGIONALNI IN PROSTORSKI RAZVOJ.....	98
4.4.1	Problematika na področju regionalnega razvoja in urejanja prostora.....	98
4.4.2	Usmeritve za skladen regionalni in prostorski razvoj.....	100
4.4.3	Smiselnost ustanovitve regij	102
5.	SOCIALNI RAZVOJ SLOVENIJE.....	105
5.1	NAČELA IN CILJI SOCIALNEGA RAZVOJA	105
5.2	GLAVNI DEJAVNIKI SOCIALNEGA RAZVOJA.....	106
5.3	KLJUČNE USMERITVE NA PODROČJU SOCIALNEGA RAZVOJA	107
6.	ZAKLJUČEK.....	109

7. PREDSTAVITEV GORENJSKE	111
7.1 TRENDI GOSPODARSKIH GIBANJ NA GORENJSKEM.....	115
7.2 TRENDI POVEZANI S STRUKTURO ČLOVEŠKEGA POTENCIALA REGIJE.....	128
8. SWOT ANALIZA GORENJSKE REGIJE	137
8.1 NATANČNEJŠA OPREDELITEV PROBLEMATIKE	141
8.1.1 Ključni problem.....	141
8.1.2 Problemi razvoja gospodarstva.....	142
8.1.3 Turizem	144
8.1.4 Problemi razvoja človeških virov	146
9. MOŽNOSTI ZA GOSPODARSKI, SOCIALNI IN REGIONALNI RAZVOJ GORENJSKE	150
9.1 RAZVOJ GOSPODARSTVA, KI TEMELJI NA ZNANJU	150
9.2 RAZVOJ TURIZMA	152
9.3 RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA IN ČLOVEŠKIH VIROV	154
10. ZAKLJUČEK	156
11. RAZLOGI ZA INICIACIJO PROJEKTA V TRŽIČU	159
12. USTANOVITELJSTVO IN POBUDA ZA REALIZACIJO PROJEKTA ..	160
13. DOLOČITEV DEJAVNOSTI IN KONCEPTA	161
13.1 USTANOVITVE FAKULTETE	161
13.2 VZPOSTAVITEV TEHNOLOŠKEGA CENTRA.....	163
13.2.1 Tehnološki centri na Gorenjskem	163
13.2.2 Tehnološki center v Trziču	163
13.3 TEHNOLOŠKO POSLOVNA CONA.....	167
13.4 OSTALE DEJAVNOSTI V OKVIRU INFRASTRUKTURE NA OBMOČJU FAKULTETE IN TEHNOLOŠKEGA CENTRA.....	168
14. PREDVIDENI ČASOVNI PLAN	170
15. PRIČAKOVANI RAZVOJNI POTENCIALI OBČINE TRŽIČ NA PODLAGI REALIZACIJE PROJEKTA	170
16. PREDVIDENI CILJI IN REZULTATI PROJEKTA	171

17.	DODANA VREDNOST PROJEKTA.....	173
17.1	OCENA PREDVIDENIH STRUKTURNIH KAZALNIKOV.....	174
18.	ZAKLJUČEK.....	175

1. UVOD

Pričujoče gradivo predstavlja idejo o realizaciji celovitega projekta razvoja gospodarstva temelječega na znanju v občini Tržič, ki jo je vzpodbudila pridobitev nekdanjih Pekovih nepremičnin v trajno last občine Tržič. Cilj te ideje je, da se Tržič iz razmeroma slabo razvite občine s propadajočimi klasičnimi gospodarskimi panogami čevljarstva in tekstilne industrije, razvije v sodobno, na znanju temelječo gospodarsko, poslovno, izobraževalno, turistično in kulturno središče slovenskega in evropskega pomena.

Ideja o realizaciji celovitega projekta razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju, izhaja iz inovativnega koncepta, ki ga je razvil Inštitut za evropsko pravo na podlagi raziskovanja ciljev Lizbonske strategije in drugih razvojnih dokumentov. Koncept predvideva tesno dvosmerno vzajemno sodelovanje med različnimi nosilci razvoja in predvideva ustanovitev fakultete, razvojno raziskovalnega centra, tehnološkega centra, tehnološko poslovne cone in nekaterih drugih spremljajočih institucij.

Občina Tržič si že od nekdaj želi razvoj izobraževalnega področja in s pridobitvijo Pekovih nepremičnin se je pokazala edinstvena priložnost za to. Pa ne samo to. Izobraževalna institucija oziroma fakulteta je samo del mozaika, sicer najpomembnejši del, celovitega projekta razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju.

Na vas leži odločitev, da se uresniči ta enkratna priložnost, da se Tržič zopet razvije v pomembno gospodarsko področje ne samo gorenjskega, temveč slovenskega in evropskega pomena. Z razvojem celovite dejavnosti informacijsko-komunikacijske tehnologije, kamor poleg te, spada še področje multimedije in sodobnega poštnega prometa, nam to lahko uspe, saj bodo v Tržič prišla velika, pomembna slovenska in tuja podjetja, ki se ukvarjajo s to dejavnostjo. Poleg tega bo Tržič končno dobil pravo fakulteto in to s področja najbolj perspektivne svetovne gospodarske dejavnosti. Odveč je govoriti kolikšna frekvenca ljudi bo vsak dan v Tržiču, od poslovnežev, študentov, profesorjev, raziskovalcev, pa vse do turistov. In tu tiči celovitost projekta, saj se bodo z realizacijo projekta razvoja gospodarske dejavnosti, ki temelji na znanju, lahko razvijale tudi druge splošne gospodarske dejavnosti, kot sta npr. turizem in gostinstvo, bistveno več možnosti pa bo tudi za razvoj kulture in športa.

Ni na voljo veliko časa, saj projekt lahko vsak čas pričnejo uresničevati na drugem območju, Slovenija pa prenese le en projekt takega obsega, zato je potrebno čim prej začeti z realizacijo tega edinstvenega projekta.

Končno lahko občina Tržič resnično postane najlepša, pa tudi en najbolj razvitih občin v Sloveniji.

Študija je sestavljena iz treh delov. V prvem delu so najprej opisana teoretična izhodišča in cilji Lizbonske strategije ter trenutni evropski strukturnimi kazalci. Iz evropskega nivoja nato študija prehaja na Slovenijo, kjer so podana razvojna izhodišča na podlagi cilje Lizbonske strategije,. Hkrati je narejena tudi primerjava njenih ciljev in razvojne usmeritve Slovenije, na podlagi teh pa so podane posamezne usmeritve in izhodišča. V drugem delu študija obravnava Gorenjsko regijo, njeno razvojno problematiko in potenciale, pri tem se glavni poudarek daje razvojni problematiki občine Tržič. Tretji, zadnji del pa konkretno obravnava in opiše predlagani celoviti projekt razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju, v občini Tržič.

2. CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE

Evropska unija si je do leta 2010 postavila ambiciozen cilj, da postane najbolj konkurenčna in dinamična na znanju temelječa gospodarska velesila na svetu, tej miselnosti pa mora slediti tudi Slovenija. Ta ambiciozen cilj, sedaj znan kot Lizbonska strategija postavlja temeljne usmeritve za učinkovit gospodarski, socialni, posredno tudi regionalni razvoj, ki bo pomagal vsem ambicioznim državam članicam EU doseči vsesplošno blaginjo in napredek. Pri doseganju tega cilja ima veliko vlogo strukturna politika EU, ki s svojimi mehanizmi strukturnih pomoči v obliki različnih programov nepovratnih finančnih sredstev in pomoči pomaga manj razvitim državam članicam EU in posameznim regijam znotraj posameznih držav članic EU, da se hitreje gospodarsko, socialno in regionalno razvijajo. Vsaka država članica EU ima za učinkovit gospodarski, socialni in regionalni razvoj sprejete različne programske dokumente in strategije, znotraj le-teh pa so določene posamezne prednostne naloge in ukrepi, ki morajo biti usklajeni s strukturnimi in kohezijskimi politikami Skupnosti. Od leta 2000 izhodišče in temeljno usmeritev za določanje prednostnih nalog in ukrepov predstavlja Lizbonska strategija, ki v ospredje postavlja razvoj človeških virov s pomočjo izobraževanja, usposabljanja in učinkovitega zaposlovanja, razvoj gospodarstva temelječega na znanju s pomočjo uporabe in prenosa znanja in raziskav in razvojem ter uporabo najsodobnejše informacijsko komunikacijske tehnologije v gospodarstvu in socialno kohezijo predvsem s socialnim vključevanjem in enakimi možnostmi.

Od prvega maja 2004, ko je Slovenija postala polnopravna članica EU, je Lizbonska strategija postala eden njenih glavnih strateških dokumentov nadaljnjega gospodarskega, socialnega in regionalnega razvoja. Slovenija je pri sprejemanju svojih strateških razvojnih dokumentov in strategij že do sedaj upoštevala evropske smernice razvoja in v skladu z njimi določevala tudi prednostne razvojne naloge in ukrepe, ki so postali tudi del strategije strukturne politike in kohezije, saj je Slovenija kot manj razvita država EU upravičena do pridobitve nepovratnih finančnih sredstev in pomoči iz vseh skladov in drugih programov financiranja in pomoči. Žal je moč ugotoviti, da je Slovenija pri evropskih razvojnih strategijah ostala bolj ali manj na teoretični ravni saj o regionalnem napredku v Sloveniji še ne moremo govoriti. Če želi Slovenija postati ena najbolj razvitih

držav EU, je potrebno začeti sicer pravilno zastavljene strategije tudi dejansko uresničevati, začevši s področjem izobraževanja, ki dejansko postavlja temelje za nadaljnji gospodarski, socialni in regionalni razvoj.

2.1 UVOD

Lizbonska strategija, ki jo je Evropski svet sprejel marca 2000, določa nov strateški cilj Evropske unije za povečanje zaposlenosti, uvedbo gospodarskih reform in socialno kohezijo kot del na znanju temelječega gospodarstva.¹ Pogosto citirani glavni cilj strategije je, da mora EU do leta 2010 »postati najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bo sposobno trajne gospodarske rasti z več delovnimi mesti in boljšo socialno kohezijo«, kasneje je bil dopolnjen na zasedanju Evropskega sveta o trajnostnem razvoju v Goeteborgu.² Nova strategija tako temelji na treh stebrih, gospodarski in socialni obnovi ter varovanju okolja.

Odkar je Evropska unija začela izvajati Lizbonsko strategijo, je bil nedvomno dosežen napredek v smeri potrebnega prehoda na konkurenčno, na znanju temelječe gospodarstvo, ki ustvarja delovna mesta in za katero so značilni rast, socialna kohezija in varovanje okolja, kljub temu pa se ne razvija dovolj hitro, zato je nizozemski premier Jan Peter Balkenende³ dejal, da Evropska unija potrebuje korenite spremembe Lizbonske strategije, če želi uresničiti svoje cilje do leta 2010.⁴ Pri tem dodaja, da je potrebno zmanjšati predvsem birokratske ovire, ki zmanjšujejo konkurenčnost evropskega gospodarstva.

Za doseganje cilja Lizbonske strategije se morajo države članice EU zavezati, da bodo uveljavljale reforme, ki so bile določene na zasedanju Evropskega sveta v Lizboni. Pri tem Evropska komisija predlaga, da Evropski svet čimprej sprejme potrebne odločitve s poudarkom takojšnjega ukrepanja na treh prednostnih področjih, to je pospeševanje naložb v znanje in omrežje,⁵ krepitev konkurenčnosti evropskih podjetij in spodbujanje aktivne starosti v smislu prepričevanja starejših delavcev, naj ne izstopijo s trga delovne sile.

¹ Presidency Conclusions, Lisbon European Council, 23. and 24. March 2000.

² Na zasedanju Evropskega sveta v Goteburgu junija 2001 je bila Lizbonska strategija dopolnjena z okoljsko dimenzijo.

³ Nizozemska predseduje Evropski uniji v drugi polovici leta 2004.

⁴ Poročilo svetovnega ekonomskega foruma je pokazalo, da so le skandinavske države bolj konkurenčne kot ZDA, medtem ko Evropa kot celota precej zaostaja za svojimi cilji.

⁵ Pri tem imata ves čas prednost stopnja in kakovost naložb v raziskave, izobraževanje in usposabljanje.

Problematične so zlasti nekatere starejše države članice EU-15, ki kljub temu, da splošna raven izvajanja in napredek, ki je bil dosežen, še vedno ne zadostujeta. Na nekaterih področjih še vedno ostajajo težave, ki zavirajo celotno strategijo in s tem tudi vrnitev obdobja hitre rasti.⁶ Zaradi tega se od t.i. »zgodovinske širitve« 1. maja 2004, ko se je Evropska unija povečala na 25 držav članic in se Lizbonska strategija izvaja tudi v novih državah članicah, pričakuje, da bo prav vstop novih držav članic pomagal spodbuditi evropsko gospodarstvo, predvsem zaradi možnosti v smislu rasti, produktivnosti, sposobnosti pritegovanja novih naložb in zagotovo tudi neizkoriščenih potencialov, kljub nekaterim pomislekom. Gre za zelo prefinjeno in premišljeno strategijo EU-15 in je prav to tisti glavni dejavnik, da je bila sprejeta odločitev za sprejem desetih novih članic, med katerimi nekatere še sedaj v celoti ne izpolnjujejo vseh kopenhagenskih kriterijev.⁷ Gre torej za čisti ekonomski izračun držav članic EU-15, da ne morejo postati najbolj dinamično gospodarstvo na svetu, če ne bodo sprejeli medse manj razvitih držav, kjer bo evropska gospodarska rast izražena v BDP skozi čas bolj učinkovita, saj bo za razvoj gospodarstva temelječega na znanju potrebno na manj razvitih območjih in državah potrebno več vložka, kar pa se bo poznalo na gospodarski rasti vseh držav in celotne EU. To je tudi edini smisel, da je težnja EU tudi nadaljnje širjenje proti jugu in jugo-vzhodu, torej v balkanske države, Bolgarijo, Romunijo in Turčijo. Kljub temu je širitev pozitivna, saj je lahko ta koncept tudi gonilo slovenskega trajnostnega razvoja. Notranji trg ima tako po novem že sedaj 450 milijonov prebivalcev, od tega jih 300 milijonov uporablja skupno valuto evro, kar omogoča povečan obseg trgovanja znotraj Skupnosti, hkrati pa ustvarja nove možnosti za naložbe in organizacijo industrije, k čemur bodo prispevale vse države članice.

Lizbonska strategija se lahko za nekatere nove države članice EU tako obravnava tudi kot podaljšanje strukturnih reform, če želijo doseči trenutno veljavne standarde in uspešnost Unije, vendar imajo nove članice v tem smislu kot že rečeno, boljše možnosti za doseganje in preseganje dosežkov EU-15, predvsem v smislu močnejše rasti, večjih naložb in še neizkoriščenih gospodarskih potencialov.

⁶ Gospodarska rast EU-15 je bila v letu 2003 že tretje leto zaporedoma, torej vse od sprejetja Lizbonske strategije, slaba in nič kaj vzpodbudna, saj je znašala le 0,8% BDP.

⁷ Zasedanje Evropskega sveta junija 1993 v Kopenhagenu, kjer so bili določene obveznosti, ki jih morajo izpolnjevati države kandidatke za vstop v EU, in sprejeti kriteriji za ocenjevanje pripravljenosti držav kandidatke za polnopravno članstvo v EU.

Lizbonska strategija je izredno pomembna za prihodnost in blaginjo EU, zato je nujno, da se vse države članice zavežejo da jo bodo izvajale in uresničevale njene cilje.

2.2 CILJI LIZBONSKE STRATEGIJE

Tako imenovana «Lizbonska strategija» se nanaša na prvi del poročila izrednega sestanka Evropskega sveta 23. in 24. marca 2000, kjer so bili postavljeni okviri in strategije za novo gospodarsko in socialno razvojno pot Evropske unije. Lizbonska strategija ponuja temeljna ciljna izhodišča za uspešen gospodarski, socialni tudi regionalni razvoj v prihodnosti saj so si predsedniki držav in vlad Unije na srečanju v Lizboni marca 2000 zadali ambiciozni cilj iz Evrope narediti najuspešnejše in najbolj konkurenčno na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, kar pa seveda pomeni ravno gospodarski in socialni, hkrati pa predvsem s strategijo strukturnih politik, tudi regionalni razvoj. Na podlagi definiranih ciljev Lizbonske strategije je jasno, da večina novejših politik Skupnosti, vključno z izvedbenimi deli strukturnih politik, izhaja iz Lizbonske strategije, s tem pa tudi strategije razvoja in vse prednostne naloge in ukrepi držav članic, ki so definirane v okviru posameznih razvojnih programov, torej tudi Slovenije.

Lizbonska strategija je danes še nekaj več, je namreč učinkovito orodje za vodenje in primeren akcijski program za doseganje zastavljenih ciljev.

2.2.1 Splošen napredek pri izvajanju Lizbonske strategije v obdobju 2000 – 2004

Evropska komisija ugotavlja,⁸ da je od leta 2000, odkar se je začela izvajati Lizbonska strategija, nedvomno bil dosežen napredek, kar je omogočilo začetek nujno potrebnega prehoda na konkurenčno, na znanju temelječe gospodarstvo, ki bo v prihodnjih letih ustvarjalo nova delovna mesta, in za katero bo značilna rast, socialna kohezija in varstvo okolja.

Napredek do sedaj še ni tako izrazit pri izboljšanju vrednosti strukturnih kazalnikov, temveč predvsem v izvajanju širših smernic ekonomskih politik in smernic o

⁸ Poročilo Komisije spomladanskemu Evropskemu svetu, 26.03.2004, Evropska komisija, Bruselj, 2004.

zaposlovanju, kakršne je predlagala Komisija in odobril Svet.⁹ Kljub temu se nekatera področja izvajanja Lizbonske strategije spopadajo z velikimi problemi, ki zavirajo celotno strategijo in na ta način preprečujejo, da bi se dosegala hitra gospodarska in socialna rast. Problematična so predvsem tista področja, ki so v pristojnosti posameznih držav članic EU, med problematičnimi državami, ki smernic, ki jih določa Lizbonska strategija ne izvajajo v celoti, je tudi Slovenija.

Za rast so najbolj problematična predvsem štiri ključna področja. To so: znanje in omrežja, konkurenčnost v industrijskem in storitvenem sektorju, aktivna starost in izobraževanje in človeški kapital.

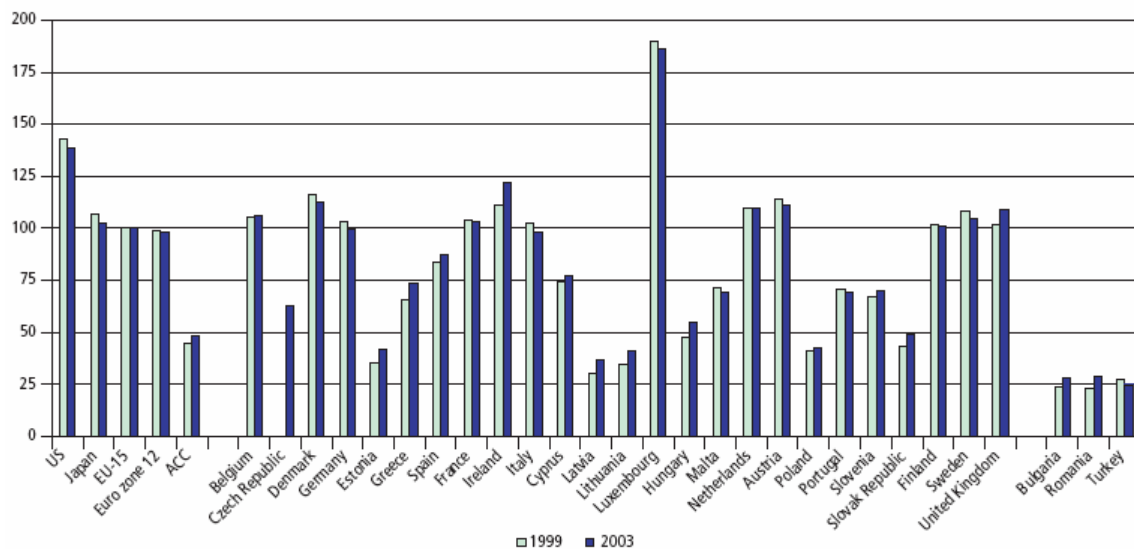
Spodnja preglednica »razkriva« vrednosti BDP po standardih kupne moči po posameznih državah članicah EU, ZDA in Japonske. Izhodiščna vrednost BDP je povprečje EU-15. S spodnjo preglednico prikazuje osnovno sliko gospodarske razvitosti EU po posameznih državah članicah, za primerjavo pa še ZDA in Japonske, ki veljata za najresnejšo konkurenco EU.

Kot bo vidno v nadaljevanju, je zanimivo, da je večina držav, ki imajo že tako visok BDP, zelo uspešnih tudi pri izvajanju Lizbonske strategije. Čeprav so nekatere že presegle ciljne vrednosti Unije za leto 2010, še naprej dosegajo napredke na posameznih področjih določenih v Lizbonski strategiji, čeprav bi bilo za pričakovati, da bodo večji napredki vidni v manj razvitih državah, ki se bodo z Lizbonsko strategijo razvijale hitreje.

⁹ V obdobju 2000-2004 je bilo sprejetih več kot 100 uredb, direktiv in programov na različnih področjih, vsi pa so sledili Lizbonskim ciljem.

Preglednica 1: Splošna ekonomska slika EU.

Preglednica 1 predstavlja splošno ekonomsko sliko EU v BDP per capita po standardih kupne moči (PPS). EU-15 predstavlja indeks 100. Vir: Eurostat 2003.

Posamezne države članice se očitno ne zavedajo, da bi nezadostno izvajanje Lizbonske strategije povzročilo znatne neto stroške za celotno EU v smislu manjše rasti, upočasnjene napredka glede stopnje zaposlitve in vedno večjega neskladja z nekaterimi pomembnimi gospodarskimi partnerji na področju izobraževanja in raziskovalno-razvojnih dejavnosti.

Če torej želimo, da se bodo uveljavile reforme, določene z Lizbonsko strategijo, je potrebna popolna zavezanost držav članic EU k uveljavljanju teh reform, s poudarkom na zgoraj navedenih ključnih področjih.

2.3 ZAPOSLOVANJE, EKONOMSKE REFORME IN SOCIALNA KOHEZIJA – STRATEŠKI CILJI DO LETA 2010

Evropska unija je bila v prehodu v 21. stoletje soočena z velikanskimi spremembami, ki so posledica globalizacije in na znanju temelječega gospodarstva. Te spremembe še danes vplivajo na celoten vidik življenja državljanov Evropske unije, zato zahtevajo radikalne spremembe evropskega gospodarstva. Skupnost mora oblikovati te spremembe v smislu vrednot in konceptov celotne družbe.

Ugotovitev o hitrem in pospešenem tempu sprememb je ob prelomu tisočletja narekovala od EU hitro reagiranje, da v celoti izkoristi ponujene priložnosti,¹⁰ iz tega pa je sledila potreba po sprejetju strateških ciljev in dogovor o učinkovitem programu za izgradnjo na znanju temelječe infrastrukture, povečevanju inovacij in gospodarskih reform in modernizaciji socialnega varstva in izobraževalnih sistemov.

Evropski svet je leta 2000 ugotovil, da ima Skupnost vrsto prednosti, ki se odražajo predvsem v dobri makroekonomski politiki, stabilni monetarni politiki, ki jo podpirajo trdne fiskalne politike v smislu podpore modernizaciji, nizki inflaciji in obrestnim meram, znižanju javnega primanjkljaja in zdravem plačilnem sistemu EU. Svet je ugotovil, da se je skupna valuta dobro prijela, skupni trg pa je končno prišel v fazo notranjega trga, od katerega imajo veliko koristi potrošniki in podjetja. Dalje je bilo ugotovljeno, da bo tudi nadaljnja širitev pripomogla k priložnostim za nadaljnjo rast in zaposlovanje, ugotovili so tudi, da ima Skupnost v splošnem zadovoljivo izobraženo delovno silo in izgrajene socialne sisteme, ki omogoča strukturne spremembe in prehod v na znanju temelječo družbo.

Kljub temu je bilo na takratnem zasedanju Evropskega sveta ugotovljenih tudi veliko slabosti, med njimi je najbolj očitna velika brezposelnost.¹¹ Struktura zaposlovanja še vedno kaže na visoko stopnjo nevključenosti žensk in starejših ljudi v trg dela. Še vedno je zaskrbljujoča tudi stopnja dolgotrajne nezaposlenosti in nesorazmerje zaposlenosti med posameznimi regijami EU. Storitveno področje ni dovolj razvito, saj je predvsem na področju elektronskih komunikacij in internetnem poslovanju še veliko rezerve. Prav tako je še vedno problem v pomanjkanju strokovnjakov s področja informacijske tehnologije, kjer narašča število nezapolnjenih delovnih mest. Ker je trenutna ekonomska situacija boljša, je potrebno čimprej začeti z ekonomskimi in socialnimi reformami, ki so del Lizbonske strategije in vključuje konkurenčnost in socialno kohezijo.

Na podlagi ugotovljene situacije je Evropski svet tedaj v Lizboni sprejel nove strateške cilje do leta 2010, kjer so se dogovorili glede najbolj pogosto citiranega cilja, »da EU postane najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki

¹⁰ Opazi se zavedanje potreb po spremembah in novih priložnostih, ki so bile na vidiku leta 2000, vendar celotna Skupnost, razen nekaterih posameznih držav članic, ni znalo že takrat izkoristiti napovedanih priložnosti, kaže pa se tudi okorelost sistema, ki ne zmore hitro reagirati na spremembe, kar predstavlja veliko nevarnost tudi v prihodnosti, hkrati pa to kliče po večji zakonodajni moči EU na teh ključnih področjih, od katerih je odvisen razvoj celotne EU.

¹¹ V letu 2000 je bilo v EU-15 kar 15 milijonov brezposelnih.

bo sposobno skrbeti za skladen gospodarski razvoj z več in boljšimi delovnimi mesti in večjo socialno kohezijo.« Da bi dosegli te cilje, je Evropski svet na tedanjem zasedanju sprejel strategijo, ki temelji na:

- prehodu na znanju temelječe družbe in gospodarstva, z boljšimi politikami za informacijsko družbo in raziskave in razvoj, kot tudi napredku strukturnih reform za doseganje konkurenčnosti in zaključkom procesa vzpostavitve notranjega trga;
- modernizaciji evropskega socialnega sistema, ki bo temeljil na investiranju v ljudi in preprečevanju socialne izključenosti;
- vzpostavljanju primerne makroekonomske politike za krepitev zdravega ekonomskega sistema in ugodnega okolja za gospodarsko rast.

Kot je razvidno, je strategija zastavljena tako, da bi omogočala Skupnosti, da vzpostavi primerne pogoje za polno zaposlovanje in z namenom okrepitve regionalne kohezije v Evropski uniji. Evropska komisija ima pri tem nalogo, da postavi cilje za polno zaposlovanje v novo nastajajoči družbi v EU, ki temelji na znanju in je podvržena svobodni izbiri vsake ženske in moškega.

V štirih letih je bil sicer dosežen splošen napredek, vendar je kljub začetnim pozitivnim in spodbudnim rezultatom potrebno storiti ogromno za uresničitev ciljev, ki si jih je zastavila EU do leta 2010, saj se vse bolj kažejo različne težave, kar potrjujeta tudi poročilo o izvajanju širših smernic ekonomskih politik in smernic o zaposlovanju¹² in mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora.¹³

Evropsko komisijo skrbi predvsem to, da zaposlenost in produktivnost ne prispevata v zadostni meri k rasti.¹⁴ Pri tem se pričakuje, da bo brezposelnost v letu 2004 še naraščala, in šele proti koncu 2005 naj bi začela rahlo upadati.¹⁵ Da je stanje še bolj zaskrbljujoče kaže tudi dejstvo, da se je splošna stopnja zaposlenosti ustavila,¹⁶ zato Komisija ugotavlja, da ne bo možno doseči vmesnih ciljev Lizbonske strategije v letu 2005,¹⁷ vprašljiv pa je tudi cilj za leto 2010, to je doseči 70% splošno stopnjo zaposljivosti. Jasno

¹² KOM(2004) 20 končno in KOM(2004) 24 končno.

¹³ Mnenje E. ekonomsko-socialnega odbora o izvajanju Lizbonske strategije, 1698/03, Bruselj, 2003.

¹⁴ Relativna stopnja BDP na prebivalca v EU se v letu 2003 ni spremenila, pri tem pa še vedno vidno zaostaja za ZDA, saj dosega le 72% BDP na prebivalca ZDA. (Vir: Eurostat, 2004.)

¹⁵ Stopnja brezposelnosti v letu 2004 naj bi po nekaterih projekcijah znašala 8,2% in kar 9,1 % v Evro območju. (Vir: SEC(2003) 1222 final, Jesenske ekonomske projekcije 2003-2005, Bruselj, 2003.)

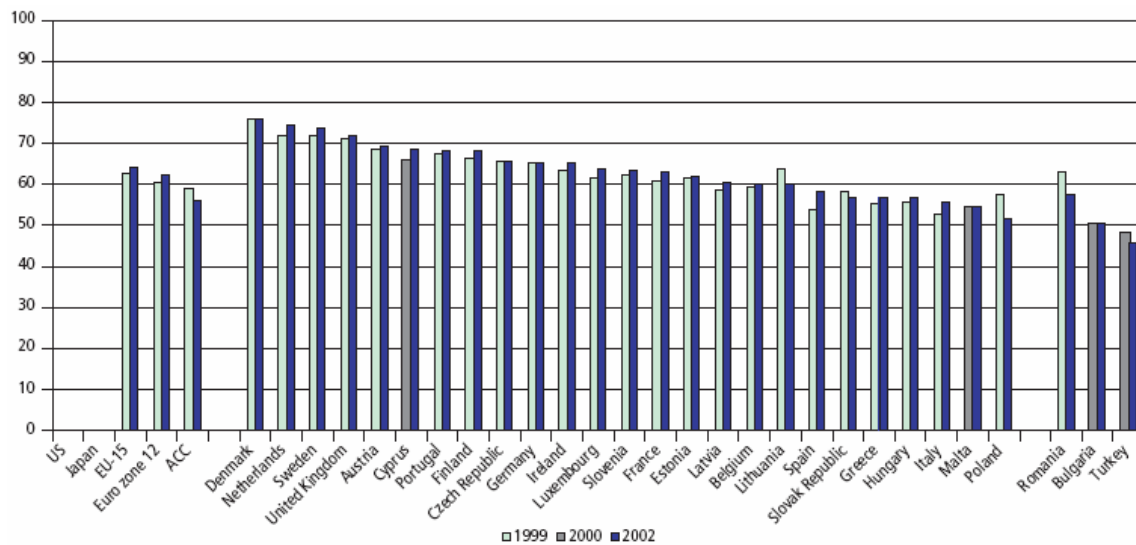
¹⁶ Splošna stopnja zaposlenosti je bila 64,8% v letu 2003 in je zrasla le za 0,5% v primerjavi z letom 2002, ko je bila stopnja zaposlenosti 64,3%. (Vir: Eurostat, 2004.)

¹⁷ Vmesni cilj stopnje zaposlenosti za leto 2005 je 67%.

je, da ob zdajšnjem trendu tega cilja Unija ne bo dosegla. Spodnja preglednica kaže stopnjo zaposlenosti med 15. in 64. letom starosti celotne populacije iste starostne skupine. Kot je razvidno so cilj, 70% splošno stopnjo zaposlenosti, nekatere države že presegle, medtem ko stopnja zaposlenosti v Sloveniji sicer narašča, vendar bo 70% stopnjo do leta 2010 težko doseči brez kakšnih drastičnih ukrepov državne oblasti.

Preglednica 2: Celotna stopnja zaposlenosti v EU.

Preglednica 2 kaže stopnjo zaposlenih oseb med 15. in 64. letom starosti celotne populacije iste starostne skupine. Vir: Eurostat 2003.

Tudi na področju socialne kohezije trenutno stanje ne kaže izboljšanja, kljub odločnemu zavzemanju za izboljšanje stanja. Komisija se zelo boji, da obstaja resna nevarnost povečanja revščine v kar nekaj državah članicah, predvsem zaradi nadaljnega naraščanja brezposelnosti, med vzroke spadajo tudi nestabilni pokojninski sistemi in sistemi socialnega varstva.¹⁸ Na podlagi Lizbonske strategije so se države članice zavezale k izvajanju strategije za socialno vključevanje,¹⁹ kar večina držav članic tudi izvaja v okviru nacionalnih akcijskih načrtov.

Kot kaže spodnja preglednica se stopnje revščine v posameznih državah močno razlikujejo, vendar je presenetljivo, kako nizek delež revščine imajo nekatere manj razvite države EU in kako visok delež imajo nekatere bolj razvite države EU. K temu prispeva ne

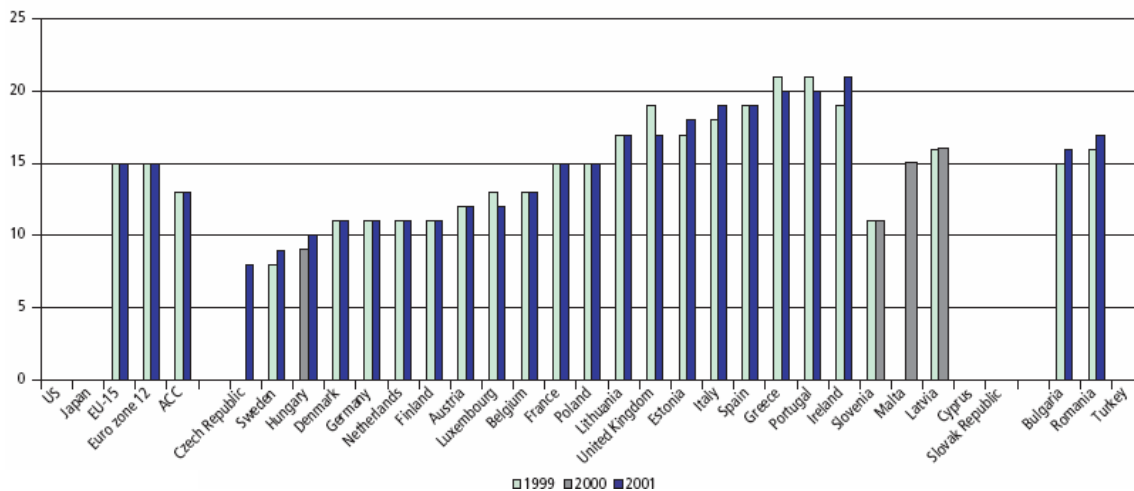
¹⁸ Komisija navaja, da se kar 55 milijonov ljudi oz. 15% celotnega prebivalstva EU trajno sooča z revščino. Pojav revščine je povezan z brezposelnostjo, saj je 38% vseh oseb, ki so na robu revščine, brez zaposlitve. (Vir: Eurostat, 2002.)

¹⁹ COM(2003) 773 final, Skupno poročilo Sveta in Komisije o socialnem vključevanju, Bruselj, 2003.

najbolj primerna lestvica za merjenje revščine, saj verjetno 60% povprečne stopnje dohodka pomeni neprimerno večji znesek v Luksemburgu kot pa npr. v Sloveniji, kjer je po podatkih Eurostata več kot 12% ljudi na pragu revščine, medtem ko je stopnja ljudi na pragu revščine v Sloveniji le nekaj nad 10%.

Preglednica 5: Stopnja revščine po dodelitvi socialnih pomoči v EU.

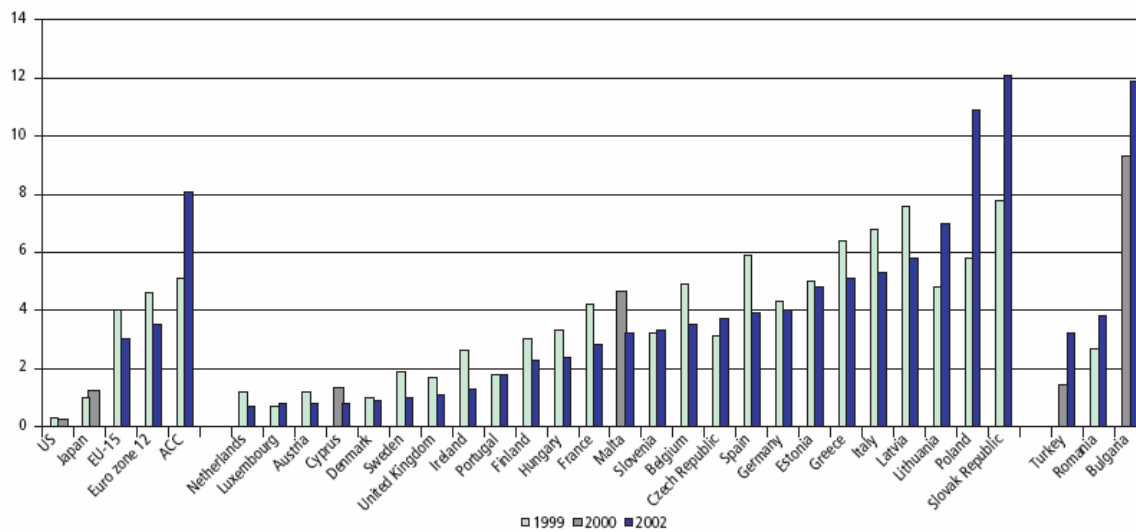

Preglednica 5 kaže delež ljudi s podobno procentualno stopnjo dohodka, ki je določena kot prag revščine. Ta znaša 60% povprečja nacionalne stopnje dohodka. Vir: Eurostat, 2003.

Problematiko socialne kohezije predstavlja tudi dolgotrajna nezaposlenost, ki resno ogroža doseganje Lizbonskih ciljev. Odpravo dolgotrajne brezposelnosti je možno odpraviti z aktivnim vključevanjem brezposelnih ljudi v izobraževanje in usposabljanje v tista področja gospodarskih panog, kjer kronično primanjkuje ustreznega kadra. Taka panoga je še vedno zlasti področje informatike, ki poleg potreb po ustreznih kadrih predstavlja tudi eno ključnih gospodarskih panog v prihodnosti, določenih v Lizbonski strategiji in nujno potrebno za prehod gospodarstva temelječega na znanju. Spodnja preglednica kaže na delež dolgotrajno brezposelnih oseb, pri tem je zanimivo, da je situacija oz. problematika nizke izobrazbene strukture prebivalstva in stopnja dolgotrajne nezaposlenosti problematična v istih državah članicah. To pomeni, da je problematika nezaposlenosti povezana z področjem izobraževanja, hkrati pa je obe problematiki hkrati in medsebojno možno rešiti z ukrepi obveznega vključevanja dolgotrajno nezaposlenih v izobraževanje in usposabljanje.

Preglednica 6: Stopnja dolgotrajne nezaposlenosti v EU.

Preglednica 6 prikazuje procentualno stopnjo dolgotrajne brezposelnosti, to je 12 mesecev ali več, celotne aktivne populacije. Vir: Eurostat, 2003.

2.3.1 Prehod na konkurenčno, dinamično in znanju temelječe gospodarstvo

Prehod na digitalno, na znanju temelječo gospodarstvo, ki ga narekujejo nove storitve in blago, predstavlja glavni zagon za rast, konkurenčnost in nova delovna mesta, poleg tega pa ima velik vpliv tudi na izboljšanje kvalitete življenja in varovanje okolja.²⁰

Cilj strategije je, da ima vsako podjetje in »državljan EU« dostop do poceni in zmogljive (hitre, širokopasovne) internetne povezave in širokega obsega storitev, ki jih nudi. Pri tem je glavni cilj, da vsi prebivalci EU razpolagajo vsaj z osnovnim znanjem informacijske tehnologije, ki jim omogoča normalno življenje in delo. Pri tem je potrebno rešiti predvsem problem funkcionalne nepismenosti in omogočiti uporabo IKT tudi ljudem z motnjami. Hkrati IKT igra pomembno vlogo pri regionalnem in urbanem razvoju in promoviranju ekološko čiste tehnologije. Veliko napora mora v informatizacijo vložiti celoten javni sektor na vseh nivojih, z namenom dostopa javnosti do čimveč informacij in opravljanju storitev preko IKT.

²⁰ Evropski svet je na zasedanju v Lizboni marca 2000 EK prosil naj pripravi eEurope akcijski plan, ki je bil predstavljen Svetu junija 2002 na zasedanju ES v Seville in sprejet januarja 2003. eEurope akcijski plan temelji na izmenjavi izkušenj in dobrih praks posameznih držav članic in EK, namen akcijskega plana pa je razviti moderno in dinamično okolje za varno in ugodno e-poslovanje tako javnega kot zasebnega sektorja. (Vir: EC, eEurope 2005, An Information Society for all, 2004.)

Zagotovo je uresničevanje celotnega evropskega e-potenciala odvisno od pogojev za delovanje elektronskega poslovanja in interneta, ki jih zagotavlja politika Skupnosti, ki mora najprej zagotoviti čimvečjo možnost za vzpostavitev širokopasovne internetne povezave. Zakonodajno mora urediti tako, da bo po eni strani spodbujala gospodarstvo, po drugi pa krepila zaupanje uporabnikov. Še naprej se mora EU truditi, da ohrani svojo vodilno vlogo pri razvoju ključnih tehnologij, kot je npr. mobilna komunikacija, obenem pa se mora zavedati hitrosti razvoja tehnologije, ki bodo narekivale bolj fleksibilne in dinamične zakonodajne pristope v prihodnosti.

Ključno vlogo za razvoj gospodarstva temelječega na znanju ima tako imenovani akcijski plan »eEurope 2005«, ki določa, da morajo imeti vsa podjetja in gospodinjstva v Uniji dostop do cenovno ugodne širokopasovne internetne povezave na čimveč možnih storitvenih področjih, pri tem pa mora vsak prebivalec Unije razpolagati z osnovnim znanjem uporabe IKT, ki mu omogoča normalno preživetje in delo v novi na znanju temelječi družbi. Glavne usmeritve akcijskega plana »eEurope« 2005 so dokončen razvoj eUprave, eUčenje, eZdravje, eGospodarstvo in popolna zaščita omrežij in informacij.

Možno je ugotoviti, da se aktivnosti na tem področju temeljito izvajajo, na kar kaže tudi podatek Evropske komisije, da se kar v 93% šol, kot tudi v podjetjih, državni upravi in gospodinjstvih, znatno uporablja internet, kar postopno vodi h gospodarstvu temelječem na znanju.²¹

Kljub temu je prispevek IKT k rasti produktivnosti premajhen,²² razlog je prepočasno uvajanje in uporaba IKT v nekaterih storitvenih sektorjih, predvsem v finančnem in trgovini na drobno in debelo, pa tudi v nekaterih industrijskih panogah, kar vodi k nizki rasti v splošni produktivnosti v Evropi. Pospeševanje tega področja zato še vedno predstavlja eno od prednostnih nalog EU.

Svet se je na zasedanju v Stockholmu leta 2001 strinjal, da je potrebno vse sile usmeriti v razvoj IKT, saj je prehod v na znanje temelječe gospodarstvo ključnega pomena za konkurenčnost in rast gospodarstva, hkrati pa tudi za vzpostavljanje večje socialne vključenosti. Pri tem so bila določena prednostna področja pri razvoju IKT, to pa so razvoj tretje generacije mobilne telefonije, vzpostavitev primerne okolja za brezžične

²¹ Poročilo Komisije Evropskemu svetu. Predstavitev lizbonskih reform za razširjeno Unijo. Bruselj, marec, 2004.

²² Prispevek IKT k rasti produktivnosti je za več kot polovico manjši od tistega v ZDA.

tehnologije po celi Evropi, razvoj naslednje generacije interneta (IPv6),²³ tem pa so bile v Barceloni dodane še prioritete razvoja odprtih platform digitalnih televizij in 3G komunikacij.²⁴

Vendar pa razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju, ne pomeni samo razvoj področja IKT. Sicer, drži, da je ključnega pomena za razvoj gospodarstva temelječega na znanju, vendar ta še zdaleč ni edina dejavnost, zaradi katere naj bi gospodarstvo temeljilo na znanju, kot zmotno prevladuje splošno mišljenje v Evropski uniji.

Gospodarstvo temelječe na znanju namreč pomeni koncept, kako se gospodarstvo iz klasičnih industrijskih panog in dejavnosti preusmeri in spremeni v visoko tehnološko razvojne dejavnosti z visoko dodano vrednostjo, ki temeljijo na znanju. Da je to možno doseči je potrebno znanje, vrhunski kadri, vlaganje v raziskovanje in razvoj, inovativnost ter vzpostavitev tesnega vzajemnega sodelovanja med gospodarstvom (podjetji) – R&R dejavnostjo (raziskovalnimi inštituti) – izobraževanjem (izobraževalnimi institucijami) – in oblastjo (nacionalno ali lokalnimi).

2.3.2 Evropsko R&R področje in področje inovacij

Zavedajoč se ključne vloge razvoja in raziskav v zagotavljanju gospodarske rasti, zaposlovanja in socialne kohezije, je Svet na zasedanju v Lizboni sklenil, da mora Skupnost delovati v smeri vzpostavitve evropskega področja R&R,²⁵ predvsem pa morajo biti raziskovalne aktivnosti na nacionalnih in Skupnostni ravni bolj usklajene in koordinirane, tako da bodo uporabljene na najboljši možni in inovativni način. Hkrati se s tem ponuja ugodne možnosti nadaljnjega razvoja najboljšim evropskim strokovnjakom. V okviru na znanju temelječega gospodarstva je posebno skrb še naprej potrebno namenjati nagrajevanju najboljših idej in inovacij, še posebej patentiranju in zaščiti patentov.

Evropska komisija na podlagi Lizbonske strategije skupaj z državami članicami (a) razvija ustrezne mehanizme za povezovanje nacionalnih in mednarodnih programov, od

²³ Stockholm European Council, March 2001.

²⁴ Barcelona European Council, March 2002.

²⁵ The European Research Area: Providing new momentum – Strengthening – Reorienting – Opening up new perspectives, COM(2002)565, 16.10.2002.

katerih je trenutno v ospredju 6. okvirni program,²⁶ (b) z davčnimi olajšavami, skupnim vlaganjem in ugodnimi krediti Evropske investicijske banke²⁷ razvija ustrezno podporno okolje za zasebne investicije in partnerstvo pri R&R in razvoj novih tehnologij, (c) spodbuja razvoj po metodi »benchmarking-a«²⁸ nacionalnih raziskav in razvoja politik, (d) pospešuje postavitve hitrih širokopasovnih internetnih povezav in povezovanje različnih izobraževalnih in raziskovalnih institucij, (e) deluje v smeri odstranitve raznovrstnih ovir pri zagotavljanju mobilnosti raziskovalcev in ob hkratnem zavzemanju za privabljanje in zadržanje visoko kvalitetnih raziskovalcev v EU.

Čeprav se zavedamo pomembnosti tega področja, so ukrepi za povečanje obsega naložb v raziskave neenotni in prepočasni. Če se zavedamo, da si je Skupnost z Lizbonsko strategijo in barcelonskim ciljem²⁹ postavila ambiciozni cilj, da splošno vlaganje v raziskovalno-razvojne dejavnosti doseže 3% BDP Unije, je jasno, da ob tem tempu, ta cilj do leta 2010 ne bo dosežen.³⁰ Poleg tega se raziskovalni prostor kljub nekaterim napredkom razvija prepočasi, zato je Evropski svet v letu 2003 sprejel akcijski načrt vlaganja v raziskave.³¹ Pri tem je bil zelo ekspliciten Evropski svet v Bruslju 2003, ko je bilo ugotovljeno, da je srednjeročni razvoj Unije odvisen samo od količine novih virov razvoja, ki jih lahko doprinese R&R področje. Ključno vlogo pri tem igra precejšnje povečanje zasebnih in javnih investicij v vsa področja verige znanja, ki bodo pripomogle k razvoju visoko usposobljenih strokovnjakov in inovacij, ki bodo pospešili konkurenčnost. Pri tem Svet poziva vse države članice, da morajo čim bolj povečati vlaganje v R&R področje in inovacije.

²⁶ Decision No. 1513/2002/EC of the European Parliament and of the Council, 27.06.2002, O.J. 29.08.2002.

²⁷ EIB je bila ustanovljena z Rimsko pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti (Peti del, naslov I, 5. poglavje)(*), kot taka pa uživa status pravne osebe in finančne avtonomije ter ima lastne organe odločanja v okviru sistema Skupnosti.

²⁸ Benchmarking je po svojem izvoru menedžerska tehnika, s katero se na podlagi primerjav kontinuirano ugotavljajo slabosti in prednosti nekega poslovnega sistema ter odkrivajo primeri dobre prakse, da bi na tej podlagi izvedli izboljšave glede na meritve v predhodni fazi. Tipičen slovenski izraz za benchmarking je konkurenčna primerjava (MŠZŠ, 2002; 32).

²⁹ Barcelonski cilj pomeni zavezanost držav članic EU k namenjanju 3 % BDP za raziskave v EU-25 do l. 2010. Sklep ES, Barcelona, 2001.

³⁰ Trenutni stanje strukturnih kazalnikov kaže, da se splošno vlaganje v R&R dejavnosti bližajo 2% BDP, vendar le ob povprečni letni stopnji 4% (1997-2002), pri tem pa je potrebno računati, da je gre za povprečje Unije in če se zavedamo, da nekatere države že presegajo 3% BDP za R&R dejavnosti, je jasno, da druge namenjajo v povprečju le med 1 in 1,6%. Slovenija je s svojimi 1,53% BDP po povprečju nekje na sredini lestvice, medtem, ko je zaradi majhnosti po dejansko vloženi sredstvih na dnu lestvice. (Vir: Eurostat, 2004.)

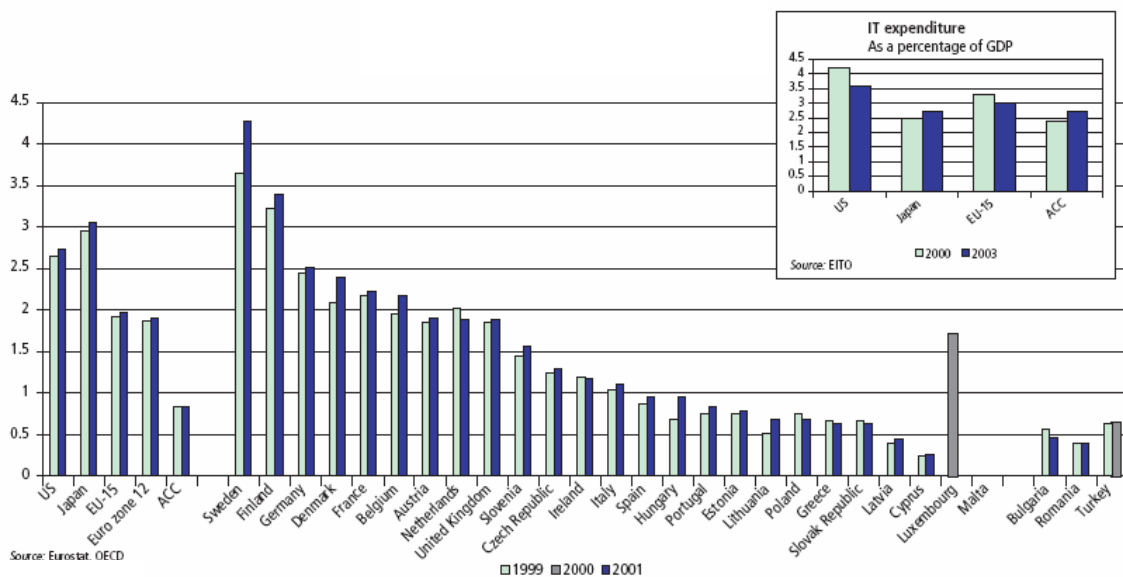
³¹ COM(2003) 226 final, Vlaganje v raziskave: akcijski načrt za Evropo.

Poleg nezadostnega vlaganja v R&R dejavnost, je glavni problem pomanjkanje raziskovalcev v EU, kar lahko privede do resnih posledic in nedoseganja ciljev Lizbonske strategije.³²

Iz preglednice so razvidne razlike med državami v izdatkih za raziskovalno in razvojno dejavnost. Spodnji primeri nazorno kažejo, zakaj so posamezne države članice EU tako uspešne v razvoju in lahko služijo kot tuje dobre prakse. Če želimo, da Slovenija doseže in preseže povprečno stopnjo razvitosti EU, moramo čimprej čimveč BDP nameniti za R&R dejavnost. Te prakse bi se morale držati vse države članice EU, še posebej najmanj razvite. Menim, da so vrednosti izdatkov za R&R dejavnost dejanski pokazatelj razvojne uspešnosti nekaterih držav članic EU, saj te iste države bolj ali manj pri vseh strukturnih kazalnikih dosegajo najboljše ali pa vsaj dobre rezultate.

Preglednica 7: Izdatki za R&R dejavnost v % BDP v EU.

Preglednica 7 prikazuje nacionalne izdatke za R&R dejavnost v % BDP. Desno zgoraj pa manjša preglednica prikazuje izdatke IKT dejavnost in razlike v % BDP med ZDA, Japonsko, EU-15 in takrat še države pristopnice k EU. Vir: Eurostat in OECD, 2003.

Manjša preglednica kaže razlike v izdatkih za IKT med ZDA, Japonsko, EU-15 in novimi državami članicami EU. Iz preglednice je razvidno, da daleč največ BDP za razvoj IKT nameni ZDA, zanimivo je, da EUR-15 nameni procentualno več izdatkov za IKT kot

³² Število raziskovalcev v EU je bilo leta 2001 le 5,7 na 1000 zaposlenih, medtem ko je v državah, ki presegajo stopnjo 3% BDP za naložbe v R&R dejavnost, to število precej višje v ZDA npr. 8,1/1000, Japonska 9,1/1000 (EK,2003; 118).

Japonska, čeprav je Japonska bolj uspešna. Zavidljivo visoko vrednost dosegajo tudi nove države članice EU, ki dosegajo vsaj raven EU-15.

Skupno R&R področje in področje inovacij je zelo široko. Posebej bi izpostavil program »6th Framework«, ki je ključni program za podporo Evropskega področja razvoja in raziskav ter inovacij s posebnim poudarkom na sodelovanju med mednarodnimi raziskovalnimi institucijami in aktivnostmi ter skupnimi razvojno raziskovalnimi projekti. Cilj 6 okvirnega programa je pritegniti in pospeševati sodelovanje čimveč mednarodnih malih in srednjih podjetij v raziskavah in inovacijah.

Drugo pomembno področje predstavljajo tako imenovane mejne tehnologije in biotehnologija, ki predstavljajo ključni faktor za prihodnji razvoj Unije, vendar je področje še dokaj nerazvito, zato Evropski svet poziva Komisijo, naj čimprej pripravi ustrezna izhodišča in strategije za razvoj tega področja.³³

Vse bolj v ospredju je tudi razvoj čiste in okolju varne tehnologije, ki predstavlja pomembno vlogo pri doseganju Lizbonskih ciljev. Pri tem Unija poudarja pomen na razvoju novih oblik goriva in tehnologij, ki bi pripomogle k okoljsko znosnim transportnim sistemom, hkrati bi razvoj take tehnologije močno prispeval h konkurenčnosti in razvoju evropskega gospodarstva. Evropska komisija zato skozi različne programe³⁴ spodbuja razvoj novih goriv in tehnologije za vozila in njihovi implementaciji na trgu.

V času ko terorizem pomeni grožnjo celotnemu razvitemu svetu, vključno z Evropsko unijo, je spodbujanje obrambnega R&R področja samoumevno in hkrati nujno. V letošnjem letu je bila tako ustanovljena skupna evropska Obrambna agencija, katere naloga je razvoj novega orožja in R&R dejavnost na tem področju.

Kot najnovejšo usmeritev in prioriteto evropskega R&R področja je Evropski svet v Bruslju sklenil s podpisom Vesoljske zelene knjige, ki stremi k ustanovitvi lastne evropske vesoljske agencije in lastnemu vesoljskemu programu.³⁵

Na koncu nekaj besed velja nameniti še področju zaščite intelektualne lastnine. Čeprav je bilo področje zaščite intelektualne lastnine in Skupnostnega patenta določeno že v prvotni Lizbonski strategiji, je bil manjši napredek v smeri sprejetja in izvajanja ustrezne

³³ Brussels European Council, March 2003.

³⁴ EIHP, LIFE, 6th Framework, itd.

³⁵ Brussels European Council, March 2003.

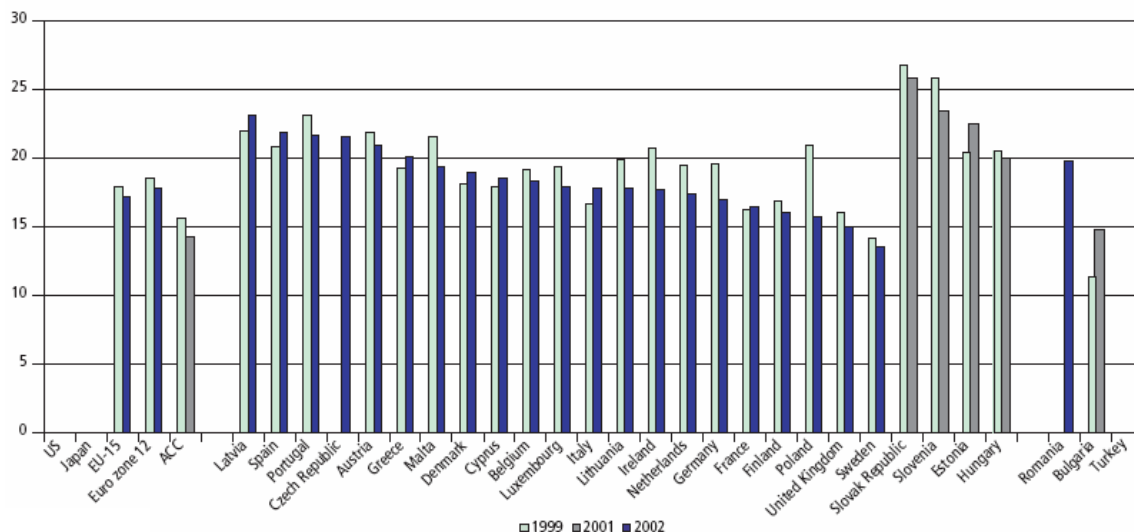

zakonodaje dosežen šele v zadnjem času, zato Evropski svet poziva, da je potrebno popolno sodelovanje med Komisijo in državami članicami na tem področju.

2.3.3 Ustvarjanje prijaznega podpornega okolja za ustanavljanje in razvoj inovativnih majhnih in srednjih podjetij

Evropski svet ugotavlja, da je konkurenčnost in dinamičnost podjetij odvisna od ustrezne zakonodaje, ki lahko ugodno vpliva na investicije, inovacije in podjetništvo, zato je še posebej pri ustanavljanju MSP potrebno znižati stroške za začetek opravljanja dejavnosti in odstraniti nepotrebno birokracijo. Evropske institucije, nacionalne, regionalne in lokalne oblasti se morajo truditi, da bodo zagotavljale tako regulativo in podporno okolje, da bo spodbudno za razvoj sodelovanja med ključnimi in inovativnimi dejavnostmi, podjetji in finančnimi trgi, R&R, izobraževalnimi ustanovami, svetovalnimi podjetji in tehnološkimi trgi.

Preglednica 8: Stopnja gospodarskih investicij po posameznih državah EU.

Preglednica 8 prikazuje stopnjo vlaganja zasebnega sektorja v bruto kapitalu. Vrednosti so izražene v procentih BDP. Vir: Eurostat, OECD, 2003.

Preglednica prikazuje stopnjo zasebnih investicij v gospodarstvo po posameznih državah, vendar pa podatki žal ne prikazujejo kolikšen del predstavljajo tuje investicije. Po

podatkih Eurostata in OECD gre pri novih državah članicah, takrat še državah pristopnicah k EU, za napoved iz leta 1999, tako, da je takšna stopnja investicij možna, medtem ko je trenutna stopnja investicij v upadanju.

Evropska komisija je že v letu 2000 v skladu z odprto metodo koordinacije začela spodbujati »benchmarking« pridobivanje tujih dobrih praks na vseh ključnih področjih, ki so pomembne za ustanavljanje MSP. K temu je pripomogla Evropska listina za mala podjetja, ki poudarja pomembnost majhnih podjetij za razvoj, konkurenčnost in zaposlovanje v Uniji. Zlasti pomembno je spodbujanje podjetništva, ki v kombinaciji z notranjim trgom pomeni ključ za razvoj in nastanek novih delovnih mest. Pri tem Svet poudarja, da je pomembno, da se podjetniki usmerijo predvsem na nove oblike podjetništva, predvsem v smeri storitev povezanih z uporabo interneta in poziva vse države članice k sprejetju Evropske listine za MSP in uporabi tujih dobrih praks. Pri tem se je potrebno zavedati, da je za rast in blaginjo pomembna dinamična in konkurenčna industrija ter da morajo biti na nivoju Unije in nacionalnih nivojih izboljšani pogoji za delovanje na vseh področjih, vključno s turizmom, poudarek je potrebno dati zmanjšanju administrativnih in zakonodajnih ovir pri ustanavljanju MSP in njihovem razvoju.

Posebej pomembno je področje inovacij MSP, saj inoviranje in razvoj novih produktov, storitev ter inovativni načini podjetništva pomenijo nujen pogoj za dolgotrajen obstanek in razvoj MSP, pri tem je potrebno razvijati iniciative za spodbujanje podjetništva skozi izobraževalne sisteme in promovirati pomen podjetništva v širši družbi s pomočjo različnih mehanizmov.

2.3.4 Gospodarske reforme za učinkovit in operativen notranji trg

Ker se notranji trg hitro razvija, je potrebno hitro posredovanje, da se oblikuje vse posamezne sektorje in izboljša posamezne ukrepe znotraj posameznih sektorjev ter da se kar najbolje zaščitijo interese tako podjetij kot potrošnikov. Pri tem Svet ugotavlja, da so merila za pošteno in zakonito konkurenco in predpisi za sredstva državnih pomoči nujne za razvoj in delovanje gospodarstva na nivoju notranjega trga.

Za učinkovite gospodarske reforme in operativen notranji trg je potrebno na celotnem območju EU, torej v vseh državah članicah, liberalizirati področja energetike, elektrike,

plina, transporta, telefona, poštних storitev in druga področja javnih storitev, med drugim tudi vesoljskega programa. Pomemben korak za učinkovit notranji trg je tudi nadaljnja poenostavitev zakonodaje, vključno z javnimi storitvami tako na nacionalnem kot Skupnostnem nivoju. Pri tem je potrebno promovirati konkurenčnost in zmanjšati splošno raven državnih pomoči, ki jih je potrebno preusmeriti s poudarka na dajanju posameznim podjetjem, horizontalnim ukrepom interesov Skupnosti, torej zaposlovanju, regionalnem razvoju, okoljevarstvu, izobraževanju in raziskavam. Slednje velja predvsem za nove države članice EU. Evropski svet se strinja, da so za rast, zaposlenost in socialno vključenost potrebne tudi strukturne izboljšave.

Evropski svet se je na zasedanju v Lizboni zavzel tudi za razvoj učinkovitega in transparentnega finančnega trga, ki bo pospeševal rast in zaposlovanje predvsem z dobro alokacijo kapitala³⁶ in zmanjševanjem stroškov le-tega s pridobivanjem novih idej, s podpiranjem podjetniške kulture in spodbujanjem dostopa in uporabe novih tehnologij. Poleg tega so obravnavali tudi vlogo rizičnega kapitala, ki vpliva na nastanek visoko inovativnih MSP in odpiranju novih trajnih delovnih mest, ter sklenili, da mora biti do leta 2005 sprejet prioriteten finančni akcijski plan, ki bo zaključil tudi fazo finančnega področja v okviru notranjega trga.

V okviru strateških ciljev je bila določena tudi strategija koordiniranja makroekonomskih politik, kot je fiskalna konsolidacija ter kvaliteta in trdnost javnih financ, ki pospešujejo rast, zaposlenost in prehod na znanju temelječega gospodarstva, kar nakazuje na povečano vlogo pri usmerjanju strukturnih politik.

Danes je notranji trg zelo uspešen gospodarski prostor, še vedno pa ima ogromno neizkoriščenega potenciala, zato Evropska komisija ugotavlja, da je potrebno pospešiti integracijo blagovnih trgov v smislu povečanja obsega čezmejne trgovine in čezmejnih naložb, preprečevanja tehničnih zaprek, ki ovirajo prost pretok blaga in delovati v smeri povečanja zaupanja potrošnikov v čezmejno poslovanje in elektronsko trgovanje, kar bo izboljšalo konkurenčnost. Tudi v storitvenem sektorju je notranji trg še vedno zelo razdrobljen, predvsem na področju distribucije in maloprodaje, zato je potrebno odstraniti prepreke, ki zavirajo ustanavljanje podjetij in izvajanje čezmejnih storitev, saj storitveni

³⁶ To področje po novem ureja Uredba: Commission Decision of 23. March 2004 fixing the allocation of performance reserve by Member States for Community Structural Funds assistance under Objective 1,2,3 and the Financial Instrument for Fisheries Guidance outside Objective 1, C(2004) 883, 17.4.2004, O.J. (L111)41.

sektor že danes predstavlja 70% delež BDP, v prihodnosti pa se bo ta delež še povečeval. Nadaljnji razvoj notranjega trga zavira tudi pomanjkanje politične volje pri določanju nekaterih strateških ukrepov za povečanje konkurenčnosti, kot so patent Skupnosti, priznavanje strokovne izobrazbe v EU, uveljavljanje intelektualne lastnine, oblikovanje skupnih podlag za uveljavljanje davka od dobička podjetij, hkrati pa tudi upad stopnje prenosa evropskih direktiv, ki urejajo notranji trg. Komisija ugotavlja,³⁷ da je še posebno zaskrbljujoče stanje pri prenosu direktiv, sprejetih na podlagi Lizbonske strategije.³⁸

V prihodnjem obdobju bo potrebno pozornost nameniti tudi obetajočim področjem, ki danes še niso povsem v ospredju, vendar predstavljajo ključen dejavnik za konkurenčnost in uspešnost evropskega gospodarstva in delovanje notranjega trga. Tako področje predstavljajo finančne storitve, kjer je potrebno resnično poenotiti finančni trg, potrebno je odstraniti fiskalne motnje, ki se kažejo v različnih davčnih stopnjah med posameznimi državami članicami EU, zato je potrebno sprejeti enotno evropsko davčno zakonodajo na nekaterih področjih.

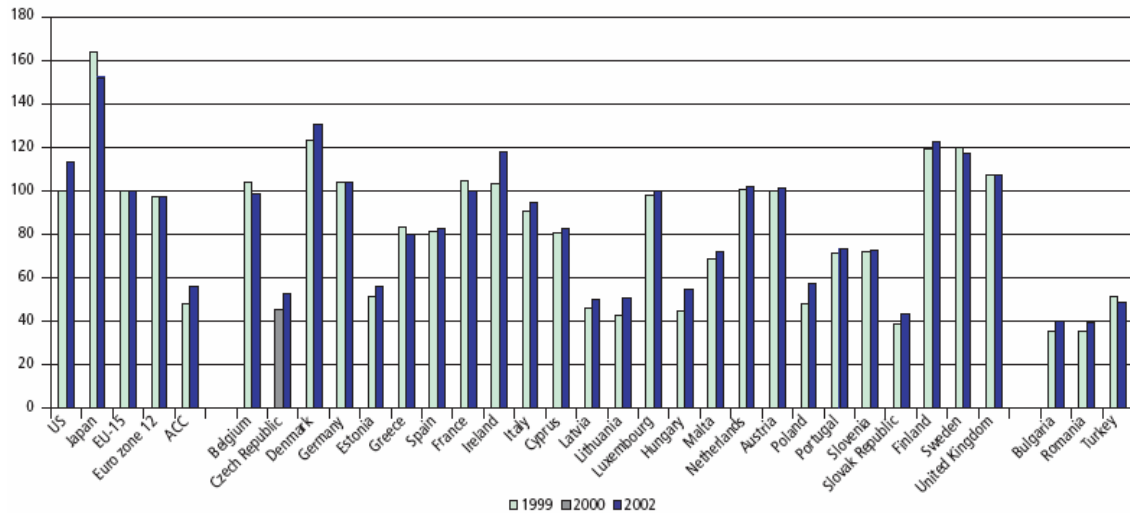
Kot je razvidno iz spodnje preglednice, obstajajo tudi precejšnje cenovne razlike potrošnih dobrin med posameznimi državami članicami EU. Ta razlika je še posebej očitna med državami EU-15 in novimi državami članicami, kjer je razlika v cenah teh dobrin tudi do 60% med povprečjem cen EU-15 in novimi državami članicami, medtem ko vrednost največjih cenovnih razlik znaša tudi do 85% in več med posameznimi državami članicami EU. Obstaja nevarnost, da se bodo ob uvedbi evra kot nacionalnih valut v novih državah članicah cene posameznih potrošnih dobrin močno povišale, vendar se ob tem lahko zgodi, da bodo močno ogroženi socialni sistemi v novih državah članicah in s tem tudi Lizbonski cilji. Še več, takšen scenarij lahko zavre gospodarsko rast celotne Unije in nas pahne na raven pred sprejetjem Lizbonske strategije. Tako Evropska komisija, kot tudi slovenska oblast mora biti pri usklajevanju finančne politike skrajno previdna, tako da se bodo cene dobrin usklajevale postopoma z izboljševanjem splošne socialne slike in doseganjem blaginje.

³⁷ COM(2004) 22 final. Izvedbeno poročilo o strategiji notranjega trga (2003-2006), Bruselj 2004.

³⁸ Na nivoju EU je bilo sprejetih več kot 70 direktiv na podlagi Lizbonske strategije, pri tem jih je bilo le 40 prenesenih v nacionalne zakonodaje, kar znaša v povprečju le 58,3%, medtem ko so nekatere države (Francija, Nemčija, Grčija) prenesle le med 35 in 40% vseh direktiv. Pri tem je zanimiv podatek, da je od vseh 40 prenesenih direktiv le 7 direktiv takšnih, ki so jih v nacionalno zakonodajo prenesle vse države članice. (Vir: Eustrostat, 2004).

Preglednica 9: Primerljive stopnje cen v EU.

Preglednica 9 prikazuje cenovne razlike dobrin zasebnih potrošnikov z vključenim davkom med posameznimi državami EU. Povprečje cen predstavlja stopnja EU-15 = 100.

Pomemben dejavnik predstavlja tudi ugodno zakonsko okolje, kjer morajo evropski in nacionalni zakonodajni organi skrbeti za učinkovitost, preprostost in prilagodljivost zakonodajnih okvirov.

Za notranji trg je izrednega pomena tudi liberalizacija električnega, transportnega, telekomunikacijskega, poštnega in trga goriv, saj predstavljajo poglavitno oporo uspešnosti notranjega trga. Odprtje trgov pomeni povečanje učinkovitosti in konkurenčnosti ter zagotavljanje visokega nivoja kakovosti, hkrati pa zmanjšanje preobremenjenosti za okolje.

Z vidika notranjega trga je zanimiv poziv Evropskega sveta Komisiji,³⁹ da pripravi ustrezne predloge regulativ za vzpostavitev enotnega evropskega zračnega prostora, z namenom učinkovite uporabe in upravljanja letalskega prometa, ki naj bi bil vzpostavljen do konca leta 2004, vendar so problematične nekatere države članice, ki izpostavljajo vprašanje teritorialne suverenosti.⁴⁰

Kako obsežni, a hkrati detajlni so cilji Lizbonske strategije, kaže projekt Galileo, katerega pobudnik je Evropski svet leta 2000. Galileo projekt se nanaša na izstrelitev lastnega satelita, ki bo vzpostavil sistem evropske satelitske navigacije. Pri projektu sodelujejo

³⁹ Odstavek 17, Lisbon European Council, March 2000.

⁴⁰ Odstavek 29, Brussels European Council, March 2003.

tako evropske institucije, kot posamezne države članice in zasebni vlagatelji, ki imajo komercialni interes.

V okviru ciljev Lizbonske strategije liberalizacije transportnega področja⁴¹ je zajeto tudi področje izgradnje in razvoja evropskega transportnega omrežja (TEN), kjer so bili na zasedanju Evropskega sveta v Barceloni leta 2002 sprejeti novi prioritetni projekti, podani s strani Komisije. Pri tem Svet poudarja, da se morajo v ta namen spodbujati investicije v osnovno infrastrukturo skozi mehanizme obstoječih finančnih instrumentov, torej Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada in javno-zasebnih iniciativ.⁴²

Tudi področje trgovine je v Lizbonski strategiji obširno zajeto, saj multilateralni trgovinski sistemi pomagajo k doseganju strateških ciljev Unije, vključno s spodbujanjem gospodarske rasti, skladnega regionalnega razvoja in socialnih dimenzij globalizacije.⁴³

2.4 VARSTVO OKOLJA IN TRAJNOSTNI RAZVOJ KOT KOMPONENTA LIZBONSKE STRATEGIJE

Varstvo okolja in trajnostni razvoj kot komponenta razvojne strategije sta bila v Lizbonsko strategijo vključena na zasedanju Evropskega sveta v Goeteborgu leta 2001,⁴⁴ čeprav je bil predlog podan že leto prej v Feiri⁴⁵ s ciljem poudarjanja učinkovitega in skladnega vključevanja gospodarskega, socialnega in okoljskega vidika v oblikovanje politik ter zavezanost k izkoriščanju popolne sinergije med temi tremi sestavinami. Učinkovita raba naravnih virov lahko prispeva tako k produktivnosti gospodarstva in hkrati zmanjšuje onesnaževanje okolja, stopnjo hrupa, pripomore k razbremenitvi prometa. Hkrati lahko bolj dinamično gospodarstvo pripelje do boljšega okolja, saj hitrejša gospodarska rast lahko pripelje do večje razpršitve uporabe novih tehnologij, ki so varčnejše z energijo in zato povzročajo manj onesnaženja. Ker od odločitve v Goeteborgu ni bilo nobenih konkretnih napredkov v smeri varstva okolja, je Evropski svet leta 2003 v Bruslju⁴⁶ sklenil, da morajo vse evropske institucije in države članice takoj pričeti z aktivnostmi in strategijami v smeri vzpostavljanja ukrepov za učinkovito

⁴¹ Odstavek 17, Lisbon European Council, March 2000.

⁴² Odstavek 30, Brussels European Council, March 2003.

⁴³ Odstavek 45, Goeteborg European Council, June 2001.

⁴⁴ Odstavek 20, Goeteborg European Council, June 2001.

⁴⁵ Feira European Council, June 2000.

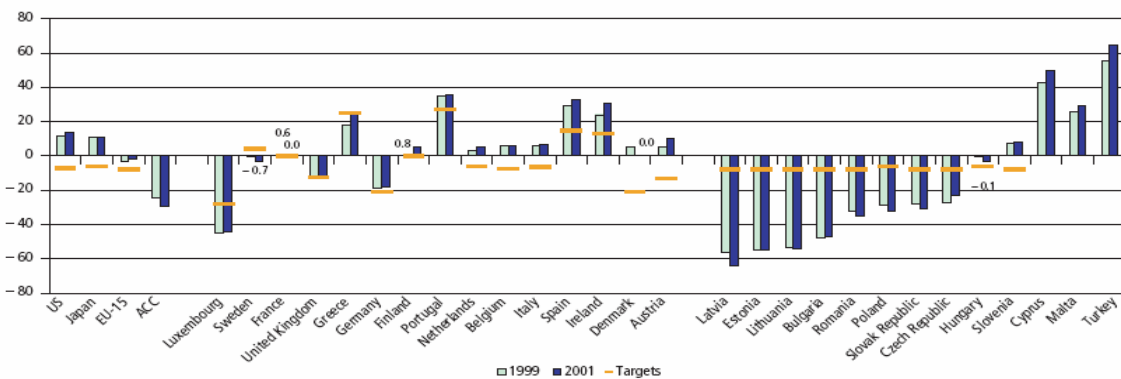
⁴⁶ Odstavek 57-58, Brussels European Council, March 2003.

varstvo okolja. Slednje aktivnosti bodo predvsem pomagale pri okrepitvi Cardifškega procesa⁴⁷ o integraciji okoljskih vprašanj v posamezne sektorske politike in razvoju celovitih in posameznih prednostnih nalog v okviru posameznih politik.⁴⁸ Pri tem se morajo tako evropske institucije kot države članice zavzeti za vpeljavo strukturnih kazalnikov za spremljanje področja varovanja okolja in identifikacijo dobrih praks.

Žal se večina držav članic tega ne zaveda, zato so njihova prizadevanja na področju varovanja okolja v splošnem nezadovoljiva, kar kaže predvsem na pomanjkanje zavedanja pomena varovanja okolja na srednji in dolgi rok. Najbolj problematične so emisije toplogrednih plinov, saj močno presegajo raven iz leta 1990, kljub zavezanosti ciljem, določenim s Kiotskim protokolom.⁴⁹ Zato se pozdravlja odločitev Sveta in Evropskega parlamenta, da se uvede poseben davek za tiste, ki na različne načine onesnažujejo okolje preko dovoljenih mejnih vrednosti, saj le s takimi ukrepi lahko preprečijo in uspešno omejujejo onesnaževanje okolja in pripomorejo k doseganju Lizbonskih ciljev.

Preglednica 10: Stopnje emisij toplogrednih plinov po posameznih državah članicah EU

Preglednica 10 prikazuje procentualne spremembe vrednosti emisij toplogrednih plinov od leta, ko so se emisije začele meriti in cilji, ki so na podlagi Evropskega sveta do konca leta 2008 določeni s Kiotskim protokolom. Vrednosti so izražene v CO₂. Vir: European Environment Agency, European Topic Centre on Air and Climate Change, Bruselj, 2004.

Podobne razmere vladajo tudi na področju izkoriščanja energije, saj kljub nekaterim izboljšavam, po ugotovitvah Evropske komisije, poraba energije še naprej raste za

⁴⁷ Conclusions on Cardiff European Council, Strategies for integrating environment and sustainable development into respective policy areas, Cardiff, June 1998.

⁴⁸ Commission working document on Integrating environmental considerations into other policy areas- a stocktaking of the Cardiff process, COM (2004) 394 final, Brussels, 1.6.2004.

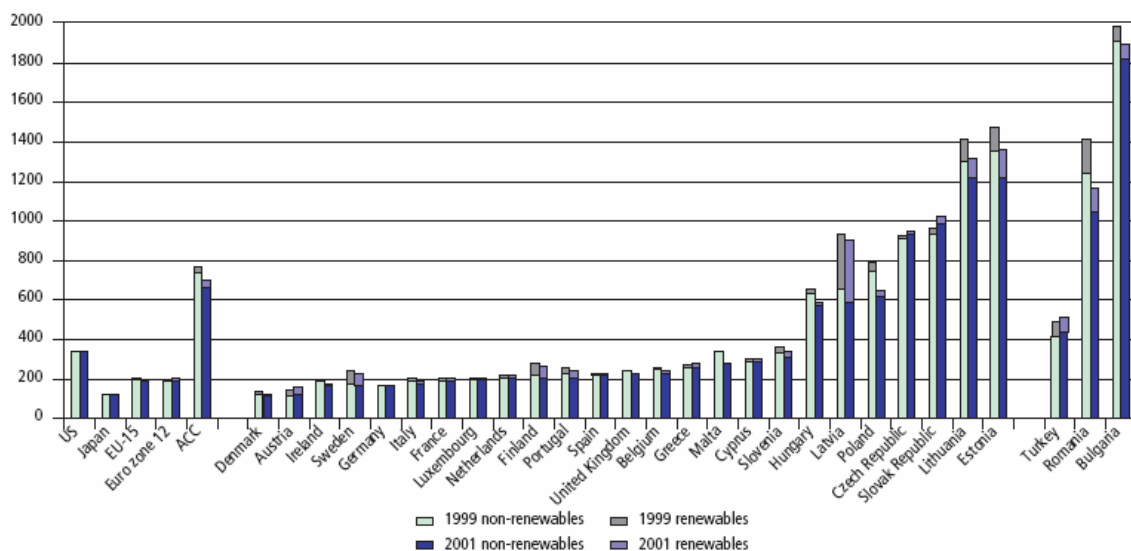
⁴⁹ Kioto's Protocol, Kioto Convention, Kioto, 1997.

povprečno 1% letno, pri tem pa je še vedno zelo nizek delež obnovljive energije, ki je s 6% premajhen, glede na cilje, da se do leta 2010 doseže raven 12%. Hkrati je neuresničljiv tudi cilj, da se proizvede 22% bruto porabe električne energije iz obnovljivih virov.

Iz razpredelnice je že na prvi pogled jasno, da daleč največ energije porabijo gospodarsko manj razvite države članice EU, katerih gospodarstvo in industrija temeljita pretežno na tradicionalnih panogah. Preglednica zato jasno nakazuje nujnost preusmeritve gospodarstev večine novih držav članic, tudi Slovenije, v gospodarstvo temelječe na znanju.

Preglednica 11: Gospodarska intenziteta porabe energije v EU.

Preglednica 11 prikazuje bruto porabo električne energije. Vrednosti porabe energije so pridobljene tako, da so vrednosti nacionalnega BDP deljene s številom kilogramov nafte v vrednosti 1000 EUR, ob predpostavki, da so cene nafte nespremenjene. Vir: Eurostat, 2003.

Komisija opozarja tudi na povečanje obsega prometa, ki ponekod presega celo stopnjo rasti BDP in pretirano izkoriščanje narave, kar ima za posledico erozijo prsti, izgubo biološke raznolikosti, kakovost zraka in voda, ki so po besedah Komisije skrb vzbujajoči. To narekuje potrebo k uvajanju bio-goriv v transportne namene in sicer Komisija predvideva, da naj bi do leta 2010 vsaj 5,75% vrednosti vsega goriva predstavljalo bio-gorivo.⁵⁰

⁵⁰ COM (2003) 745/2, final, EC, Bruselj 2004.

Drugačno sliko kažejo prizadevanja za izvajanje politike trajnostnega razvoja, saj je večina držav članic sprejela lastne strategije trajnostnega razvoja, ki jih izvajajo na nacionalnih nivojih, pri tem so nekatere usmerjene predvsem v nacionalno okolje, med tem ko so druge usmerjene bolj globalno. Franz Folker, predstavnik evropske zveze delodajalcev – UNICE, pravi, da se pri izvajanju Lizbonske strategije okoljske vidike pogosto zanemarja, saj je velik poudarek na okoljski zakonodaji, ki je za podjetja zelo obremenjujoča in ne more dati rezultatov, če ni veljavna na svetovni ravni, kar se je v zadnjih letih potrdilo z izredno majhnim izboljšanjem okolja.⁵¹

Komisija opozarja, da bodo morale države članice okrepiti svoja prizadevanja za sprejetje trajnostnih modelov proizvodnje in potrošnje, zlasti z večjimi prizadevanji za uvajanje okolju prijaznih tehnologij, kot so se to obvezale v Johannesburgu.⁵² Pri tem Komisija poudarja, da bo namenjala vse več sredstev za obstoječe in nove rešitve s področja okoljevarstva. Hkrati se je potrebno zavezati tudi k zmanjšanju emisij toplogrednih plinov, za kar pa morata Svet in Evropski parlament sprejeti še določeno zakonodajo s tega področja, kljub temu pa je Unija odločena, da ohrani vodilno vlogo pri spodbujanju ukrepov globalnega skladnega razvoja z vidika okoljevarstva, ki so bili sprejeti v Johannesburgu, Dohi in Monterreju.⁵³

Napori Unije glede okoljevarstvenih vidikov so zlasti vidni v sprejetem 6. okoljskem akcijskem programu, ki predstavlja ključni instrument za napredek k trajnostnemu razvoju, ki med drugim predvideva tudi okoljevarstvene vidike za gospodarsko rast in nove zaposlitve. Tako je bilo na zasedanju Evropskega sveta v Bruslju 2003 dogovorjeno, da je za doseganje lizbonskih ciljev potrebno, da vsaka država članica stremi k doseganju svojih polnih gospodarskih potencialov, vendar ob upoštevanju in varovanju okolja in kvalitete življenja. Okoljevarstveni vidiki so zlasti pomembni iz vidika inovacij, saj napori za varovanje okolja vodijo k razvoju novih tehnologij in inovacij.

⁵¹ Okrogla miza o Lizbonski programu in državah kandidatkah, SBRA, oktober 2003.

⁵² World Summit on Sustainable Development (WSSD), Johannesburg, March, May and June 2002.

⁵³ Brussels European Council, March 2003.

2.5 MODERNIZACIJA EVROPSKEGA SOCIALNEGA MODELA Z INVESTIRANJEM V ČLOVEŠKE VIRE IN IZGRAJEVANJEM STABILNEGA SISTEMA SOCIALNEGA VARSTVA

Evropski svet se strinja, da so ljudje največje bogastvo Unije, zato morajo biti osrednja točka Skupnostne politike. Investiranje v človeške vire in razvijanje aktivnega in dinamičnega socialnega varstva je ključnega pomena v Evropi, kjer gospodarstvo temelji na znanju, predvsem zaradi zavarovanja obstoječih socialnih problemov nezaposlenosti, socialne izključenosti in revščine, ki se lahko še povečajo ob vpeljevanju gospodarstva temelječega na znanju.⁵⁴

2.5.1 Izobraževanje in usposabljanje za življenje in delo v družbi temelječi na znanju

Evropski izobraževalni sistem in sistem usposabljanja morata biti prilagojena na nove zahteve družbe temelječe na znanju in novim zahtevnejšim nivojem in kvaliteti delovnih mest. Zaradi tega je potrebno družbi omogočiti izobraževanja in usposabljanja, ki bodo prilagojena ciljnim skupinam na različnih nivojih njihovega življenja: mladi populaciji, nezaposlenim odraslim in zaposlenim, katerih delovna mesta so ogrožena zaradi nezmožnosti prilagajanja nenehnim spremembam. Nov pristop ima tri glavne komponente: razvoj lokalnih izobraževalnih centrov, pospeševanje novih osnovnih znanj oziroma veščin in povečana transparentnost poklicnih kvalifikacij.

Zavedajoč se pomembnosti izobraževanja in razvoja človeških virov je Evropski svet v Lizboni predlagal radikalne ukrepe (a) v smislu nenehnega in vsakoletnega povečevanja BDP v človeške vire, (b) do leta 2010 polovično zmanjšanje populacije med 18. in 24. letom, ki niso vključeni v nadaljnje izobraževanje in usposabljanje in imajo samo srednješolsko izobrazbo, (c) razvoj vseh šol in izobraževalnih centrov, priključenih na široko pasovne internetne povezave v več namenske lokalne izobraževalne centre, ki bodo dostopni vsem, pri tem je potrebno uporabiti primerne metode privabljanja čim širšega kroga ciljnih skupin, (d) potreben je razvoj partnerstva med izobraževalnimi

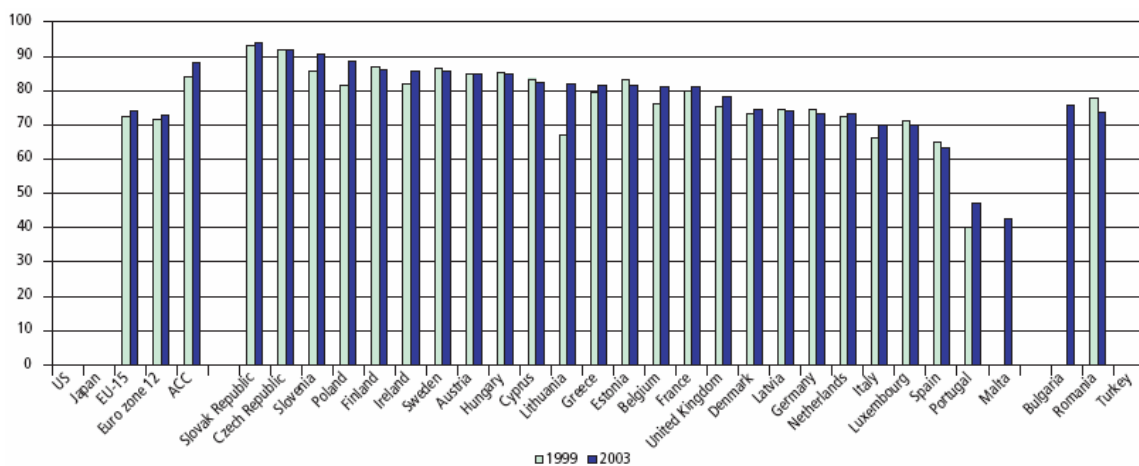
⁵⁴ Odstavek 24, Lisbon European Council, March 2000.

ustanovami in centri, podjetji in raziskovalnimi institucijami za njihovo skupno korist, (e) evropski model mora razviti nove osnovne smernice izobraževanja in usposabljanja, ki bodo zagotovljeni skozi vseživljenjsko učenje, to so: IT znanje, tuji jeziki, tehnološka kultura, podjetništvo in socialne veščine, pri tem je potrebno uvesti evropsko diplomu za osnovno IT znanje z decentraliziranimi izpitnimi procedurami, z namenom preprečevanja digitalne nepismenosti v vsej EU, (f) pospeševanje mobilnosti študentov, učiteljev, profesorjev in drugega izobraževalnega in raziskovalnega kadra skozi obstoječe programe (Socrates, Leonardo, Youth) in odstranjevanje ovir in večjo transparentnost priznavanja kvalifikacij in uvajanje kreditnih sistemov, (g) razvoj enotnega evropskega sistema vrednotenja delovnih izkušenj, z namenom pospeševanja mobilnosti s pomočjo pridobljene izobrazbe in delovnih izkušenj.

Kot prikazuje preglednica 11, je izredno zanimivo, da je stopnja izobraženosti mladih med 20. in 24. letom starosti precej višja v novih državah članicah, kjer ima v povprečju skoraj 90% mladih končano vsaj srednjo šolo, medtem ko ta delež v EU-15 predstavlja le nekaj nad 70%. Vzrok za višji odstotek izobraženosti v novih državah članicah verjetno izhaja iz želje mladih po zaposlitvi, ki se pri tem zavedajo, da jim izobrazba nudi nekaj več možnosti za pridobitev zaposlitve.

Preglednica 12: Stopnja vključenosti mladih v proces izobraževanja v EU.

Preglednica 12 predstavlja procentualno vrednost populacije med 20. in 24. letom starosti, ki imajo zaključeno vsaj srednjo šolo. Vir: Eurostat, 2003.

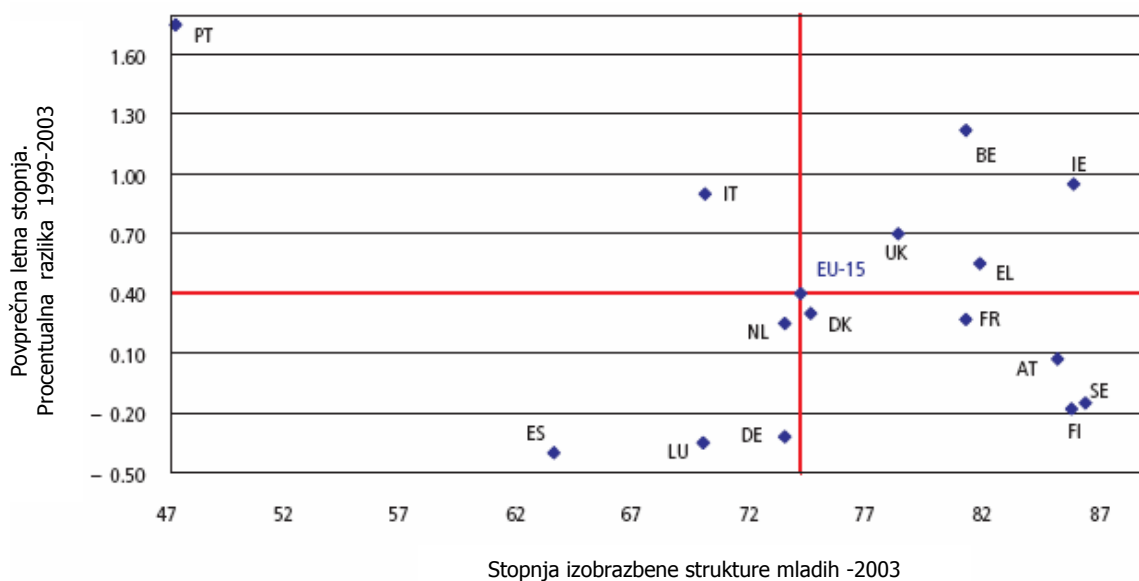
Zanimiva je tudi spodnja preglednica, kjer so prikazane evolijske vrednosti izobrazbene strukture mladih med letom 1999 in 2003. Pri tem preseneča ugotovitev, da v nekaterih

najbolj razvitih državah Unije, kjer je zaenkrat izobrazbena struktura še na zadovoljivi ravni, število mladih s končano vsaj srednjo izobrazbo pada. Če temu trendu botruje zmanjšanje generacije, ni možno razbrati iz tabele. Možen je tudi banalen vzrok ekonomske narave, to je zasičenost z materialnimi dobrinami.

Zanimivo je tudi to, da gre za države, ki sicer daleč največji delež svojega BDP vlagajo v R&R dejavnost, imajo najvišji delež raziskovalcev na 1000 prebivalcev, vendar se je stopnja mladih z zaključeno vsaj srednjo izobrazbo znižala. Unija mora več pozornosti nameniti v razvoj izobraževalnih programov, pri tem imam v mislih predvsem strokovno izobraževanje na perspektivnih gospodarskih področjih, ki bodo omogočili nadaljnji gospodarski in socialni razvoj.

Grafikon 1: Razvoj izobrazbene strukture mladih v EU.

Grafikon 1 prikazuje razvoj izobrazbene strukture mladih v obdobju 1999-2003 v EU-15. Vir: Eurostat, 2003.

Za razvoj izobraževanja v skladu z Lizbonskimi cilji je posebej pomembno zasedanje Barcelonskega evropskega sveta leta 2002, kjer je bilo sklenjeno, da mora evropsko terciarno izobraževanje do leta 2010 postati najbolj kvalitetno na svetu. Za doseg tega cilja so na osnovi definiranega delovnega programa do leta 2010 določeni trije osnovni principi. To so: izboljšana kakovost, podpora univerzalnemu pristopu in odprtje k celotnemu svetu.

Evropski svet poziva tudi k predstavitvi instrumentov za zagotavljanje transparentnosti diplom in kvalifikacij ter sodelovanje na področju primerljivosti stopenj izobrazbe v kontekstu s Sorbonsko – Bolonjsko – Praškim procesom.⁵⁵ Ta isti Evropski svet je sprejel tudi odločitev o spodbujanju učenja najmanj dveh tujih jezikov od osnovne šole dalje in razvoj digitalne pismenosti, kar je seveda zelo pozitivno, vendar zaenkrat spodbudnih rezultatov na tem področju ni.

Na Bruseljskem zasedanju evropskega sveta⁵⁶ je bilo poudarjeno, da je investiranje v človeški kapital osnoven pogoj za spodbujanje evropske konkurenčnosti, za doseganje visoke stopnje zaposlenosti in rasti ter premik v smeri na znanju temelječe družbe. Evropski svet je zato Komisijo in države članice pozval, naj sprejmejo 10 letni program za doseg ciljev s področja izobraževanja, ki bo viden v prispevku izobraževanja in usposabljanja h gospodarskemu razvoju, s pomočjo metode »benchmarkinga« tujih dobrih praks in zagotavljanjem učinkovitega investiranja v človeške vire.

2.5.2 Več in boljša delovna mesta za EU: razvijanje aktivne politike zaposlovanja

Luksemburški proces, ki temelji na sprejetju smernic oziroma priporočil zaposlovanja na Skupnostni ravni in so bila prenesena v nacionalne akcijske plane zaposlovanja,⁵⁷ omogoča EU postopno zmanjšanje brezposelnosti. Evropski svet je državam članicam priporočil prizadevanja za boljše socialno partnerstvo, večji pomen in sodelovanje pri vzpostavljanju in realizaciji akcijskih planov zaposlovanja. V tem kontekstu je Svet pozval Evropsko komisijo, (a) da izboljša zaposljivost in zmanjša pomanjkanje ustreznega izobrazbenega primanjkljaja z vključitvijo vseh zaposlovalnih agencij v EU v enotno bazo iskalcev zaposlitve, prostih delovnih mest in izobraževalnih priložnosti, in pospešuje posebne programe, ki omogočajo nezaposlenim pridobivanje večšin s tistih področij, kjer obstaja primanjkljaj delovne sile, (b) da naj se da vseživljenjskemu učenju večji pomen, saj predstavlja osnovno komponento evropskega socialnega modela, poleg tega je potrebno spodbujati sodelovanje med socialnimi partnerji na področju inovacij in vseživljenjskega učenja, (d) da se najde povezava med vseživljenjskim učenjem in

⁵⁵ Odstavek 43 in 44, Barcelona European Council, March 2002.

⁵⁶ Brussels European Council, March 2003.

⁵⁷ The 1998 Employment Guidelines, Council Regulations, 15.12.1997.

stalnim prilagajanjem na delovnem mestu skozi fleksibilno upravljanje delovnega časa in menjavo delovnih mest, (f) uvesti je potrebno sistem t.i. Evropske nagrade za posebno napredna podjetja, njihov napredek je potrebno ovrednotiti kot »dobro prakso«, (g) potrebno je povečati delež zaposlovanja v storitvene dejavnosti in podpirati odpiranje zasebnih storitvenih podjetij na področjih, kjer je največje pomanjkanje kadra, pri tem so dobrodošle ideje zasebnega, javnega in drugega sektorja glede opravljanja storitev najmanj spoštovanih kategorij, (h) nenazadnje je potrebno nadaljevati z vsemi vidiki enakih možnosti, vključno z zmanjšanjem zaposlitvene segregacije, ki jo je potrebno uskladiti z delom in družinskim življenjem, še posebej z »dobrimi praksami« na področju otroškega varstva.⁵⁸

2.5.3 Izboljšanje kvalitete dela

Cilji Lizbonske strategije so bili leta 2001 na zasedanju stockholmskega Evropskega sveta⁵⁹ dopolnjeni z dimenzijo izboljšanja kvalitete dela. Polna zaposlenost ne pomeni samo osredotočenosti na več delovnih mest, temveč tudi boljša delovna mesta, zato je potrebno več truda vložiti tudi v spodbujanje primerne delovnega okolja za vse, upoštevajoč enake možnosti za invalide, enakost med spoloma. Potrebno se je zavedati, da primerno in fleksibilno podjetje omogoča zaposlenim boljše usklajevanje delovnega in zasebnega življenja, vseživljenjsko izobraževanje, zdravje in varnost pri delu, vključevanje zaposlenih in pestrost delovnega življenja.

Pri tem je Svet pozval države članice, da morajo v nacionalno zakonodajo vključiti tovrsten pristop k izboljšanju kvalitete dela, medtem ko je naloga Komisije razviti primerne indikatorje kvalitete dela in spremljanje le-teh. Vendar se po mojem mnenju ta strategija ne izvaja striktno, menim da je to eden od ciljev, ki se najmanj zasledujejo. Na to kažejo tudi napori velikih evropskih podjetij za podaljšanje delovnikov, kar naj bi pospešilo gospodarsko rast in konkurenčnost, kar pa je ravno iz vidika izboljšanja

⁵⁸ Evropski svet je na zasedanju v Lizboni marca 2000 določil, da se mora na podlagi razpoložljivih statističnih podatkov povprečje zaposlenosti s povprečja 61% do leta 2010 dvigniti na 70% zaposlenosti, poleg tega je potrebno povečati zaposljivost žensk iz 51% na 60% do leta 2010. Evropski svet smatra, da se bo s povečanjem delovne sile okrepila stabilnost socialnih sistemov.

⁵⁹ Odstavek 26 in 27, Stockholm European Council, March 2001.

kvalitete dela skoraj nemogoče. Učinek bo verjetno celo obraten. Hkrati ta odnos kaže na očitno dajanje prednosti ekonomskim ciljem Lizbonske strategije pred socialnim.

2.5.4 Enake možnosti

Strategija enakih možnosti je bila kot eden izmed socialnih ciljev Lizbonske strategije vključena na zasedanju Evropskega sveta v Nici,⁶⁰ kjer je bila poudarjena pomembnost preprečevanja vsakršnih oblik diskriminacije v skladu s 13. členom Pogodbe o Evropskih Skupnosti.⁶¹ Evropski svet je v Bruslju na zasedanju ponovno poudaril pomembnost implementacije, koordinacije in nadaljnjih aktivnosti v smeri pospeševanja enakosti med spoloma v EU. Za spremljanje napredka na tem področju morajo vse države članice pripravljati letna poročila.

Strategija enakih možnosti se dokaj dosledno izvaja in predstavlja enega bolj doslednih socialnih ciljev določenih v Lizbonski strategiji. Enake možnosti so zelo poudarjene tudi na področju izvajanja strukturnih politik, saj pomenijo eno glavnih horizontalnih prednostnih nalog in morajo biti zajete v vsakem projektne predlogu.

2.5.5 Modernizacija socialnega varstva

Evropski socialni model mora s svojim razvitim sistemom socialnega varstva podpreti prehod v na znanje temelječe gospodarstvo. Sistem socialnega varstva mora biti prilagojen kot del aktivnega brezplačnega varstva, ki je zagotovljen iz plačnih sistemov z namenom dolgoročne stabilnosti in nezadržnim spoznanjem, da se populacija hitro stara, z namenom pospeševanja socialne vključenosti in enakih možnosti, nenazadnje tudi za organiziranje kvalitetnega zdravstvenega zavarovanja.

Evropski svet smatra, da sistem socialnega varstva lahko bolje deluje kot del kolektivnih prizadevanj za doseganje ciljev socialnega varstva, zato poziva Svet, da stori vse potrebno, da okrepi sodelovanje med državami članicami EU, (a) da si izmenjajo svoje dobre prakse na podlagi izboljšane informacijskega sistema, ki mora postati osnovno

⁶⁰ Odstavek 21, Nice European Council, December 2000.

⁶¹ Article 13. of Treaty on European Union, 29.7.1992, O.J. (C191)1.

orodje na tem področju, (b) da države članice organizirajo delovno skupino s področja socialnega varstva na visoki ravni, ki ga koordinira Komite za ekonomske politike pri EK, ki je zadolžen tudi za pripravo predloga za nadaljnji razvoj sistema socialnega varstva do leta 2020 s poudarkom na stabilnosti pokojninskega sistema.

2.5.6 Pospeševanje socialne vključenosti

Evropski svet ugotavlja, da je število ljudi, ki živijo pod pragom revščine in socialne izključenosti, za EU nesprejemljivo, zato morajo biti pod vodstvom delovne skupine za socialno varstvo storjeni nujni ukrepi, da se zmanjša revščina. Vendar Svet ugotavlja, da nova na znanju temelječa družba omogoča ogromno možnosti za zmanjšanje socialne izključenosti, tako z ustvarjanjem ekonomskih pogojev za povečanje blaginje skozi povečano stopnjo rasti in zaposlovanja in odpiranja novih možnosti za vključevanje v družbo. Edina nevarnost, ki se tu pojavlja, je razlika med tistimi, ki imajo možnost pridobivanja novega znanja in tistimi, ki jim je to onemogočeno. Da bi se izognili temu tveganju in kar je mogoče povečati ta novi potencial, je potrebno izboljšati sposobnosti, omogočati večji dostop do znanja in sprejeti mehanizme za zmanjšanje nezaposlenosti. Pri tem se je potrebno zavedati, da je najboljši obrambni mehanizem proti socialni izključenosti prav zaposlitev. Politike zmanjševanja socialne izključenosti morajo temeljiti na odprti metodi koordinacije in sodelovanju med nacionalnimi akcijskimi plani in Komisijo, zato Evropski svet poziva, (a) k pospeševanju boljšega razumevanja socialne izključenosti skozi kontinuiran dialog in izmenjavo informacij in dobrih praks, ki temeljijo na skupnih indikatorjih, (b) k vsesplošnemu pospeševanju socialne vključenosti pri sprejemanju prednostnih nalog in ukrepov v vseh državah članicah EU na področju zaposlovanja, izobraževanja in usposabljanja, zdravstva in zavarovanja, ki morajo biti dopolnjene na nivoju Skupnosti z ukrepi v okviru Strukturnih skladov, (c) da je potrebno razviti tudi ukrepe, ki se nanašajo na specifične prioritete skupine (manjšine, otroke, starejše in prizadete), ki morajo biti usklajene med posameznimi državami članicami EU

in Komisijo glede na specifične posebnosti vsake države članice, vseskozi pa so dolžne poročati o napredku.⁶²

2.5.7 Imigracije v Evropsko skupnost

Cilji Lizbonske strategije na socialnem področju so bili leta 2001 na zasedanju Sveta v Stockholmu nadgrajeni s področjem imigracij, kjer je Svet določil, da se bo glede statusov prebivalcev tretjih držav odločalo na nivoju Unije.⁶³ Ta koncept je bil nadgrajen na zasedanju Sveta v Thessaloniki leta 2003, kjer je Svet sprejel stališče, da je nujno potrebno, da se področje imigracij ureja na nivoju unije, poleg tega je podal usmeritev za sprejem splošne večdimenzionalne zakonodaje glede legalnega prebivanja prebivalcev iz tretjih držav, ki predvideva, da morajo imeti vsi zagotovljene primerljive pravice kot državljani Unije. Pri tem Svet izhaja iz predpostavke, da uspešna integracija prispeva k socialni koheziji in blaginji, zato ta politika predvideva tako zaposlitev, ekonomsko vključevanje, izobraževanje in učenje jezika, zdravstveno in socialno zavarovanje, prebivališče, tudi socialno vključevanje ter življenje.

Evropska politika integracije mora učinkovito prispevati k novim demografskim in gospodarskim izzivom EU. Pri tem mora upoštevati posebnosti različnih ciljnih skupin, žensk, otrok, starejših ljudi, beguncev in oseb, ki uživajo mednarodno zaščito v povezavi z dolžino in trajnostjo njihovega prebivanja v EU.

Pri tem Svet poziva, da je za uspeh politike integracije potrebno sodelovanje vseh mogočih akterjev na evropskem in nacionalnem nivoju, tako zasebnih kot javnih institucij. V ta namen je bila ustanovljena Evropska migracijska mreža, ki bo nadzorovala in analizirala več dimenzijski migracijski fenomen.⁶⁴

⁶² Na podlagi teh zaključkov in ukrepov si bo Svet prizadeval v prihodnje usmerjati socialno politiko na podlagi sporočil Komisije, zelo pomemben je tudi dosežen dogovor o evropski socialni na zasedanju Evropskega sveta v Nici leta 2000.

⁶³ Odstavek 14, Stockholm European Council, March 2001.

⁶⁴ Odstavek 28, Thessaloniki European Council, June 2003.

2.6 OD SPREJEMANJA ODLOČITEV DO PRAKSE : BOLJ JASEN IN SISTEMATIČEN PRISTOP

2.6.1 Izboljšanje obstoječih postopkov

Evropski svet je na zasedanju v Lizboni smatral, da niso potrebni posebni novi postopki, vendar se strinjajo, da se morajo postopki novih gospodarskih politik opirati na srednje in dolgoročne kazalnike strukturne politike in na ciljne reforme za pospeševanje gospodarskih potencialov rasti, zaposlovanja in socialne kohezije, prav tako pa na prehod gospodarstva temelječega na znanju. Pri tem naj bi imela veliko vlogo Luksemburški⁶⁵ in Cardifski proces,⁶⁶ ki sta bila osnovi za uvajanje novih zadev v politiko Skupnosti.⁶⁷ Za napredek na tem področju je zadolžen Svet, Komisija pa je zadolžena za pripravo letnih poročil glede napredka na gospodarskem in socialnem področju, ki jih pripravi na podlagi strukturnih kazalnikov s področja zaposlovanja, inovacij, gospodarskih reform in socialne kohezije.

Na zasedanju Sveta v Feiri junija 2000 je bil ta koncept nadgrajen z izboljšano koordinacijo pristojnosti med Svetom in Komisijo.⁶⁸ Leta 2001 so bile v koncept Lizbonske strategije vključene poleg gospodarskih in socialnih zadev še okoljske zadeve in trajnostni razvoj. V letu 2003 se je na tem področju pokazala priložnost, da se ključnim usmeritvam, gospodarskim, socialnim v smislu zaposlovanja in notranjemu trgu, dodajo nove srednjeročne usmeritve, ki bodo pripomogle k bolj natančnim, učinkovitim in koherentnim reformam v smeri podpore skupnim makroekonomskim okvirjem, ki bodo pripomogli k doseganju Lizbonskih ciljev.

2.6.2 Realizacija novih odprtih metod koordinacije

Realizacijo novih strateških ciljev bo pospešila uvedba novih odprtih metod koordinacije v smislu razširjanja dobrih praks in doseganja večje konvergence h glavnim ciljem EU.

⁶⁵ The Presidency Conclusions to the Luxembourg European Council, December, 1997.

⁶⁶ The Presidency Conclusions to the Cardiff European Council, June, 1998.

⁶⁷ Na Luksemburškem in Cardifskem procesu je bilo določeno, da je nujno, da se v politiko in aktivnosti Skupnosti vpelje področje okoljevarstva z glavnim namenom pospeševanja skladnega razvoja.

⁶⁸ Feira European Council, June 2000.

Ta metoda je zamišljena tako, da bi v kar največji meri pripomogla k razvijanju ustreznih politik posameznih držav članic. Vsebovati mora:

- pripravo navodil in priporočil za celotno EU skupaj s specifičnimi roki za doseganje ciljev na kratki, srednji in dolgi rok;
- uvajanje kvantitativnih in kvalitativnih indikatorjev in primerjavo kvalitete »benchmarking« proti najboljšim kazalnikom na svetu, ki so prilagojene vsaki državi članici in posameznemu področju v smislu primerjanja najboljših praks;
- prevzemanje evropskih navodil in priporočil nacionalne in regionalne politike, z določitvijo specifičnih ciljev in sprejetih meril, ki morajo biti ustrezno prilagojeni glede na nacionalne in regionalne posebnosti;
- periodična preverjanja, ocenjevanja in podlago za skupno usposabljanje.

Evropski svet je v Lizboni leta 2000 prvič zagovarjal popolnoma decentraliziran pristop, ki se uporablja skupaj z načelom subsidiarnosti in kamor so vključeni vsi od Unije, države članice, regionalne in lokalne oblasti, do socialnih partnerjev in civilne družbe, ki sodelujejo na podlagi različnih oblik partnerstva. Metoda primerjave kvalitete oziroma »benchmarking« najboljših praks pri upravljanju sprememb usmerja Evropska komisija z različnimi oskrbovalci »providerja« in uporabniki, kot so socialni partnerji, podjetja in različne nacionalne organizacije.

Evropski svet posebej priporoča podjetjem, da prevzamejo miselnost za socialno odgovornost v smislu dobrih praks na področju vseživljenjskega učenja, organizacije dela enakih možnosti, socialne vključenosti in uravnoteženega razvoja.

2.6.3 Pomen mobilnosti v EU

Doseganje novih strateških ciljev je že danes najbolj vidno v zasebnem sektorju in javno-zasebnih partnerstvih, vendar bo nadaljnji uspeh odvisen tudi od mobilnosti razpoložljivega kadra in vloženega truda vseh držav članic EU. Vloga Skupnosti pri tem je predvsem v sprejetju ustreznih zakonodajnih okvirov, ki podpirajo mobilnost vseh razpoložljivih človeških virov v tranziciji k novemu gospodarstvu, ki temelji na znanju. Poleg tega ima v tem procesu vedno večji pomen tudi Evropska centralna banka, ki

podpira in prispeva k razvoju človeškega kapitala, MSP in podjetništva, R&R, omrežja v informacijski tehnologiji in elektronskih komunikacijah ter inovacijah.⁶⁹

2.7 NADALJNJE PREDNOSTNE NALOGE IN CILJI IZVAJANJA LIZBONSKE STRATEGIJE

Dosedanje izkušnje kažejo, da obstajajo precejšnje razlike v izvajanju Lizbonske strategije in posledično napredku med posameznimi državami članicami EU. Medtem ko so nekatere države članice dosegle skromen napredek od sprejema Lizbonske strategije do danes (Nemčija, Luksemburg, Avstrija, in Portugalska),⁷⁰ so druge dosegle razmeroma velik napredek (Belgija, Francija, Grčija), vendar Komisija opozarja, da se vse države članice EU soočajo s težavami pri realizaciji ukrepov Lizbonske strategije, zato morajo vse vložiti precej več truda za doseganje načrtovanih ciljev.

Vse države članice se morajo zavedati, da se potencial Lizbonske strategije skriva v njenem integriranem in konkretnem pristopu k izvajanju politik in reform, saj se vsi elementi med seboj dopolnjujejo. V prihodnjem obdobju je zato potrebno določiti posamezna področja, kjer se posamezne reforme v smeri napredka že izvajajo, hkrati je potrebno določiti tudi tista področja, kjer do sedaj ni bilo vidnega napredka in je zato potrebno nujno ukrepanje, da se bo lahko doseglo cilje Lizbonske strategije do leta 2010.

Kot navaja dr. Cizelj, bi lahko morebitni neuspeh Lizbonske strategije za EU pomenil zdrs na gospodarsko in tehnološko obrobje, saj se trend tehnološkega razkoraka med ZDA, Japonsko in EU trenutno nevzdržno povečuje. Dr. Cizelj ugotavlja, da je ta trend možno obrniti EU v prid samo z radikalnimi reformami, ki terjajo vizijo, vodstvo in pogum voditeljev na vseh ravneh.

Razširjena EU je tako pred velikanskim preizkusom, ki ga ne more opraviti brez uspešno izvedenih reform, ki jih poudarja Lizbonska strategija, zato mora obrniti navzgor negativne trende predvsem na nekaterih ključnih področjih, kjer do sedaj praktično ni bilo nikakršnega napredka. Ta so: področje vlaganja v omrežje in znanje, področje konkurenčnosti gospodarskih panog in storitev in spodbujanje aktivne starosti. Poleg tega

⁶⁹ Z iniciativo »Innovation 2000 Initiative« ECB že od leta 2001 namenja 1 milijardo EUR za tvegane naložbe za MSP in 15 milijard EUR za ugodna posojila za prioriteta področja EU.

⁷⁰ Glej preglednico, kjer so prikazane stopnje napredka držav članic EU-15 na podlagi vseh strukturnih kazalnikov v obdobju sprejetja Lizbonske strategije do danes.

je potrebno pospešeno in z novim zagonom delovati tudi na tistih področjih, kjer se že izvajajo pozitivne reforme.

2.7.1 Ohranjanje pozitivnih reform

Kot torej kažejo dosedanje izkušnje, se nekatere reforme v skladu z Lizbonsko strategijo dosledno izvajajo, vendar cilji še zdaleč niso doseženi, zato je potrebno te pozitivne reforme ohraniti in jih razvijati še naprej, seveda z ustreznimi napredki.

Ena izmed najbolj pozitivnih reform, kot ugotavlja Evropska komisija, je Evropska strategija zaposlovanja, ki podpira prizadevanja držav članic glede izvajanja strukturnih reform na njihovih trgih dela. Pri tem je osrednja prioriteta izvedba vseevropske strategije zaposlovanja z namenom povečanja prilagodljivosti delavcev in podjetij, privabljanja več ljudi na trg delovne sile, povečanja večjih in učinkovitejših naložb v človeški kapital in zagotavljanju učinkovitega izvajanja reform na podlagi boljšega vodenja.

Pozitivne razvojne trende je moč zaznati tudi na področju razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologij, kar je ključni pogoj za preusmeritev gospodarstva, ki bo temeljilo na znanju. Kljub temu je potrebno razvojni trend nadaljevati predvsem na vsesplošni uvedbi širokopasovnih omrežij v okviru akcijskega načrta e-Evropa.

Uvedba notranjega trga je eden največjih uspehov Evropske unije, čeprav sam proces uvajanja teče prepočasi. Posledica tega je nedosleden prenos evropske zakonodaje s strani držav članic, zato ga je potrebno pospešiti, hkrati je potrebno sprejeti skupno evropsko zakonodajo o podjetjih in vodenju korporacij, kjer se bodo okrepile pravice delničarjev, povečala zaščita zaposlenih in posojilodajalcev ter se okrepilo zaupanje v kapitalske trge.⁷¹

Na področju socialnih reform si mora Unija še naprej prizadevati za pospeševanje socialnega vključevanja, za kar morajo države namenjati več finančnih sredstev vključno z izdatki iz strukturnih skladov, hkrati je potrebno okrepiti sodelovanje med gospodarskimi in socialnimi politikami ter politikami zaposlovanja.

Tudi politika okolja in trajnostnega okolja prihaja vse bolj v ospredje, zato bo temu področju potrebno v prihodnosti nameniti več pozornosti in sprejeti ustrezno zakonodajo.

⁷¹ Ta nujnost izhaja predvsem zaradi škandalov, v katere so bile vpletene velike korporacije (Enron, Parmalat, itd.) ter potrebe po uvedbi zakonsko obvezne revizije.

2.7.2 Vlaganje v omrežja in znanje

Evropska komisija ugotavlja, da je obseg naložb preskromen, medtem pa trend naložb še naprej upada, zato evropsko gospodarstvo nujno potrebuje prerazporeditev, okrepitev in učinkovitejšo uporabo javnih in zasebnih investicij v različne sektorje, ki so pomembni za ponovni zagon razvoja. Komisija predlaga, da mora Evropski svet sprejeti celovit in dosleden pristop za povečevanje obsega in učinkovitosti naložb.

Unija sicer izkorišča del potenciala, ki ga ponujajo finančni instrumenti, tako je del sredstev iz strukturnih skladov namenila tudi za uresničevanje ciljev določenih v Lizbonski strategiji,⁷² kar delno potrjuje hipotezo, da obstaja povezava med Lizbonsko strategijo in strukturnimi politikami, vendar je potrebno cilje Lizbonske strategije in prednostne naloge in ukrepi v okviru strukturnih politik v celoti uskladiti. Izjema so le kmetijske politike.

Ker so visoko zmogljiva omrežja nujen pogoj za prehod na gospodarstvo, ki temelji na znanju, morajo države članice za prihodnje programsko obdobje pripraviti ustrezne smernice za pripravo programov, ki bodo popolnoma usmerjeni k modernizaciji in izgradnji visoko zmogljivih omrežij v skladu z Evropsko pobudo za rast, v okviru katere je bil konec leta 2003 sprejet tudi program »Quick start«.⁷³

Kot ugotavlja Evropska komisija, pobuda za rast aktivno prispeva k razvoju gospodarstva temelječega na znanju, vendar so potrebna dodatna prizadevanja za prenos te pobude na področje raziskav, izobraževanja in usposabljanja, ki zaenkrat premalo prispevajo k rasti in konkurenčnosti. Pri tem morajo predvsem države članice dati prednost izboljšanju okvirnih pogojev in javni podpori naložbam v raziskave, kar je še posebej pomembno. Hkrati morajo zagotoviti tudi evropsko konsistentnost in sinergijo z odprto metodo koordinacije. To seveda zahteva, da morajo države članice zagotoviti naglo izvajanje aktivnosti, povezanih z zaposlovanjem raziskovalcev in strokovnjakov s področja

⁷² Od leta 2000 je bilo izplačanih nekaj manj kot 80 milijard EUR od 213 milijard EUR vseh sredstev iz strukturnih skladov, in sicer v podporo treh ciljev Lizbonske strategije: naložbe v človeški kapital – 20 milijard EUR, inovacije in podjetništvo – 22 milijard EUR in povezovanje transportnih, energetskih in IKT mrež – 37 milijard EUR. (Vir: Eurostat, 2004)

⁷³ Program »Quick start«, sprejet s strani Evropskega sveta, zagotavlja spodbujanje naložb znotraj makroekonomskega okvira na področju omrežij in znanja, s čimer naj bi se skrajšal proizvodni in transportni čas, zvišala kakovost, pospešile inovacije, spodbudila konkurenca in ustvarilo več izbire pri izbiri kraja za ustanovitev podjetij. Ključno vlogo bodo imela širokopasovna komunikacijska omrežja in raziskovalna omrežja.

raziskovanja in razvoja ter javnim priznanjem raziskovalcem.⁷⁴ Zanimivost, ki jo pri tem predlaga Komisija, je sprejem direktive in predstavitev akcijskega načrta o prihodu raziskovalcev iz tretjih držav in njihovem bivanju zaradi zagotavljanja povečanja dotoka visoko usposobljenih raziskovalcev v EU.

Pozitiven je tudi poziv Komisije Evropskemu svetu,⁷⁵ da mora dati odločilno pobudo za povečanje naložb v izobraževanje in usposabljanje za pospeševanje srednjeročnega razvoja na znanju temelječega gospodarstva. Pri tem poziva, da morajo biti ukrepi usmerjeni predvsem na povečanje prispevkov zasebnega sektorja z zagotavljanjem posebnih spodbud, podporo vseživljenjskemu izobraževanju in izboljšanju učinkovitosti nacionalnih sistemov izobraževanja in usposabljanja. Pri tem se lahko uporabijo viri, ki so na voljo v strukturnih skladih in Evropski investicijski banki.⁷⁶

2.7.3 Konkurenčnost gospodarskih panog in storitev

Unija ima sicer dodelano strategijo konkurenčnosti, vendar ta ne funkcionira, kot je zamišljeno v Lizbonski strategiji, zato je potrebno pospešiti njeno izvajanje in določiti prioritete. Pri tem se je seveda potrebno zavedati, da je konkurenčnost ključni element Lizbonske strategije in ena temeljnih skrbi držav članic, predvsem podjetij.

Evropska komisija je za povečanje konkurenčnosti predlagala tudi direktivo o storitvah,⁷⁷ ki bo po njenem mnenju pomembno olajšala razvoj čezmejne trgovine, hkrati pa bo poenostavljen tudi njen regulativni okvir, saj storitve predstavljajo največji kapital za notranji trg, poleg tega konkurenčne storitve pomagajo povečati produktivnost v drugih sektorjih.

Drugo dimenzijo predstavlja konkurenčnost industrije, ki je skupaj s storitvami najbolj pomembna za gospodarstvo. Vendar Komisija ugotavlja, da je zaradi vedno hujše

⁷⁴ Sklep Sveta Evrope na decembrskem zasedanju leta 2003 v Bruslju.

⁷⁵ Zasedanje pomladanskega Evropskega sveta 23. marec 2004 v Bruslju.

⁷⁶ Council Regulation (EEC) No 2052/88 of 24 June 1988 on the tasks of the Structural Funds and their effectiveness and on coordination of their activities between themselves and with the operations of the European Investment Bank and the other existing financial instruments, 15. 7. 1988 O.J. (L 185) 9 in Council Regulation (EEC) No 4254/88 of 19 December 1988, laying down provisions for implementing Regulation (EEC) No 2052/88 as regards the European Regional Development Fund, 31.12. 1988 O.J. (L 374) 15.

⁷⁷ COM(2004)2 final, predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o storitvah na notranjem trgu, Bruselj, 2004.

svetovne konkurence in prehoda na gospodarstvo temelječe na znanju, evropska industrija nekako odrinjena na rob,⁷⁸ medtem ko Svet celo ugotavlja,⁷⁹ da se zaznava deindustrializacija, kar lahko pripelje do hudih posledic za evropsko gospodarstvo.

Posledice izgube konkurenčnosti so vidne predvsem na področju tekstilne in obutvene industrije, rudarstva in v drugih sorodnih industrijah. Nekatere industrije so predvsem na področju elektronike in telekomunikacij bolj odporne in to je znak, da se mora tudi industrija prilagajati novim zahtevam gospodarstva temelječega na znanju, ravnati v skladu s prioriteta določenimi v Lizbonski strategiji, potrebno je tudi posodobiti industrijsko infrastrukturo v celotni EU. Predlagani celoviti projekt, ki je predstavljen v nadaljevanju, dejansko upošteva tudi dejavnike, ki so potrebni za konkurenčnost industrije. Temu je potrebno dodati le še eno dimenzijo, to je tesna povezanost z nosilci znanja, saj se bo le tako izboljšala konkurenčnost podjetij in produktivnost delavcev s podporo naložbam na tem področju.

3. STRATEŠKI DEJAVNIKI ZA GOSPODARSKI, SOCIALNI IN REGIONALNI RAZVOJ SLOVENIJE

3.1 UVOD

Za zagotavljanje stabilnega razvoja Slovenije v prihodnjem obdobju je potreben korenit premik v razvojni politiki, ki bo nadgradil dosedanje osredotočanje na makroekonomsko stabilizacijo, tranzicijske reforme in oblikovanje institucionalnih okvirjev tržnega gospodarstva v skladu z zakonodajo Evropske unije, ki poteka že dobro desetletje. Potrebni so novi mehanizmi in usmeritve, predvsem pa dobri razvojni načrti, ki bodo pripomogli k dolgoročni gospodarski, socialni rasti in uravnoteženemu razvoju družbe. Osnovni cilj Slovenije mora biti trajnostno povečanje blaginje prebivalcev in prebivalk Slovenije, ki se opredeljuje kot uravnotežena celota njene gospodarske, socialne in okoljske sestavine. Blaginja kot cilj poleg materialnih sestavin vključuje tudi nematerialne, ki se kažejo v osebnostnem razvoju in samouresničevanju, vključenosti v družbo in varnosti in sodelovanju pri razvoju individualne in kulturne identitete, vendar je

⁷⁸ COM(2004)704 final, Nekaj ključnih elementov evropske konkurenčnosti – K celostnemu pristopu, Bruselj, 2004.

⁷⁹ Ugotovitve zasedanja Evropskega sveta 13. oktobra 2003 v Luksemburgu.

verjetno potrebno najprej doseči materialne sestavine blaginje, ki bodo zagotovili ugodno klimo za razvoj socialnih in kulturnih vrednot.

Doseganje razvojnega cilja se izrazi v celovitem povečanju blaginje izmerjene s tradicionalnimi ekonomskimi merami, kot so bruto domači proizvod na prebivalca (BDP), v zadnjem času pa tudi z modernimi merami razvoja (indeks človekovega razvoja, kazalec trajnostnega razvoja itd.). Pričakovani rezultat gospodarskega razvoja je povečanje stopnje rasti bruto domačega proizvoda in s tem nadaljevanje zmanjšanja razvojnega zaostanka za državami EU na gospodarskem področju. Hkrati je potrebno paziti, da se ne bodo povečali sorazmerno manjši zaostanki na področju socialnega in okoljskega razvoja, čeprav se v zadnjem času dogaja prav to.

3.2 ČLANSTVO SLOVENIJE V EVROPSKI UNIJI

Članstvo Slovenije v EU prinaša nove dimenzije uresničevanja gospodarskega razvoja Slovenije, vendar je precej manjše od pričakovanih. Veliki skupni trg zaenkrat še ni pokazal možnosti za optimalnejšo delitev dela, ki bi omogočila dodatno specializacijo in izkoriščanje prednosti ekonomij, obsega proizvodnje in razdelitve, ki jih notranji trg EU ponuja. Mednarodna menjava se je nekoliko povečala, medtem ko neposrednih tujih investicij zaenkrat praktično ni zaznati, z izjemo nekaterih storitvenih panog (zavarovalništvo in bančništvo), tako da predvidevanja Strategije gospodarskega razvoja Slovenije do leta 2006 niso pravilna. Domača podjetja zaenkrat nimajo omogočenega lažjega dostopa do znanja, tehnologije, sploh pa ne do kapitala, potrebnega za razvoj. Prav tako zaenkrat še ni mogoče zaznati zaostritev konkurenčne tekme na notranjem trgu EU, vendar pa lahko le-tega pričakujemo prej ali slej, vendar država ne bo mogla imeti zaščitniške vloge, ki jo je lahko igrala v preteklosti kot nacionalna država, saj za vsa podjetja na notranjem trgu veljajo enaka pravila.

Slovenija lahko svojo vlogo nacionalne države pri spodbujanju in uresničevanju gospodarskega razvoja Slovenije kot članica EU odigra le v oblikovanju ustreznega systemskega okvira s sprejemom zakonodaje, pravil igre in vloge pravne države, ki bodo omogočali in podpirali procese nastajanja ustvarjalnih dejavnikov razvoja v samem gospodarstvu pri iskanju lastnih razvojnih impulzov. Slovenija kot nacionalna država se mora sedaj pri vodenju svojih ekonomskih politik osredotočiti na zagotavljanje stabilnega

makroekonomskega okvira v okviru lastnih notranjepolitičnih pristojnosti in evropske zakonodaje, njeno glavno nalogo pa predstavlja predvsem vodenje nacionalnih strukturnih politik, s katerimi mora spremljati in podpirati nastajanje in krepitev razvojnih dejavnikov v gospodarstvu za pomoč podjetjem in regijam pri konkurenčnem boju na notranjem evropskem trgu.

Ne glede na to, da je Slovenija polnopravna članica EU, je še vedno potrebna določena previdnost pri popolni predanosti EU zaradi institucionalne negotovosti EU, fenomena Evrope dveh hitrosti in nadaljnje širitve proti Vzhodu. Kar se tiče institucionalne ureditve EU, še vedno ni povsem znano, kako daleč bo EU prišla v smeri politične integracije, vsaj v tem trenutku pa je jasno, da večina držav članic zaenkrat ni naklonjena približevanju politični federaciji in modelu "združenih držav" Evrope. Evropa dveh hitrosti je neizogibno dejstvo, ki sicer pomeni gospodarski zagon in napredek celotni EU, po drugi strani pa lahko pride do zaprte igre velikih in bogatih držav članic, ki si bodo ustvarile svoj elitni klub znotraj EU in postavile lastna pravila igre ter izkoriščale manjše in revnejše države članice. Še eno negotovost EU predstavlja še nadaljnje širjenje proti Vzhodni in Južni Evropi. Glaven problem pa predstavlja sposobnost izvajanja institucionalnih reform, saj je bilo že ob zdajšnji širitvi desetih novih članic jasno, da je to skrajno število, ki ga premore zdajšnja institucionalna ureditev EU.

Slovenija kot majhna država mora biti v procesu razvoja EU tako pozorna na dvoje: v kolikšni meri se bo v prihodnosti ohranila možnost vpliva majhnih držav na skupne odločitve EU (do sedaj tega še nismo uspeli videti), hkrati pa mora ohraniti pristojnost reševanja ključnih vprašanj za državo. Slednje pomeni konec nenehnih in za državo nekoristnih notranjepolitičnih sporov med političnimi strankami in začetek večjega angažiranja celotne slovenske politike pri vprašanjih nacionalnega interesa znotraj EU in predlaganju rešitev za skupne slovenske in evropske probleme. Eno takih ambicioznih in aktivnih vključevanj v okviru EU bi moralo predstavljati tudi vključevanje slovenskih strokovnjakov pri pristopnih procesih balkanskih držav, saj s poznavanjem razmer v jugovzhodni Evropi in z našo strokovnostjo in specifičnimi znanji lahko precej pripomoremo pri reševanju problematike in sinhronizaciji EU zakonodaje in izpolnjevanju EU kriterijev teh držav. Naša zunanja politika se mora tako v skupnih evropskih zadevah v najkrajšem času preleviti iz reaktivne v proaktivno politiko, iz defenzivnega reagiranja pa v sokreiranje skupne politike tako glede nadaljnjega širjenja

EU proti jugu, kot tudi notranjih EU vprašanj. Pri tem se seveda postavlja vprašanje strategije dvostranskih odnosov s Hrvaško, predvsem glede napetosti, ki se pojavlja v zadnjem času glede določitve kopenske in morske meje in hrvaške enostranske razglasitve plovno-ribolovne cone, ki Sloveniji omejuje dostop do mednarodnih voda. Glede na hrvaško agresivno reagiranje na vsako slovensko pobudo za reševanje problematike in na slovenske ambicije, da odigra ključno vlogo pri vključevanju balkanskih držav v evropske integracije, je potrebno do Hrvaške ubrati drugačno politiko, ki mora temeljiti na pretiranih prijateljskih odnosih in navideznem popuščanju, medtem ko bo v bistvu Slovenija imela korist od tega, predvsem v že navedeni proaktivni politiki in politiki kreiranja približevanja EU na območje Balkana.

Z vstopom Slovenije v EU se je gospodarsko okolje, tako zunanji kot notranji okvir, bistveno spremenilo. Tako je kar nekaj bistvenih sprememb, ki jim je ob vstopu v EU izpostavljeno slovensko gospodarstvo in na katere bo potrebno misliti v prihodnji strategiji gospodarskega razvoja.

Kot članica EU je Slovenija postala integralni del velikega evropskega notranjega trga. Ta slovenskemu gospodarstvu daje novo dimenzijo in kvaliteto, hkrati pa prinaša nove, bistveno drugačne pravice in obveznosti ter odpira povsem nove priložnosti, s tem pa tudi nova tveganja. Zato je potrebno narediti natančno analizo teh tveganj in prednosti in jih vključiti v nadaljnje strategije gospodarskega razvoja.⁸⁰

Z vključitvijo v evropski notranji trg je bila sicer odpravljena večina ovir prostemu pretoku blaga in storitev, medtem ko so predvsem na področju prostega pretoka ljudi ostale enake restrikcije kot pred vstopom v EU, ki bodo odpravljene šele po koncu pet letnega prehodnega obdobja. Za Slovenijo je to ugodno, saj bi bili lahko priče množičnemu »begu možganov« v bolj razvite države članice EU, ki znajo ceniti izobražen in visoko usposobljen kader. Kar se tiče tujega kapitala, ga trenutno Slovenija zaradi nepravilno zastavljene politike gospodarskega in regionalnega razvoja, ne znamo

⁸⁰ Pri tem gre slediti predvsem usmeritvam, ki jih je Komisija podala v poročilu Svetu, EP, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij v dokumentu COM (2004) 22 final, z dne 21.1.2004. Komisija v poročilu obravnava in opozarja na delni neuspeh notranjega trga in ovire, ki preprečujejo njegov razvoj, hkrati pa daje pobudo novim državam članicam EU, ki naj bi notranjemu trgu dale novo vzpodbudo za nadaljnjo gospodarsko rast in razvoj notranjega trga.

privabiti, zato je za reševanje zadnjih dveh komponent štirih svoboščin nujno potrebno predvideti ustrezne rešitve.⁸¹

Z vključitvijo Slovenije v ERM II, bo Slovenija predvidoma leta 2007 sprejela evro za svojo domačo valuto, kar ji bo omogočilo trdnejše integriranje v evropski notranji trg, saj bodo odpravljene vse ovire ekonomski integraciji na monetarnem področju, vendar je potrebno sprejeti ustrezno strategijo glede menjave tečajnih list, da ne bi prišlo do visokih podražitev, kot se je to dogajalo v nekaterih drugih državah članicah EU.⁸²

S polnopravnim članstvom v EU je Slovenija nekatere ekonomske politike prenesla na skupni evropski nivo, tako da je slovensko gospodarstvo v določeni meri izgubilo značilnosti nacionalnega gospodarstva, v katerem ima država v rokah vse ekonomske politike in je dobilo značilnosti regionalnega gospodarstva, kar je lahko dobro, vendar zanje značilno tudi, da so v večji meri prirejene potrebam in volji velikim državam članicam EU.

Članstvo v EU bo pospešilo uveljavljanje trajnostnega razvoja, vendar ob predpogoju ustrezne in nepristranske državne politike strukturnih in kohezijske politike.

Zlasti na socialnem področju Slovenija lahko izkoristi svojo priložnosti za razvoj človeških virov, zlasti na področju internacionalizacije izobraževanja, vendar se mora izobraževalno področje liberalizirati in odpreti navzven, država se mora primerno distancirati od izobraževalnega področja in do določene mere dopustiti pestrost izobraževalnega področja.⁸³

Na okoljskem področju lahko članstvo v EU do določene mere pospeši trajnostni razvoj z vplivom na uveljavitev poenotениh minimalnih standardov razvrednotenja in tehničnih standardov uporabe okolja, predvsem s finančnim spodbujanjem obnove razvrednotenega okoljskega kapitala, z izboljšanjem transparentnosti in sistemske vplivnosti okoljske

⁸¹ Zlasti na področju prostega pretoka ljudi se je pokazalo, da je Unija upravičeno sprejela prehodni rok za zaposlovanje oseb iz novih držav članic, kar kaže ogromno povečanje števila prošelj za delovna dovoljenja v celi EU-15, zlasti v Skandinavskih državah članicah EU.

⁸² Vlada RS je junija 2003 opredelila Program ukrepov, ki predvidevajo spodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti, stabilno makroekonomsko okolje, zniževanje inflacije, povečanje konkurenčnosti in prilagodljivosti gospodarstva ter skupaj z Banko Slovenije sprejela novembra 2003 Program za vstop v ERM II. Ta se zavezuje izpolnjevanju maastrichtskih kriterijev v obdobju za prevzem evra leta 2007.

⁸³ Formalno izobraževanje ne more več zadostiti zahtevam, ki jih postavlja gospodarstvo temelječe na znanju, zato danes ne zadostuje samo teoretično splošno znanje, ki ga pridobijo diplomanti na katerem koli področju, vendar pa trenutni slovenski šolski sistem drugače ne more funkcionirati, saj je monopolen, kar pomeni, da ni potrebna posebej visoka kakovost študija. Če pa se bo področje izobraževanja liberaliziralo, potem pa bodo morale tudi državne Univerze vzpostaviti kvalitetne študijske programe, ki bodo študentom omogočile pridobitev kvalitetnega in uporabnega znanja, če bodo hotele obstati, ne glede na državno koncesijo.

politike pri usmerjanju razvoja in nenazadnje pri ukrepih ekonomskih politik, kot so uvajanje strateških presoj okoljskih vplivov razvojnih programov, integralnega nadzora nad onesnaževanjem itd.

3.3 RAZVOJNI DEJAVNIKI

Gospodarski, socialni in regionalni blaginji ustrezajo istoimenski razvojni dejavniki. Vsebinsko gospodarskega razvojnega dejavnika v sodobnih razmerah opredeljujejo predvsem intenzivna internacionalizacija gospodarjenja, inovativnost v vseh fazah proizvodnega procesa in razvoj novih, predvsem informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Nedvomno glavno razvojno nalogo predstavlja izboljšanje konkurenčne sposobnosti in inovativnosti gospodarstva, ki je pogoj za aktivno prilagajanje spremembam v tehnologiji in na svetovnem trgu. V okviru te naloge imata osrednji pomen predvsem ofenzivno prestrukturiranje podjetniškega sektorja in razvoj informacijske tehnologije in infrastrukture. Kljub doseženi stopnji razvoja v Sloveniji bo še vedno potrebno nadaljevati s procesom tranzicijskega prestrukturiranja podjetniškega, finančnega in infrastrukturnega sektorja in s programom investicij v gospodarsko infrastrukturo.⁸⁴

Vloga socialnega razvojnega dejavnika narašča skladno z vlogo, ki jo imajo pri globalni konkurenčnosti znanje, inovativnost, ustvarjalno izkoriščanje in obvladovanje informacij, organizacija in vodenje in drugi dejavniki, ki jih zagotavlja človeški faktor. Zaradi tega narašča pomen infrastrukture in institucij, ki omogočajo mobilnost in prilagodljivost delovne sile in njeno vseživljenjsko učenje. Tudi na področju človeškega kapitala se Slovenija še vedno srečuje s preostalimi tranzicijskimi nalogami, zlasti z oblikovanjem učinkovitega trga delovne sile in s povečanjem usposobljenosti in izobraženosti celotne populacije.

Regionalni razvojni dejavnik, ki je v strateških razvojnih dokumentih označen kot prioriteta, se odraža v zmanjšanju obeh zgornjih razvojnih dejavnikov med posameznimi slovenskimi regijami, saj obstajajo ogromne razvojne razlike med posameznimi regijami.

⁸⁴ Samo rast temelječa na znanju lahko postaja v tehnološko visoko razvitih družbah vir novih zaposlitev in socialne stabilnosti v funkciji tako zelene večje socialne pravičnosti ter hkrati pot k solidarnosti in povezavi ljudi v globalnem tekmovanju, pri tem se je potrebno zavedati, da pri znanju ni razlik med velikimi in majhnimi, znanje je univerzalno.

Ne glede na to, da je celotno območje Slovenije upravičeno do pridobivanja nepovratnih sredstev, je potrebno večji del teh sredstev nameniti predvsem hitrejšemu gospodarskemu in socialnemu razvoju teh regij. Razvoj teh regij pomeni tudi skladen razvoj celotne Slovenije, poleg tega se na podlagi tega razvojnega dejavnika rešuje vrsto razvojnih problematik.

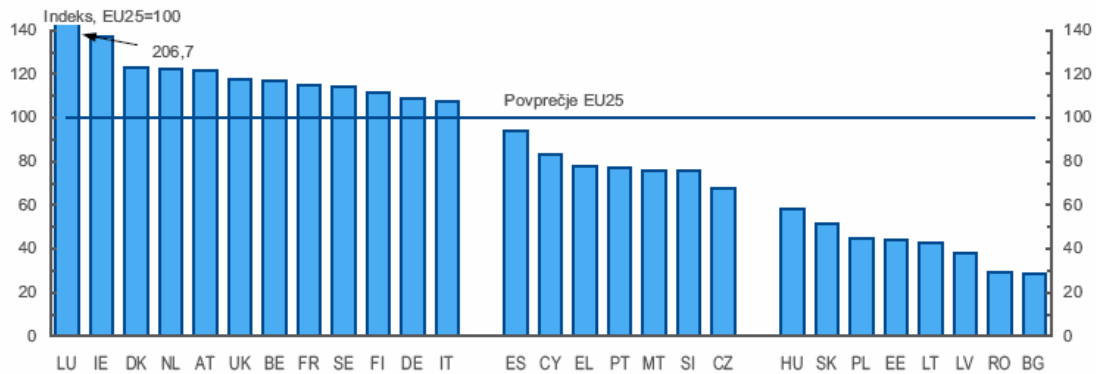
3.4 DOSEDANJI RAZVOJ SLOVENIJE – KRITIČNA ANALIZA

Na področju gospodarskega razvoja naj bi Slovenija pomembno zmanjševala zaostanek za povprečjem Evropske unije ter naj bi tako dosegla velik gospodarski napredek, saj se je razvitost povečala iz 74% na 77,3% povprečja EU, pri čemer se je za primerjavo vzela vrednost povprečja EU-25, kjer je znano, da so zaradi statističnega učinka nekatere države prekoračile mejo 75% EU povprečja, pri tem pa ni bilo upoštevano, da se je zaradi statističnega učinka povprečna stopnja razvitosti EU znižala kar za 12 odstotnih točk, zato tudi je ta meja presežena. Od trenutka, ko je Slovenija presegla to mejo po trenutno veljavni evropski zakonodaji⁸⁵ dejansko spada pod območje Cilja 2, kar pomeni drastično zmanjšanje finančnih sredstev iz Strukturnih skladov. Na srečo je Komisija to predvidela, tako da bo Slovenija tudi v naslednjem obdobju kot tako imenovana »phasing-out« regija upravičena do sredstev iz vseh treh skladov, vendar manj kot če bi spadali pod območje Cilja 1 oziroma po novem cilj »konvergence«. Kljub temu to pomeni precej manjši delež nepovratnih sredstev iz Strukturnih skladov. Glede stopnje razvitosti je potrebno poudariti, da Slovenija še vedno spada v predzadnjo skupino razvitih držav, kar pomeni, da se bo potrebno še kako potruditi, da bomo prišli v klub razvitih držav Unije.

⁸⁵ Uredba Sveta 1290/1999, Bruselj, 21.06.1999.

Preglednica 1: BDP na prebivalca izraženo v SKM

Preglednica 1 natančno prikazuje stanje BDP izraženo v SKM. Tu je jasno razvidno, da je Slovenija dobro »umeščena« v zadnjem delu lestvice razvitosti. Smo torej res uspešni? (Vir: Eurostat, 2003.)

Gospodarski razvoj določa predvsem realna rast bruto domačega proizvoda. V letu 2003 je bila 2,3%, povprečna stopnja EU-25 pa le 0,9%, kar sicer drži, vendar so posamezne nove države članice dosegle tudi 9,0%⁸⁶ realne bruto rasti, kar pomeni, da je bila Slovenija daleč najmanj uspešna pri rasti BDP. Tudi pri projekcijah za obdobje do leta 2006 predvidevanja kažejo na najmanjšo gospodarsko rast med novimi državami članicami EU.

Podobno stanje je na področju zagotavljanja makroekonomske stabilnosti, kjer je bil sicer dosežen napredek pri odpravljanju nekaterih neravnovesij z ukrepi restriktivnejših makroekonomskih politik. Zlasti ponosna je vlada ravno pri zniževanju stopnje inflacije, kjer se je dejansko precej znižala v obdobju 2000-2003, vendar je bila stopnja rasti inflacije v EU-25 v letu 2003 le 1,9% in tu je Slovenija s svojo 5,7% inflacijo kar dosti pripomogla k EU-25 povprečju. Če Slovenijo primerjamo samo z novimi državami članicami EU, lahko vidimo, da ima kljub uvrstitvi v ERM2 še vedno drugo najvišjo stopnjo inflacije v novih državah članicah.⁸⁷

Težko bi lahko komentiral javnofinančni primanjkljaj, ki naj bi se v letu 2003 zmanjšal, vendar podatki Eurostata kažejo drugačne podatke, tako naj bi se leta 2003 slovenski javnofinančni dolg v primerjavi z letom 2002 res ustalil, vendar se je v obdobju od leta

⁸⁶ Podatki za Litvanija leta 2003. Visoko gospodarsko rast so imele tudi Češka, 3,1%, Estonija 5,1%, Grčija 4,5%, Irska 3,7%, Latvija 7,5%, Madžarska 3,0%, Poljska 3,8%, Slovaška 4,0%, Bolgarija 4,3%, Romunija 4,9%, Turčija 5,8%. Vir: Eurostat, 2004.

⁸⁷ Stanje povišanja stopnje letne inflacije po sistemu HICPs v posameznih novih državah članicah v letu 2003 je bilo takšno. Češka je imela celo deflacijo z -0,1%, Estonija 1,4% inflacije, Ciper 4,0%, Latvija 2,9%, Litvanija -1,1%, Madžarska 4,7%, Malta 1,9%, Poljska 0,7%, Slovaška 8,5% in celo Bolgarija le 2,3% letno inflacijo.

2000 povečal za 6%.⁸⁸ V primerjavi z ostalimi novimi državami članicami Slovenija s svojim javnofinančnim primanjkljajem spada nekako v njihovo povprečje.

Glede stopnje anketne nezaposlenosti je Slovenija dejansko napredovala, saj s stopnjo 6,7% v letu 2003 spada med države z najnižjo stopnjo nezaposlenosti, ki je precej nižja tudi od evropskega povprečja EU-25, ki znaša 9,1% oziroma 8,1% EU-15. Drugačna slika je pri stopnji zaposlenosti, saj je le-ta v Sloveniji v letu 2003 znašala 62,6% in je nižja od EU-25 povprečja, ki znaša 62,9%, medtem ko povprečje EU-15 znaša 64,4%.

Poglavitni dejavniki strukturnih preobrazb temeljijo na razvoju družbe, temelječe na znanju, konkurenčnosti gospodarstva, liberalizaciji infrastrukture in spremenjeni vlogi države v gospodarskem razvoju.

Pri razvoju družbe temelječe na znanju se Slovenija še ne znajde, saj trenutni strukturni kazalniki ne odražajo ciljev, ki pomenijo družbo temelječo na znanju po Lizbonski strategiji. Po podatkih Eurostata ima Slovenija tretjo najvišjo stopnjo aktivnega prebivalstva med 25. in 64. letom, ki imajo pridobljeno najmanj srednjo izobrazbo. Zanimivo je to, da je stopnja izobraženosti večinoma višja v manj razvitih državah Unije, kar je verjetno predvsem posledica tega, da mladi ne dobijo zaposlitve in so «prisiljeni» v nadaljnje izobraževanje, kar je sicer dobro, vendar tudi po pridobljeni visoki izobrazbi težko pridobijo zaposlitev, če jo sploh dobijo.

Tabela 2: Prilivi mladih iz šol v Sloveniji v obdobju 1995-2003.

Leto	Priliv iz šol	Od tega med brezposelne
1995	27.700	22.100
1996	25.600	21.100
1997	25.400	17.900
1998	25.100	18.600
1999	22.700	19.600
2000	26.500	20.500
2001	25.800	21.900
2002	27.300	21.200
2003	26.300	18.700

⁸⁸ Javnofinančni dolg je izražen kot skupen bruto dolg izražen v procentih BDP.

Tabela 2 po letih prikazuje koliko mladih je končalo izobraževanje, vendar niso uspeli dobiti zaposlitve. Prikazani podatki so naravnost grozljivi in dejansko potrjujejo domnevo, ki sem jo izpostavil. Hkrati prikazujejo tudi vzrok za staranje prebivalstva. Vir: UMAR, 2004.

Če se Slovenija pri skupnih izdatkih v R&R dejavnost, s svojimi 1,53% BDP uvršča nekje na sredino vseh držav članic EU, pa precej zaostaja za povprečjem EU-15, ki znaša 1,99% BDP, tako da bo Lizbonski cilj 3% do leta 2010 praktično nemogoče doseči. Še bolj zaskrbljujoče je stanje pri številu patentov. Slovenija je v letu 2002 na milijon prebivalcev prijavila le 32 patentov, medtem ko je povprečje EU-25 133,59 patentov, v EU-15 pa 158,46 patentov. Slovenija se tako po številu patentov uvršča na rep lestvice, pri tem bi omenil, da nekatere države članice na leto prijavijo do 1142,13 patentov.⁸⁹

Slovenija pomembno zaostaja za povprečjem EU tudi na področju dostopa zasebnih gospodinjstev do interneta, kjer ta vrednost v letu 2003 znaša 50% vseh gospodinjstev, v Slovenija pa ta vrednost dosega nekje okoli 25%.

Slovenija izredno zaostajamo tudi na področju vlaganja v IKT infrastrukturo, razvoj IT, saj ta po podatkih Eurostata v letu 2003 znaša le 2,1% BDP, kar Slovenijo v primerjavi z novimi državami članicami EU uvršča na rep lestvice. Pomembno zaostajamo tudi za povprečjem EU-15, kjer ta vrednost znaša 3,0% BDP. Malo bolje je na področju vlaganja v IKT infrastrukturo, razvoj telekomunikacij, kjer sicer Slovenija z 4,7% presega povprečje EU-15, kjer znaša le 3,2% BDP, vendar nove države članice vlagajo tudi preko 8,0% BDP.⁹⁰

Kar se tiče konkurenčnosti slovenskega gospodarstva izražene v produktivnosti dela na zaposlenega,⁹¹ je Slovenija v letu 2003 dosegla le 70% EU-15 povprečja, na podlagi projekcij Evropske komisije se bo ta vrednost do leta 2006 dvignila na 74,2% povprečja EU-15, če bo ta vrednost v Sloveniji naraščala hitreje kot v državah članicah EU-15. Stopnja neposrednih tujih investicij v primerjavi z nacionalnim BDP kaže, da je v Sloveniji stopnja neposrednih tujih investicij zelo nizka, saj znaša le 16,7% v letu 2002, medtem ko ta stopnja v EU-25 znaša kar 31,4%, kar kaže na to, da je Slovenija izredno nepriljubljena za tuje investitorje. Stanje na tem področju je skoraj alarmantno, saj je potrebno za razvoj Slovenija nujno privabiti tuje investitorje, ki bodo pripomogli h konkurenčnosti gospodarstva in gospodarskemu, socialnemu in regionalnemu razvoju.

⁸⁹ Lichtenstein je v letu 2002 prijavil kar 1142,13 patentov, v letu 1999 pa kar 1514,30 patentov.

⁹⁰ Estonija je v letu 2003 vložila v razvoj telekomunikacij 8,1% BDP, Latvija 7,7%, Madžarska 6,5%, Slovaška 6,1%, Češka 5,4%, Litvanija 6,3%, Poljska 5,5%, Bolgarija pa celo 9,2%.

⁹¹ EU-15 = indeks 100.

Slovenija zlasti na področju ključnih ciljev Lizbonske strategije še zdaleč ne sodi med razvite evropske države, zato je potrebno odlično izkoristiti nepovratna finančna sredstva iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada, ki bodo po novem popolnoma usmerjeni v doseganje ciljev Lizbonske strategije. Če bo Slovenija znala z odličnimi razvojnimi strategijami, predvsem pa z realizacijo teh strategij in s konkretnimi projekti izkoristiti potenciale strukturnih in kohezijskih politik je verjetno, da se lahko v obdobju do leta 2010 doseže večino Lizbonskih ciljev, ki morajo biti edino merilo slovenskega razvoja.

3.5 PREDNOSTNE NALOGE ZA KREPITEV GOSPODARSKEGA, SOCIALNEGA IN REGIONALNEGA RAZVOJA V SLOVENIJI

Ključni pomen za pridobivanje nepovratnih finančnih sredstev in pomoči EU imajo zagotovo pravilno zasnovane prednostne naloge in ukrepi, ki so določene v razvojnih dokumentih in strategijah (DRP, SGRS, EPD in drugih razvojnih dokumentih po posameznih področjih). Priprava prednostnih nalog in ukrepov po eni strani pomeni predpogoj za pridobivanje nepovratnih finančnih sredstev iz EU, po drugi strani pa prednostne naloge in ukrepi pomenijo osnovo za gospodarski, socialni in regionalni razvoj, v kolikor so zasnovani strokovno in realno. Na podlagi dosedanjih ugotovitev naloge, je razjasnjeno, da sta Lizbonska strategija in strukturna in kohezijska politika med seboj tesno povezani, s tem da strukturna politika le usmerja države članice pri definiranju posameznih prednostnih področij, ciljev in politik, medtem ko Lizbonska strategija natančno definira in ovrednoti ključne cilje za gospodarski, socialni in posredno regionalni razvoj. Pri oblikovanju nacionalnih razvojnih dokumentov, bi vsaka država članica, vključno s Slovenijo, morala prednostne naloge in posamezne ukrepe definirati na podlagi splošnih usmeritev strukturne politike, natančne cilje pa določiti na podlagi Lizbonske strategije.

Kar se tiče prednostnih nalog in ukrepov zasnovanih v EPD 2004-2006 in Programskem dopolnilu,⁹² ki so pripravljene na podlagi Strategije gospodarskega razvoja Slovenije,⁹³ ta

⁹² Enotni programski dokument 2004-2006 in Programsko dopolnilo 2004-2006, Vlada RS, Ljubljana, december 2003.

⁹³ Strategija gospodarskega razvoja Slovenije – SGRS 2000-2006, SGRS predstavlja glavni nacionalni strateški razvojni dokument, Urad za makroekonomske analize in razvoj, Ljubljana 2001.

pa na podlagi DRP,⁹⁴ je moč ugotoviti, da so zasnovane strokovno in v večji meri v skladu z Lizbonskimi cilji in drugimi evropskimi prioritetami, vendar so preveč idealistično naravnane, saj ponujajo preveč splošne usmeritve in cilje, zato državne institucije, še manj pa občine in večina podjetij, ne vedo, kako posamezne prednostne naloge in ukrepe udejanjiti z dejanskimi projekti. Še najbolj so uspešna posamezna inovativna tehnološko naravnana podjetja, medtem ko so najbolj neučinkovite občine, ki nimajo ustreznega znanja in vizij. V Sloveniji manjkajo predvsem konkretne usmeritve in cilji tako na državni, kot tudi na lokalni in zasebni ravni, ki bi bile konkretno uporabne in uresničljive. Rešitev je v R&R institucijah, ki so idejno naravnane in ki znajo prednostne naloge in ukrepe uporabiti kot ogrodje za ideje konkretnih projektov in ki v končni fazi vodijo k ciljem gospodarskega, socialnega in regionalnega razvoja in doseganju splošne blaginje Slovenije.

3.5.1 Skladnost Enotnega programskega dokumenta, Programskega dopolnila ter ključnih prednostnih nalog z Lizbonskimi cilji

EPD predvideva uravnotežen regionalni razvoj kot enega temeljnih ciljev in določa, da se bodo cilji uravnoteženega regionalnega razvoja uresničevali s prostorsko (regionalno) usmerjenim pristopom,⁹⁵ ki bo zagotovil, da bosta rast BDP in zaposlenosti povečali blaginjo tudi v manj razvitih pretežno obrobni regijah ter da je v obdobju do leta 2006 potrebno preprečevati nadaljnje povečanje regionalnih neskladij, merjenih kot razmerje v

⁹⁴ Državni razvojni program 2001-2006 naj bi predstavljal indikativni razvojno izvedbeni dokument SGRS, z nalogo preoblikovanja strateških prednostnih nalog v konkretne programe, ukrepe in projekte, zato naj bi imel vlogo osrednjega dokumenta razvojnega načrtovanja v Sloveniji, s čimer se je težko strinjati, saj je po svoji vsebini DRP preveč splošen, poleg tega pa npr. ne sledi vsem ciljem Lizbonske strategije, UMAR, Ljubljana, 2001.

⁹⁵ Za uravnotežen regionalni razvoj je Vlada sprejela ukrepe za spodbujanje s prostorsko (regionalno) usmerjenim pristopom k posameznim ukrepom na prednostnih območjih nacionalne regionalne politike. To so tako imenovane regije s seznamov A in B, ki jih določa Navodilo o prednostnih območjih dodeljevanja spodbud, pomembnih za skladni regionalni razvoj (Ur.l. RS 41/01). Prednostna območja so določena upoštevajoč indeks razvojne ogroženosti, ki temelji na faktorski analizi več kot 30 kazalnikov. Te regije naj bi imele dostop do indikativne alokacije v višini 60 % razpoložljivih sredstev v določenih ukrepih znotraj vseh prednostnih nalog. Takšen pristop je v celoti skladen s predlogi služb Komisije, naj se pri izrabi sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada v obdobju 2004–2006 uporabi realističen in pragmatičen pristop in naj se zastavijo jasne prednostne naloge, ki bodo osredotočile učinke sredstev na najbolj kritične potrebe.

BDP na prebivalca (izraženo v SKM) med najbolj in najmanj razvito regijo.⁹⁶ Poleg tega so bili v EPD postavljeni ambiciozni strateški cilji, da bo povprečna letna rast BDP v višji stopnji kot v skupini EU-15, s čimer se bo postopno zmanjšal zaostanek v BDP na prebivalca za povprečjem EU.⁹⁷ Seveda v obdobju pogajanj v Vladi RS niso upoštevali pomembne okoliščine, da se bo Slovenija po vstopu v EU skupaj z drugimi devetimi državami kar naenkrat zaradi statističnega učinka znašla na meji 75% BDP EU, kar pomeni, da je prestopila prag razvitosti, ko celotno območje države ni več obravnavano kot območje Cilja 1, kar v splošnem pomeni, da ne more pridobiti sredstev iz vseh strukturnih skladov EU.⁹⁸ Evropska komisija je to predvidela že prej, tako da v svojih dokumentih⁹⁹ predvideva prehodno obdobje, ko bodo posamezne regije in države članice, ki so prizadete s tem učinkom, še naprej upravičene do sredstev iz vseh štirih strukturnih skladov. Vendar se bodo nove stopnje razvitosti regij in držav začele upoštevati najkasneje po koncu plačilnega obdobja 2007-2013, zato je za Slovenijo neizogibno potrebno, da vzpostavi regije, saj bodo le tako lahko posamezne najmanj razvite regije¹⁰⁰ še naprej obravnavane kot območja Cilja 1.

Kot enega temeljnih ciljev EPD predvideva tudi rast zaposlenosti, ki se odraža v gospodarski rasti v smislu ustvarjanja novih delovnih mest in ohranjanju obstoječih.¹⁰¹

Tudi pri odpravljanju problemov podjetniškega sektorja s programi EPD določa, da bo Slovenija prešla s sedanjega gradualističnega pristopa na agresivnejše prestrukturiranje, katerega cilj je preboj v nacionalni in regionalni konkurenčnosti. V tem smislu naj bi

⁹⁶ Sedanje razmerje, ki se nanaša na leto 2001, znaša 1:1,9 in se povečuje.

Prednostna območja so določena upoštevajoč indeks razvojne ogroženosti, ki temelji na faktorski analizi več kot 30 kazalnikov. Te regije naj bi imele dostop do indikativne alokacije v višini 60 % razpoložljivih sredstev v določenih ukrepih znotraj vseh prednostnih nalog. Takšen pristop je v celoti skladen s predlogi služb Komisije, naj se pri izrabi sredstev strukturnih skladov in kohezijskega sklada v obdobju 2004–2006 uporabi realističen in pragmatičen pristop in naj se zastavijo jasne prednostne naloge, ki bodo osredotočile učinke sredstev na najbolj kritične potrebe.

⁹⁷ V letu 2001 je slovenski BDP na prebivalca, izražen v SKM, znašal 70% povprečja EU. Modelne ocene so pokazale, da bo vstop v EU v obdobju 2004–2006 prispeval dodatnih 0,49 do 1,05 odstotnih točk k osnovni stopnji rasti BDP, od česar bodo strukturni skladi prispevali približno 7%. Pri tem je potrebno upoštevati, da agregatni vpliv vključuje učinek sprememb trgovinskega režima in drugih politik EU, vključno s kohezijsko politiko in SKP.

⁹⁸ Glej vsebino Cilji strukturne politike v poglavju Strukturna politika EU.

⁹⁹ Tudi v Uredbi Sveta (ES) št 1260/1999, o splošnih določbah o Strukturnih skladih.

¹⁰⁰ Tako npr. regija Pomurje dosega le 46% BDP evropskega povprečja, kar pomeni, da je lahko ta in še nekatere druge slovenske regije (glej poglavje 8.6.3) upravičene do sredstev iz vseh Strukturnih skladov še vsaj 3-4 plačilna obdobja, odvisno od dinamike gospodarskega, socialnega in regionalnega razvoja.

¹⁰¹ Modelne napovedi kažejo, da se bo skupno število zaposlenih (po metodologiji SNA) zaradi članstva v EU povečalo za 0,81 do 1,45 odstotnih točk nad izhodiščno raven; približno 9 odstotkov tega povečanja lahko pripišemo EPD. Skupna ocena tako kaže, da bo Slovenija ob podpori sredstev strukturnih skladov v programskem obdobju 2004-2006 ustvarila vsaj 4000 (neto) novih delovnih mest.

dejavnosti EPD podpirale razvoj inovacijskega okolja in prispevale k večji dostopnosti informacij, znanja in financ za podjetnike, medtem ko naj bi bile dejavnosti osredotočene na turizem z namenom, da bodo naredile Slovenijo in njene regije privlačnejše za nova vlaganja.

V EPD pravilno ugotavlja pomanjkanje razpoložljivih lokacij za nadaljnji razvoj podjetij in neugodne razmere za vlaganja, ki izvirajo iz administrativnih ovir in visokih stroškov, ki naj bi jih država reševala z zagotavljanjem konkurenčnih lokacijskih razmer za nova vlaganja, ob ustrezni podprtosti z okoljsko, transportno in telekomunikacijsko infrastrukturo.¹⁰² V EPD je vlada sprejela stališče, da je za trajnostno gospodarsko rast potrebno razviti širši nabor prilagodljivih in posebnih veščin in znanj na trgu dela, ko naj bi z dualnim pristopom dejavnosti EPD spodbujale preventivne in aktivne ukrepe na področjih vseživljenjskega učenja, aktivnih politik trga dela, spodbujanja podjetništva in prilagodljivosti človeških virov, spodbujanja prilagodljivosti trga dela in socialne vključenosti. V okviru te prednostne naloge naj bi spodbujali tudi enake možnosti, vidike trga dela s področja informacijske družbe in pobude za lokalno zaposlovanje. V tem stališču manjka vsaj eno ključno področje, to je spodbujanje razvoja področja izobraževanja, ki je ključen dejavnik za nadaljnji razvoj gospodarstva temelječega na znanju. Pri tem je nujno, da se trg izobraževanja odpre in z ustreznimi ukrepi podpre nastajanje novih izobraževalnih programov, saj tradicionalni izobraževalni programi ne zadovoljujejo več potreb po ustreznih kadrih.¹⁰³ V grobem bi se dalo zaključiti, da EPD 2004-2006 in Programsko dopolnilo delno sledita Lizbonskim ciljem, kar je tudi jasno, saj je bil EPD pripravljen v skladu s priporočili in navodili Evropske komisije¹⁰⁴ za pripravo teh dokumentov, Komisija pa šele za obdobje 2007-2013 predvideva popolno usklajenost strukturnih in kohezijskih politik in Lizbonskih ciljev.

¹⁰² Kako lahko država zagotavlja konkurenčne lokacijske razmere, če zahteva pri prednostnem ukrepu razvoja poslovnih con, da mora imeti zemljišče, kjer naj bi se gradile poslovne cone že pridobljeno gradbeno dovoljenje, ob tem, da zemljišče predstavlja upravičeno aktivnost. To pomeni, da mora npr. investitor v poslovno cono kupiti zemljišče z že pridobljenim gradbenim dovoljenjem, kar pa pomeni astronomsko, nekonkurenčno ceno zemljišč v Sloveniji in zelo majhno število NTI.

¹⁰³ To predvideva tudi Delovni program o ciljih za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja, ki je bil sprejet 14. februarja 2002 in se sklicuje na Lizbonsko strategijo. Izobraževanje in usposabljanje v Evropi: različni sistemi, skupni cilji za leto 2010. EK, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, Bruselj, 2002

¹⁰⁴ Vademecum for Structural Funds Plan and Programming Documents, European Commission, Brussels, 1999.

Prečiščene prednostne naloge brez kmetijskega področja, ki so predstavljene v nadaljevanju, pravzaprav predstavljajo ustrezno osnovo, kot jo predlaga Komisija za obdobje 2007-2013.¹⁰⁵ Z nekaterimi modifikacijami v smeri ciljev Lizbonske strategije bi cilji prav lahko izpolnjevali kriterije za prihodnjo strategijo razvoja, ki bo podlaga za pridobitev nepovratnih finančnih sredstev iz Strukturnih skladov.

3.5.2 Skladnost 1. prednostne naloge: spodbujanje podjetniškega sektorja in konkurenčnosti z Lizbonsko strategijo

EPD in Programsko dopolnilo določata, da je za pospešitev gospodarskega razvoja potrebna polna uveljavitev ključnih elementov konkurenčnih prednosti v podjetniškem sektorju. Gre za zelo splošno usmeritev, ki neposredno ne sledi usmeritvi Lizbonske strategije, prehod na gospodarstvo temelječe na znanju, saj tega cilja EPD in Programsko dopolnilo ne omenjata. Tudi dejavnosti v okviru te razvojne prednostne naloge se neposredno ne nanašajo na ta cilj, saj v celoti sledijo splošnemu cilju povečanja konkurenčnosti, ki sicer je tudi cilj Lizbonske strategije.

Dejavnosti, ki so določene v EPD in Programskem dopolnilu, so tako usmerjene v: (1) zvišanje konkurenčnosti, (2) izboljšanje ravni inovacijske in tehnološke kompleksnosti proizvodov in proizvodnih procesov, (3) večjo fleksibilnost in bolj učinkovito organizacijo podjetij, (4) razvoj podjetništva in (5) spodbujanje investicij in razvoja sposobnosti za upravljanje.

Vsi cilji torej posredno izpolnjujejo kriterije Lizbonske strategije, vendar ne sledijo njenemu temeljnemu cilju - prehodu na gospodarstvo temelječe na znanju. Specifični cilji v okviru te prve prednostne naloge so vsaj v določenem delu že bolj neposredno usmerjeni v cilje Lizbonske strategije, saj je cilj (a) razvoj inovacijskega okolja, infrastrukture in pogojev za ustvarjanje različnih oblik sodelovanja med gospodarstvom in znanstvenimi in izobraževalnimi ustanovami neposredno usmerjen v cilj prehoda na gospodarstvo temelječe na znanju, zato ta specifični cilj prve prednostne naloge EPD predstavlja ključen pomen za gospodarski razvoj Slovenije. (b) Cilj spodbujanja razvoja organizacijskih struktur za skupno načrtovanje, razvoj in trženje turističnih destinacij ter

¹⁰⁵ Predlog Uredbe COM (2004) 492, ki ureja področje Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada za obdobje 2007-2013, ki jo predlaga Evropska komisija.

spodbujanje naložb v turistično infrastrukturo kot sestavnega dela turističnih proizvodov destinacij je sicer popolnoma izven konteksta Lizbonske strategije, vendar turizem predstavlja za Slovenijo pomemben gospodarski steber, ki ga je potrebno razvijati tudi v prihodnje.¹⁰⁶ Področje turizma je potrebno preusmeriti v nove oblike, ki bodo temeljile na visoki tehnologiji in sledile novim gospodarskim trendom. (c) Specifični cilj izboljšanja dostopa podjetnikov in podjetij do informacij, znanja in virov financiranja, usmerjeno v podporo hitrejšemu nastajanju in uspešnemu razvoju malih in srednje velikih podjetij delno sledi Lizbonskim ciljem, saj posredno predvideva uporabo IKT.

Upravičene dejavnosti, na podlagi katerih se pripravljajo projekti, izhajajo iz zgoraj navedenih ciljev in potekajo v okviru štirih ukrepov, ki so financirani iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Predvideni ukrepi, ki jih financira, ESRR so tako:

- spodbujanje razvoja inovacijskega okolja,
- spodbujanje razvoja turističnih destinacij,
- izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo,
- gospodarska infrastruktura in javne storitve.

3.5.3 Skladnost 2. prednostne naloge: znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje z Lizbonsko strategijo

Drugo prednostno nalogo določajo cilji: vlaganje v znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje z namenom ustvarjanja kakovostnih delovnih mest, boj proti brezposelnosti, spodbujanje socialnega vključevanja oseb s posebnimi potrebami, vseživljenjsko učenje in razvoj spretnosti ter prilagodljivosti človeških virov in nadaljnje usposabljanje delavcev v perspektivnih sektorjih ter sektorjih, ki se prestrukturirajo. Zgoraj navedeni cilji so v skladu s socialnimi cilji Lizbonske strategije, vendar premalo poudarjajo področje izobraževanja, ki je ključnega pomena za nadaljnji gospodarski, socialni in regionalni razvoj.

¹⁰⁶ Področje razvoja turizma je izrednega pomena za Slovenijo, vendar glede na nove usmeritve Komisije ne vem, če bo področje turizma še predstavljalo upravičeno področje za sofinanciranje iz Strukturnih skladov. Menim, da bi morala tu Komisija upoštevati specifičnost novih držav članic Unije, ki še nimajo ustrezno razvite turistične infrastrukture, in področje turizma uvrstiti med prednostna področja, ki bodo sofinancirana iz Strukturnih skladov, upoštevajoč načelo specifičnosti.

To odražajo tudi specifični cilji ukrepov in aktivnosti, ki v okviru te prednostne naloge predstavljajo: (a) višanje stopnje delovne aktivnosti in nižanje stopnje brezposelnosti s posebnim poudarkom na preprečevanju dolgotrajne brezposelnosti in pomoči brezposelnim pri njihovi integraciji na trg dela, (b) pospeševanje socialnega vključevanja skupin prebivalstva s posebnimi potrebami in tistih, pri katerih obstaja tveganje izključitve s trga dela, (c) razvoj programov in dostopnosti sistemov izobraževanja in usposabljanja z vgrajevanjem dejavnikov vseživljenjskega učenja in krepitev kakovosti teh programov, (d) zviševanje izobrazbene in kvalifikacijske ravni zaposlenih in njihove prilagodljivosti novim oblikam organizacije dela.

Aktivnosti potekajo v okviru štirih ukrepov, ki so financirani iz ESS:

- razvoj in krepitev aktivnih politik trga dela,
- pospeševanje socialnega vključevanja,
- vseživljenjsko učenje,
- spodbujanje podjetništva in prilagodljivosti.

Zlasti cilji, ki se tičejo področja izobraževanja se zdijo preveč splošni in neodločni, sploh pa ne izžarevajo pomembnosti področja izobraževanja. To pomanjkljivost ima tudi Lizbonska strategija, čeprav samo razvoj izobraževanja lahko pripelje do razvoja novih tehnologij, produktov in storitev ter s tem novih usmeritev v gospodarstvu.

Kot je razvidno, sta obe prednostni nalogi in ukrepi, ki so določeni v okviru posamezne prednostne naloge, v celoti pripravljene v skladu s Splošno uredbo o Strukturnih skladih¹⁰⁷ in Priročnikom za planiranje Strukturnih skladov in programskih dokumentov.¹⁰⁸ Zato je na mestu komentar, da bi bili glede na to, da je Slovenija EPD pripravljala v obdobju po sprejeti Lizbonski strategiji, lahko strokovnjaki, ki so pripravljali EPD, malo bolj kreativni in bi lahko vanj vključili tudi konkretne temeljne smernice Lizbonske strategije, kar bi zelo dvignilo ugled Slovenije, saj bi bili prvi, ki bi v svoj razvojni dokument kot temeljne razvojne cilje neposredno predvideli cilje Lizbonske strategije. Komisija zagotovo ne bi imela nič proti takemu naprednemu dokumentu, celo več, slovenski EPD bi lahko služil kot modul za pripravo strateških razvojnih dokumentov za naslednje obdobje.

¹⁰⁷ Uredba Sveta (ES) 1260/1999 z dne 25. junij 1999 o splošnih določbah o Strukturnih skladih, Svet EU, Bruselj, 1999.

¹⁰⁸ Vademecum for Structural Funds Plans and Programming Documents, The new Programming period 2000-2006: methodological working papers, Evropska komisija, Bruselj, 1999.

3.5.4 Vloga in pomen horizontalnih prednostnih nalog v Sloveniji

Strategija Evropske komisije predvideva, da je potrebno prednostne naloge in ukrepe, določene v EPD, ovrednotiti tudi v povezavi s sprejetimi horizontalnimi strategijami evropskih prioritet, ki svoje cilje dosegajo v okviru celotnega programa. Kot prioriteta področja je Komisija določila področje enakih možnosti, trajnostni razvoj in informacijsko družbo.¹⁰⁹

EPD mora v celoti sistematično spodbujati enake možnosti in dostopnost do izobraževanja, usposabljanja in zaposlovanja ne glede na spol, invalidnost ali etnično pripadnost. Enake možnosti morajo biti upoštevane v načrtovanju, izvajanju, spremljanju in vrednotenju vseh aktivnosti in posameznih projektih. Načelo integracije enakosti spolov in spodbujanje enakih možnosti sta eni od temeljnih meril izbire pri vseh projektih.¹¹⁰

Cilj EPD je tudi spodbujanje žensk k udeležbi v programih usposabljanja, namenjenih krepitvi njihove prilagodljivosti potrebam tehnološko zahtevne industrije in tudi spodbujati njihove pobude na področju samozaposlovanja. Poleg spodbujanja enakih možnosti med moškimi in ženskami so aktivnosti usmerjene tudi na spodbujanje enakih možnosti in preprečevanje izključevanja skupin ljudi, ki se lahko znajdejo v slabšem položaju ali so diskriminirani na trgu dela.

Na področju trajnostnega razvoja je vloga EPD zagotavljanje ravnotežja med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki ter prispevka k večji blaginji. Pri tem se EPD osredotoča predvsem na ekonomske in socialne sestavine trajnostnega razvoja. Potrebno je omeniti, da je okoljska dimenzija trajnostnega razvoja vključena posredno, to je preko nabora visokih okoljskih meril za vrednotenje projektov ter določanja prioritet tistim vsebinam, ki imajo pozitiven okoljski vpliv. Cilj dokumenta naj bi bil izboljševanje gospodarske blaginje in socialne enakosti, ne da bilo ob tem ogroženo okolje, pri tem pa ukrepi EPD ne merijo neposredno na okoljske probleme.

Tretjo horizontalno prednostno nalogo predstavlja usmerjenost Unije k prehodu gospodarstva in družbe temelječe na znanju, kar zagotavlja razvoj informacijsko

¹⁰⁹ Uredba Sveta 1260/1999 o splošnih določbah o Strukturnih skladih, Svet EU, Bruselj, 1999.

¹¹⁰ Vsak projektni predlog, s katerim se zaprosi za sofinanciranje izvedbe projekta mora biti vsaj nevtralen, če ne celo popolnoma v skladu s cilji določenimi s horizontalnimi prednostnimi nalogami.

komunikacijske tehnologije. Ukrepi v okviru EPD na tem področju podpirajo uvajanje znanih najboljših praks, zlasti tistih, ki lahko prispevajo k vključevanju v e-prostor, h konkurenčnemu poslovnemu okolju, vseživljenjskemu učenju in rasti ustvarjalne in inovacijske kulture v Sloveniji. Ukrepi naj bi tako spodbujali in podpirali povpraševanje po IKT in omogočali dostopnost prilagodljivega usposabljanja na področju IKT za čim širši krog uporabnikov. Vse dejavnosti v okviru EPD morajo biti ocenjene tudi glede na njihov prispevek k razvoju informacijske družbe.

Horizontalne prednostne naloge so sicer popolnoma v skladu z Lizbonsko strategijo in so predvidene kot njeni cilji, vendar manjka neposredna povezava, ki bo izžarevala to povezavo.

Zlasti slednja horizontalna prednostna naloga ima izjemen pomen za razvoj gospodarstva temelječega na znanju in tudi za splošen razvoj celotne družbe, saj se s to nalogo lahko uspešno rešuje kar nekaj razvojnih problematik bodisi socialne narave, regionalne zaostalosti in pa seveda gospodarskih dejavnosti. Ostali dve horizontalni nalogi sta sicer pomembni, vendar sta ti dve področji dokaj uspešni v Sloveniji, saj je delež zaposlenih žensk nad povprečjem EU¹¹¹ in tudi kar se tiče okoljevarstvenih vidikov, je Slovenija na dokaj visoki ravni, z izjemo nekaterih industrijskih področij, poleg tega je tudi delež pokritosti Slovenije z gozdovi med najvišjimi v EU.

4. MEHANIZMI ZA KREPITEV RAZVOJNIH DEJAVNIKOV IN DOSEGANJE CILJEV V OBDOBJU 2005-2013

Kljub vstopu Slovenije v Evropsko unijo, vstopu v mehanizem ERM II in določenemu gospodarskemu napredku še vedno niso bili doseženi cilji Strategije gospodarskega razvoja Slovenije iz leta 2001, ki opredeljuje temeljne mehanizme in usmeritve politik na gospodarskem področju. Nekateri niso bili niti začeti, zato je nekatere cilje Strategije smiselno uresničevati tudi v novi Strategiji razvoja Slovenije za obdobje 2005-2013, dodati jim je potrebno le določene modifikacije, popravke in dopolnila iz osnutka SGRS 2005-2013, da bodo v skladu s cilji Lizbonske strategije, predvsem pa je potrebno stremeti k združevanju razvojnih ambicij z načelom trajnosti, kot to določa Osnetek

¹¹¹ Tabela strukturnih kazalnikov v prvem poglavju Lizbonski cilji.

SGRS 2005-2013. Pri tem se je potrebno zavedati, da se bo strateške cilje doseglo le s spodbujanjem večje konkurenčnosti, prilagodljivosti in inovativnosti celotne družbe.

V nadaljevanju so obravnavana posamezna prioriteta področja, ki jih je potrebno realizirati v obdobju do leta 2013, pri tem je za realizacijo teh potrebno pridobiti čim več sredstev iz Strukturnih skladov in Kohezijskega sklada in jih čim bolj učinkovito porabiti. Ključno področje predstavlja prehod v na znanju temelječo družbo. Ta cilj do sedaj ni dosežen in ga je potrebno nadaljevati.¹¹² To področje temelji na oblikovanju družbe, ki temelji na znanju, ta pa podpira (a) politiko razvoja človeških virov, zlasti formalnega in neformalnega izobraževanja in usposabljanja, (b) politiko trga delovne sile in zaposlovanja v povezavi z migracijsko politiko, ki bo uveljavila večjo fleksibilnost trga, spodbudila mobilnost delovne sile in prestrukturirala njeno ponudbo tako, da bo podprla razvoj ustvarjalnosti in razvojni prispevek človeških virov,¹¹³ (c) izgradnjo informacijsko-komunikacijske infrastrukture in razvoj novih storitev na tem področju, (d) raziskovalno razvojno politiko in tehnološki razvoj kot aktivno uresničevanje na znanju temelječe družbe.

Drugo področje predstavlja povečevanje konkurenčnosti gospodarstva, ki bo vedno v ospredju, saj pomeni ključno razvojno področje. Ta obsega (a) oblikovanje konkurenčnega podjetniškega sektorja s sposobnostjo hitrega odzivanja na spremembe v tehnologiji in na svetovnem trgu, ki bo konkurenčnost dosegal s povečanjem intenzivnosti proizvoda glede uporabe visoko usposobljenih človeških virov in z znižanjem intenzivnosti uporabe energije in naravnih virov, (b) internacionalizacijo podjetniškega sektorja, (c) povezovanje majhnih in srednje velikih podjetij, (d) razvoj učinkovitega finančnega sistema, (e) oblikovanje učinkovitega javnega sektorja s povečevanjem vloge zasebnih ponudnikov storitev ter individualizacijo ponudbe, (f) oblikovanje učinkovitega nemanjalnega sektorja s cenovno regulacijo, licenciranjem in koncesijami.

Prav tako pomembno področje predstavljajo investicije v gospodarsko infrastrukturo in infrastrukturo varstva okolja, ki so predpogoj konkurenčnosti, zato je potrebno (a) zagotoviti uporabnikom zanesljivo in stroškovno učinkovito dostopno infrastrukturo,

¹¹² Slovenija še vedno pomembno zaostaja na ključnih področjih, ki opredeljujejo pojem družbe temelječe na znanju.

¹¹³ Problematika mobilnosti delovne sile je predvsem v nezadovoljivih cestnih povezavah, saj posamezna območja nimajo ustrezne cestne infrastrukture in zato o mobilnosti ni mogoče razmišljati, dokler ne bo končan program razvoja AC v Sloveniji, druga problematika pa je politika plačevanja prevoznih stroškov, ki ne pokriva celotnih stroškov prevoza na delo, kar omogoča trenutna zakonodaja, ki je v nasprotju s ciljem spodbujanja mobilnosti delovne sile.

katere velikost in gostota bo sočasno upoštevala varnostne potrebe, mobilnost prebivalcev in blaga, smotrno uporabo energije ter varstvo okolja, ter (b) znižanja razlik v dostopnosti infrastrukturnih storitev za vsa območja (regije, občine) in za vsa podjetja glede na njihovo prostorsko razmestitev ter zagotovitve minimalnih sodobnih standardov komunalne oskrbe prebivalcev ne glede na mesto njihovega bivanja. Izboljšanje dostopnosti infrastrukture in razširitev ponudbe infrastrukturnih storitev lahko izboljša globalno konkurenčnost države, predvsem gre za njeno lokacijsko privlačnost. Izboljševanje infrastrukture bo ustavilo alternativne razvojne priložnosti in s tem pogoje, v katerih bodo trajnostne priložnosti vse večje in tudi ekonomsko vedno bolj zanimive.

Pomembno področje konkurenčnosti predstavlja tudi področje izboljšanja učinkovitosti države. Gre za eno pomembnejših področij, ki je bila delno že realizirana, vendar se v zadnjem času zdi, da zaradi notranjih političnih nesoglasij in medsebojnega tekmovanja v tem segmentu Slovenija močno nazaduje in se vrača v obdobje pred samostojnostjo. Država mora namreč s svojo organiziranostjo in delovanjem, ki sta ključnega pomena, podpreti večjo konkurenčnost celotnega zasebnega sektorja, zato je nujno potrebno oblikovati tako prilagodljivo in učinkovito državo, ki bo sposobna z ukrepi ekonomske politike ter z ustvarjanjem konkurenčnih pogojev gospodarjenja in razvojno privlačnih lokacij izboljšati nacionalno konkurenčnost in ustvariti ugodne pogoje za pritok tujega kapitala. Šele tako urejena država lahko učinkovito uporablja prijeme za krepitev konkurenčnosti podjetniškega sektorja in gospodarstva nasploh ter za razvoj človeških virov. Kakovost državnih institucij in njihovega delovanja je zelo pomembna sestavina nacionalne konkurenčnosti, zato je potrebno (a) do konca speljati reformo javne in državne uprave, ki bo omogočila tudi ustrežnejšo organiziranost in načrtovanje ter spremljanje in vrednotenje razvojne politike, (b) izvajati depolitizacijo in nato profesionalizacijo uprave, (c) nedvomno je potrebno zmanjšati vlogo države pri upravljanju gospodarskih subjektov in izvesti nepolitično in nepristransko privatizacijo nekaterih državnih podjetij in (d) zagotoviti večje razvojne vloge javnih financ zlasti s prestrukturiranjem namenske strukture odhodkov.

Nenazadnje na razvoj Slovenije vpliva tudi področje usposobitve za izvajanje politik v okviru evropske zakonodaje in pravil notranjega trga EU. Čeprav je Slovenija postala polnopravna članica Evropske unije, še vedno nima dovolj ustrezno usposobljenega kadra za izvajanje politik v okviru evropske zakonodaje, zato ni sposobna učinkovito izvajati

teh politik. Naloga države je tudi njeno poseganje v gospodarstvo in regulativni okvir gospodarske dejavnosti, ki jo je potrebno prilagoditi tako, da bo v okviru evropskih pravil sposobna ustvariti najboljše možne pogoje za konkurenčno delovanje gospodarstva. Politike za učinkovito vključitev v notranji trg EU so (a) politika konkurence, (b) politika državnih pomoči in (c) politika ekonomskih odnosov s tujino.

Nazadnje je tu še področje skladnega regionalnega in prostorskega razvoja. Aktivnosti na tem področju se do sedaj niso izvajale dobro. Politika regionalnega razvoja se mora namreč naslanjati na notranje pobude, torej boljše izkoriščanje regionalnih resursov in hkrati tudi na zunanje vzvode. Preprečevati mora nastajanje novih območij z razvojnimi problemi, hkrati pa skrbeti za razvoj dosedanjih manj razvitih območij. Pri tem je potrebno skrbeti za ohranjanje poseljenosti, naravno in kulturno dediščino in okolja na celotnem slovenskem območju. Politika regionalnega razvoja mora imeti usklajevalno vlogo med lokalnimi razvojnimi pobudami in njihovim odnosom do države in do EU, vplivati mora tudi na sektorske razvojne programe in integralnost razvoja z vključevanjem strateških okoljskih presoj za pripravo gospodarskih razvojnih načrtov regij. Politika regionalnega razvoja vpliva tudi na številne druge državne politike, med njimi na prostorsko načrtovanje in zemljiško politiko, kmetijsko politiko in razvoj podeželja, zaščito kulturne in naravne dediščine in druge politike, ki v povezavi s povečano samostojnostjo regij pri spodbujanju lastnega razvoja zmanjšujejo lahko pa tudi povečujejo regionalne razlike v razvitosti. Država mora biti pri oblikovanju regionalne politike pazljiva predvsem pa dosledna pri izvajanju cilja zmanjševanja razlik med posameznimi regijami in skladen razvoj vseh regij.

Vse navedene strateške prioritete, ki so bile zastavljene v Strategiji gospodarskega razvoja Republike Slovenije, naj bi bile takrat izvedene v konkretne programe, ukrepe in projekte v Državnem razvojnem programu (DRP), ki sicer poleg EPD pomeni ključni slovenski izvedbeni dokument dolgoročnega razvojnega načrtovanja, vendar so se ti izvajali le deloma, predvsem pa so bile določene druge prioritete, ki si jih je postavila Vlada RS zaradi lastnih, političnih nagibov.

Možno je torej ugotoviti, da niti državna razvojna politika niti regionalne usmeritve in podjetniške mreže niso uspeli doseči potrebne razvojne koalicije, ki bi bolj spodbudila sodobne dejavnike rasti, globalno konkurenčnost in zeleno raven družbene blaginje. Kot se ugotavlja se po nekaterih kriterijih Slovenija sicer približuje gospodarsko razvitim

državam EU, vendar so gospodarske, socialne in ekološke reforme prepočasne in ne zagotavljajo zelenih razvojnih ciljev in tako so mikroekonomski temelji razvojne strategije in kriza vodenja poslovnih sprememb postali največja finančna, regionalna in podjetniška ovira hitrejšega gospodarskega razvoja države. Pri tem nizka gospodarska rast in premajhna sposobnost pospeševanja dolgoročne gospodarske rasti postajata temeljni grožnji evropskemu socialnemu modelu in s tem tudi zelenemu trajnostnemu razvoju slovenske družbe.

4.1 PREHOD V NA ZNANJU TEMELJEČO DRUŽBO

Na podlagi lizbonskega procesa evropska politika zaposlovanja išče ravnotežje med spodbujanjem na znanju temelječega gospodarskega razvoja in socialno kohezijo. Na znanju temelječa družba po mnenju Evropske komisije predstavlja kombinacijo treh temeljnih dejavnikov: (a) nove informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki predstavljajo nove proizvode, predvsem pa prinašajo radikalno spremembo v proizvodne vzorce vseh sektorjev, v organizacijo dela in v samo vsebino delovnih mest; (b) inoviranje, predvsem pa raziskave, ki predstavljajo vse večji del vrednosti proizvodov in storitev; (c) in izobraževanje in usposabljanje, ki predstavlja bistven element na znanju temelječe družbe, ne le v smislu splošnega izobraževanja, temveč tudi v smislu vseživljenjskega učenja ter usposabljanja in izpopolnjevanja, ki sta pomembna, da se delavci prilagajajo tehnološkim spremembam ter da podjetja razvijajo sposobnost inoviranja. Na znanju temelječa družba tako vse bolj postaja stvarnost. OECD navaja, da že več kot polovica bruto domačega proizvoda držav članic EU temelji na proizvodnji, diseminaciji in uporabi informacij in znanja.¹¹⁴

Tudi Slovenija naj bi sledila Lizbonski strategiji na znanju temelječe družbe, zato mora s proaktivno vlogo države in zasebnega sektorja vlagati v informacijsko infrastrukturo in brezpogojno reformirati izobraževalni sistem ter raziskovalno dejavnost. Povečati mora tudi gospodarsko učinkovitost vlaganj na teh področjih, posebno pozornost mora nameniti tudi informacijski in funkcionalni pismenosti prebivalstva, predvsem pa uveljavitvi vseživljenjskega učenja.

¹¹⁴ Podatki za leto 2003. Organisation for Economic Co-operation and Development – www.oecd.org.

4.1.1 Znanje – temeljni dejavnik razvoja

Znanje je danes osrednji razvojni dejavnik razvoja. To daje zelo velik strateški pomen izobraževanju, pravzaprav ključni pomen, saj se z njim znanje prenese na ljudi, z vsebino in načinom usposobljenosti se zagotavljajo pogoji za njegovo smotno rabo v ustvarjanju proizvodov, ki lahko na globalnih trgih dosegajo konkurenčne prednosti.

Znanje je tudi najbolj pomemben produkcijski tvorec in dejavnik nacionalne konkurenčnosti, zato je povečanje vlaganj v znanje in človeka nujno potrebno za prehod v na znanju temelječo družbo. Slovenija mora zato vlagati v izobraževanje, saj s tem izpolnjuje pogoj za povečanje konkurenčne sposobnosti gospodarstva (tehnološkega razvoja, razvoja informacijske in storitvene družbe, reforme javne uprave), hkrati bo s tem zmanjšala tako sedanje, predvsem pa bodoče probleme na trgu dela, kot so zmanjševanje socialne izključenosti ranljivih skupin prebivalstva, zagotavljanje pogojev za večjo kakovost bivanja in ustvarjanje socialne povezanosti. Zaradi tega je nedojemljivo, da je v Sloveniji izobraževalni trg zaprt in monopoliziran v rokah države in njenih centraliziranih Univerz. Zato je nujno potrebno, da se čim prej sprosti trg izobraževanja in dopusti odpiranje zasebnih šolskih ustanov. Pri tem Batič ugotavlja, da obstaja pomanjkanje visoko izobraženih ter smatra, da je to posledica razmerja med številom brezposelnih in zanje primernih delovnih mest glede na izobrazbo,¹¹⁵ poleg tega predvideva, da se bo primanjkljaj povečal z uvajanjem novih tehnologij in zaradi odliva visoko usposobljenih v države EU, kjer so višje plače.

Po kvantitativnih merilih izobrazbenega kapitala Slovenija zaostaja za razvitimi državami, čeprav mlajše generacije podaljšujejo začetno izobraževanje in na trg dela prihajajo bolj izobražene, vendar je zaradi kvalitete nekaterih državnih izobraževalnih institucij vprašljiva usposobljenost tega kadra. Poleg tega je podaljševanje začetnega izobraževanja mladih predvsem posledica težke pridobitve ustrezne zaposlitve, ki tudi po pridobitvi najvišjih akademskih nazivov zaradi napačno zastavljene politike ne dobijo ustrezne zaposlitve. Tako se Slovenija na področju izobraževanja otrok in mladine sicer približuje formalni stopnji razvitih držav EU, vendar bo to ob napačno zastavljeni politiki

¹¹⁵ To razmerje naj bi se v letih 1999-2003 za posameznike brez poklicne izobrazbe gibalo med 11,6 in 14,5, za posameznike s srednjo izobrazbo med 7,5 in 9,2 in za posameznike z več kot srednjo izobrazbo med 2,3 in 2,8.

pripeljalo do precejšnje problematike, predvsem v smislu »bega možganov« in nadaljevanju zmanjševanja rodnosti, kjer je Slovenija tudi na primerljivi stopnji z razvitimi državami EU. Svojevrstno problematiko predstavlja tudi dosežena stopnja izobrazbe in vključenosti v izobraževanje odraslih,¹¹⁶ saj se Slovenija uvršča med države, ki so šele na začetku uveljavljanja koncepta vseživljenjskega učenja. Zato je nujno potrebno vpeljati politiko učinkovitega vseživljenjskega učenja in ponovno vključevanje odraslih v izobraževanje. Razvoj sodobne tehnologije zahteva tudi vse večjo funkcionalno, informacijsko in računalniško pismenost, ki je na zelo nizkem nivoju v Sloveniji, problematika se pojavlja tudi na področju znanja tujih jezikov, še posebej sedaj, ko je Slovenija postala članica EU.

Zagotavljanje in izkoriščanje priložnosti in možnosti za doseganje kvalitetne izobrazbe in usposobljenosti za delo in življenje čim večjemu številu ljudi je tako pravzaprav edini možen odgovor vsake države in posameznika na izzive in tveganja, ki jih prinašajo globalizacija, razvoj informacijske družbe in vključevanje v EU.

4.1.1.1 Izobraževanje in usposabljanje

Ker želi Slovenija biti moderna, na znanju temelječa družba, mora v najkrajšem času izboljšati kakovost in učinkovitost izobraževalnih sistemov ter povečanje vloge znanja kot konkurenčne sposobnosti na globalnih trgih. Reforma izobraževalnega sistema se mora ob zaključevanju projekta uvedbe devetletke (čeprav je ta na mnogih ravneh popolnoma zgrešen),¹¹⁷ zato širiti na srednješolski sistem in visokošolski prostor. To pomeni prenovo in uvajanje novih izobraževalnih programov in širitev izobraževalnih temeljev.

Terciarno (visokošolsko) izobraževanje se intenzivno vključuje v evropski prostor in sledi bolonjskim ciljem izobraževanja. Slovenija bo povečala učinkovitost in kakovost študija (razmerje študenti/učitelji, izbirnost in prenosljive kreditne točke, prostorski pogoji in oprema) ter bistveno pospešila prehod na podiplomski študij. Gospodarski razvoj zahteva

¹¹⁶ Po stopnji vključenosti odraslih prebivalcev v izobraževanje v letu 2003 ta znaša le 19,3%; v večini drugih držav ta stopnja znaša okoli 40% in se povečuje. Potrebno je poudariti, da je ta stopnja v Sloveniji leta 1998 že znašala okoli 31% in se torej močno zmanjšuje. Vir: Statistični Urad RS.

¹¹⁷ Npr. razdeljevanje otrok na »pametne« in »neumne« (nivojski pouk) že v občutljivem otroškem obdobju, ki bo otrokom pustil posledice manjvrednosti za celo življenje, nedvomno ne bo prispeval k izboljšanju izobrazbene strukture prebivalstva in sledenje razvojnim ukrepom, kjer izobrazba pomeni ključni dejavnik.

predvsem povečanje diplomantov na matematičnih, naravoslovnih in drugih tehnoloških deficitarnih usmeritvah. Posebna pozornost velja vseživljenjskemu učenju in izpopolnjevanju, ki povečuje poslovno učinkovitost podjetij in funkcionalno pismenost prebivalstva, saj vedno hitrejši tehnološki razvoj povečuje problem usklajevanja med tehnološkimi zahtevami in izobraževanjem, ki ga ni moč obvladovati le z nadaljnjim podaljševanjem vključenosti mladih v začetno izobraževanje. Veliko znanja namreč zastari, še preden je bilo sploh uporabljeno. Zato niti tehnološkega niti zaostanka v ravni izobraženosti prebivalstva ne moremo zmanjševati zgolj s podaljševanjem začetnega izobraževanja in povečevanjem vključenosti mlade generacije v srednje, dodiplomsko in podiplomsko izobraževanje. Zmanjšati ga je možno le z istočasno večjo vključenostjo odraslih v izobraževanje in uveljavitvijo koncepta vseživljenjskega učenja.

Na področju izobraževanja je država močno prisotna tako z vidika financiranja kot izvajanja, vendar mora nuditi tako možnost odpiranja zasebnih šol, kot tudi uvesti mehanizme financiranja teh šol, saj le-to zagotavlja večjo usklajenost ponudbe in povpraševanja po izobraževanju na področjih, kjer učinkovito zasebno povpraševanje skupaj z državnim interesom za spodbujanje raznovrstnosti ponudbe zadošča za pokritje stroškov izobraževanja. Država se mora tako na določenih področjih umakniti kot neposredni izvajalec izobraževalnih storitev in ohraniti le svojo regulativno vlogo. Večja konkurenca ponudnikov izobraževanja na domačem trgu bo skupaj z nujnim prevzemanjem mednarodnih standardov, odprtostjo, povezovanjem in sodelovanjem domačih izobraževalnih ustanov s tujimi prispevala k večji kakovosti izobraževanja.

Oblikovanje nacionalnih kvalifikacijskih standardov in priznavanja kvalifikacij posameznikov, ki te standarde dosegajo (sistem certificiranja), mora v prihodnjem pripeljati do večje modularne zasnove programov (prehod od predmetne na problemsko zasnovanost programov), olajšati in povečati možnosti za prehode iz dela v izobraževanje in nazaj in olajšati izobraževanje ob delu, odpreti možnosti za večjo individualizacijo izobraževanja in s tem k boljšemu in hitrejšemu prilagajanju tehnološkim zahtevam. Priznavanje znanj pridobljenih z delom, samoizobraževanjem in v krajših oblikah izobraževanja bo tudi izboljšalo kvalifikacijsko strukturo prebivalstva, ki temelji predvsem na spričevalih, pridobljenih v formalnem izobraževanju, in ugodno vplivalo na obseg javnih izdatkov za izobraževanje.

Dosedanji razvoj terciarnega izobraževanja v smeri povečevanja števila študentov (večje dostopnosti) bo potrebno okrepiti z instrumenti, ki bodo zagotavljali večjo kvaliteto študija in večjo prehodnost študentov (zmanjšanje izgub - osipa in ponavljanja). Razvoj višjih strokovnih šol, ki delujejo izven visokošolskega sistema, bo potrebno spodbuditi v regijskih središčih, ki najbolj zaostajajo po razpoložljivem človeškem kapitalu. Visoko šolstvo se bo moralo ob zmanjševanju mladih generacij še bolj kot doslej usmeriti v razvoj vseživljenjskega izobraževanja, ki ne pomeni le tradicionalnega dodiplomskega in podiplomskega izobraževanja odraslih. V izobraževanje na vseh ravneh, še posebej pa na terciarni, bo potrebno vključiti tudi vsebine, ki spodbujajo podjetništvo in ustvarjalno sodelovanje, usmerjeno v ustvarjanje inovacij.

Skladno z že podpisano Bolonjsko deklaracijo mora tudi Slovenija slediti novjšim reformam v evropskih državah na področju postsekundarnega izobraževanja. Gre predvsem za premik k skrajševanju dodiplomskega in podiplomskega študija (tri- do štiriletni dodiplomski študij; pridobitev magisterija v štirih do petih letih dodiplomskega in podiplomskega študija, ki se vse bolj povezujeta v celoto; pridobitev doktorata po osmih letih dodiplomskega in podiplomskega študija), uvedbo sistema kreditnih točk, oblikovanje sistema primerljivih diplomskih stopenj in dostopnosti podrobnih informacij o njihovi vsebini. Z opredelitvijo skupnih temeljnih standardov in uvedbo nacionalnih sistemov kreditnih točk se bodo povečale možnosti za večjo mobilnost tako študentov kot tudi profesorjev. Deklaracija namreč zavezuje tudi k pospešenemu sodelovanju pri zagotavljanju kakovosti in k medinstitucionalnemu povezovanju na področju študija in raziskovanja.

Izobraževanje in usposabljanje odraslih mora biti ključnega pomena za razvoj sposobnosti prilagajanja in uspešno konkurenčno nastopanje na globalnem trgu. Glede na decentraliziranost informacij o potrebah ekonomskih subjektov je lahko zlasti na področju izobraževanja odraslih svobodna zasebna izbira izobraževalnih programov učinkovitejša od neposredno državno vodenega sistema, zato so zlasti na tem področju smiselne oblike državnega sofinanciranja stroškov izobraževanja, ki prepuščajo izbiro vsebine izobraževanja posameznikom (npr. individualni izobraževalni računi). Strategija gospodarskega razvoja v obdobju 2005-2013 predvideva precej pomembne ukrepe na področju izobraževanja:

- povečanje celotnih (javnih in zasebnih) vlaganj v izobraževanje in usposabljanje, zlasti na področju izobraževanja odraslih;
- uvajanje individualnih izobraževalnih računov in ustreznih programov politike zaposlovanja;
- zagotavljanje kvalitetno izobraževanje in usposabljanje na vseh ravneh izobraževanja,¹¹⁸ kar bo ob sedanjem zaprtem šolskem sistemu zelo težko;
- temeljita strukturna in kurikularna reforma slovenskega šolstva s ciljem zagotovitve »enotnega Evropskega visokošolskega prostora« Bolonjskega procesa;
- dvig izobrazbene ravni odraslih in uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja;¹¹⁹
- povezati raziskovalne in pedagoške potencialne inštitutov in univerz ter gospodarstva, na področju tehniških študijev pa povečati sodelovanje industrije in visokošolskih organizacij pri pripravi študijskih programov;
- omogočiti pridobitev "licence" za raziskovalno delo in poučevanje vsem, ki izpolnjujejo predpisane pogoje zanjo; s tem se bo okrepila tako individualna kot institucionalna konkurenca.

Tu je potrebno dodati zlasti dve področji, kjer so potrebne korenite spremembe, to sta zlasti področje razvoja novih izobraževalnih programov in prenova obstoječih v skladu s potrebami nove visoko tehnološke in inovativne družbe, ki temelji na znanju, in pa nujno potrebna liberalizacija izobraževalnega prostora, ki bo omogočila ustanavljanje zasebnih izobraževalnih institucij, kar bo pripeljalo do konkurenčnosti in kvalitete izobraževanja.

¹¹⁸ Potreben je razvoj sistema certificiranja z načelom pridobivanja javno priznane izobrazbe po različnih poteh. Zlasti na visokošolski ravni je potrebno povečati fleksibilnost izobraževanja, mednarodno prehodnost in primerljivost rezultatov, pri tem je še zlasti pomembno preseči vzajemno oviranje prehajanja kadrov med univerzami in inštituti ter znotraj univerz. S tem namenom je treba dopolniti in med vedami diferencirati strokovni del "habilitacijskih" pogojev.

¹¹⁹ Nujno je razviti svetovalne službe za izobraževanje odraslih v vsaki regiji, tudi za izobraževanje za osebne in druge potrebe mimo potreb dela. Usmerjenost ukrepov za spodbujanje vključevanja odraslih v izobraževanje mora biti usmerjena predvsem k brezposelnim osebam, k osebam, ki so nedejavne in imajo odklonilen odnos do izobraževanja, ter k potencialno dejavnim osebam, ki bi se izobraževale, če bi bili izpolnjeni določeni pogoji.

4.1.1.2 Politika zaposlovanja

Hitrejša gospodarska rast je največji spodbujevalec zaposlenosti in najboljše sredstvo socialne varnosti ter družbene vključenosti prebivalstva. Slovenija je na področju človeškega kapitala, zaposlovanja in trga dela na ravni povprečja EU, z relativno visoko stopnjo socialne varnosti jo pogosto celo presega. Toda na preveč togem trgu dela so še vedno prevelika strukturna neskladja, izobrazbena raven je prenizka, delež nezahtevnih delovnih mest pa previsok. V naslednjih desetih letih Slovenija potrebuje tudi pozitivni neto migracijski tok, ki bo dopolnjeval strukturne primanjkljaje na trgu dela.

Nov pristop k politiki zaposlovanja tradicionalne aktivne programe zaposlovanja dopolnjuje z ukrepi za povečevanje prožnosti poslovanja in zaposlovanja, za pospeševanje podjetništva, za povečanje usposobljenosti in izobraženosti prebivalstva ter zagotavljanja enake možnosti pri dostopu do dela različnim družbenim skupinam. Spremembe na trgu dela z gibkimi oblikami zaposlovanja (delo na domu in na daljavo, samozaposlovanje, krajši delovni čas itd.) so način nižanja brezposelnosti, omogočajo pa tudi večjo prilagojenost zaposlenosti posameznikovim potrebam in željam. Posebno pozornost bo potrebno nameniti zmanjšanju regionalnih neskladij pri zaposlovanju in omejevanju neenakosti na trgu dela.

Programi bodo morali biti čim bolj prilagojeni potrebam posameznika in ciljno usmerjeni, na pomenu bodo pridobivali predvsem programi izobraževanja in usposabljanja. V smeri spodbujanja čim hitrejših ponovnih aktivnosti brezposelnih oseb in spodbujanja vseživljenjskega učenja se razvijajo tudi sistemi zavarovanja za primer brezposelnosti.

Slovenija mora povečati stopnjo zaposlenosti in razširiti delež zaposlenosti starejših. Konkurenčnost slovenskega gospodarstva je odvisna od kakovosti delovne sile, zato potrebujemo reformo izobraževalnih programov in povečanje učinkovitosti študija ter stalno usposabljanje zaposlenih. Država mora pri tem spodbujati podjetja, da bodo izboljšala izobrazbeno strukturo zaposlenih, povečala uporabo inovativnega znanja ter zaposlovala tudi težje zaposljive osebe.

Za uspešnost zaposlovalne politike in povečanje nacionalne konkurenčnosti je potrebno začeti z nekaterimi ukrepi, ki bodo prispevali k tem ciljem. Programe in ukrepe za povečevanje zaposljivosti prebivalstva je potrebno usmeriti v zmanjševanje in preprečevanje dolgotrajne brezposelnosti, spodbujanje vseživljenjskega učenja in

zaposlovanja tudi starejših oseb, povečevanje računalniške pismenosti (e-pismenosti) in znanja jezikov, vzpostavljanje fleksibilnih in kvalitetnih sistemov izobraževanja in zmanjševanje potencialnih neskladij med ponudbo in povpraševanjem (povečevanje regionalne in poklicne mobilnosti, razvoj hitrih, učinkovitih sistemov posredovanja med iskalci zaposlitve in delodajalci).

S programi in ukrepi za spodbujanje podjetništva bo potrebno skrbeti za širjenje vedenja o možnostih in tveganjih, povezanih s podjetništvom, odpravljati ovire za nastajanje in razvoj malih in srednjih podjetij, postopno zmanjševati visoko davčno obremenitev dela, vzpostaviti spodbude za vlaganja v človeški dejavnik, pri tem je seveda potrebno v okviru strukturnih politik izvajati take projekte, ki bodo pripomogli k spodbujanju podjetništva.

Potrebno je zagotavljati enake možnosti dostopa do zaposlitve in napredovanja za oba spola, zmanjševati razlike v plačilih za enako delo in vzpostavljati pogoje za lažje usklajevanje poslovnega in družinskega življenja.¹²⁰ Nujno potrebno bo poskrbeti tudi za uspešno vključevanje v delo in življenje nekaterih specifičnih in težje zaposljivih skupin prebivalstva (npr. invalidov).

4.1.2 Informacijsko-komunikacijska infrastruktura – temelj razvoja novih storitev

Ena najbolj pomembnih globalnih sprememb v mednarodnem okolju, ki v veliki meri vpliva na bodoči razvoj Slovenije, je pojav informacijske družbe, ki hkrati z možnostmi gospodarskega napredka vnaša v razvoj mnoge negotovosti. Za informacijsko družbo je značilna visoka uporaba znanja, dinamičen razvoj industrije informacijsko-komunikacijske opreme in tehnologije, širok spekter njune uporabe ter visok in naraščajoč delež storitev v bruto domačem proizvodu. Kljub napredku, ki ga je naredila v zadnjih desetih letih, Slovenija zaostaja za možnim razvojem predvsem kar zadeva delež storitev z visoko dodano vrednostjo, pri investicijah v raziskave in razvoj, pri uporabi informacijsko-komunikacijske tehnologije v gospodarstvu in državni upravi ter pri deležu

¹²⁰ Pri tem bo potrebno uvesti ukrepe v okviru politike zaposlovanja in jih povezati s socialno politiko in zagotavljati učinkovite in kvalitetne storitve na področju varstva in nege otrok kot tudi starejših in drugih vzdrževanih oseb.

domače industrije informacijsko-komunikacijske tehnologije v bruto domačem proizvodu.

Ključne usmeritve za spodbujanje uvajanja informacijske družbe so:

- v okviru pospešenega vlaganja v izobraževanje in strokovno usposabljanje je potrebno posebej poudariti znanja in veščine, potrebne za izkoriščanje priložnosti, ki jih nudi informacijska družba;
- deregulacija telekomunikacij, vzpostavitev sodobne telekomunikacijske infrastrukture in razvoj novih storitev;
- povečanje vlaganj v raziskave in razvoj tehnologij, ki spodbujajo prehod v informacijsko družbo ob pospešenem sodelovanju med gospodarstvom, državno upravo in raziskovalno-izobraževalno sfero;
- uvajanje sodobne in učinkovite državne uprave, ki bo zagotavljala čim več javnih storitev gospodarskim subjektom in državljanom preko informacijsko-komunikacijske infrastrukture in tako spodbujala e-poslovanje med širšo populacijo.

4.1.2.1 Informacijsko-komunikacijska infrastruktura

Strategija gospodarskega razvoja RS je leta 2000 predvidela, da bo hitrost prehoda Slovenije v informacijsko družbo, ki temelji na znanju, v veliki meri pogojena z razvitostjo informacijsko-komunikacijske infrastrukture in absorpcijsko sposobnostjo uporabe novih tehnologij.

Sedaj je jasno, da bo vse širša uporaba novih storitev povezanih z elektronskim poslovanjem, ki jih uporablja tako gospodarstvo, javni sektor, državna uprava kot državljan, samo še povečala količino podatkov, ki se prenašajo preko obstoječe informacijsko-telekomunikacijske infrastrukture. Vzpostavitev visoko zmogljive in cenovno dostopne informacijsko-komunikacijske infrastrukture ter povezanost različnih omrežij za prenos podatkov je zato nujni predpogoj za učinkovito delovanje gospodarstva, javnega sektorja in uprave ter vključevanje v mednarodne integracijske procese. Slovenija zaostaja za EU po zmogljivosti informacijsko-komunikacijske infrastrukture po regulativni in tudi po institucionalni urejenosti tega področja, ki jo narekuje notranji trg EU. Za hiter razvoj informacijsko-komunikacijske infrastrukture so potrebne velike naložbe, ki jih lahko država bolj kot z neposrednim financiranjem

spodbudi z bolj tržno naravnano regulativo ter z zagotavljanjem stabilnih in preglednih pogojev za delovanje telekomunikacijskega trga.

Da bi Slovenija zmanjšala zaostanek za državami EU ter vzpostavila predpogoje za učinkovito delovanje podjetij, javne uprave in državljanov v razmerah informacijske družbe, osnutek Strategije gospodarskega razvoja 2005-2013 predvideva, da mora država kreniti v smeri naslednjih usmeritev:

- liberalizirati trg telekomunikacijskih storitev ob zagotavljanju varnosti poslovanja udeležencev na trgu in popolnoma privatizirati dominantnega operaterja;
- čim prej posodobiti telekomunikacijsko omrežje s skupnimi vlaganji privatnega sektorja, tujih investorjev oziroma strateških partnerjev in države;
- zagotoviti dostop do javnega telekomunikacijskega omrežja na osnovi odprtega univerzalnega dostopa in zagotoviti medomrežne povezave;
- omogočiti dostop do širokopasovnega hitrega interneta po konkurenčnih cenah celotnemu prebivalstvu, vključiti širše segmente družbe v izkoriščanje storitev interneta in posebej spodbujati dostop za posebne skupine (mladi, starejši, invalidi).

4.1.2.2 Spodbujanje razvoja novih storitev

Sodobna informacijsko-komunikacijska infrastruktura zahteva vrsto storitev, ki podpirajo njeno delovanje, skupaj z informacijsko-komunikacijsko tehnologijo pa omogoča razvoj novih, na znanju temelječih storitev (npr. e-poslovanje, e-bančništvo, delo na daljavo, pouk na daljavo). Poleg informacijsko-komunikacijskih storitev se v razvitih državah krepi tudi pomen poslovnih in finančnih storitev, vse pa imajo visoko dodano vrednost ter povečujejo učinkovitost celotnega gospodarstva in družbe. Gre za visoko specializirane storitve, ki jih večina podjetij zaradi pomanjkanja človeških in finančnih virov ne proizvaja interno (kar niti ne bi bilo smotno), pač pa jih kupuje na trgu od specializiranih ponudnikov. Tudi sodobne države (uprava in javne službe) v vse večji meri kupujejo te storitve na trgu in tako povečujejo svojo učinkovitost in fleksibilnost.

V Sloveniji raven razvoja teh storitev, njihova učinkovitost, kakovost in pestrost zaostajajo za državami EU. Ob tem se pri nas zanemarja dejstvo, da se nove informacijsko-komunikacijske storitve, poslovne in finančne storitve ne razvijajo zgolj

spontano preko tržnega mehanizma, pač pa potrebujejo ustrezen institucionalni in pravni okvir ter inovacijam naklonjeno okolje, ki spodbuja njihov razvoj.

Osnutek SGRS 2005-2013 predvideva, da mora Slovenija tako v prihodnje oblikovati bolj dinamično in fleksibilno politiko in mehanizme za spodbujanje razvoja informacijsko-komunikacijskih, poslovnih in finančnih storitev. Ob zagotavljanju sodobne telekomunikacijske infrastrukture in zadostne ponudbe visoko usposobljenih kadrov z ustreznimi tehničnimi in managerskimi znanji ter ob politiki deregulacije in liberalizacije, ki bosta spodbudili večjo konkurenco med ponudniki storitev, so za razvoj novih storitev potrebne predvsem naslednje usmeritve in aktivnosti:

- oblikovanje tehnoloških parkov in inkubatorjev, v okviru katerih bodo delovala podjetja, ki razvijajo podporo e-poslovanju, nove storitve in tehnologije;
- pospeševanje čim bolj celovitega elektronskega poslovanja med državno upravo in podjetji ter med državno upravo in državljani, ki bo posledično bolj podprlo tudi elektronsko poslovanje med podjetji;
- pritegnitev neposrednih tujih investicij v razvoj novih storitev zaradi prenosa specifičnih managerskih, marketinških in organizacijskih znanj.

4.1.3 Raziskave in tehnološki razvoj

Ključni problem slovenske raziskovalno razvojne aktivnosti in politike je poleg višine izdatkov predvsem nezadostna povezava znanja, konkurenčnosti in fleksibilnosti, kar se odraža v nezadostni razvojni funkciji podjetij. To je tudi posledica nezadovoljivega stanja tehnološkega managementa in okolja za znanje v najširšem smislu. Prav ta dva dejavnika sta izredno pomembna, saj je tehnološko inoviranje ena plat medalje, morda še pomembnejše pa je inoviranje upravljanja v gospodarstvu, družbenih in državnih službah, vključno s širitvijo sodelovanja v inovacijskih procesih na vse zaposlene.

Nova razvojna paradigma zajeta v osnutku nove SGRS poudarja pomen krepitve sposobnosti za obvladovanje globalnega znanja in tehnološkega napredka kot glavnega vira povečanja produktivnosti dela, nacionalne konkurenčne sposobnosti in zviševanja individualne in družbene kvalitete življenja.

Cilji tehnološkega razvoja morajo tako obsegati: (a) dvig bruto dodane vrednosti s povečanjem deleža proizvodnje izdelkov visoke tehnologije na osnovi novih oziroma inoviranih tehnoloških postopkov; (b) povečanje podjetniških vlaganj v razvoj zahtevnejših tehnologij in s tem zagotavljanje njihove dolgoročne ekonomske uspešnosti, (c) spodbujanje sodelovanja raziskovalnih inštitutov ter univerz s podjetji pri skupnih razvojnih projektih; (d) spodbujanje hitrejšega prenosa znanja iz raziskovalne sfere v podjetja; (e) spodbujanje strateškega povezovanja slovenskih podjetij (med seboj in s tujimi) na področju razvoja in trženja; (f) povezovanje spodbujanja tehnološkega razvoja z naložbami v varstvo okolja.

Temeljni rezultat uspešne raziskovalno razvojne in inovacijske politike je povečanje bruto dodane vrednosti na zaposlenega. K povečanju le-te prispeva zlasti (a) povečanje deleža proizvodnje izdelkov visoke tehnologije, (b) hitrejše uvajanje novih, tehnološko zahtevnejših izdelkov¹²¹ in (c) povečanje deleža prodaje na nove, zahtevnejše in donosnejše trge. Pogoj za povečanje sposobnosti za obvladovanje obstoječih in uvajanje novih tehnologij je dobro delujoča nacionalna tehnična infrastruktura, predvsem pa je potreben velik premik na področju izobraženosti in usposobljenosti kadrov na vseh ravneh, zlasti pa vodilnega kadra v podjetjih, državnih organih in javnih službah.

Povečanja nacionalne konkurenčne sposobnosti si ni moč predstavljati brez večjih vlaganj v raziskave in razvoj ob istočasno spremenjeni strukturi raziskovalno razvojnih aktivnosti v smislu povečanja deleža aplikativnih in razvojnih raziskav ter deleža raziskovalno razvojnih kadrov v gospodarstvu. Tehnološki razvoj bo v prihodnje spodbujal predvsem podjetniški sektor in bo manj odvisen od neposrednih državnih finančnih spodbud.¹²² Zato se morajo za pomembnejše premike na področju tehnološkega razvoja povečati predvsem vlaganja samega podjetniškega sektorja. Čeprav obseg vlaganj države že sedaj dobro prenese mednarodne primerjave, bo država v prihodnje povečala vlaganja v raziskovalno razvojno dejavnost v obsegu, ki bo spremljal velikost vlaganj podjetniškega sektorja za te namene.¹²³

¹²¹ V prihodnje je potrebno skrajšati čas zamenjave izdelkov vsaj za četrtnino, tako da bi v naslednjih petih letih zamenjali 50% obstoječih izdelkov z novo generacijo izdelkov, medtem ko se danes v petih letih zamenja le 37,5% izdelkov. (UMAR, 2002)

¹²² Slovenija bo zato v naslednjih letih povečala vlaganja v R&R (3% BDP), pri čemer država s stabilnim financiranjem skrbi za tretjino, zasebni sektor pa za dve tretjini te vrednosti.

¹²³ Slovenija po deležu sredstev za izvajanje R&R dejavnosti v letu 2001 sicer ne zaostaja veliko za povprečjem EU (0.90 % BDP sredstev poslovnega sektorja v primerjavi z 1.30 % EU; 0.39% BDP sredstev vladnega sektorja v primerjavi z 0.25 % EU in 0.25 % BDP sredstev visokošolskega sektorja v primerjavi z

Slovenska raziskovalna razvojna politika mora predvsem upoštevati prednosti raziskovalnih inštitutov in raziskovalnih enot v zasebnem sektorju, pri tem mora vlada pomagati znanstvenemu sektorju pri prilagajanju novim oblikam nastajanja znanja v podjetjih in zagotavljati financiranje izvirnih raziskovalnih predlogov na področju temeljnih raziskav.

Pomembno vlogo pri pospeševanju tehnološkega razvoja ima oblikovanje celovitega podpornega okolja. Ta zajema sistem izobraževanja in usposabljanja človeških virov, inovacijsko kulturo ter spodbudno okolje za razvijanje in prenos znanja in tehnologije, odpiranje poti za učinkovit pretok kapitala, vključno z rizičnim, vse oblike materialne infrastrukture, tudi informacijsko-komunikacijske, mehanizme za krepitev socialne kohezije in preprečevanje izločenosti ter infrastrukturo za ohranjanje okolja.

4.2 SLOVENIJA IN LIZBONSKA STRATEGIJA

Slovenija se mora zavedati, da je celotna Lizbonska strategija izrednega pomena za njen gospodarski in socialni položaj v EU. Ključna je inovativnost družbe, saj le-ta zagotavlja napredek in blaginjo in tu je slovenski potencial, saj je dovolj mladih ljudi, ki bi jih bilo potrebno le primerno vzpodbuditi in nam dati priložnost, da realizirajo svoje ideje.

Kot ugotavljajo nekateri slovenski strokovnjaki,¹²⁴ na svetu živi danes manj kot 20% ljudi v inovativnih družbah in Slovenija je na robu te skupine, zato je potrebno mobilizirati ves potencial, da se Slovenija uvrsti v zgornjo tretjino v EU, kar pa bo težko, saj gre za družbe, kjer so znanje in inovacije že dolgo osrednje gibalno sprememb in napredka.

0.41 % EU), vendar tako v javni kot v poslovni komponenti bistveno zaostaja za tehnološko najbolj dinamičnimi državami, kot so Finska (skupaj 3.49 % BDP), Švedska (skupaj 4.27 % BDP), ZDA (skupaj 2.80 % BDP).

Eden od ciljev Lizbonske strategije je povečanje deleža sredstev za raziskave in razvoj v BDP s sedanjih 1.9% na 3% do leta 2010, predvsem s spodbujanjem naložb zasebnega sektorja, ki naj bi se povečale na 2% BDP. Tako povečanje je zahtevna naloga. Leta 2002 je le nekaj držav v svetu doseglo/preseglo sredstva v višini 3% BDP. Če so se v obdobju 1995-2001 poslovne naložbe v R&R v EU povečale za 36 mrd EUR, naj bi se do leta 2010 kar za dobrih 130 mrd EUR.

¹²⁴ Razprava na posvetovanju »Slovenija, Lizbonska strategija in cilji, GZS, Inštitut Jožef Štefan in SBRA, Ljubljana, 2003. Udeleženci posveta so bili: M. Bučar, B. Cizelj, J. Čuk, T. Fink, P. Ješovnik, P. Kolar, M. Stare, P. Stegnar, J. Šušteršič in V. Turk.

4.2.1 Usmeritve slovenskega gospodarstva na poti h gospodarstvu temelječem na znanju

Kot ugotavlja dr. Cizelj, se slovensko gospodarstvo sooča z velikimi konkurenčnimi izzivi, ki terjajo odločen preobrat v odnosu do inovacijsko-raziskovalne dejavnosti, kar pomeni, da bo potrebno bolj sistematično koriščenje storitev R&R sfere in večje upoštevanje lastnih razvojnih in raziskovalnih ugotovitev. Pri tem je ključnega pomena enormno povečanje obsega javnega in zasebnega financiranja R&R dejavnosti, kar pomeni skoraj potrojitev sedanjega deleža in če želimo doseči barcelonske cilje,¹²⁵ to terja 25% letno stopnjo naraščanja sredstev, namenjenih R&R dejavnosti.

Glavna skrb ostaja tako na slovenskih podjetjih, ki morajo sprejeti ustrezne interne programe modernizacije, za kar morajo predhodno temeljito analizirati mednarodno konkurenčno okolje, oceniti trende in se srednjeročno odločiti, kakšne raziskave potrebujejo. Pri tem se morajo podjetja zavedati, da je razvoj inovativne in vrhunske tehnologije dolgotrajen proces, ki ga lahko dosežejo le v partnerstvu z ustreznimi raziskovalnimi institucijami. Na to kaže tudi vseevropski trend, saj se vse več podjetij in raziskovalnih institucij povezuje v različne mreže odličnosti, tehnološke centre in grozde. Slovenski strokovnjaki med drugim ugotavljajo,¹²⁶ da je v slovenskih podjetjih slaba izobrazbena struktura, ki predstavlja eno večjih ovir za spremembe v proizvodnji in novi tehnologiji. Možno je ugotoviti, da ni vzrok samo v nizki stopnji izobrazbe zaposlenih, temveč tudi v togem, nefleksibilnem in preveč splošnem izobraževalnem sistemu, ki je v celoti pod okriljem državnih institucij, ki proizvaja izobražen kader brez ustreznih uporabnih znanj za učinkovito vključitev v trg dela. Na tem področju je zato nujno potrebna liberalizacija izobraževalnega področja, ki bo delovala po sistemu konkurenčnosti, tako se bodo tudi izobraževalne institucije začele obnašati tržno in bodo študentom začele omogočati ustrezno uporabno znanje, ti pa se bodo odločali za študij v tistih izobraževalnih institucijah, ki bodo nudile pridobivanje bolj kvalitetnega in uporabnega znanja. Tak sistem bo v celoti funkcioniral in kmalu bodo vidni osupljivi

¹²⁵ Barcelonski cilji predvidevajo 3% BDP do leta 2010 za R&R dejavnosti.

¹²⁶ Razprava na posvetovanju »Slovenija, Lizbonska strategija in cilji, GZS, Inštitut Jožef Štefan in SBRA, Ljubljana, 2003. Udeleženci posveta so bili: M. Bučar, B. Cizelj, J. Čuk, T. Fink, P. Ješovnik, P. Kolar, M. Stare, P. Stegnar, J. Šušteršič in V. Turk.

rezultati. Kader, ki ga bodo »proizvajale« kvalitete izobraževalne institucije, bo vrhunski, to pa bo posledično povzročilo razvoj novih dejavnosti, storitev in proizvodov, kar bo vodilo k hitremu gospodarskemu in socialnemu razvoju in vključevanje mladih v trg dela.

4.2.2 Razvoj slovenskih R&R dejavnosti in področij

Splošna ugotovitev o slovenski raziskovalni sferi je, da je izrazito akademsko tradicionalistična in nepripravljena za sodelovanje z gospodarstvom, kar je popolnoma v nasprotju tako z Lizbonskimi kot tudi s splošnimi evropskimi usmeritvami. Usmeritve, ki jih Slovenski strokovnjaki predlagajo, da morajo učni programi na univerzah in visokošolskih ustanovah vsebovati različne gospodarsko usmerjene učne predmete, da je potrebno dvigniti dvig kvalitete izobraževanja, da se morajo univerze in visokošolske ustanove prizadevati za večjo odprtost in pripravljenost za raziskovalne projekte in na splošno bolj razviti R&R dejavnost. Vse to drži, vendar še vedno ni nihče izpostavil ključnega elementa, ki je potreben, da bo možen napredek v zgoraj navedenih usmeritvah, to je liberalizacija šolstva in spodbujanje ustanovitve in razvoja zasebnih izobraževalnih institucij.

Vpliv države in javnih institucionalnih lobijev na področju R&R dejavnosti je moč čutiti tudi na področju razvoja zasebnih raziskovalnih institucij, saj se večino R&R dejavnosti izvaja v javnih raziskovalnih institucijah, medtem ko tovrstne zasebne institucije nimajo resnejših možnosti pridobiti naročila za opravljanje raziskovalnih projektov nacionalnega pomena. Šele s sodelovanjem v evropskih raziskovalnih programih so se te možnosti nekoliko povečale, še tam ima zaradi decentralizacije odločanja Komisije¹²⁷ o dodelitvi nepovratnih finančnih sredstev glavno vlogo pristojen nacionalni organ, tako da večina sredstev namenjenih za raziskovanje še vedno konča v javnih raziskovalnih institucijah.

Trditev, da je aktualna institucionalna ureditev R&R področja v osnovi primerna, sicer drži, vendar je potrebno hitrejše uresničevanje inovacijske politike in učinkovitejša koordinacija v izvajanju posameznih ukrepov, saj je za uspešno izvajanje Lizbonske

¹²⁷ Gre za načelo subsidiarnosti, ki je bil na področje strukturnih politik vnesen z reformo strukturnih skladov leta 1999, predvsem z odločbo Sveta 1260/1999. Gre za to, da ta podeljuje pristojnost odločanja izvajanja pomoči državam članicam, s tem da si vsaka država članica sama določi organ upravljanja, plačilni organ in nadzorni organ.

strategije nujno sodelovanje in zagotovitev delovanja ustreznega sistema institucij na državni, regionalni in lokalni ravni.¹²⁸

Predlaga se, da država ne postavlja prezapletenih institucionalnih in regulativnih sistemov, temveč R&R dejavnost usmerja predvsem z drastičnim povečanjem financiranja R&R dejavnosti,¹²⁹ kot to predvidevajo barcelonski cilji.¹³⁰ To ne pomeni, da bi morala biti zgornja meja 3% BDP, kot to predvidevajo barcelonski cilji, saj se moramo zgledovati po nekaterih skandinavskih državah, ki že presegajo 4% BDP. Poleg tega se je potrebno zavedati, da je Slovenija majhna država, zato 3% BDP pomeni razmeroma majhne zneske proti nekaterim velikim državam, kjer so lahko procentualne vrednosti precej nižje, zneski namenjeni za R&R dejavnost pa enormni proti slovenskim.

Pri tem slovenski strokovnjaki pravilno ugotavljajo, da več ko bo javnega financiranja R&R dejavnosti,¹³¹ več bo aktiviranega inovacijsko-raziskovalnega potenciala, saj eden izmed lizbonskih kriterijev za pridobitev javnih sredstev za raziskovalne projekte predvideva pomembnost oziroma prispevek projekta za izboljšanje nacionalne konkurenčnosti gospodarstva.

4.3 POVEČEVANJE KONKURENČNOSTI GOSPODARSTVA

4.3.1 Povečevanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja

Strategija gospodarskega razvoja 2001-2006 je za dvig konkurenčnosti slovenskega podjetniškega sektorja, ki obenem predstavlja cilje ekonomske politike na tem področju, predvidela, da je potrebno: (a) končati tranzicijsko prestrukturiranje podjetniškega sektorja s konsolidacijo lastništva, z vzpostavitvijo učinkovite lastniške strukture in (b)

¹²⁸ Državna strategija razvoja R&R dejavnosti predvideva ustanovitev dveh agencij – Agencijo za tehnološki razvoj pri Ministrstvu za gospodarstvo in Agencijo za znanost pri MŠZŠ. Pri tem me skrbi predvsem učinkovitost in transparentnost delovanja teh dveh agencij, saj to pomeni zopet centralizacijo in omejevanje R&R aktivnosti s strani države.

¹²⁹ Delež javnega financiranja R&R dejavnosti v Sloveniji znaša trenutno le okoli 0,65% BDP, kar predstavlja zanemarljive zneske.

¹³⁰ Barcelonski cilji predvidevajo do leta 2010 vsaj 3% BDP vlaganja v R&R dejavnost, od tega mora delež javnega financiranja znašati vsaj 1,0% BDP, kar pomeni glede na zdajšnje vrednosti 6% povprečno letno rast.

¹³¹ Razprava na posvetovanju »Slovenija, Lizbonska strategija in cilji, GZS, Inštitut Jožef Štefan in SBRA, Ljubljana, 2003. Udeleženci posveta so bili: M. Bučar, B. Cizelj, J. Čuk, T. Fink, P. Ješovnik, P. Kolar, M. Stare, P. Stegnar, J. Šušteršič in V. Turk.

oblikovati pogoje za ofenzivni razvoj konkurenčnega podjetniškega sektorja, zlasti s pospeševanjem novih domačih in tujih vstopov na trg, odpravljanjem administrativnih ovir za naložbe, spodbujanjem internacionalizacije gospodarstva in spodbujanjem razvoja malih in srednje velikih podjetij. Ker so cilji povsem v skladu z aktualno problematiko in usmeritvami, je ta ključna cilja smiselno v taki obliki uresničevati dalje.

4.3.1.1 Dejavnosti za povečevanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja

Glavni vir gospodarske rasti je rast učinkovitosti in konkurenčnosti podjetniškega sektorja, in sicer s povečanjem njegove sposobnosti reagiranja na hitre spremembe v tehnologiji in na trgu ter s spodbujanjem posodabljanja in uvajanja novih programov v podjetja.

Konkurenčnost podjetij mora tako temeljiti na znanju in na prilagodljivosti podjetij oziroma gospodarstva v celoti. Kakovost izdelkov in procesov ter diferenciacija oziroma individualnost izdelkov in storitev postajata osrednja vzvoda konkurenčnosti, pri tem je pogoj za doseganje kakovosti in diferenciacije dobro delujoča nacionalna kakovostna infrastruktura. To zahteva večje investicije v razvoj človeških virov, organizacije in znanja ob istočasnem zmanjševanju deleža javnofinančnih sredstev namenjenih neposredno za investicije v gospodarstvo. Prilagodljivost podjetij in gospodarstva v celoti je druga ključna determinanta njihove konkurenčnosti. Gospodarstvo je prilagodljivo, če je sposobno hitro akumulirati in prezaposeliti vire, kot to zahtevajo nove tržne priložnosti, pri tem zna istočasno izkoriščati svoje konkurenčne prednosti.

Strategija gospodarskega razvoja 2001-2006 kot ključnega dejavnika za dvig konkurenčnih sposobnosti slovenskih podjetij predvideva:

- krepitev managerskega znanja;¹³²
- investicije s poudarkom na investicijah v človeški kapital ter raziskave in razvoj;¹³³
industrijska politika s poudarkom na investicijah v človeški kapital ter raziskave in
- razvoj je konsistentna tudi z usmeritvami v EU, kjer so ukrepi vedno bolj usmerjeni v povečevanje znanja in ravni tehnologije;¹³⁴

¹³² Management kot nosilec funkcije upravljanja je tisti, ki je ključni nosilec ukrepov za povečevanje konkurenčnosti oziroma dodane vrednosti na zaposlenega.

¹³³ "Novo ekonomijo" označuje predvsem izjemno hiter tehnološki razvoj, kar zahteva osredotočenje investicijskih naporov v razvoj znanja, prav zato je investiranje v človeške vire ključni mehki dejavnik povečevanja konkurenčnosti.

- spodbujanje ustanavljanja novih, še posebej visoko-tehnoloških podjetij z jamstvom za rizični kapital, z nameščanjem podjetnikov v tehnološke parke, ki jih je potrebno stimulirati z davčnimi olajšavami v prvih letih poslovanja in za odpiranje novih delovnih mest za visoko in višje izobražene s pomočjo za njihove plače;
- povezovanje podjetij v grozde ali konzorcije;¹³⁵
- organizacija svetovalnih služb na področju inovacijskega in tehnološkega svetovanja;
- izobraževanje in usposabljanje;¹³⁶
- podpora in svetovanje podjetjem pri uvajanju evropske zakonodaje in standardov EU.

4.3.1.2 Internacionalizacija podjetniškega sektorja

Kot je možno videti na finski dobri praksi v nadaljevanju, je internacionalizacija vse pomembnejša za razvoj in povečevanje konkurenčnosti podjetniškega sektorja. Internacionalizacija mora temeljiti predvsem na opredelitvi, da se odpravi ovire za internacionalizacijo,¹³⁷ poleg tega je potrebno izhajati iz holističnega koncepta internacionalizacije,¹³⁸ dejanskih potreb podjetij, predvsem pa se je potrebno osredotočati na pomoč manjšim in srednjim podjetjem, ki morajo postati prilagodljiva, fleksibilna, transparentna, predvsem z dolgoročnimi usmeritvami.¹³⁹

V tem okviru se z vidika ekonomske politike kažejo kot pomembna predvsem naslednja tri področja: vhodne in izhodne neposredne tuje investicije ter financiranje in zavarovanje mednarodnih gospodarskih poslov. Čeprav nekateri mislijo, da je Slovenija pripravljena na prehod na tretjo raven gospodarske razvitosti, ki temelji na inovacijah, je možno ugotoviti, da še ni zrela za tretjo fazo, saj kaže vse znake druge razvojne faze, za katero je značilno, da tehnologija proizvodnje in tržne poti temeljijo na tujih rešitvah in

¹³⁴ S tem naj bi zmanjšali zaostanek za ZDA in Japonsko.

¹³⁵ Povezovanje malih in srednjih podjetij med seboj in z večjimi podjetji je še posebej pomembno za MSP, saj jim omogoča doseganje večjega potenciala.

¹³⁶ Izobraževanje na strokovnih, višjih in visokih šolah, kjer morajo programi vključevati mikroekonomske metode izboljševanja dodane vrednosti in stroškov poslovanja. Na podiplomskem izobraževanju je potrebno spodbujati začasno delo študentov (»prakse«) v uspešnih domačih in tujih podjetjih.

¹³⁷ Prva in najpomembnejša naloga je odpraviti administrativne in druge ovire za internacionalizacijo.

¹³⁸ Ker je uspeh izhodne internacionalizacije močno odvisen od uspešnosti prejšnjih ali istočasnih vhodnih mednarodnih aktivnosti in ker se pomen globalnih mrež in strateških povezav hitro povečuje, se mora politika preusmeriti od pospeševanja izvoza na pospeševanje drugih oblik izhodne in vhodne internacionalizacije.

¹³⁹ Hitra in fleksibilna politika, ki bo lahko hitro reagirala na spreminjajoče se potrebe podjetij in omogočala merjenje dejanskih stroškov in dosežkov posameznih ukrepov.

posnemanju, gospodarska učinkovitost pa temelji na standardizirani proizvodnji velikega obsega. Poleg tega je ekonomika nizkih stroškov prevladujoča oblika mednarodne konkurence, medtem ko o intenzivnih tujih investicijah sploh ne moremo govoriti, saj Slovenija nima zagotovljenih niti primernih zemljišč in osnovne infrastrukture, tako da za tuje investitorje zaenkrat sploh nismo zanimivi. Kljub temu se je možno strinjati z ugotovitvijo navedenih avtorjev, da je potrebno stremeti k čimprejšnjemu prehodu v tretjo fazo razvoja, vendar bo potrebno narediti odločen premik na področju sposobnosti lastnega inoviranja in razvoja tehnologij.

Tako mora Slovenija sedaj, ko je članica EU, izvajati aktivno politiko spodbujanja NTI, ki jo sestavljata promocija Slovenije kot lokacije za NTI in konkretno spodbujanje tujih investitorjev.¹⁴⁰ Strateške usmeritve Slovenije na področju NTI se morajo usmeriti v : (a) spodbujanje NTI v obliki novih NTI kot v obliki iskanja strateških tujih partnerjev v obstoječih podjetjih, (b) odprtje procesa privatizacije državnega premoženja za strateške in institucionalne tuje investitorje, (c) spodbujanje tujih investicij v sektorju poslovnih storitev v najširšem smislu in najbolj pomembno (d) spodbuditi javno zasebna partnerstva na tem področju ter (e) spodbuditi zasebne investicije v poslovne in tehnološke cone, kjer bo s pomočjo sredstev iz strukturnih skladov zagotovljena ustrezna infrastruktura. Strategija gospodarskega razvoja RS 2001-2006 je pri tem dokaj eksplicitna, saj določa, da morajo biti prednostni ukrepi za realizacijo teh usmeritev usmerjeni v tri temeljna področja:

- prilagoditev obstoječih sistemov gospodarskih spodbud tako, da bodo dostopne novim tujim investitorjem in primerljive ostalim novim državam članicam EU;
- vzpostavitev mednarodne konkurenčne ponudbe zemljišč za domače in tuje investitorje;
- pomoč lokalnim skupnostim pri spodbujanju NTI.

Nasprotno pa se izhodna internacionalizacija pojavlja kot izvoz, NTI ali kot razne druge pogodbene oblike dolgoročnega sodelovanja med podjetji. Osnovno izhodišče slovenske politike pospeševanja izhodnih NTI mora biti, da so NTI v in iz Slovenije sestavni del

¹⁴⁰ Ravnokar sprejeti Zakon o spodbujanju neposrednih tujih investicij in internacionalizaciji podjetij, ki je stopil v veljavo 21.08.2004, naj bi z neposrednimi finančnimi spodbudami vlade spodbudil neposredne tuje investicije, hkrati pa okrepil konkurenčnost slovenskih podjetij pri prodiranju na nove trge. V naslednjih dveh letih naj bi vlada v ta namen namenila 1,24 milijarde SIT, pri čemer financira do 10% vrednosti naložbe.

strategije gospodarskega razvoja države, saj se od njih pričakuje pozitivne učinke na razvoj, boljšo alokacijo virov, pospešeno specializacijo in s tem dvig učinkovitosti, boljšo izkoriščenost kapacitet in dvig produktivnosti oziroma kompleksne konkurenčnosti.

Država mora potencialnim slovenskim investitorjem v tujino pomagati z nudenjem informacij o možnostih investiranja in konkretnih projektih, navezovati preliminarne stike s potencialnimi tujimi partnerji in nasploh zagotoviti večjo pomoč diplomatsko-konzularnih predstavništev in sofinancirati pripravljalne aktivnosti v zvezi s projekti izhodnih NTI in sofinanciranjem kapitala ali/in olajševanje dostopa do komercialnih virov sredstev.

4.3.1.3 Pospeševanje razvoja malih in srednje velikih podjetij

Ključno vlogo za gospodarski razvoj Slovenije imajo mala in srednje velika podjetja. Ta spadajo med kategorijo podjetij, ki so jim primarno namenjeni horizontalni programi povečevanja konkurenčnosti. Glavni cilj politike do malih in srednjih podjetij je zagotavljanje pogojev za krepitev njihovih konkurenčnih prednosti, saj so po vstopu Slovenije v EU izpostavljena ostri tuji konkurenci. Država mora podpirati celotni sektor malega gospodarstva, še posebej njegove hitro se razvijajoče in inovativne dele. Največji poudarek je seveda na ustvarjanju novih delovnih mest v obstoječih in novih podjetjih, saj le-ta zagotavljajo največje možnosti za ustvarjanje teh. Strategija gospodarskega razvoja 2001-2006 določa, da morajo kot temeljne aktivnosti za spodbujanje razvoja MSP biti usmerjene v področja, ki so še vedno čisto aktualna, zato jih podajam kot prednostna. Ta področja so:

- razvoj podjetništva in nastanek novih MSP;
- prenos in razvoj tehnologij, ki omogočajo prodor in dolgoročen obstanek na mednarodnih trgih, zlasti na notranjem trgu EU;
- razvoj podpornega okolja za prostorsko pospeševanje razvoja malih in srednjih podjetij.¹⁴¹

K temeljnim usmeritvam iz SGRS 2001-2006 je potrebno dodati predvsem dve novejši, ki temeljita na razvoju novih dejavnosti MSP usmerjenih v razvoj IKT, povezovanje MSP

¹⁴¹ Osnovni namen prostorsko opredeljenega pospeševanja je v hkratnem pospeševanju domačega podjetništva in spodbujanju tujih investicij (npr. izgradnja poslovnih con).

in spodbujanje nastajanja novih tehnološko usmerjenih MSP v okviru poslovnih con, tehnoloških parkov in grozdov.

4.3.1.4 Odpravljanje administrativnih ovir in izboljšanje poslovnega okolja

Odpravljanje administrativnih ovir za poslovanje in investiranje je eno od področij, ki spada v pristojnost države. Administrativne ovire in neučinkovito uveljavljanje, hkrati pa restriktivno interpretiranje zakonodaje v praksi še posebej škodijo povečanju vstopa in razvoju malih in srednje velikih podjetij. Te se kažejo predvsem na področju vzpostavljanja poslovanja.¹⁴² Glavne ovire za investitorje predstavljajo predvsem dolgotrajni postopki v zvezi s pridobivanjem zemljišč za investicijske namene, pridobivanje različnih dovoljenj za gradnjo, pridobivanje delovnih dovoljenj za tujce ter najemanje in odpuščanje zaposlenih. Problemi na teh področjih, še posebej časovna razvlečenost, kompleksnost in negotovost povezana s postopki ter njihovo prekrivanje resno ovirajo investiranje.

Pri tem gre tako za togost in ekstenzivnost samega regulativnega administrativnega okvira kot za nenaklonjen in restriktiven odnos administracije pri njegovem uresničevanju. Vzpostavitev podjetjem prijaznejšega administrativnega okvira in njegovo aktivno ter dobronamerno izvajanje v smislu "najboljše prakse" v EU bo morala biti še naprej ena od prioritet aktivnosti države.

4.3.2 Pomen turizma za razvoj Slovenije

Kot je znano, je turizem danes največja svetovna gospodarska dejavnost in s svojimi lastnostmi predstavlja najbolj značilno področje družbenega razvoja moderne družbe. Turistična ponudba povezuje številne gospodarske in druge dejavnosti, hkrati pa ima velike multiplikacijske učinke, zato veliko držav ne glede na ekonomsko razvitost, politično usmerjenost in kulturne značilnosti poudarja razvoj turizma kot svojo strateško razvojno usmeritev.

¹⁴² Registracija podjetja na sodišču in zagotovitev dovoljenja za poslovno aktivnost.

Tudi v Sloveniji turizem predstavlja pomemben gospodarski steber, čeprav še zdaleč niso razviti vsi potenciali, turistična infrastruktura v celoti gledano je slaba in zastarela.¹⁴³ Kot je navedeno v Strategiji turizma 2002-2006 je slovenski turizem za slovensko gospodarstvo in družbeni razvoj pomembna poslovna priložnost, saj se načrtuje, da bo slovenski turizem do leta 2010 postal ena vodilnih panog slovenskega gospodarstva.¹⁴⁴ Temeljni kvantitativni cilj slovenskega razvoja turizma je povečanje letnega turističnega prometa,¹⁴⁵ predviden je tudi nadaljnji razvoj turističnih kmetij s prenočitvenimi kapacitetami in povečanje števila prenočitvenih kapacitet v drugih oblikah namestitvev. Pri tem Strategija predvideva, da bo povprečna realna stopnja letne rasti slovenskega turizma v obdobju 2002-2006 dvakrat hitrejša od slovenskega povprečja rasti BDP, k čemur bodo v veliki meri pripomogla nepovratna sredstva iz Strukturnih skladov.

Vprašanje je, koliko časa bo v Uniji področje turizma obravnavano kot prioriteto področje, saj turizem že sedaj ne spada pod splošno prioriteto Unije, temveč gre bolj za upoštevanje načela specifičnosti posameznih držav članic EU, tako je od posamezne države članice odvisno, ali področje turizma uvrsti med svoje razvojne prednostne naloge. Poleg tega tudi Lizbonska strategija ne predvideva področja turizma kot enega izmed prioritarnih ciljev. Glede na to, da Komisija za obdobje 2007-2013 predlaga novo ovrednotenje ciljev,¹⁴⁶ kjer nobeden izmed treh prednostnih ciljev neposredno ne predvideva področja turizma, poleg tega se predvideva popolna usklajenost teh ciljev s cilji Lizbonske strategije. Obstaja le vprašanje, ali bodo po letu 2006 projekti s področja turizma sploh še upravičeni do sofinanciranja iz Strukturnih skladov.

Tu je potrebno še upoštevati, da bo Slovenija kot »phasing out« regija počasi obravnavana kot območje Cilja 2, po sedanjih kriterijih, kar pomeni, da bodo do sofinanciranja upravičeni le projekti za izboljšanje konkurenčnosti gospodarstva in povečanje zaposlenosti, samo področje turizma kot tako pa ne.

¹⁴³ Slovenija danes ne predstavlja več kot 0,3% turističnega obiska v Evropi. Toda turistična dejavnost kljub temu prispeva več kot 400 mrd SIT skupnega prometa ali 9,1% BDP in zaposluje 52.500 oseb. Turistični devizni priliv je nekaj manj kot 1,2 mrd EUR in predstavlja okoli 10% slovenskega izvoza blaga in storitev (MG, 2004, 127).

¹⁴⁴ Načrtovani investicijski cikel v vrednosti 1,5 mrd EUR predstavlja pomembno narodnogospodarsko, regionalno, lokalno in podjetniško razvojno možnost.

¹⁴⁵ Do leta 2006 na 1,6 mrd EUR, število nočitev naj bi naraslo na 9,5 mio turistov in število postelj v hotelski ponudbi za 4000 ležišč.

¹⁴⁶ Council regulation, laying down general provisions on the ERDF, the ESF and the Cohesion Fund, COM (2004) 492 final, EC, Brussels, 2004.

Kljub temu je turizem ena od ključnih dejavnosti slovenskega storitvenega sektorja in je v strategiji razvoja Slovenije začrtana kot ena izmed prioritet. Ker se v tem času na področju turizma odpirajo nove razvojne priložnosti, ki jih ustvarjajo sredstva iz evropskih strukturnih skladov in številne investicije velikih slovenskih podjetij v to dejavnost, je potrebno te priložnosti čim bolj izkoristiti in dejansko stremeti k temu, da turizem postane eden ključnih, predvsem podpornih gospodarskih stebrov. Podpornih zato, ker dobro razvit turizem s pestro turistično ponudbo, storitvami in infrastrukturo lahko pomeni pomemben dejavnik za privabljanje tujih investorjev in povečanje konkurenčnosti gospodarstva nasploh. Pri tem ni nujno, da se najprej razvijejo turistične dejavnosti na nekem območju, saj inovativni koncept IEP temelji na predpostavki, da je lahko razvoj turizma nekega območja logična posledica razvoja gospodarstva temelječega na znanju.¹⁴⁷

Kot je zapisano v dokumentu Turistične politike za leto 2004 z usmeritvami za leto 2005, ki temelji na Turistični strategiji 2002-2006, so temeljne razvojne usmeritve usmerjene v kombinacijo produktnega,¹⁴⁸ geografskega¹⁴⁹ in tržno marketinškega pristopa.¹⁵⁰ Pri tem ne gre zanemariti protislovja Strategije, ki po eni strani kot novo razvojno paradigmo slovenskega turizma določa koncept celovitega prostorskega razvoja države, po drugi pa z določitvijo prednostnih geografskih področij slovenskega turizma grobo krši načela kohezijskih in regionalne politike, saj so kot prednostna območja določena tista območja, ki ne spadajo med manj razvita, še manj pa sledijo načelom skladnega regionalnega razvoja, zato bi morali geografsko opredelitev izpustiti iz prihodnje turistične politike, saj je za razvoj turizma zanimivo celotno območje Slovenije.

Turizem bi se moral v naslednjih letih usmeriti v razvoj novih inovativnih turističnih dejavnosti in storitev, ki bi bile povezane z razvojem gospodarstva temelječega na znanju, seveda tudi k izgradnji moderne turistične infrastrukture, saj bo le tako možno povečati globalno konkurenčnost turističnega gospodarstva in obseg turistične dejavnosti. Zametek novega pristopa k razvoju slovenskega turizma v tej smeri pomeni npr. razvoj doživljajskega turističnega grozda.

¹⁴⁷ Glej poglavje Razvoj lastnega inovativnega koncepta celovitega projekta v skladu s prioritarnimi nalogami strukturnih politik in cilji Lizbonske strategije.

¹⁴⁸ Kot prednostna produktna področja slovenskega turizma so določena zdraviliški, igralniško zabavišni in poslovni turizem.

¹⁴⁹ Kot prednostna geografska področja so določena turistična območja Julijske Alp, Pohorje, Kras in Obala.

¹⁵⁰ Področja turizma 3-A- podeželski turizem, 3-E- rekreativni turizem in 3-D- doživljajski turizem.

4.3.3 Tuje dobre prakse – primerjava Finske in Slovenije

Finska danes velja za eno najbolj uspešnih držav na področju gospodarstva, predvsem na področju IKT, zato velja za eno od vodilnih držav, ki se je uspešno preusmerila v gospodarstvo temelječe na znanju. Kar se tiče konkurenčnosti gospodarstva je eno ključnih področij zagotovo gospodarska stabilizacija, ki je predpogoj za višjo rast in prestrukturiranje gospodarstva. Finski uspeh temelji predvsem na izboljšani inovacijski in tehnološki zmogljivosti gospodarstva in ta izziv na prehodu med najbolj razvite čaka tudi Slovenijo.

Drugo pomembno področje predstavlja državna učinkovitost, kjer je Finska ravno zaradi osredotočenja vlade na spodbujanje mikroekonomskih temeljev konkurenčnosti, zaradi zdrave makroekonomije in zaradi močnih političnih institucij, v desetih letih prišla v sam vrh najbolj konkurenčnih držav. Finci priznavajo,¹⁵¹ da brez take pomoči oblastnih struktur, nikoli ne bi bili sposobni narediti takega preskoka v tako kratkem času. Očitno je, da bo tudi v Sloveniji vloga državnih institucij pri nadaljnjem razvoju velika, tako po obsegu, kot po pomembnosti odločitev. Pri tem bo najpomembnejša določitev realnega cilja za prehod na tretjo stopnjo razvoja¹⁵² in njegovo učinkovito komuniciranje z vsemi segmenti gospodarstva. Država se bo morala osredotočiti na investiranje v specialna znanja in razvoj tehnologije, gradnjo inovacijskih sposobnosti, spodbujanje razvoja grozdov in stimuliranje zahtevnega povpraševanja.

Za konkurenčnost gospodarstva je seveda pomemben ustrezen finančni sistem, toda za finskega je značilno zaprtost in nekonkurenčnost, zato so finska podjetja začela financirati na tujih kapitalskih trgih, kar je nehote pripeljalo do velikega uspeha Finske. V sedanjem času Finska svojim podjetjem omogoča ustrezne vire financiranja, ki so nujen pogoj za

¹⁵¹ Na Finskem oblast, izobraževalne in R&R institucije ter razvojno naravnana podjetja tesno sodelujejo, pri tem je bistveno, da vsako podjetje ali zasebnik, ki lahko doprinese k razvoju Finske, pridobi ustrezno podporo in pozornost oblasti, kar pa je v bistvu ključna razlika med Slovenijo in Finsko, ki je verjetno tudi kulturno-sociološkega značaja. Slovenska oblast, predvsem pa javne razvojne institucije na različnih nivojih, tako obratno od Finske ravnajo dokaj diskriminatorno, togo, nefleksibilno, predvsem političnih merilih pri podpori razvojnih usmeritev podjetij in raziskovalnih in R&R institucij, zato je nujno potrebna nova zakonodaja na tem področju.

¹⁵² Za tretjo stopnjo razvoja je značilno, da je razvoj osnovan na inovacijah, kar pomeni, da se mora država iz uvoznika znanja in tehnologije spremeniti v inovatorja oziroma generatorja znanja vsaj v nekaterih sektorjih ali globalnih nišah.

uspešno rast in razvoj ter pospešeno reformo finančnega sistema in liberalizacijo pretoka kapitala.

V Sloveniji te reforme potekajo občutno prepočasi, kar že zaviralno vpliva na konkurenčnost gospodarstva, zato bo potrebno sprostiti in pospešiti pretok kapitala, saj sta naši pglavitni pomanjkljivosti po eni strani težaven vstop tujcev na naše kapitalske trge, po drugi pa zmožnost naših podjetij za vstop na tuje kapitalske trge. Slovenija lahko vzpostavi učinkovit finančni sistem le s povečanjem njegove finančne konkurenčnosti, ki bo omogočala uspešno integracijo in delovanje na skupnem evropskem finančnem trgu.

Konkurenčnost gospodarstva določa tudi višina in struktura izvoza. Finci so se tako v zadnjem desetletju preusmerili na visoko tehnološke izdelke, predvsem s področja informacijske in telekomunikacijske tehnologije, kjer dosegajo visoke dodane vrednosti, s stalnim uvajanjem inovacij v tehnološko zahtevnih izdelkih pa so dosegli visok kakovosten razred svojih izdelkov. Pri tem jim draga delovna sila ne predstavlja večje ovire pri konkurenčnosti, kar jim je do sedaj omogočalo visoke stopnje rasti izvoza.

Nasprotno v Sloveniji s trenutno stopnjo vlaganja v R&R dejavnost še dolgo ne bo možno doseči potrebne stopnje produktivnosti, tehnološkega razvoja in inovativnosti, da bi bila naša kvaliteta proizvodov dovolj visoka, da bi bila cena dela zanemarljiva, vendar se je potrebno zavedati, da je izvoz na zahodne trge možno povečati le z izvozom tehnološko zahtevnih proizvodov in proizvodov zasnovanih na znanju. V tem smislu se je torej še kako potrebno učiti od Finske, ki je predvsem vodila bolj agresivno politiko spodbujanja visoko tehnološkega izvoza in si tako zagotovila položaj tržnega vodje na področju telekomunikacij.¹⁵³

Zlasti problematično področje, ki zavira slovensko konkurenčnost, so neposredne tuje naložbe, ki so v Sloveniji trenutno zanemarljive. Izredno dober primer privabljanja NTI je Finska. Ta je s pomočjo uvajanja tehnoloških inovacij in konkurenčnih industrijskih grozdov, postala lokacijsko zelo atraktivna. Finci so uspeli vzpostaviti zelo konkurenčno gospodarstvo in so tujce privabili z znanjem in ne s ceneno delovno silo in to filozofijo velja prevzeti, saj je za Slovenijo prehod na tretjo stopnjo razvitosti še toliko pomembnejši, če želi privabiti tuje vlagatelje. V izhodnih neposrednih naložbah Slovenija še bolj zaostaja za Finsko kot pri vhodnih naložbah, saj so se slovenska podjetja po večini

¹⁵³ Ključno vlogo pri tem seveda igra podjetja Nokia.

zelo slabo internacionalizirala, kar bomo zlasti občutili pri nastopanju na notranjem trgu.¹⁵⁴

Eno bistvenih pomanjkljivosti Slovenije v primerjavi s Finsko, ki vpliva na konkurenčnost ter NTI, predstavlja pomanjkanje in nerazvitost infrastrukture. Finski je razvoj na tem področju več kot odlično uspel in danes njihovi grozdi nudijo primerno okolje najkonkurenčnejšim domačim in tujim podjetjem, pri tem pa prisegajo ravno na grozde, saj so v zadnjih letih postali najpogostejša oblika spodbujanja konkurenčnosti, ki je očitno zelo uspešno kot kaže finska praksa.

Slovenija za Finsko močno zaostaja zlasti na področju uporabe informacijske tehnologije, in če želi doseči inovacijsko stopnjo z enostavnim dostopom do sodobnih tehnologij, tehnološkimi in znanstvenimi centri, parki in mrežnimi povezavami podjetij v obliki grozdov, bo morala razviti ustrezno podporno okolje.

V kolikor bo Slovenija upoštevala strategijo tehnološkega razvoja, mora upoštevati, da ne more biti konkurenčna na več sektorjih, zato je najboljše ohranjanje in krepitev tistih področij, ki so se že izkazala za uspešna na trgu. Poleg tega se Finska za razliko od Slovenije zaveda, da zaradi majhnosti ne more biti samozadostna v nobeni tehnologiji, zato so stiki in sodelovanje s tujimi podjetji še posebej pomembni. Finci so to upoštevali in se zlasti specializirali v telekomunikacijah, kjer so zaradi velikih vlaganj v raziskave in razvoj dosegli odličnost v mednarodnem okviru.

Slovenija se bo morala čim prej odločiti, kakšno strategijo bo ubrala, vendar se moramo zavedati, da ima Slovenija trenutno izrazito nespodbudno inovacijsko okolje, ki je posledica pomanjkanja financiranja, značilna je tudi nezainteresiranost za sodelovanje med univerzami in podjetji, kar je slovenska posebnost v mednarodnem merilu in to seveda onemogoča uporabo obstoječega znanja. Če Slovenija želi postati konkurenčna, gospodarsko visoko razvita država, tako kot Finska, se mora takoj selektivno usmeriti, dovršiti izbrane tehnologije in jih uporabiti v proizvodih vrhunske kvalitete, kar ji bo omogočilo uspeh v globalnih tržnih nišah.

Najbolj poudarjeno je področje izobraževanja. Finska in Slovenija se glede deleža izdatkov za izobraževanje v BDP praktično ne razlikujeta, vendar je slovenski problem v neprilagojenosti šolstva potrebam gospodarstva in je posledica togega, nefleksibilnega in

¹⁵⁴ Poglavitni vzrok je v tem, da se slovenska podjetja še niso začela usmerjati na osrednje sposobnosti (core competences), kar bi jih prisililo v specializacijo in povezovanje v grozde znotraj gospodarstva in tudi preko meja.

nekonkurenčnega šolstva. Reforma šolskega sistema in liberalizacija šolstva je zato nujna. Finska je pri tem zelo uspešna in tako finsko šolstvo zagotavlja gospodarstvu kader, ki ga potrebuje za svoj uspešen razvoj. Uspešnost Finske temelji na tem, da ni pomembna le stopnja izobrazbe, temveč tudi smer in način šolanja.¹⁵⁵

4.3.4 Razvojna vloga javnih financ

Javne finance predstavljajo najpomembnejši mehanizem ekonomskega dogajanja v državi in glavni inštrument za doseganje številnih ciljev. Z intenzivnostjo fiskalne obremenitve se vpliva na konkurenčno okolje, v katerem delujejo gospodarske družbe, s strukturo obdavčitve pa se spreminja vpliv in pomen posameznih produkcijskih dejavnikov. Z vrstami, višino davkov in z davčnimi olajšavami se regulira odnos do potrošnje posameznih proizvodov ali skupin ter skuša vplivati na družbeno ali ekonomsko želeno ravnanje. Javnofinančni izdatki so namenjeni plačilu opravljenih storitev države ali javnih služb. Država lahko tudi sama kot ekonomski agens usmerja javnofinančne izdatke v tiste dejavnosti in/ali projekte, ki si jih je postavila kot svoj cilj, ali s katerimi bo cilje dosegla. Lahko investira v infrastrukturne objekte, zagotavlja zaželeno strukturo poseljenosti, odpravlja škode, ki jih komercialna zavarovanja nočejo in/ali ne zmorejo zavarovati. Predvsem so javne finance odraz drugih politik: (a) socialna politika določa velik del javnih virov in javnih izdatkov; pravila socialnih sistemov, ki uresničujejo dano socialno politiko, se privzamejo v javnofinancijska pravila in posledično vplivajo tudi na obseg javnega financiranja; (b) če ima država politiko spodbujanja konkurenčnosti proizvajalcev, potem z višino in strukturo davkov vpliva na pogoje poslovanja; lahko pa tudi z manjšo davčno obremenitvijo daje prednost proizvodnji na svojem ozemlju; (c) tehnološko, produktno ali prostorsko strukturo proizvodnje lahko pospešuje z izdatki za znanost, šolstvo, tehnološke parke, prostorske pogoje in oblikovanje kapitalskih podlag za tvegane naložbe v nove proizvode, proizvajalce ali proizvodnje; (d) obrambna strategija in politika imata svoj javnofinančni odraz, prav tako tudi politika javne varnosti, preprečevanja škodljivega ali kaznivega ravnanja in delovanja; (e) politika razvoja podeželja in kmetijstva skupaj z okoljsko politiko zagotavljajo večji del pogojev za razvoj

¹⁵⁵ Finska tako spodbuja mlade zlasti k tehnično izobraževalnim programom in izobraževanje ob delu, kamor se vključujejo tudi starejši.

lokalnih in neurbaniziranih skupnosti, ohranjanje socialno-okoljskih danosti ter izročila; njihov odraz na javno financiranje se kaže tako na strani virov kot izdatkov.

Kot določa osnutek SGRS 2005-2013 je potrebno pri javnofinančnih izdatkih najti več prostora za spodbujanje tehnološkega posodabljanja in vlaganj v človeški kapital, to je v izobraževanje, raziskave in razvoj, informatiko in aktivno politiko zaposlovanja. Istočasno se mora zmanjšati delež izdatkov za proizvodnjo tistih dobrin in storitev, ki jih lahko proizvaja in financira tudi privatni sektor.

Na podlagi teh usmeritev so prioritete smeri ukrepanja na področju javnofinančnih izdatkov naslednje:

- prenos javnofinančnih izdatkov in storitev v zasebno financiranje in izvajanje ter, kjer je to upravičeno, uvajati princip neposrednega plačila;
- stroške storitev, ki se financirajo iz javnofinančnih virov, obvladovati s primerno politiko plač v javnem sektorju in s takšno organizacijo poslovanja, ki obvladuje materialne stroške;
- prestrukturiranje, ki omogoča več prostora za spodbujanje tehnološkega posodabljanja in vlaganj v človeški kapital, to je v izobraževanje, raziskave in razvoj, informatiko in aktivno politiko zaposlovanja ter zagotovitev ustreznega obsega in absorpcijske sposobnosti domačega sofinanciranja projektov, ki bodo lahko financirani iz sredstev.

4.3.5 Politika konkurence

Konkurenčna zakonodaja zagotavlja ustrezne pogoje za konkurenco, saj podjetja spodbuja k večji učinkovitosti in uspešnosti poslovanja. Država aktivno posega v gospodarstvo z ukrepi regulacije in usmerjanja v prvi vrsti zato, da aktivno vpliva na nastanek in oblikovanje trga ter uravnava njegovo delovanje z namenom doseganja ciljev tržne pravičnosti in učinkovitosti. S konkurenčno zakonodajo uravnava delovanje monopolov in ostalih oblik prevladujočega tržnega položaja: kartelov, vertikalnih omejitev in združitvev, ki pripeljejo do omejevanja konkurence. Zajema tudi prepovedi, ki se nanašajo na dejanja neloyalne konkurence. Obsega lahko tudi dumpinški in subvencioniran uvoz, nedovoljene špekulacije in državno omejevanje poslovanja.

V EU je konkurenčna zakonodaja oblikovana na nivoju Unije in velja za vse države članice, njeno izvajanje pa nadzorujeta Evropska komisija in Evropsko sodišče. Politika

konkurence v EU stremi k trem ciljem: integracijskemu, ekonomskemu in cilju enakosti in pravičnosti. Integracijski cilj je tudi sicer eden pomembnejših ciljev EU. Ker je notranji trg tudi glavni motor ekonomske integracije, tega cilja ni mogoče dosežati brez učinkovite in nadzorovane konkurence na trgu. Cilj enakosti in pravičnosti je usmerjen tudi v zaščito potrošnikov in manjših podjetij pred nakopičeno ekonomsko močjo in morebitno monopolistično nadvlado posameznega podjetja.

V pogojih članstva v EU in vse hitrejše globalizacije ključno področje politike konkurence predstavljajo prevzemi in združitve podjetij, zato je nujna strateška opredelitev do povezovanja podjetij v najrazličnejših oblikah. Povezave med skupinami podjetij¹⁵⁶ tvorijo kompleksno strukturo trga. Svetovni trg je postal že tako prepleten z različnimi odnosi med podjetji oziroma z različnimi oblikami sodelovanja, da je težko ugotoviti, kdaj gre za sodelovanje in kdaj za konkuriranje. Mreže namreč ne pomenijo samo sodelovanja, ampak tudi konkurenco, da bi podjetje postalo del uspešne mreže ali da bi postalo dobavitelj uspešnemu večjemu podjetju. Tudi v Sloveniji se proces prestrukturiranja gospodarstva vse bolj izvaja preko procesov združitvev in prevzemov podjetij z namenom povečanja učinkovitosti poslovanja.

Še vedno aktualno to problematiko obravnava tudi SGRS 2001-2006, kjer je zapisano, da je pri obravnavanju in usmerjanju politike konkurence v kontekstu povečevanja mednarodne konkurenčnosti slovenskega gospodarstva ključna presoja med dvema vidikoma. Prvi vidik temelji na tem, da je na eni strani konkurenca eden temeljnih dejavnikov gospodarskega razvoja, še posebej za majhno državo, kakršna je Slovenija, saj lahko odprt domač trg v povezavi z mednarodno strateško usmeritvijo gospodarstva v precejšnji meri nadomesti pomanjkanje domače konkurence.

Vendar konkurenca sama po sebi ne pripelje vedno do optimalnih rešitev. To še posebej velja v pogojih globalizacije, ko različne oblike prevzemanja, povezovanja in združevanja podjetij postajajo vse pomembnejša metoda povečevanja njihove konkurenčnosti. Politika konkurence, ki bi zasledovala le cilj zagotavljanja čim večje konkurence na domačem trgu glede na tradicionalne kriterije omejevanja konkurence, bi torej lahko celo negativno vplivala na doseganje mednarodne konkurenčnosti podjetij. Zato je potrebno politiko

¹⁵⁶ Strateška partnerstva, če govorimo o manjšem številu podjetij, oziroma strateške mreže, če govorimo o večjemu številu podjetij v skupini.

konkurence voditi usklajeno z mikroekonomsko politiko s skupnim ciljem krepitve mednarodne konkurenčnosti slovenskih podjetij in gospodarstva v celoti.

Aktualne usmeritve, ki jih podaja SGRS 2001-2006 za določanje slovenske politike konkurence so tako zlasti: (a) skrbeti za ohranjanje čim višje stopnje konkurence na slovenskem trgu; (b) omogočiti povezovanja in združevanja podjetij, ki vodijo v povečanje njihove mednarodne konkurenčnosti; (c) preprečevati sporazume in združitve, ki pomenijo omejevanje konkurence.

Pri tem pa SGRS določa, da je za uspešno operativno izvajanje usmeritev potrebno:

- oblikovanje ciljev v razmerju med mednarodno konkurenčnostjo in konkurenco na domačem trgu;¹⁵⁷
- zagotavljanje transparentnega izvajanja politike konkurence s sodobnimi pravnimi in ekonomskimi mehanizmi;¹⁵⁸
- ocenjevanje medsebojnih učinkov pri izvajanju ukrepov mikroekonomske politike povečevanja konkurenčnosti slovenskega gospodarstva na konkurenco ter sekundarnih vplivov na proizvajalce, kupce in na blaginjo prebivalstva nasploh;
- upoštevanje odločitev in usmeritev pravnih postopkov sodišč glede temeljnih pravic in svoboščin konkurence in kooperacije na trgu domačih in tujih oškodovancev.

Z ustrezno usklajenima politikama konkurence in konkurenčnosti gospodarstva lahko Slovenija zagotovi možnosti udeležbe na trgu vsem zainteresiranim podjetjem, predvsem pa stalno dinamičnost vstopa novih in izstopa konkurenčno neustreznih udeležencev, pri čemer ne bo ogrožena ustrezna oskrba potrošnikov in zmanjšana blaginja prebivalstva.

4.4 SKLADEN REGIONALNI IN PROSTORSKI RAZVOJ

4.4.1 Problematika na področju regionalnega razvoja in urejanja prostora

V obdobju tranzicije so se razlike v razvitosti slovenskih statističnih regij precej povečale.¹⁵⁹ Pri tem so zlasti pomembne nastale razlike v demografskih pogojih,

¹⁵⁷ Potrebno je usklajevanje ciljev mikroekonomske politike in politike konkurence s trendom konkurenčnosti in politike konkurence v EU in drugih svetovnih gospodarstvih.

¹⁵⁸ Smiselna je analiza institucionalnih praks tujih uspešnih držav.

človeškem kapitalu, gospodarski strukturi in uspešnosti gospodarjenja, opremljenosti z družbeno in gospodarsko infrastrukturo, obsegu okoljskih problemov in notranji homogenosti. Razlike se posledično odsevajo tudi v razporeditvi novo nastalih podjetij med regijami.¹⁶⁰

Povečevanje regionalnih razlik je pogosto posledica neizkoriščenosti endogenih razvojnih potencialov regij.¹⁶¹ Problemi neuravnotežene prostorske razmestitve gospodarske in družbene infrastrukture ter strukturna nesorazmerja med posameznimi regijami in regionalnimi središči se kažejo v slabši dostopnosti posameznih območij in naselij, v obsežnih vsakodnevnih migracijah in z njimi povezanih individualnih in družbenih stroških, v neučinkoviti, dragi in pomanjkljivi infrastrukturni opremljenosti ter v pojavu degradiranih območij. V prostorih med naselji se širi razpršena urbanizacija, za katero je zlasti zaradi pomanjkanja regionalne organiziranosti in regionalnega prostorskega urejanja značilna velika raba površin, neostri poselitveni robovi, slaba komunalna opremljenost in problematična krajinska podoba. Dosedanji policentrični razvoj je potekal tudi v smeri vse večje vloge občinskih središč, kar je večkrat vodilo tudi v podvajanje dejavnosti in večjo porabo zemljišč. Pri tem je prisotna tudi tendenca k ustanavljanju novih razvojno šibkih občin, ki jo spodbuja sedanji sistem financiranja občin, namesto da bi v skladu z načeli trajnostnega razvoja spodbujal oblikovanje občin, ki bi bile čim manj odvisne od državnega proračuna in čim bolj razvojno samoiniciativne ter povezovalne.

Na drugi strani pa glede na površino nacionalnega ozemlja prevladujoč tradicionalni "podeželsko-agrarni" tip le skromno prispeva tako k celotnemu številu prebivalstva kot k ustvarjanju blaginje. Gre za razvojno problematična območja, kjer sta opazna primanjkljaj delovnih mest in nizka izobrazbena raven aktivnega prebivalstva. Praviloma gre za sklenjena območja z izrazitim in dolgotrajnim izseljevanjem prebivalstva. Slovenski razvojni problem zaradi obstoječih regionalnih razlik je poseben v tem, da je delež obmejnih območij v celotni površini nacionalnega ozemlja zaradi majhnosti države razmeroma visok.

Največji problem je to, da v Sloveniji še vedno nimamo urejenih industrijskih zemljišč za hitro izvedbo investicij, saj je trg z zemljišči in drugimi nepremičninami zelo

¹⁵⁹ Na več kot 1:2.

¹⁶⁰ Na to dejstvo kaže število registriranih (aktivnih) gospodarskih družb na tisoč prebivalcev, ki je med posameznimi regijami zelo različno.

¹⁶¹ V Sloveniji prevladuje "urbano-industrijski" tip strukture regionalnega razvoja, ki zajema štiri petine prebivalstva, živečega na eni tretjini državnega ozemlja.

nefleksibilen. Veliko nepremičnin se ne more razvojno bolje uporabiti, ker je pravni promet z njimi zavrt zaradi pomanjkljivih prostorskih evidenc in pravne varnosti in (tudi zato) visokih transakcijskih stroškov, zaradi nedokončanih postopkov denacionalizacije v naravi, zaradi trajajočih solastniških razmerij, ki izvirajo iz sodnih zaostankov in neizpeljanih medobčinskih delitvenih bilanc, ter zaradi prepodrobnih in (tudi zato) zastarelih urbanističnih dokumentov o dovoljenih rabah prostora. Cene nepremičnin so previsoke zaradi takšnega zaviranja ponudbe, pa tudi odsotnosti ustreznih davčnih spodbud in zato ker se strošek komunalnega opremljanja zemljišč v celoti vgrajuje v prodajno ceno nepremičnin, namesto da bi se preko financiranja z lokalnimi obveznicami za infrastrukturo delno prenesel tudi v višje cene komunalnih storitev.

Šele sedaj je država prišla do spoznanja, da imajo zaradi zastarele prostorske zakonodaje, tako država kot tudi občine zelo skromen nabor instrumentov za posege na nepremičninskem trgu, zato so sedaj (veliko prepozno) sprejeli nov zakon s tega področja.¹⁶² Tudi zato v gospodarstvu praktično ni večjih (tujih) neposrednih investicij. Izjema je storitveni sektor, ki je usmerjen predvsem na domači trg in so zato pozitivni učinki zaznavni predvsem pri povečanju konkurence v posameznem sektorju, manj pa na področju zaposlovanja in prenosa novih tehnologij.

4.4.2 Usmeritve za skladen regionalni in prostorski razvoj

Nič manj aktualne niso usmeritve SGRS 2001-2006 na področju usklajene in učinkovite regionalne in prostorske politike. Ta je namreč potrebna zaradi tveganj, ki spremljajo gospodarsko in kulturno globalizacijo, zlasti za preprečevanje razvrednotenosti okolja, kulturne krajine in kakovosti bivanja, poselitve in tudi zaradi nacionalnih značilnosti, kot so izrazita odprtost in prehodnost ter biotska pestrost.

Pri tem Strategija regionalnega razvoja iz leta 2001 določa, da se pri izvajanju regionalne politike prepletajo štiri ravni: (a) mednarodna - vključitev Slovenije v strukturno, kohezijsko in prostorsko politiko EU; (b) državna - mehanizmi spodbujanja

¹⁶² To zahteva zagotovitev potrebne »trde« infrastruktura (npr. prometne in komunikacijske povezave, varstvo okolja), "mehke" infrastrukture (npr. podpora regionalni razvojni agenciji, pripravi razvojnih pobud in presoj okoljske skladnosti, koordinacija svetovalnih aktivnosti, inkubatorji, izpostave fakultet) ter ustreznih spodbud (npr. koncentracija finančnih spodbud, ekonomske cone, certificiranje izvajanja podpornih aktivnosti kot izobraževanje, svetovanje, ipd).

gospodarskega in prostorskega razvoja, (c) regionalna - mehanizmi spodbujanja skladnega regionalnega razvoja ter prostorskega razvoja v povezavi s strukturno, kohezijsko in prostorsko politiko EU, (d) lokalna - mehanizmi spodbujanja razvoja občin s posebnimi razvojnimi problemi.¹⁶³

Največjo nevarnost za Slovenijo predstavlja dejstvo, da lahko kaj kmalu postane samo tranzitno ozemlje s koncentracijo gospodarskih dejavnosti v okolici glavnega mesta, koncentracijo tujih naložb v konvencionalne dejavnosti, nadaljnjo centralizacijo ter s tem trend nadaljnjega povečevanja regionalnih razlik.

Na področju prostorskega planiranja kot dejavnika gospodarskega razvoja je ključnega pomena lokacijska privlačnost, ki se je z vstopom v EU v pogojih prostega pretoka blaga, delovne sile, kapitala in storitev, tako za celotno državo kot posamezne regije in občine izredno povečala. Vendar je ta odvisna od privlačnosti lokacijskih faktorjev (razpoložljiva usposobljena delovna sila, ustrezna infrastruktura, sprejemljiva kakovost okolja, razpoložljive stanovanjske površine, prijazno upravno-pravno okolje). Lokacijski faktorji so številni in se s časom spreminjajo. Na številne lokacijske faktorje prostorsko planiranje nima vpliva oziroma ima le posredni vpliv, vendar ima neposredni vpliv na fizični prostor: ustrezne površine (površina, opremljenost), ustrezna infrastruktura (prometna, telekomunikacijska, komunalna, energetska), stanovanja in kvaliteta življenja, dovoljevanje posegov v prostor. Med osrednjimi nalogami prostorskega planiranja bi morala biti opredelitev razvojnih območij, kjer bi bila zagotovljena ponudba stavbnih zemljišč in omogočeno poenostavljeno lociranje domačih in tujih podjetij. To bi lahko bil osnoven prispevek prostorskega planiranja k izboljšanju gospodarske konkurenčnosti države.

Kot to določa SGRS 2001-2006, je temeljni strateški cilj regionalne politike izboljšanje lokalno nadzorovanih razvojnih potencialov, usmerjenih v povišanje blaginje prebivalcev vseh slovenskih regij, s prednostnim delovanjem na področjih, kjer so odstopanja od tega cilja trenutno največja,¹⁶⁴ kar se mora izraziti kot (a) zaustavitev naraščanja razlik v

¹⁶³ Na nacionalni ravni so upoštevani cilji regionalnega razvoja pri oblikovanju in izvajanju sektorskih in področnih politik. Finančna sredstva za neposredne regionalne spodbude naj bi se sedaj prednostno usmerjala v regije, ki najbolj zaostajajo v razvoju, in v občine, ki so opredeljene kot območja s posebnimi razvojnimi problemi, saj naj bi se s temi sredstvi spodbujali projekti, ki predstavljajo izvajanje usklajenega regionalnega razvojnega programa, žal pa zaenkrat praksa ne kaže tako, saj vlada sredstva podeljuje po nekem čudnem, meni nerazumljivem ključu, ki ni v skladu z prioritetskimi cilji EU.

¹⁶⁴ To področje sicer ureja kar nekaj zakonodaje, tako so sprejeti: Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja Ur.l. RS, št. 60/1999, Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o spodbujanju

gospodarski, socialni in okoljski razvitosti in v razvojnih priložnostih med regijami; (b) preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi; (c) ohranjanje vsaj minimalne funkcionalne poseljenosti na celotnem ozemlju države za ohranjanje kulturne krajine; (d) izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij, merjeno v bruto domačem proizvodu po kupni moči na prebivalca, v primerjavi z obmejnimi regijami sosednjih držav.

Aktivna regionalna razvojna politika je eden od potencialno najbolj učinkovitih instrumentalnih in sistemskih odgovorov razvojne politike, še posebej za majhno državo z razmeroma visoko ravniyo splošne razvitosti. Žal se tega Slovenija še ne zaveda, kar se kaže v razmeroma skromnem obsegu gradiva, ki je na razpolago. S prilagoditvijo politike državnih pomoči ureditvi v EU so na pomenu pridobile predvsem regionalne državne pomoči, ki pa se ne izvajajo v skladu z veljavnimi evropskimi strukturnimi in regionalnimi politikami, čeprav celotno območje Slovenije spada pod Cilj 1.

4.4.3 Smiselnost ustanovitve regij

Že dlje časa se v Sloveniji ugiba, ali je smiselno ustanavljanje regij, vendar vrsta prednosti priča o smiselnosti te vzpostavitve. Tako lahko regije same najbolje identificirajo medsebojno komplementarnost lokalnih razvojnih potencialov in opredelijo svoje razvojne usmeritve. Za učvrstitev konkurenčnosti v novem evropskem kontekstu bi lahko slovenske regije razvile svoje specifične konkurenčne prednosti, ki bodo omogočile njihov endogeni razvoj, vendar se morajo tudi med seboj dobro infrastrukturno, informacijsko-komunikacijsko, kulturno in drugače povezati v enoten slovenski razvojni pol.

Zlasti pomembna in smiselna so regionalna središča nacionalnega pomena,¹⁶⁵ ki bi služila oskrbi prebivalstva z družbeno in gospodarsko infrastrukturo ter storitvenimi dejavnostmi

skladnega regionalnega razvoja, Ur.l. RS št. 56/2003, Uredba o podrobnejših navodilih in merilih za dodeljevanju spodbud pomembnih za skladen regionalni razvoj, Ur.l. RS, št. 59/2000 in Uredba o standardni klasifikaciji teritorialnih enot, Ur.l. RS, št. 28/2000, vendar se po mojem mnenju ta politika ne izvaja učinkovito.

¹⁶⁵ Analize gravitacijskih območij kažejo, da je v Sloveniji smiselno govoriti o osmih regionalnih središčih nacionalnega pomena in o približno trikrat tolikšnem številu središč medobčinskega pomena. Regionalna središča nacionalnega pomena morajo zgraditi omrežne – partnerske odnose do središč nižjega ranga in do svojega podeželja. Njihovo gravitacijsko zaledje obsega praviloma več kot 150.000 prebivalcev.

na državni ravni. V njih bi morali biti sedeži pomembnejših gospodarskih, visokošolskih in raziskovalnih organizacij, kakor tudi pomembnejših kulturnih, upravnih in sodnih dejavnosti. Poleg tega bi morali imeti raznovrstno in specializirano ponudbo storitvenih in drugih dejavnosti, za katere sta značilna raznovrstnost delovnih mest in visoka diferenciacija gospodarskih dejavnosti. Razvoj regionalnih središč nacionalnega pomena je pomemben zato, da bi v primeru ustrezne politične odločitve lahko prevzeli vlogo središč pokrajin, kot drugega nivoja lokalne samouprave.

Na smiselnost ustanovitve regij kaže tudi Poročilo o napredku za leto 2004, ki ga pripravlja UMAR, ki ugotavlja, da se statistične regije v Sloveniji med seboj razlikujejo tako po obsegu kot po strukturi dodane vrednosti, med njimi pa najbolj izstopa Osrednjeslovenska regija.

Tabela 3: Bruto domači proizvod na prebivalca v slovenskih regijah v letu 2000 in 2001

Statistične regije	BDP na prebivalca, tisoč SIT		BDP na prebivalca v PPS ¹		Indeks, SLO=100		Struktura BDV ² v letu 2001			Struktura BDV ² SLO=100%
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	A+B	C+D+E+F	G+...+P	2001
Osrednjeslovenska	2,936	3,302	20,789	21,984	138.3	138.8	1.3	25.6	73.1	34.3
Obalno-kraška	2,261	2,512	16,025	16,723	106.5	105.6	1.6	24.0	74.4	5.4
Gorenjska	1,876	2,123	13,297	14,137	88.4	89.2	2.4	43.7	53.9	8.8
Goriška	2,080	2,346	14,746	15,623	98.0	98.6	3.4	40.5	56.1	6.0
Savinjska	1,930	2,129	13,674	14,177	90.9	89.5	4.0	46.1	49.8	11.5
Jugovzhodna Slo.	1,923	2,158	13,610	14,368	90.6	90.7	5.7	49.4	44.9	6.3
Pomurska	1,509	1,692	10,693	11,263	71.1	71.1	9.9	35.8	54.3	4.4
Notranjsko-kraška	1,693	1,869	11,998	12,445	79.7	78.6	6.2	43.6	50.1	2.0
Podravska	1,757	1,975	12,458	13,151	82.8	83.0	4.1	36.1	59.8	13.3
Koroška	1,776	1,991	12,590	13,259	83.7	83.7	4.2	49.9	45.9	3.1
Spodnjeposavska	1,822	2,071	13,042	13,791	85.8	87.1	6.5	50.0	43.4	3.1
Zasavska	1,697	1,809	12,031	12,047	80.0	76.0	2.1	52.1	45.8	1.8
SLOVENIJA	2,122	2,380	15,045	15,843	100.0	100.0	3.3	36.0	60.7	100.0

Vir: SURS, preračuni UMAR.

Opombi: ¹PPS - standard kupne moči, ²BDV - bruto dodana vrednost.

V tabeli 3 so jasno razvidne regionalne razlike izražene z BDP in BDV. Da se regionalne razlike manjšajo ne drži povsem, saj je iz tabele lepo razvidno, da se je stopnja BDP v manj razvitih regijah znižala kar pomeni, da se razlike med najbolj razvitimi regijami in najmanj razvitimi regijami povečujejo.

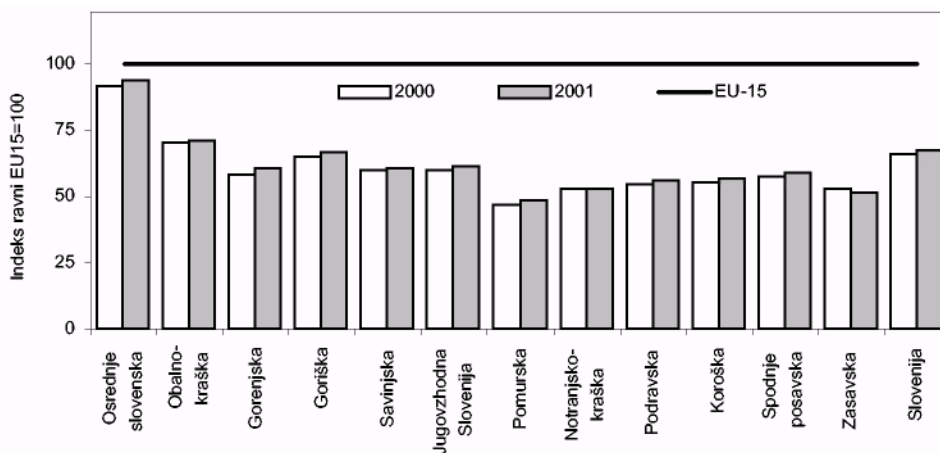
Osrednjeslovenska regija je tako v letih 2000 in 2001 ustvarila več kot tretjino vse slovenske bruto dodane vrednosti (BDV).

Tudi po razvitosti, merjeni z BDP na prebivalca, dosega največje vrednosti Osrednjeslovenska regija. V letih 2000 in 2001 sta nadpovprečno vrednost BDP na prebivalca ustvarili Osrednjeslovenska in Obalno-kraška regija, blizu povprečja se je gibala še Goriška regija. Pri tem je Osrednjeslovenska regija slovensko povprečje presežala kar za

40%. Najnižji BDP na prebivalca je imela Pomurska regija, ki je dosegala le 71% slovenskega povprečja. V primerjavi z letom 2000 se leta 2001 relativna razmerja med regijami niso bistveno spremenila, razen pri Zasavski regiji, ki je zaostanek za slovenskim povprečjem poglobila za 3.9 indeksne točke. V primerjavi s povprečjem EU-15 dosega Osrednjeslovenska regija 92% povprečja v letu 2000, v letu 2001 pa 94%. Pomurska regija z najnižjim BDP na prebivalca dosega le 48% povprečja petnajsterice držav članic EU v letu 2001. Če se iz analize izvzame najmočnejšo, Osrednjeslovensko regijo, ki ima najvišji BDP na prebivalca, se koeficient variacije zniža na okoli 15%.

Preglednica 17: Bruto domači proizvod na prebivalca v slovenskih regijah v letu 2000 in 2001

Preglednica 17 še grafično prikazuje stopnje razvitosti posameznih slovenskih statističnih regij, kjer je glede na stopnjo rasti BDV Osrednjeslovenske regije proti manj razvitim regijam razvidno, da se regionalne razlike povečujejo. Vir: UMAR, 2004.

Kot je opisano v posameznih prejšnjih delih naloge, je Slovenija zaradi tako imenovanega statističnega učinka ob vstopu skupaj z ostalimi novimi članici EU prestopila mejo 75% povprečja evropskega BDP, kar je zgornja meja, ki razmejuje države članice in regije na bolj in manj razvite ter jim daje možnost pridobivanja nepovratnih sredstev iz vseh Strukturnih skladov, kjer so posamezni projekti, ki so v okviru dosedanjega Cilja 1 povečini infrastrukturne narave, sofinancirani do 75% celotne vrednosti projekta.

Skupnost je ta statistični učinek sicer predvidela, zato bo Slovenija v obdobju 2007-2013 še upravičena do sredstev iz vseh Strukturnih skladov, vendar bo imela status tako imenovane »phasing-out« regije, kar pomeni, da bo Evropska komisija Slovenijo do leta 2013 postopoma preusmerila k drugemu cilju »Regionalna konkurenčnost in

zaposlovanje», kjer je tako obseg sredstev, kot tudi višina sofinanciranja precej nižja, poleg tega projekti praviloma niso usmerjeni v izgradnjo infrastrukture.

Na podlagi zgoraj opisanih strukturnih razlik med posameznimi regijami, kjer je razvidno, da npr. najmanj razvita slovenska regija Pomurje, dosega le 46% evropskega povprečja BDP, je smiselno čim prej ustanoviti prave regije, saj bodo tako še zelo dolgo časa upravičene do pridobitve sredstev iz vseh Strukturnih skladov v polnem obsegu, hkrati pa se bodo lahko neodvisno od drugih regij, samostojno in pospešeno razvijale in dosegle neko povprečno raven slovenskih regij.

Nova regionalna politika v evropskih razmerah ne more biti več namenjena zgolj odpravljanju razvojnih razlik, ampak predvsem spodbujanju razvojnih polov in mednarodne konkurenčnosti vseh delov države. Pri tem je potrebno intenzivnejše pomagati tistim regijam, ki imajo slabše razvojno izhodišče, oziroma območjem, ki so z vidika slovenske regionalne politike na ravni občin opredeljena kot območja s posebnimi razvojnimi problemi, vendar le na osnovi regionalnih razvojnih programov.

5. SOCIALNI RAZVOJ SLOVENIJE

5.1 NAČELA IN CILJI SOCIALNEGA RAZVOJA

Osrednji cilj gospodarskega, socialnega in regionalnega razvoja je povečanje blaginje vseh prebivalcev Slovenije in večja kakovost življenja. S tem je jasno izražena orientacija na človeka, na njegove potrebe in interese in na njegov razvoj v najširšem pomenu besede. Takšne usmeritve ni možno uresničevati le z zagotovitvijo potrebnih materialnih dobrin in finančnih virov za ustrezno raven socialne varnosti, ampak mora k temu cilju težiti tudi ves socialni razvoj. Le-ta zato ne zahteva le uravnoteženja z možnostmi ekonomskega razvoja, ampak tudi svojo notranjo, vsebinsko modernizacijo in sledenje skupnih ciljev, ki bodo podlaga za novo socialno politiko države.

Temelje socialnega razvoja je Slovenija na ravni definiranja sektorskih ciljev, razvojnih usmeritev in strategij pretežno določila s sprejemom nacionalnih programov šolstva, zaposlovanja, zdravstva, stanovanjske preskrbe in socialnega varstva in v določenem delu

tudi povezala s sprejemom programa boja proti revščini in socialni izključenosti.¹⁶⁶ Slovenija je sicer sprejela reformo sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja in opredelila novo strategijo zaposlovanja in reševanja problemov brezposelnosti, ki pa so zaenkrat neučinkoviti. Konkretni mehanizmi in ukrepi, ki jih država izvaja na področju socialnih politik, morajo tako slediti predvsem dvema strateškima ciljema, ki predstavljata sestavni del nove razvojne paradigme, (a) zagotavljanje trdne socialne varnosti v državi in (b) socialna vključenost. Doseganje obeh ciljev socialnega razvoja mora temeljiti na načelih nediskriminacije, socialne pravičnosti in solidarnosti.

5.2 GLAVNI DEJAVNIKI SOCIALNEGA RAZVOJA

Na trenutni socialni razvoj vplivajo demografske spremembe, družba temelječa na znanju in nove zahteve uporabnikov in s tem povezana individualizacija. Ekonomska vzdržnost sistemov socialne varnosti je zaradi staranja prebivalstva kot posledice zmanjšanja rodnosti in podaljševanja življenjske dobe, zaradi povečanega števila prejemnikov socialnih dajatev in zaradi zmanjšanja deleža aktivnega prebivalstva pod močnim pritiskom, kar se kaže v mnogih državah članicah EU, zato je potrebno povečevanje virov za tradicionalno socialno varnost, zlasti za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, ter vpeljava novih zavarovanj. Tudi staranje slovenskega prebivalstva vse bolj vpliva na obseg in strukturo zdravstvenih in socialnovarstvenih programov,¹⁶⁷ odraža se tudi na drugih področjih.

Družba temelječa na znanju prinaša nova socialna tveganja povezana zlasti z neustrezno izobraženostjo ali usposobljenostjo za opravljanje dela z novimi zahtevnostmi in nasploh za vključevanje v vsakdanje življenje. Ljudje z neustrezno usposobljenostjo so tako izpostavljeni bistveno povečanemu tveganju socialne izključitve, zato mora koncept vseživljenjskega učenja postati ena temeljnih komponent socialne politike. Hkrati na znanju temelječa družba prinaša nove možnosti za zmanjšanje socialne izključenosti s pričakovano hitrejšo gospodarsko rastjo in višjo stopnjo zaposlenosti in tudi z odpiranjem novih načinov za vključevanje v družbo.

¹⁶⁶ Večina navedenih dokumentov se je začelo uresničevati že z letom 2000 in opredeljujejo razvojno obdobje do leta 2005 ali 2010.

¹⁶⁷ Na primer samovoljno in neupravičeno povišanje premij obveznega zdravstvenega zavarovanja pri Vzajemni za starejše od 60 let.

Vedno bolj osveščeni in zahtevni uporabniki, hkrati tudi številne nove potrebe, pomenijo nujnost razvoja novih, potrebam ljudi bolj prilagojenih storitev. Ena ključnih usmeritev bodočega razvoja je zato individualizacija. Razvoj mrež javnih služb in ponudbe drugih storitev socialnega sektorja pomeni tudi precejšnjo možnost za povečanje ekonomske aktivnosti in nove zaposlitvene možnosti. Razvoj teh storitev je potreben tudi zaradi številnih potreb, ki zaradi pomanjkanja ponudbe ostajajo neuresničene.

5.3 KLJUČNE USMERITVE NA PODROČJU SOCIALNEGA RAZVOJA

Politika socialnega razvoja, ki jo predvideva osnutek Strategije gospodarskega razvoja RS 2005-2013, naj bi bila predvsem politika enakih možnosti, usmerjena v omogočanje družbene participacije. Cilj vseh ukrepov nove socialne politike je tako aktiviranje ljudi, zato ta nova oblika socialne politike temelji zlasti na vlaganjih v ljudi in na preprečevanju socialne izključenosti, večji poudarek je na oblikovanju širših možnosti za socialno participacijo, investiranju v človeške vire in v posameznikom prilagojene ukrepe. Sistemi pomoči ne smejo povzročati ali vzdrževati pasivnosti, zato morajo vključevati stimulacije za reaktiviranje tistih, ki v določenih obdobjih iz različnih vzrokov niso sposobni poskrbeti zase. Biti morajo selektivni, vendar ne smejo ogroziti človekovega dostojanstva.

Pri oblikovanju politike je nujno dati večji pomen preventivnim ukrepom, ki preprečujejo socialno izključenost,¹⁶⁸ tako mora biti gospodarski razvoj tudi v bodoče temelj socialne varnosti, saj ji samo to zagotavlja uresničljivost in dolgoročno potrebno stabilnost.

Na področju socialnega razvoja osnutek Strategije gospodarskega razvoja RS 2005-2013 predvideva zlasti naslednje prioritete usmeritve:

- povečevanje virov za tradicionalno socialno varnost, zlasti za pokojninsko in zdravstveno zavarovanje, ter vpeljava novih zavarovanj;
- ukrepi za zmanjševanje tveganj povezanih z nevarnostjo socialne izključenosti, ki izhaja iz neustrezne usposobljenosti (nujnost vseživljenjskega izobraževanja);

¹⁶⁸ Tak način ravnanja je potrebno uveljaviti zlasti pri socialnih tveganjih, ki so predvidljiva, kjer je potrebna aktivna pomoč s ciljem, da posameznik ali njegova družina ne zapadeta v težak socialni položaj. Zato mora socialna politika razviti več mehanizmov za ukrepanje v smeri, da do socialne izključitve sploh ne pride in ne ukrepati šele naknadno.

- povečanje obsega in kakovosti ter individualizacija storitev na področju socialne varnosti, kar povečuje možnosti za povečanje ekonomske aktivnosti in zaposlovanja. V tem kontekstu prihaja do občutnega povečanja vključitve privatnega sektorja v izvajanje storitev socialne varnosti, vključno z delno privatizacijo državnega premoženja za izvajanje javnih služb.

6. ZAKLJUČEK

Marca 2000 so se predstavniki evropskih držav članic na zasedanju Evropskega sveta v Lizboni odločili, da Evropska unija do leta 2010 postane najbolj dinamično in konkurenčno na znanju temelječe gospodarsko območje na svetu, ki bo sposobno trajne in skladne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo in spoštovanjem okolja. Ta odločitev voditeljev držav članic EU je danes poznana kot Lizbonska strategija in predstavlja najpomembnejšo strateško usmeritev Evropske unije za prihodnost.

Danes je jasno, da je to ena najpomembnejših, če ne celo ključnih področij za prihodnost Evropske unije, seveda s tem tudi za Slovenijo. Da gre za res pomembno področje, nenazadnje potrjuje Evropska ustava, podpisana 29. oktobra 2004. Evropska ustava tako že v preambuli določa, da je ključna vloga Evropske unije v nadaljnjem doseganju razvoja in blaginje. Že v prvem poglavju, kjer so zapisana definicija in cilji Evropske unije, v 3. členu določa ključne cilje Lizbonske strategije, konkurenčnost, konstanten razvoj, gospodarsko rast, polno zaposljivost in socialni napredek, varovanje okolja, hkrati pa določa, da bo EU spodbujala razvoj znanosti in tehnološkega napredka. V tretjem poglavju nato detajlno po posameznih področjih razčlenjuje posamezne prioritete ukrepe v skladu s cilji Lizbonske strategije.

Nova Evropska ustava torej jasno določa pomembnost obravnavanega področja, in ker je Evropska unija zelo kompleksna in vseobsegajoča, ima sprejetih vrsto politik na različnih področjih, ki celovito urejajo to nadnacionalno tvorbo.

Cilji Lizbonske strategije so usmerjeni v razvoj Unije, v prehod na novo gospodarstvo temelječe na znanju, v odpiranje novih delovnih mest, v konkurenčnost evropskega gospodarstva, v razvoj in uporabo najmodernejše tehnologije za delo na vseh nivojih in področjih ter za vsakdanje življenje, vse skupaj s ciljem gospodarskega in socialnega razvoja.

Osnutek najnovejšega poročila Wima Koka, ki ga je pripravil za novembrski Evropski svet 2004 poudarja pomen Lizbonske strategije za prihodnost in hkrati opozarja na nujnost nekaterih ukrepov pri izvajanju le-te. Kok in njegovi sodelavci opozarjajo na takojšnje ukrepanje na ravni Unije in nacionalnih ravneh, če želimo doseči cilje, kot sta gospodarska rast in zaposlovanje, pri tem je potrebno dosledno pristopiti k vsakemu posameznemu cilju, saj le tako lahko dosežemo skupen cilj Lizbonske strategije. V poročilu Kok navaja, da so področje na znanju temelječe družbe, notranji trg, ugodni pogoji za poslovanje, trg dela in okoljski vidiki ključna področja, kjer morajo tako Evropski svet, države članice, Komisija,

Evropski parlament in evropski socialni partnerji skupaj z vpeljavo sistema koherentnosti in konsistentnosti, takoj začeti izvajati ustrezne aktivnosti na teh petih ključnih področjih. Kokovo poročilo zajema tudi priporočilo Svetu in državam članicam, da morajo v naslednji finančni perspektivi svoje razvojne strategije prilagoditi ciljem Lizbonske strategije, Komisiji pa predlaga, naj bo struktura finančnih sredstev prirejena v luči Lizbonske strategije. Pomembno novost predstavlja tudi poenostavitev strukturnih kazalnikov, kjer Kokova komisija predlaga uvedbo enotnih 14 ključnih strukturnih kazalnikov, ki bodo pokazatelji napredka v smeri doseganja Lizbonskih ciljev.

Na podlagi teh izhodišč je jasno opredeljena pomembnost prehoda na gospodarstvo, temelječe na znanju, ki ga kot ključni cilj navaja Lizbonska strategija, zato ni dileme, da tudi Slovenija in vsaka občina krene po tej poti, če le ima tako možnost, kot se odpira v vašem primeru.

7. PREDSTAVITEV GORENJSKE

Gorenjska leži na SZ delu Slovenije. Na severu po Karavankah meji s sosednjo Avstrijo (Koroško), na zahodu z Italijo (Furlanijo Julijsko krajino) in Goriško statistično regijo, na vzhodu s Savinjsko, na jugu pa Osrednjo-slovensko regijo. 70 % Gorenjske predstavlja gorski svet, 29,8 % regije pa leži v dolinsko- ravninskem delu osrednje Slovenije. Kar 40,2 % regije leži nad 1000 m nadmorske višine.

S 196.876 prebivalci Gorenjska predstavlja 9,9% prebivalcev Slovenije, z 2.137 km² oz. 9,9% površine države pa je Gorenjska 6 največja slovenska regija. Gostota poselitve je podpovprečna, saj dosega le 92 prebivalcev/ km², čeprav nekateri njeni deli predstavljajo večja urbana območja, npr. regijsko središče v Kranju.

Gorenjsko statistično regijo sestavlja 17 lokalnih skupnosti: poleg občine Tržič še, občina Bled, Bohinj, Cerklje na Gorenjskem, Gorenja vas – Poljane, Jesenice, Jezersko, Kranj, Kranjska gora, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Železniki, Žiri in Žirovnica.

3 občine na Gorenjskem so po državnih kriterijih definirane kot območja s posebnimi razvojnimi problemi: Gorenja vas Poljane (ekonomsko šibka občina), Jesenice (območje s strukturnimi problemi - brezposelnost) in Cerklje na Gorenjskem (območje s strukturnimi problemi - kmetijstvo).

Tabela 1: Osnovni podatki o statistični regiji - Gorenjska

	Gorenjska	% v Sloveniji
Število prebivalcev	196.716	9,9 %
Površina	2.137 km ²	9,9 %
Gostota prebivalcev	92 preb. / km ²	98,3 preb. / km ²

BDP/prebivalca, 2003, v EUR	10.338 EUR	8,7% 87,8 % slovenskega 60 % EU-15
Povprečna bruto plača na prebivalca 2003	242.330 SIT	95.7% slovenskega povprečja

Gorenjska je v letu 2003 ustvarila 10.338 EUR bruto domačega proizvoda na prebivalca kar predstavlja 87,8% višine slovenskega oz. 8,7% celotnega bruto domačega proizvoda Slovenije. Višina BDP/ prebivalca Gorenjsko uvršča šele na 6 mesto v Sloveniji, kar je v primerjavi z letom 1999, ko je bila na četrtem mestu izredno poslabšanje. Celo Jugovzhodna slovenska regija je prehitela Gorenjsko.

Tabela 2: Bruto domači proizvod, 2002 - tekoče cene

	Bruto domači proizvod				Bruto domači proizvod na prebivalca			
	mrd SIT	mio EUR	mio USD	struktura po regijah %	1000 SIT	EUR	USD	indeks Slovenija = 100
SLOVENIJA / SLOVENIA	5314,5	23492	22121	100,0	2664	11775	11088	100,0
Pomurska	227,5	1006	947	4,3	1839	8128	7653	69,0
Podravska	714,5	3159	2974	13,4	2234	9876	9299	83,9
Koroška	157,5	696	656	3,0	2130	9415	8866	80,0
Savinjska	611	2701	2543	11,5	2372	10487	9875	89,1
Zasavska	89,3	395	372	1,7	1938	8567	8067	72,8
Spodnje-posavska	156,6	692	652	2,9	2235	9881	9304	83,9
Jugovzhodna Slovenija	332,2	1468	1383	6,3	2401	10612	9993	90,1
Osrednje-slovenska	1861,8	8230	7750	35,0	3778	16701	15726	141,8
Gorenjska	461,7	2041	1922	8,7	2339	10338	9735	87,8
Notranjskokraška	105,7	467	440	2,0	2080	9197	8660	78,1
Goriška	309,1	1366	1287	5,8	2575	11383	10719	96,7
Obalno-kraška	287,5	1271	1197	5,4	2753	12170	11460	103,0

Ekonomska moč prebivalstva Gorenjske regije, upoštevajoč bruto osnovo za dohodnino na prebivalca, je bila z 830.199 SIT v letu 1999 na ravni slovenskega povprečja (829.340 SIT), čeprav gorenjske plače zaostajajo za slovenskim povprečjem po podatkih za 2003 je na Gorenjskem povprečna bruto plača znašala 242.330 SIT, v Sloveniji pa 253.200 SIT.

Tabela 3: Povprečne mesečne bruto in neto plače na zaposleno osebo v podjetjih, družbah in organizacijah, 2003

	Povprečne mesečne plače (SIT)		Indeks (Ø 2002 = 100)	
	bruto	neto	bruto	neto
SLOVENIJA	253200	159072	107,5	107,5
Pomurska	210153	136268	106,2	106,3
Podravska	234286	149206	106,9	106,9
Koroška	218833	141434	108,7	108,8
Savinjska	228960	146749	107,3	107,3
Zasavska	235007	150182	108,9	108,6
Spodnjeposavska	227470	146228	109,2	109,2
Jugovzhodna Slovenija	234669	149797	106,0	105,9
Osrednjeslovenska	294394	179825	107,8	107,8
Gorenjska	242330	154181	107,3	107,5
Notranjskokraška	228716	147259	106,4	106,6
Goriška	246856	156774	106,9	107,1
Obalno-kraška	255463	160106	107,4	107,2

Po podatkih iz leta 2001 je razvidno, da se je povprečna stopnja plač dvignila, vendar ne v skladu z rastjo cen življenjskih potrebščin. Kljub temu je iz spodnje razpredelnice razvidno, da je povprečna plača v občini Tržič v letu 2001 znašala le 177.948 SIT, kar je bilo le 76% slovenskega povprečja za leto 2001. Tržič je bila druga najšibkejša Gorenjska občina glede na višino povprečne bruto plače, pred njo so celo območja, definirana kot posebno problematična področja, za Tržičem pa je zaostajal samo občina Bohinj. Ta razlika izhaja predvsem iz klasične orientiranosti tržiške industrije in nizke dodane vrednosti delovnih mest.

Tabela 4: Povprečne plače po občinah na Gorenjskem, december 2001

Občina	Neto plača		Bruto plača	
	SIT	SLO = 100	SIT	SLO = 100
BLED	128.573	87,9	203.384	86,9
BOHINJ	110.285	75,4	172.420	73,6
CERKLJE NA GORENJSKEM	192.292	131,5	323.511	138,2
GORENJA VAS-POLJANE	126.216	86,3	191.277	81,7
JESENICE	139.649	95,5	219.706	93,8
JEZERSKO	140.026	95,7	215.743	92,1
KRANJ	149.141	102,0	237.216	101,3
KRANJSKA GORA	153.227	104,8	256.338	109,5
NAKLO	139.721	95,5	220.570	94,2
PREDDVOR	124.101	84,8	189.029	80,7
RADOVLJICA	126.680	86,6	198.332	84,7
ŠENČUR	133.824	91,5	209.778	89,6
ŠKOFJA LOKA	129.681	88,7	200.758	85,7
TRŽIČ	115.465	78,9	177.948	76,0
ŽELEZNIKI	126.964	86,8	194.958	83,3
ŽIRI	123.224	84,2	187.306	80,0
ŽIROVNICA	149.449	102,2	234.730	100,3
GORENJSKA	139.242	95,2	219.779	93,9
SLOVENIJA	146.273	100,0	234.137	100,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

V strukturi gorenjskega gospodarstva ima industrija še vedno velik pomen, saj s petino vseh gospodarskih družb nudi kar 56,4 % delovnih mest, 47,99 % storitvene dejavnosti, 0,86 % pa kmetijstvo. Kljub temu so gospodarski kazalci Gorenjske v primerjavi z vodilnimi slovenskimi regijami slabši. Regija zaostaja za slovenskim povprečjem in primerljivimi regijami tako po dodani vrednosti, plačah, produktivnosti, izobrazbeni ravni zaposlenih, možnostih financiranja investicij, dohodnini kot tudi po BDP/prebivalca. Znotraj regije sicer obstajajo razlike npr. med škofjeloškim območjem in območji s staro industrijo (Tržič, Jesenice). Posamezni strukturni kazalniki bodo prikazani v nadaljevanju pod posamezno rubriko.

Iz osnovnih podatkov je možno ugotoviti, da ima celotno območje Gorenjske neizkoriščene razvojne potenciale. Kljub temu je po sintezni oceni Gorenjska uvrščena v drugo »razvojno« skupino slovenskih regij (C – območje) za Osrednje-slovensko in Obalno-kraško regijo.

7.1 TRENDI GOSPODARSKIH GIBANJ NA GORENJSKEM

Med gospodarskimi družbami je 89% kapitalskih in 11% osebnih družb. Več kot 35% gospodarskih družb opravlja trgovinsko dejavnost, 20% predelovalno in skoraj 19% poslovne storitve. Dobro tri četrtine samostojnih podjetnikov se ukvarja z obrtnimi dejavnostmi, ostali s trgovino in s poslovnimi storitvami. V letu 2000 je bilo v Gorenjski regiji zaprtih 578 računov gospodarskih družb. Največ računov je bilo zaprtih zaradi izbrisov gospodarskih družb iz sodnega registra brez likvidacije, kar so po uradni dolžnosti opravljala pristojna sodišča. Drug pomemben razlog, so bile vse bolj izostrene razmere na trgu, ki so silile gospodarske družbe k povezovanju, zlasti k pripojitvam in tudi v stečajne postopke. Ob koncu leta 2000 je bilo v stečajnem ali likvidacijskem postopku skupaj 54 gospodarskih družb.

Za Gorenjsko gospodarstvo je značilno:

- velikostna struktura podjetij primerljiva z evropsko

Velikostna struktura gospodarskih družb v regiji, je podobna kot v državi in Evropi, 92% (3.325) je malih, 5% (193) srednjih in le 2% (82) velikih družb. V Trziču je bilo v letu 2000 registriranih 205 podjetij od tega 2 veliki podjetji, 13 srednjih in 190 majhnih.

Tabela 4: Velikostna struktura gospodarskih družb, leta 2000

Občina	število gospodarskih družb								število prebivalcev	gostota gosp. družb/10.000 prebivalcev
	majhne		srednje		velike		skupaj			
	število	%	število	%	število	%	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo		
BLED	217	90,8%	16	6,7%	6	2,5%	239	6,6%	11.078	215,7
BOHINJ	72	94,7%	4	5,3%	0	0,0%	76	2,1%	5.218	145,6
CERKLJE NA GORENJSKEM	82	93,2%	4	4,5%	2	2,3%	88	2,4%	6.261	140,6
GORENJA VAS-POLJANE	50	94,3%	2	3,8%	1	1,9%	53	1,5%	6.809	77,8
JESENICE	233	90,3%	16	6,2%	9	3,5%	258	7,2%	22.065	116,9
JEZERSKO	13	86,7%	2	13,3%	0	0,0%	15	0,4%	677	221,6
KRANJ	1.101	91,5%	72	6,0%	30	2,5%	1.203	33,4%	51.893	231,8
KRANJSKA GORA	96	97,0%	3	3,0%	0	0,0%	99	2,8%	5.401	183,3
NAKLO	98	91,6%	7	6,5%	2	1,9%	107	3,0%	4.863	220,0
PREDDVOR	54	100,0%	0	0,0%	0	0,0%	54	1,5%	2.982	181,1
RADOVLJICA	333	92,2%	22	6,1%	6	1,7%	361	10,0%	18.120	199,2

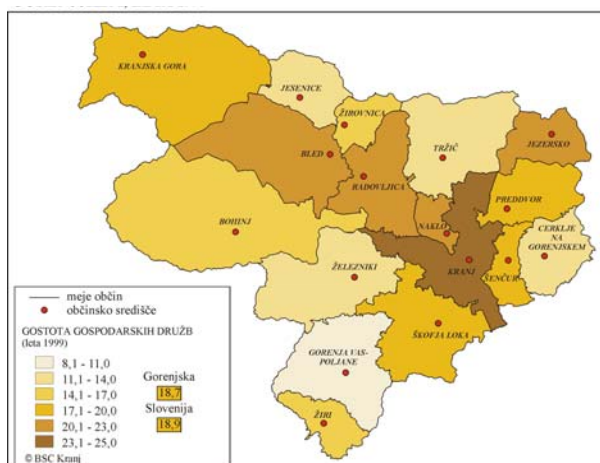
ŠENČUR	162	97,6%	3	1,8%	1	0,6%	166	4,6%	8.301	200,0
ŠKOFJA LOKA	409	91,7%	22	4,9%	15	3,4%	446	12,4%	22.146	201,4
TRŽIČ	190	92,7%	13	6,3%	2	1,0%	205	5,7%	15.206	134,8
ŽELEZNIKI	77	92,8%	2	2,4%	4	4,8%	83	2,3%	6.766	122,7
ŽIRI	73	91,3%	3	3,8%	4	5,0%	80	2,2%	4.871	164,2
ŽIROVNICA	65	97,0%	2	3,0%	0	0,0%	67	1,9%	4.059	165,1
GORENJSKA	3.325	92,4%	193	5,4%	82	2,3%	3.600	9,6%	196.716	183,0
Slovenija	34.334	91,1%	2.280	6,0%	1.081	2,9%	37.695	100,0%	1.990.272	189,4

Vir: Agencija RS za plačilni promet, Statistični urad RS

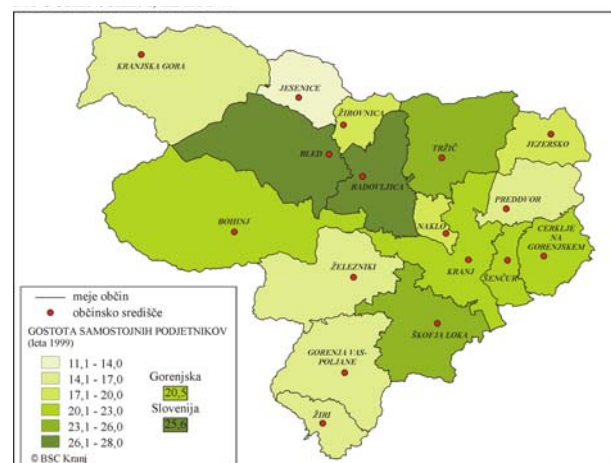
- **večja učinkovitost malih podjetij in rast malih podjetij v srednja podjetja**

Velike družbe so l. 2000 prispevale k celotnim prihodkom regije kar 67%, male 17%, srednje pa 16%. V malih družbah je zaposlenih 19% od vseh zaposlenih v gospodarstvu, k skupnemu čistemu dobičku so male gospodarske družbe prispevale 16%, srednje pa 14%. V letu 2000 se je zmanjšalo število majhnih gospodarskih družb (za 87), nekaj od teh se je zaradi povečanega obsega poslovanja in premoženja uvrstilo med srednje, katerih število se je povečalo za 6 in nekaj srednjih med velike gospodarske družbe, katerih število se je povečalo za 5.

Karta 1: Gostota gospodarskih družb na 1000 prebivalcev po občinah na Gorenjskem leta 1999

Karta 2: Gostota samostojnih podjetnikov na 1000 prebivalcev po občinah na Gorenjskem leta 1999

- **zmanjševanje števila delovnih mest v industriji na račun povečevanja storitvenega sektorja, a še vedno industrijski značaj**

Po podatkih statističnega urada Slovenije je v obdobju 1995 – 1999 Gorenjska izgubila 3.970 neto delovnih mest v industriji, medtem ko je število delovnih mest v storitvenih dejavnostih

vključno z upravo naraslo za 3.214, za 280 delovnih mest pa se je povečala zaposlenost v kmetijski in gozdarski dejavnosti. Kljub takšnemu trendu je Gorenjska še vedno industrijska regija, saj je bilo med 69.813 zaposlenimi konec leta 1999 v industrijskih panogah (C-F) zaposlenih kar 51,2% (Slovenija 42%), v storitvenih dejavnostih 47,9% (Slovenija 52%), 0,86 % pa v kmetijstvu (Slovenija 1,2%). V zadnjem letu (2000 – 2001) se je zaposlenost v kmetijskem sektorju povečala za 4,9%, v nekmetijskem za 1,4%, v storitvah pa za 4,2%. Izrazito industrijsko mesto je tudi Tržič. (Vir: SURS, 2002).

Tabela 5: Gibanje povprečnega števila delovnih mest v gospodarskih družbah, 1995 – 2000

Občina	povprečno število zaposlenih l. 1995	povprečno število zaposlenih l. 2000	indeks 2000/95
BLED	2.522	2.677	106,1
BOHINJ	720	473	65,7
CERKLJE NA GORENJSKEM	614	669	109,0
GORENJA VAS-POLJANE	412	362	87,9
JESENICE	5.167	4.333	83,9
JEZERSKO*			
KRANJ	21.335	17.656	82,8
KRANJSKA GORA	603	553	91,7
NAKLO	1.182	2.851	241,2
PREDDVOR**	117	157	134,2
RADOVLJICA	4.681	2.864	61,2
ŠENČUR	427	539	126,2
ŠKOFJA LOKA	7.371	6.670	90,5
TRŽIČ	3.750	2.418	64,5
ŽELEZNIKI	2.208	1.987	90,0
ŽIRI	1.956	1.935	98,9
ŽIROVNICA**			
GORENJSKA	53.065	46.144	87,0
Slovenija	484.602	468.677	96,7

Vir: Agencija RS za plačilni promet, Statistični urad Republike Slovenije

* podatki upoštevani pri občini Preddvor

** podatki upoštevani pri občini Jesenice

Občina Tržič je samo v letih 1995-2000 izgubila več kot 1.330 delovnih mest zaradi tega, ker je bilo največ delovnih mest v klasični - tekstilni in obutveni industriji.

Po dejavnostih se je na Gorenjskem najbolj povečalo število zaposlenih v kmetijstvu (+101 zaposlenih), v predelovalnih dejavnostih (+466 zaposlenih), v trgovski dejavnosti in popravilu

motornih vozil (+343 zaposlenih), poslovanju z nepremičninami (+492 zaposlenih) ter v poslovanju javne uprave (+363 zaposlenih).

Tabela 6: Rast oz. upad zaposlenih po dejavnostih, 1995 – 1999

Občina dela	A - B kmetijstvo		C - F nekmetijstvo		G - P storitve		skupaj		indeks 1999/95 kmetijstvo	indeks 1999/95 nekmetijstvo	indeks 1999/95 storitve	indeks 1999/95 skupaj
	1995	1999	1995	1999	1995	1999	1995	1999				
BLED	174	172	1.220	1.794	2.268	2.061	3.662	4.027	98,85	147,05	90,87	109,97
BOHINJ	2	5	653	298	506	612	1.161	915	250,00	45,64	120,95	78,81
CERKLJE NA GORENJSKEM	3	20	188	263	1.193	1.424	1.384	1.707	666,67	139,89	119,36	123,34
GORENJA VAS- POLJANE	0	1	646	652	217	334	863	987		100,93	153,92	114,37
JESENICE	6	5	4.987	4.009	3.780	4.373	8.773	8.387	83,33	80,39	115,69	95,60
JEZERSKO*							0	0				
KRANJ	55	145	14.789	14.059	11.082	11.268	25.926	25.472	263,64	95,06	101,68	98,25
KRANJSKA GORA	5	8	197	158	1.121	1.221	1.323	1.387	160,00	80,20	108,92	104,84
NAKLO	1	20	252	308	1.394	1.946	1.647	2.274	2000,00	122,22	139,60	138,07
PREDDVOR	22	14	153	140	305	286	480	440	63,64	91,50	93,77	91,67
RADOVLJICA	50	46	4.079	2.983	2.397	3.045	6.526	6.074	92,00	73,13	127,03	93,07
ŠENČUR	7	39	462	487	379	622	848	1.148	557,14	105,41	164,12	135,38
ŠKOFJA LOKA	23	92	5.015	4.609	3.451	3.769	8.489	8.470	400,00	91,90	109,21	99,78
TRŽIČ	38	21	3.050	2.480	1.639	1.778	4.727	4.279	55,26	81,31	108,48	90,52
ŽELEZNIKI	0	6	2.315	1.931	329	402	2.644	2.339		83,41	122,19	88,46
ŽIRI	4	3	1.728	1.562	279	342	2.011	1.907	75,00	90,39	122,58	94,83
ŽIROVNICA**							0	0				
GORENJSKA	390	598	39.734	35.764	30.340	33.483	70.464	69.813	153,33	90,01	110,36	99,08
Slovenija	10.473	8.284	298.604	269.435	331.342	362.817	640.419	640.536	79,10	90,23	109,50	100,02

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini

Preddvor

** podatki upoštevani pri občini

Jesenice

Tabela 7: Poslovni subjekti po dejavnosti v vseh slovenskih občinah, december 2003

Skupaj	Kme- tjstvo, lov, gozdar- stvo	Ribiš- tvo	Rudar- stvo	Prede- loval- ne dejavn- osti	Oskr- ba z elek- triko, plinom, vodo	Grad- beniš- tvo	Trgo- vina; popra- vila motor- nih vozil	Gos- tin- stvo	Pro- met, skla- dišče- nje, zveze	Finan- čno posre- dništ- vo	Nepre- mični- ne, najem, poslo- vne stori- ve	Javna uprava obra- mba, soci- alno zava- rov- nje	Izo- braže- vanje	Zdrav- stvo, soci- alno var- stvo	Dr. javne, skup- ne in oseb- ne stor.	Eks- teri- orial- ne org., zdru- ženja

SLOVENIJA	140237	2031	247	140	19367	350	13721	25748	8332	9516	1292	20974	3099	1950	3172	30293	5
Tržič	902	25	1	-	170	13	94	165	45	49	6	110	28	9	14	173	-
Ajdovščina	1279	33	1	-	225	1	224	183	42	105	5	126	36	12	20	266	-
Beltinci	382	11	-	-	63	1	54	60	33	15	1	34	19	4	7	80	-
Benedikt	66	2	-	-	9	-	12	6	9	8	-	2	2	1	1	14	-
Bistrica ob Sotli	69	3	-	-	15	-	4	11	6	8	-	2	2	1	1	16	-
Bled	1068	23	1	-	130	6	113	147	210	76	3	107	18	15	21	198	-
Bloke	95	2	-	-	29	-	11	9	9	14	-	2	3	2	-	14	-
Bohinj	512	18	1	-	42	4	52	36	205	22	-	30	17	2	8	75	-
Borovnica	170	3	-	-	33	-	26	21	6	15	2	21	4	7	3	29	-
Bovec	322	10	-	-	26	2	21	32	87	15	5	27	14	2	3	78	-
Braslovče	283	7	2	-	48	-	25	52	11	39	1	22	8	1	3	64	-
Brda	283	11	-	-	29	-	44	43	27	14	2	31	3	2	3	74	-
Brezovica	666	10	-	-	104	1	108	122	26	59	4	89	17	9	13	104	-
Brežice	1527	32	1	1	171	1	129	388	93	113	10	174	62	17	28	307	-
Cankova	104	2	-	-	9	-	15	16	11	2	2	2	10	1	5	29	-
Celje	3976	18	3	4	461	4	319	868	149	241	30	711	44	64	104	956	-
Cerklje na Gorenjskem	401	14	-	-	78	-	54	56	38	55	-	26	9	4	3	64	-
Cerknica	712	27	1	1	108	1	70	125	35	72	2	68	23	9	13	157	-
Cerkno	305	9	-	1	53	15	40	31	23	18	1	22	21	1	4	66	-
Cerkvenjak	53	2	-	-	4	-	6	6	3	6	1	1	2	1	2	19	-
Črenšovci	184	2	-	-	34	2	28	22	17	19	1	10	9	3	-	37	-
Črna na Koroškem	139	7	-	1	17	-	12	13	18	10	-	9	3	1	2	46	-
Črnomelj	912	26	1	2	172	1	92	139	57	65	2	78	47	17	24	189	-
Destričnik	71	2	-	-	9	-	14	10	8	7	1	2	4	1	-	13	-
Divača	219	14	1	1	28	-	37	28	15	15	2	22	8	1	-	47	-
Dobje	42	1	-	-	1	-	5	6	2	12	-	-	2	1	-	12	-
Dobrepolje	202	5	-	-	46	-	29	19	6	25	-	18	9	1	8	36	-
Dobrna	86	2	-	-	6	-	9	13	9	10	-	6	2	1	3	25	-
Dobrova - Polhov Gradec	400	16	1	-	83	-	60	59	10	40	2	37	16	2	6	68	-
Dobrovnik / Dobronak	60	4	-	-	3	-	3	10	8	-	-	4	7	1	1	19	-
Dol pri Ljubljani	293	5	-	-	49	-	42	48	10	36	2	36	10	2	5	48	-
Dolenjske Toplice	162	3	-	-	29	-	32	23	11	10	-	11	5	2	2	34	-
Domžale	2417	18	3	2	467	3	258	463	108	163	24	359	38	43	68	400	-
Dornava	116	3	-	-	20	-	10	17	6	15	-	11	6	3	1	24	-
Dravograd	559	5	1	1	100	7	46	86	33	54	7	51	16	5	16	131	-
Duplek	282	4	-	1	28	-	53	59	17	28	2	22	3	2	4	59	-
Gorenja vas - Poljane	340	8	1	3	70	6	63	39	20	26	-	16	14	3	5	66	-
Gorišnica	218	10	-	-	36	-	33	22	14	14	1	20	11	4	6	47	-
Gornja Radgona	703	20	1	-	97	1	57	125	52	51	6	65	29	10	15	174	-
Gornji Grad	146	3	-	1	37	3	11	12	9	20	-	9	4	1	2	34	-
Gornji Petrovci	107	5	-	-	9	-	8	6	8	9	2	4	19	1	1	35	-
Grad	79	-	-	-	8	-	8	13	11	1	-	2	10	1	1	24	-
Grosuplje	1210	14	2	1	237	1	181	217	38	97	6	160	33	11	14	198	-
Hajdina	208	9	-	-	16	-	25	40	11	22	3	26	6	1	1	48	-
Hoče - Slivnica	554	3	1	-	83	1	70	137	40	44	1	60	5	4	2	103	-
Hodoš / Hodos	17	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-	4	-	-	9	-
Hojjul	184	3	-	-	56	-	40	18	5	10	-	12	7	2	5	26	-

Hrastnik	404	8	1	-	67	2	33	66	15	26	-	32	12	9	20	113	-
Hrpelje – Kozina	312	19	-	-	48	-	32	60	26	21	-	26	17	1	1	61	-
Idrija	945	15	1	1	174	10	107	132	42	69	3	128	26	10	24	203	-
Ig	343	6	-	-	60	-	49	50	17	30	-	52	12	4	6	57	-
Ilirska Bistrica	945	36	2	1	145	2	92	149	80	92	10	69	39	12	22	194	-
Ivančna Gorica	750	13	1	2	112	1	95	115	49	104	1	72	32	6	11	136	-
Izola / Isola	1466	2	33	4	217	-	161	236	232	73	3	221	12	16	31	225	-
Jesenice	980	15	1	-	121	10	112	174	58	74	3	102	20	15	31	244	-
Jezerско	42	1	-	-	7	2	-	9	10	-	-	1	2	-	-	10	-
Juršinci	69	10	1	-	5	-	12	5	6	3	-	3	4	1	1	18	-
Kamnik	1769	38	2	2	277	12	251	306	111	111	8	242	44	20	30	315	-
Kanal	288	9	1	-	41	-	36	42	15	12	-	36	12	3	5	76	-
Kidričevo	342	14	-	-	75	-	34	60	20	21	1	20	10	6	6	75	-
Kobarid	320	24	-	1	42	4	28	40	37	23	3	25	15	1	8	69	-
Kobilje	22	1	-	-	4	-	2	-	2	-	-	2	2	1	-	8	-
Kočevo	895	40	1	-	139	1	73	132	54	68	4	86	27	15	38	217	-
Komen	217	11	-	1	43	-	23	34	19	19	1	16	2	3	3	42	-
Komenda	346	7	-	-	79	-	58	66	13	33	-	31	5	2	5	47	-
Koper / Capodistria	4335	46	40	1	405	2	476	840	276	355	37	762	51	54	97	893	-
Kostel	46	3	-	-	7	-	1	6	3	3	-	3	2	1	-	17	-
Kozje	153	7	-	1	17	-	15	19	9	23	-	6	11	3	3	39	-
Kranj	3531	38	3	2	525	9	345	697	157	187	27	542	58	55	98	788	-
Kranjska Gora	424	10	-	-	39	16	35	47	111	21	1	24	13	2	3	102	-
Križevci	193	3	-	-	31	-	24	22	16	18	1	9	15	2	9	43	-
Krško	1652	41	4	2	275	3	186	236	102	127	10	182	54	27	33	370	-
Kungota	213	6	-	-	23	-	36	39	17	25	1	16	3	5	1	41	-
Kuzma	59	1	-	-	4	-	5	7	7	2	1	1	7	2	-	22	-
Laško	663	14	1	3	100	1	80	102	35	51	7	58	25	8	13	165	-
Lenart	612	6	1	-	79	1	76	100	45	72	3	51	15	9	15	139	-
Lendava / Lendva	629	20	1	5	65	1	43	100	43	51	7	61	39	10	18	165	-
Litija	869	9	3	4	144	-	114	140	46	79	4	88	29	11	20	178	-
Ljubljana	28892	99	8	15	2793	21	2101	5972	1072	1386	487	6922	226	496	666	6624	4
Ljubno	172	2	1	1	32	6	15	25	17	18	1	9	4	1	3	37	-
Ljutomer	744	21	2	1	111	1	66	121	42	47	12	63	41	11	13	192	-
Logatec	813	7	-	-	150	2	127	126	44	72	3	82	21	15	18	146	-
Loška dolina	173	15	-	-	32	-	17	14	14	9	1	7	7	1	2	54	-
Loški Potok	88	13	-	-	17	-	10	7	7	6	-	1	8	2	-	17	-
Lovrenc na Pohorju	126	3	-	-	25	-	16	16	9	9	1	13	2	1	1	30	-
Luče	108	5	-	1	20	8	10	7	10	18	-	6	2	1	3	17	-
Lukovica	258	2	-	-	49	-	31	39	19	33	2	10	15	3	2	53	-
Majšperk	165	2	1	-	20	-	24	17	12	11	1	12	11	2	7	45	-
Maribor	8087	34	4	4	900	10	602	1849	426	405	145	1689	54	125	204	1636	-
Markovci	188	3	-	-	38	-	40	28	13	15	-	6	9	2	1	33	-
Medvode	986	13	1	-	179	1	94	202	47	61	5	148	22	13	17	183	-
Mengeš	600	6	-	1	138	-	89	112	22	22	3	84	6	8	14	95	-
Metlika	553	12	1	-	103	1	75	75	44	43	1	32	37	3	13	113	-
Mežica	171	2	-	1	34	2	7	25	15	5	1	24	2	2	4	47	-
Miklavž na Dravskem polju	415	-	-	-	61	-	60	104	21	36	5	56	2	3	3	64	-
Miren – Kostanjevica	366	4	-	-	72	-	55	71	15	36	3	30	9	1	2	68	-
Mirna Peč	84	1	-	-	15	-	11	8	6	9	-	4	5	1	-	24	-
Mislinja	204	8	-	1	31	7	21	36	8	24	1	17	4	1	1	44	-
Moravče	185	3	-	-	24	-	27	25	13	23	-	9	7	2	3	49	-
Moravske Toplice	328	14	-	-	32	1	21	33	53	13	-	18	43	4	5	91	-

Mozirje	464	9	1	-	81	8	31	61	33	56	1	58	11	4	11	99	-
Murska Sobotna	1746	21	1	1	190	3	98	333	97	90	20	245	37	26	63	521	-
Muta	195	5	-	-	44	2	8	33	10	7	1	20	5	4	2	54	-
Naklo	342	5	-	2	85	1	27	68	22	22	2	37	5	2	5	59	-
Nazarje	201	5	1	-	37	1	15	26	13	25	1	21	4	2	1	49	-
Nova Gorica	3313	23	3	-	435	7	404	630	128	212	31	568	38	34	78	721	1
Novo mesto	2643	40	2	2	327	2	259	459	155	145	24	409	61	46	60	652	-
Odranci	55	2	-	-	11	-	10	4	5	5	-	3	2	1	-	12	-
Oplotnica	146	2	-	2	24	2	13	24	12	15	-	15	2	1	4	30	-
Ormož	687	33	1	-	72	1	60	111	36	59	4	53	34	16	10	197	-
Osilnica	26	3	1	-	1	-	4	1	3	3	-	2	2	-	-	6	-
Pesnica	358	11	1	-	37	-	42	59	20	34	2	38	10	3	14	87	-
Piran / Pirano	2204	11	56	5	122	2	183	451	504	108	8	333	15	20	51	335	-
Pivka	406	26	-	2	77	-	32	63	22	55	2	28	14	4	11	70	-
Podčetrtek	213	7	1	-	23	-	19	32	19	23	1	13	12	1	5	57	-
Podlehnik	75	1	-	-	9	1	7	12	5	15	-	2	3	2	1	17	-
Podvelka	109	7	-	-	10	2	8	14	9	11	3	9	5	1	1	29	-
Polzela	249	6	-	-	30	-	23	54	13	19	-	29	6	2	10	57	-
Postojna	1090	30	2	1	171	2	96	169	76	72	5	122	26	19	49	250	-
Prebold	271	3	-	-	49	-	30	45	15	27	1	26	10	2	4	59	-
Preddvor	178	7	-	-	22	3	28	28	14	7	1	14	2	2	5	45	-
Prevalje	374	5	-	-	64	3	38	65	23	25	2	44	6	7	11	81	-
Ptuj	1793	18	2	1	242	1	125	412	103	102	16	254	26	29	71	391	-
Puconci	264	11	-	-	19	1	13	36	31	28	-	9	35	1	1	79	-
Rače – Fram	319	7	3	-	51	-	32	73	22	32	2	26	7	4	5	55	-
Radeče	245	2	1	-	34	1	12	50	14	15	-	28	10	6	7	65	-
Radenci	285	10	1	-	32	-	16	42	21	23	4	30	12	5	10	79	-
Radlje ob Dravi	402	7	1	2	61	1	41	55	24	24	2	51	12	5	9	107	-
Radovljica	1423	23	1	2	260	5	121	243	82	58	10	209	31	24	30	324	-
Ravne na Koroškem	687	2	-	-	103	4	61	98	38	32	5	109	17	16	30	172	-
Razkrižje	50	2	-	-	6	-	5	10	6	2	-	3	2	2	-	12	-
Ribnica	693	16	1	2	187	-	59	102	34	47	5	66	21	7	13	133	-
Ribnica na Pohorju	50	-	-	-	9	1	5	3	6	6	-	3	2	1	-	14	-
Rogaška Slatina	711	11	1	1	109	3	74	108	62	83	1	72	9	13	19	145	-
Rogašovci	107	1	-	-	7	-	10	14	16	5	-	4	15	1	-	34	-
Rogatec	131	2	-	-	16	-	7	29	10	16	-	8	8	1	-	34	-
Ruše	387	4	1	1	65	-	36	70	21	18	6	63	7	3	6	86	-
Selnica ob Dravi	264	7	1	1	42	1	35	48	12	20	6	28	3	1	5	54	-
Semič	197	13	1	-	55	1	15	21	14	6	-	11	11	2	2	45	-
Sevnica	1089	37	1	1	173	4	158	178	53	104	4	92	31	13	22	218	-
Sežana	1098	20	-	5	134	1	102	215	63	73	12	165	23	10	30	245	-
Slovenj Gradec	1255	17	-	2	208	7	93	217	71	105	11	182	23	17	41	261	-
Slovenska Bistrica	1771	21	4	1	305	6	180	327	109	143	9	233	40	23	28	342	-
Slovenske Konjice	967	7	-	-	185	2	118	178	51	58	4	108	29	13	26	188	-
Sodražica	178	1	-	-	94	-	9	22	8	4	2	8	6	2	2	20	-
Solčava	56	3	-	-	6	3	2	3	14	7	1	3	2	-	-	12	-
Starše	191	3	-	-	18	-	20	38	15	26	-	13	6	3	-	49	-
Sveta Ana	52	1	-	-	5	-	5	8	7	4	-	2	2	3	-	15	-
Sveti Andraž v Slovenskih goricah	42	2	-	-	1	-	4	7	3	4	3	4	2	-	-	12	-
Sveti Jurij	117	2	-	-	19	-	20	16	4	5	-	6	11	1	2	31	-
Šalovci	58	-	-	-	2	-	4	4	6	1	-	-	8	1	1	31	-
Šempeter –	718	6	-	-	92	-	97	168	18	89	9	109	2	4	18	106	-

Vrtojba																	
Šenčur	468	11	-	-	106	-	53	88	28	28	1	58	18	3	4	70	-
Šentilj	290	4	1	-	27	-	27	44	16	42	1	29	10	3	5	81	-
Šentjernej	334	12	-	1	77	1	34	47	22	27	1	24	14	1	5	68	-
Šentjur	1071	16	2	1	170	1	136	183	33	137	6	101	27	13	25	220	-
Škocjan	128	7	-	-	22	-	16	17	10	19	-	2	8	1	2	24	-
Škofja Loka	1467	12	1	1	271	3	158	252	65	101	4	193	29	18	50	309	-
Škofljica	517	3	-	-	88	-	88	103	23	48	1	59	7	8	9	80	-
Šmarje pri Jelšah	498	8	-	-	79	-	68	67	20	57	6	51	22	5	10	105	-
Šmartno ob Paki	135	2	-	-	31	1	10	21	3	18	1	5	3	2	4	34	-
Šmartno pri Litiji	229	2	-	4	33	-	36	31	14	26	-	12	9	1	5	56	-
Šoštanj	425	4	1	1	62	2	42	54	29	41	3	30	14	7	10	125	-
Štore	214	2	-	-	48	1	28	26	6	17	1	27	5	2	5	46	-
Tabor	73	6	-	-	15	-	4	12	4	4	-	8	4	-	-	16	-
Tišina	161	5	-	-	13	-	13	23	19	18	2	8	14	1	-	45	-
Tolmin	964	40	3	2	177	27	93	101	66	65	14	111	34	17	20	194	-
Trbovlje	896	3	1	4	120	3	71	181	49	41	5	126	23	16	16	237	-
Trebnje	1083	22	-	2	179	1	124	182	58	132	5	93	49	14	18	204	-
Trnovska vas	32	1	-	-	1	-	3	3	4	1	1	2	3	-	1	12	-
Trzin	616	-	-	1	88	-	61	219	24	19	6	134	2	5	6	51	-
Turnišče	97	3	1	-	12	-	11	11	11	4	-	5	9	2	2	26	-
Velenje	1757	7	1	3	226	1	155	297	78	74	25	310	27	28	52	473	-
Velika Polana	49	1	-	-	7	-	4	4	2	6	-	4	4	2	-	15	-
Velike Lašče	285	8	-	-	101	-	26	32	10	18	-	16	12	4	7	51	-
Veržej	85	3	-	-	16	-	7	9	7	7	1	4	4	1	4	22	-
Videm	190	4	1	-	25	-	22	23	13	23	3	11	13	1	1	50	-
Vipava	390	15	1	-	75	-	48	48	17	45	2	31	15	3	4	86	-
Vitanje	84	1	-	2	13	-	11	15	5	5	3	3	3	2	3	18	-
Vodice	251	5	1	-	46	-	36	52	14	25	-	16	8	3	7	38	-
Vojnik	382	10	-	-	56	-	64	69	14	54	-	25	11	7	7	65	-
Vransko	111	3	-	-	20	2	9	14	5	9	-	10	5	1	3	30	-
Vrhnika	1253	13	2	1	229	1	132	245	58	82	5	181	32	16	37	219	-
Vuzenica	147	1	-	-	31	1	20	29	7	6	1	13	2	3	4	29	-
Zagorje ob Savi	882	20	1	2	125	2	78	156	39	70	4	106	34	11	35	199	-
Zavrč	35	2	-	-	4	-	2	8	4	1	-	3	2	-	1	8	-
Zreče	357	3	1	3	69	2	30	62	33	35	3	25	11	3	8	69	-
Žalec	1572	23	-	3	215	1	156	352	74	105	15	199	31	21	20	357	-
Železniki	373	12	1	-	86	3	47	40	20	34	-	20	15	3	10	82	-
Žetale	36	1	-	-	3	-	5	2	2	5	1	1	2	1	1	12	-
Žiri	289	6	1	-	57	1	36	56	14	16	1	24	5	5	9	58	-
Žirovnica	242	9	-	-	51	2	20	40	8	13	4	32	3	4	5	51	-
Žužemberk	199	7	-	-	36	1	23	29	17	20	-	8	12	2	1	43	-

Če se odmisli javne storitve, v občini Trzič največ pravnih subjektov temelji na predelovalni dejavnosti, medtem ko je za Slovenijo značilna kot najbolj razširjena dejavnost trgovina. Ta podatek je spodbujajoč, saj to pomeni, da je na območju še vedno velik delež obrtnikov in zasebnih podjetij.

- **rast in vedno večja vloga dejavnosti trgovine v zadnjih letih**

Delež trgovine, popravila motornih vozil in izdelkov široke porabe na Gorenjskem predstavlja 35,3 odstotni delež vseh gospodarskih družb (za l. 2000) in zaposluje 9,3 % vseh zaposlenih na Gorenjskem oz. 15,5 % zaposlenih v gospodarskih družbah. Skupni prihodki znašajo 212.442 mio SIT, kar predstavlja 28,4 odstotni delež vseh prihodkov gospodarskih družb na Gorenjskem v letu 2000.

- **izvozna usmerjenost**

Gorenjsko gospodarstvo je v letu 2000 izvozilo blago v vrednosti 1,01 mld \$, kar predstavlja 11,6% delež vsega slovenskega izvoza. V primerjavi z letom 1999 so se čisti prihodki od prodaje na tujem trgu povečali kar za 28,2%. Leta 2000 je izvoz predstavljal 32,4 % vseh prihodkov podjetij v regiji. Presežek izvoza nad uvozom je znašal 202 mio \$, medtem ko je bil slovenski saldo negativen 1,38 mld \$. Podatki za leto 2000 tudi kažejo, da je Gorenjsko v izvoznih presežkih dohitela in prehitela Dolenjska, saj beležijo kar 308 mio\$, na Gorenjskem pa 202 mio\$ presežka izvoza nad uvozom. Po podatkih GZS OZG so najpomembnejša izvozna tržišča Gorenjske: Nemčija, Italija, Hrvaška, Avstrija in Francija. Največji izvozniki sodijo v kranjsko, jeseniško in škofjeloško občino in izkazujejo pozitivno trgovinsko bilanco.

Tabela 8: Delež izvoza v gospodarskih družbah, leta 1995 in 2000

Občina	1995				2000				indeks 2000/95	
	skupni prihodki iz poslovanja v 1000 SIT	prihodki iz prodaje na tujem trgu			skupni prihodki iz poslovanja v 1000 SIT	prihodki iz prodaje na tujem trgu			skupni prihodki iz poslovanja v 1000 SIT	prihodki iz prodaje na tujem trgu v 1000 SIT
		v 1000 SIT	%	Slo=100		v 1000 SIT	%	Slo=100		
BLED	22.700.047	5.745.706	25,3%	112,9	30.874.575	12.430.751	40,3%	150,6	136,0	216,3
BOHINJ	4.193.086	1.845.405	44,0%	196,3	4.017.950	246.892	6,1%	23,0	95,8	13,4
CERKLJE NA GORENJSKEM	7.488.015	1.073.831	14,3%	63,8	12.530.592	2.328.717	18,6%	69,5	167,3	216,9
GORENJA VAS-POLJANE	2.451.292	350.151	14,3%	63,7	4.387.485	372.323	8,5%	31,7	179,0	106,3
JESENICE	51.359.963	16.529.642	32,2%	143,5	75.436.774	29.997.036	39,8%	148,8	146,9	181,5
JEZERSKO*										
KRANJ	204.330.755	65.035.279	31,8%	141,9	303.459.078	116.878.367	38,5%	144,1	148,5	179,7
KRANJSKA GORA	3.696.259	785.872	21,3%	94,8	4.980.650	648.872	13,0%	48,7	134,7	82,6
NAKLO	16.401.580	328.686	2,0%	8,9	91.439.305	4.899.453	5,4%	20,0	557,5	1.490,6
PREDDVOR	2.365.023	315.819	13,4%	59,6	4.495.905	1.259.987	28,0%	104,8	190,1	399,0
RADOVLJICA	30.169.429	9.592.688	31,8%	141,8	37.875.128	8.636.219	22,8%	85,3	125,5	90,0
ŠENČUR	5.617.077	510.807	9,1%	40,6	10.881.563	1.083.180	10,0%	37,2	193,7	212,1
ŠKOFJA LOKA	53.216.187	16.075.175	30,2%	134,7	98.136.381	30.453.670	31,0%	116,1	184,4	189,4
TRŽIČ	20.966.952	8.307.476	39,6%	176,7	22.369.471	7.316.143	32,7%	122,4	106,7	88,1

ŽELEZNIKI	15.130.570	8.906.117	58,9%	262,5	25.551.547	17.141.778	67,1%	251,0	168,9	192,5
ŽIRI	10.443.990	5.119.452	49,0%	218,6	20.608.332	8.424.596	40,9%	152,9	197,3	164,6
ŽIROVNICA**										
GORENJSKA	450.530.225	140.522.106	31,2%	139,1	747.044.736	242.117.984	32,4%	121,2	165,8	172,3
Slovenija	5.000.198.000	1.121.167.000	22,4%	100,0	8.535.745.000	2.281.703.000	26,7%	100,0	170,7	203,5

Vir: Agencija RS za plačilni promet in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini Preddvor

** podatki upoštevani pri občini Jesenice

• **investicijska aktivnost v regiji stagnira**

Večje investicije so bile v l. 2000 evidentirane v predelovalni dejavnosti in sicer 6.370 mio SIT (32,9% delež), v trgovini, popravilih motornih vozil in izdelkov široke potrošnje 5.885 mio SIT (30,4% delež) ter v prometu, skladiščenju in zvezah 1.730 mio SIT (8,9% delež)

Izplačila za investicije na področju predelovalne dejavnosti so se v letu 2000 v primerjavi z letom 1999 nominalno zmanjšala za 10,5%. Pomenijo kar 32,9% celotnih izplačil v regiji. Podatki kažejo, da je investiralo 270 pravnih oseb, kar je za 5,5% več kot v letu 1999, največ v dejavnostih: proizvodnja kovin in kovinskih izdelkov, proizvodnja električne opreme in optične opreme, proizvodnja vlaknin, papirja in kartona in obdelava in predelava lesa. Na področju investiranja so bile lani aktivnejše občine: Cerklje, Radovljica in Škofja Loka. V kranjski občini, ki je sicer vrednostno še vedno v prednosti pred drugimi občinami regije, se je investicijska aktivnost zmanjšala.

V strukturi sredstev l. 2000 v primerjavi z letom 1999 ni bilo bistvenih sprememb. Delež stalnih sredstev je 62,2%, delež gibljivih pa 37,8%. Med stalnimi sredstvi so se nadpovprečno, za 19,1% povečale dolgoročne finančne naložbe. Svoj delež so povečale za 0,7 strukturne točke na račun zmanjšanja deleža opredmetenih osnovnih sredstev, za 0,8 strukturne točke.

• **rast števila turistov in nočitev**

Število turistov, kot tudi število nočitev v letu 2000 v primerjavi s predhodnim letom je naraslo. Porast je bil večji kot v celotni Sloveniji – število turistov je naraslo za 14%, število nočitev pa prav tako za 14%. Zanimivo je tudi, da je leta 2000, 21,1% vseh turistov v Sloveniji obiskalo Gorenjsko. Podatek potrjuje to, da je turizem na Gorenjskem ena izmed pomembnejših dejavnosti, čeprav po številkah in prihodkih zaradi dominantnosti nekaterih drugih panog to ni očitno že na prvi pogled.

Tabela 9: Število domačih in tujih turistov, leta 1995 in 2000

Občina	1995						2000					
	domači turisti		tujni turisti		skupaj		domači turisti		tujni turisti		skupaj	
	število	%	število	%	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo	število	%	število	%	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo
BLLED	30.326	30,4%	69.400	69,6%	99.726	29,0%	22.693	17,0%	110.605	83,0%	133.298	32,3%
BOHINJ	56.282	69,5%	24.741	30,5%	81.023	23,6%	44.793	51,0%	43.010	49,0%	87.803	21,3%
CERKLJE NA GORENJSKEM	934	24,9%	2.817	75,1%	3.751	1,1%	3.815	36,1%	6.748	63,9%	10.563	2,6%
GORENJA VAS-POLJANE	186	72,7%	70	27,3%	256	0,1%	206	67,3%	100	32,7%	306	0,1%
JESENICE	1.168	56,0%	918	44,0%	2.086	0,6%	876	76,5%	269	23,5%	1.145	0,3%
JEZERSKO*												
KRANJ	5.386	26,9%	14.639	73,1%	20.025	5,8%	4.620	31,6%	9.992	68,4%	14.612	3,5%
KRANJSKA GORA	61.924	61,6%	38.675	38,4%	100.599	29,3%	55.353	46,5%	63.558	53,5%	118.911	28,8%
NAKLO	96	24,2%	300	75,8%	396	0,1%	565	58,7%	397	41,3%	962	0,2%
PREDDVOR	7.645	77,2%	2.253	22,8%	9.898	2,9%	6.972	59,6%	4.722	40,4%	11.694	2,8%
RADOVLJICA	6.138	33,0%	12.450	67,0%	18.588	5,4%	3.642	13,6%	23.116	86,4%	26.758	6,5%
ŠENČUR	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	18	0,0%	44	0,0%	62	0,0%
ŠKOFJA LOKA	1.525	38,2%	2.467	61,8%	3.992	1,2%	1.199	30,0%	2.799	70,0%	3.998	1,0%
TRŽIČ	2.064	75,3%	676	24,7%	2.740	0,8%	1.220	68,0%	573	32,0%	1.793	0,4%
ŽELEZNIKI	452	99,6%	2	0,4%	454	0,1%	598	99,0%	6	1,0%	604	0,1%
ŽIRI	52	28,9%	128	71,1%	180	0,1%	34	21,0%	128	79,0%	162	0,0%
ŽIROVNICA**												
GORENJSKA	174.178	50,7%	169.536	49,3%	343.714	21,8%	146.604	35,5%	266.067	64,5%	412.671	21,1%
Slovenija	844.569	53,6%	732.103	46,4%	1.576.672	100,0%	867.567	44,3%	1.089.549	55,7%	1.957.116	100,0%

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini Preddvor

** podatki upoštevani pri občini Jesenice

V Trziču se je število turistov leta 2000 v primerjavi z letom 1995 zmanjšalo za 13%, to število pa se v zadnjih letih verjetno še zmanjšuje. Ključnega pomena za takšno upadanje je nerazvita turistična infrastruktura, ponudba in storitve ter kronično pomanjkanje posteljnih zmogljivosti. Slednje je zlasti razvidno iz spodnje tabele, kjer je razvidno, da je število nočitev iz 5.705 v letu 1995, padlo na vsega 2.626 v letu 2000. Slednja številka predstavlja vsega 0.2% vseh nočitev v Sloveniji v letu 2000.

Tabela 10: Število prenočitev domačih in tujih turistov, leta 1995 in 2000

Občina	1995						2000					
	domači turisti		tujni turisti		skupaj		domači turisti		tujni turisti		skupaj	
	število	%	število	%	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo	število	%	število	%	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo
BLED	68.221	23,1%	226.986	76,9%	295.207	26,5%	49.475	12,2%	356.560	87,8%	406.035	31,7%
BOHINJ	204.789	65,4%	108.222	34,6%	313.011	28,1%	143.051	46,5%	164.472	53,5%	307.523	24,0%
CERKLJE NA GORENJSKEM	3.100	35,9%	5.532	64,1%	8.632	0,8%	10.114	52,7%	9.070	47,3%	19.184	1,5%
GORENJA VAS-POLJANE	473	49,6%	481	50,4%	954	0,1%	745	62,4%	448	37,6%	1.193	0,1%
JESENICE	1.765	44,5%	2.202	55,5%	3.967	0,4%	1.334	81,1%	310	18,9%	1.644	0,1%
JEZERSKO*												
KRANJ	9.188	21,9%	32.740	78,1%	41.928	3,8%	9.376	25,9%	26.869	74,1%	36.245	2,8%
KRANJSKA GORA	190.399	55,5%	152.620	44,5%	343.019	30,8%	159.050	40,2%	236.130	59,8%	395.180	30,8%
NAKLO	553	48,3%	591	51,7%	1.144	0,1%	1.209	68,0%	570	32,0%	1.779	0,1%
PREDDVOR	12.290	68,9%	5.552	31,1%	17.842	1,6%	13.490	54,1%	11.431	45,9%	24.921	1,9%
RADOVLJICA	27.447	38,2%	44.374	61,8%	71.821	6,5%	9.290	12,6%	64.183	87,4%	73.473	5,7%
ŠENČUR	0	0,0%	0	0,0%	0	0,0%	36	26,5%	100	73,5%	136	0,0%
ŠKOFJA LOKA	2.416	32,1%	5.102	67,9%	7.518	0,7%	1.821	18,3%	8.120	81,7%	9.941	0,8%
TRŽIČ	3.917	68,7%	1.788	31,3%	5.705	0,5%	1.850	70,4%	776	29,6%	2.626	0,2%
ŽELEZNIKI	1.797	99,8%	3	0,2%	1.800	0,2%	2.395	99,4%	14	0,6%	2.409	0,2%
ŽIRI	78	33,6%	154	66,4%	232	0,0%	62	23,3%	204	76,7%	266	0,0%
ŽIROVNICA**												
GORENJSKA	526.433	47,3%	586.347	52,7%	1.112.780	18,9%	403.298	31,4%	879.257	68,6%	1.282.555	19,1%
Slovenija	3.447.579	58,6%	2.435.467	41,4%	5.883.046	100,0%	3.314.901	49,3%	3.404.097	50,7%	6.718.998	100,0%

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini Preddvor
 ** podatki upoštevani pri občini Jesenice

- dolžina bivanja turistov se skrajšuje**

Dolžina bivanja turistov v regiji se skrajšuje iz 3,46 leta 1995 na 3,11 dni leta 2000 ter je krajša od povprečja V Sloveniji (2000 - 3,43 dni). Iz tabele je razvidno, da se je dolžina bivanja turistov iz dveh dni v letu 1995, v letu 2000 v povprečju skrajšala na dan in pol, kar pomeni, da gre zgolj za tranzitne turiste, ki praktično ne prespijo v Trziču. Vzrok je po vsej verjetnosti slaba zmogljivost prenočišč v Trziču.

Tabela 11: Povprečna dolžina bivanja turistov, leta 1995 in 2000

Občina	1995			2000			Indeks 2000/95		
	domači turisti	tuji turisti	skupaj	domači turisti	tuji turisti	skupaj	domači turisti	tuji turisti	skupaj
BLED	2,25	3,27	2,96	2,18	3,22	3,05	96,9	98,6	102,9
BOHINJ	3,64	4,37	3,86	3,19	3,82	3,50	87,8	87,4	90,7
CERKLJE NA GORENJSKEM	3,32	1,96	2,30	2,65	1,34	1,82	79,9	68,4	78,9
GORENJA VAS-POLJANE	2,54	6,87	3,73	3,62	4,48	3,90	142,2	65,2	104,6
JESENICE	1,51	2,40	1,90	1,52	1,15	1,44	100,8	48,0	75,5
JEZERSKO*									
KRANJ	1,71	2,24	2,09	2,03	2,69	2,48	119,0	120,2	118,5
KRANJSKA GORA	3,07	3,95	3,41	2,87	3,72	3,32	93,5	94,1	97,5
NAKLO	5,76	1,97	2,89	2,14	1,44	1,85	37,1	72,9	64,0
PREDDVOR	1,61	2,46	1,80	1,93	2,42	2,13	120,4	98,2	118,2
RADOVLJICA	4,47	3,56	3,86	2,55	2,78	2,75	57,0	77,9	71,1
ŠENČUR	0,00	0,00	0,00	2,00	2,27	2,19	100,0	100,0	100,0
ŠKOFJA LOKA	1,58	2,07	1,88	1,52	2,90	2,49	95,9	140,3	132,0
TRŽIČ	1,90	2,64	2,08	1,52	1,35	1,46	79,9	51,2	70,3
ŽELEZNIKI	3,98	1,50	3,96	4,01	2,33	3,99	100,7	155,6	100,6
ŽIRI	1,50	1,20	1,29	1,82	1,59	1,64	121,6	132,5	127,4
ŽIROVNICA**									
Gorenjska	3,02	3,46	3,24	2,75	3,30	3,11	91,0	95,6	96,0
SLOVENIJA	4,08	3,33	3,73	3,82	3,12	3,43	93,6	93,9	92,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini Preddvor

** podatki upoštevani pri občini Jesenice

• prenočitvene zmogljivosti

Po uradnih podatkih SURS-a se je število sob in ležišč v regiji med letoma 2000 in 1995 zmanjšalo. Večji upad je pri številu ležišč (indeks 65) kot pri sobah (indeks 72), kar pomeni, da se kvaliteta namestitvenih zmogljivosti izboljšuje. Leta 2000 je v regiji 12.970 ležišč in 4.742 sob, kar predstavlja 23,9% oz. 21,7% slovenskih kapacitet. V Trziču naj bi bilo v letu 1995 229 postelj, v letu 2000 pa le še 147. Število postelj je v zadnjih letih močno v upadu, tako da v letu 2005 v Trziču skoraj ni več mogoče najti prenočitvenih zmogljivosti.

Tabela 12: Prenočitvene zmogljivosti, leta 1995 in 2000

Občina	1995					2000					število sob indeks 2000/95	število ležišč indeks 2000/95
	sobe		ležišča			sobe		ležišča				
	število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo	skupaj	stalna		število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo	skupaj	stalna			
				število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo				število	% glede na Gorenjsko oz. Slovenijo		
BLED	1.360	20,8%	3.413	2.848	16,2%	1.230	25,9%	3.030	2.458	21,6%	90,4	88,8
BOHINJ	1.743	26,6%	6.117	5.204	29,6%	1.064	22,4%	3.367	2.990	26,2%	61,0	55,0
CERKLJE NA GORENJSKEM	34	0,5%	85	77	0,4%	120	2,5%	353	312	2,7%	352,9	415,3
GORENJA VAS-POLJANE	30	0,5%	75	73	0,4%	15	0,3%	37	37	0,3%	50,0	49,3
JESENICE	73	1,1%	262	235	1,3%	20	0,4%	37	35	0,3%	27,4	14,1
JEZERSKO*												
KRANJ	237	3,6%	553	475	2,7%	186	3,9%	404	346	3,0%	78,5	73,1
KRANJSKA GORA	1.679	25,7%	5.027	4.467	25,4%	1.663	35,1%	4.539	4.125	36,2%	99,0	90,3
NAKLO	19	0,3%	59	59	0,3%	19	0,4%	50	49	0,4%	100,0	84,7
PREDDVOR	124	1,9%	432	367	2,1%	136	2,9%	381	344	3,0%	109,7	88,2
RADOVLJICA	1.101	16,8%	3.422	3.366	19,1%	164	3,5%	370	349	3,1%	14,9	10,8
ŠENČUR	0	0,0%	0	0	0,0%	10	0,2%	26	22	0,2%		
ŠKOFJA LOKA	55	0,8%	112	112	0,6%	48	1,0%	106	96	0,8%	87,3	94,6
TRŽIČ	63	1,0%	256	229	1,3%	40	0,8%	177	147	1,3%	63,5	69,1
ŽELEZNIKI	15	0,2%	45	45	0,3%	19	0,4%	53	53	0,5%	126,7	117,8
ŽIRI	11	0,2%	22	22	0,1%	8	0,2%	40	40	0,4%	72,7	181,8
ŽIROVNICA**												
GORENJSKA	6.544	23,4%	19.880	17.579	27,7%	4.742	21,7%	12.970	11.403	23,9%	72,5	65,2
Slovenija	27.955	100,0%	72.853	63.371	100,0%	21.825	100,0%	52.070	47.766	100,0%	78,1	71,5

Vir: Statistični urad Republike Slovenije in lastni izračuni

* podatki upoštevani pri občini

Preddvor

** podatki upoštevani pri občini

Jesenice

7.2 TRENDI POVEZANI S STRUKTURO ČLOVEŠKEGA POTENCIALA REGIJE

- izobrazbena struktura prebivalstva regije je na ravni države in se izboljšuje, izobrazba zaposlenih je podpovprečna

Izobrazbena struktura prebivalcev v Trziču je pod slovenskim povprečjem, kar zopet kaže v pretežno usmerjenost v klasično industrijo v Trziču, kjer delavci ne rabijo višje izobrazbene ravni. Nekateri podatki kažejo, da ima Gorenjska danes nadpovprečno število študentov na 1000 prebivalcev in tudi nadpovprečen delež študentov med prebivalstvom v starostni skupini

od 20 do 24 let, kar kaže na nadaljnjo krepitev izobrazbene strukture. Vendar je to verjetno posledica tega, da ni na voljo dovolj delovnih mest, zato se mladi vse več vpisujejo v nadaljnji študij v upanju, da bodo potem lažje prišli do zaposlitve.

Izobrazbena struktura zaposlenih na celi Gorenjski je slabša od slovenskega povprečja, kar je posledica še vedno visoko delovno intenzivne industrije.

Tabela 13: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi, popis 2002

	Skupaj	Izobrazba								
		brez izobrazbe	nepopolna osnovna	osnovna	srednja			višja	visoka	
					skupaj	nižja in srednja poklicna	strokovna in splošna		dodiplomska	podiplomska
SLOVENIJA	1663869	11337	104219	433910	899341	452292	447049	84044	114630	16388
Tržič	12769	78	1031	3619	6750	3439	3311	528	698	65
Ajdovščina	15062	77	838	4910	7709	4140	3569	619	837	72
Beltinci	6877	63	240	2719	3419	1978	1441	223	200	13
Benedikt	1667	12	183	632	771	484	287	41	28	-
Bistrica ob Sotli	1233	5	106	504	543	285	258	34	38	3
Bled	9270	44	361	1886	5552	2828	2724	507	812	108
Bloke	1290	18	152	410	593	304	289	55	59	3
Bohinj	4363	22	319	1016	2604	1496	1108	195	188	19
Borovnica	3207	19	175	838	1869	915	954	131	156	19
Bovec	2706	16	367	782	1314	733	581	91	129	7
Braslovče	4144	23	149	1222	2295	1172	1123	212	217	26
Brda	4904	33	670	1395	2407	1322	1085	159	225	15
Brezovica	7676	25	301	1801	4518	2288	2230	419	523	89
Brežice	19844	129	1573	5246	10964	5946	5018	862	954	116
Cankova	1755	19	129	754	772	478	294	44	37	-
Celje	41383	188	1772	9166	23733	11202	12531	2668	3457	399
Cerklje na Gorenjskem	5153	23	379	1564	2708	1473	1235	204	241	34
Cerknica	8528	56	595	2347	4533	2354	2179	459	496	42
Cerkno	4235	39	575	1438	1881	1060	821	115	173	14
Cerkvenjak	1695	11	153	785	702	481	221	20	24	-
Črenšovci	3431	z	149	1398	1676	1014	662	92	82	z
Črna na Koroškem	3083	39	390	788	1656	1044	612	103	99	8
Črnomelj	12272	134	1504	3578	6031	3409	2622	520	470	35
Destričnik	2104	16	310	690	1006	646	360	27	51	4
Divača	3334	30	273	956	1797	956	841	124	142	12
Dobje	828	z	87	381	322	183	139	15	19	z
Dobrepolje	2903	13	346	876	1476	830	646	99	85	8
Dobrna	1730	18	108	548	951	591	360	53	45	7
Dobrova - Polhov Gradec	5432	38	487	1312	2927	1621	1306	253	358	57
Dobrovnik/Dobronak	1125	8	z	516	505	304	201	38	22	z
Dol pri Ljubljani	3587	10	215	819	2145	1061	1084	146	219	33
Dolenjske Toplice	2735	22	275	780	1405	772	633	123	122	8
Domžale	24657	133	1056	5748	14173	6565	7608	1428	1823	296

Dornava	2053	z	159	745	1052	625	427	47	37	z
Dravograd	7462	28	713	1920	4165	2307	1858	285	329	22
Duplek	5051	31	258	1452	2982	1725	1257	172	139	17
Gorenja vas - Poljane	5375	38	725	1465	2724	1552	1172	199	208	16
Gorišnica	4855	34	377	1685	2511	1442	1069	130	105	13
Gornja Radgona	10540	69	587	3726	5431	3172	2259	358	347	22
Gornji Grad	2155	15	212	725	1074	648	426	65	59	5
Gornji Petrovci	1959	z	89	1118	666	422	244	42	30	z
Grad	1993	11	163	1031	748	502	246	21	19	-
Grosuplje	12816	76	699	2911	7541	3699	3842	661	830	98
Hajdina	3022	22	176	750	1812	1000	812	139	113	10
Hoče - Slivnica	8359	64	380	1850	5086	2583	2503	481	458	40
Hodoš/Hodos	305	3	7	213	76	52	24	3	3	-
Horjul	2101	12	90	565	1229	634	595	82	100	23
Hrastnik	8736	61	812	2736	4470	2508	1962	331	307	19
Hrpelje - Kozina	3528	46	467	946	1798	956	842	137	125	9
Idrija	10106	101	1040	2855	4973	2622	2351	434	634	69
Ig	4597	27	252	1153	2670	1333	1337	188	261	46
Ilirska Bistrica	12445	118	1462	3408	6370	3462	2908	501	549	37
Ivančna Gorica	10996	93	1162	2808	5970	3346	2624	393	513	57
Izola/Isola	12665	105	1114	2925	6719	3288	3431	738	985	79
Jesenice	18431	199	1368	4976	10364	5576	4788	719	736	69
Jezerско	542	z	42	135	313	174	139	19	26	z
Juršinci	1838	9	177	833	766	519	247	28	22	3
Kamnik	22035	137	1551	6050	11673	5752	5921	1047	1402	175
Kanal	5176	24	420	1687	2641	1613	1028	182	208	14
Kidričevo	5514	38	274	1643	3178	1703	1475	200	172	9
Kobarid	3817	22	352	1207	1889	1058	831	152	181	14
Kobilje	485	3	9	223	236	140	96	7	7	-
Kočevje	13833	230	1484	3543	7446	4377	3069	517	565	48
Komen	3034	13	132	943	1626	853	773	119	186	15
Komenda	3643	24	159	835	2199	1103	1096	150	245	31
Koper/Capodistria	41218	381	3895	8666	22063	10257	11806	2580	3330	303
Kostel	573	z	z	134	317	193	124	21	29	6
Kozje	2847	30	289	1176	1207	797	410	68	69	8
Kranj	43497	245	2039	10944	23332	10738	12594	2501	3911	525
Kranjska Gora	4548	43	175	898	2849	1368	1481	264	278	41
Križevci	3119	139	172	1083	1519	916	603	118	78	10
Krško	23144	195	2158	6604	12008	6381	5627	922	1176	81
Kungota	3717	24	325	1030	2043	1225	818	158	123	14
Kuzma	1424	z	171	658	539	395	144	28	17	z
Laško	11562	97	1078	3625	5869	3275	2594	435	419	39
Lenart	9210	60	615	2965	4867	2773	2094	341	327	35
Lendava/Lendva	9685	69	435	3531	4730	2441	2289	419	461	40
Litija	15823	68	1437	4523	8540	4466	4074	566	639	50
Ljubljana	229486	1093	6369	42327	124615	48503	76112	15589	32415	7078
Ljubno	2229	z	254	676	1090	623	467	75	64	z
Ljutomer	9946	58	492	3467	5105	3008	2097	427	367	30
Logatec	9096	51	563	2621	4822	2458	2364	409	571	59
Loška dolina	3017	14	259	946	1515	832	683	145	129	9
Loški Potok	1615	8	124	707	700	424	276	44	28	4
Lovrenc na Pohorju	2695	20	242	852	1390	759	631	118	66	7
Luče	1322	54	234	425	546	344	202	33	27	3
Lukovica	3958	39	413	1145	2100	1196	904	113	135	13
Majšperk	3378	19	407	1102	1659	909	750	85	98	8
Maribor	96923	538	3362	19340	56973	25997	30976	6828	8442	1440
Markovci	3188	17	222	1111	1666	1006	660	73	92	7
Medvode	11953	40	524	2637	6888	3092	3796	691	1021	152
Mengeš	5487	19	156	1224	3321	1528	1793	328	395	44
Metlika	6749	44	746	1749	3651	2100	1551	273	270	16

Mežica	3388	32	252	823	1930	1154	776	164	171	16
Miklavž na Dravskem polju	5118	27	165	1103	3324	1702	1622	274	204	21
Miren - Kostanjevica	4074	10	185	1196	2283	1215	1068	160	224	16
Mirna Peč	2175	16	227	702	1095	603	492	70	61	4
Mislinja	3867	35	335	1202	1989	1126	863	141	156	9
Moravče	3568	25	309	1169	1827	1095	732	95	129	14
Moravske Toplice	5315	18	180	2469	2337	1372	965	139	163	9
Mozirje	5137	42	310	1539	2719	1443	1276	224	282	21
Murska Sobota	17382	113	636	4626	9341	4545	4796	1164	1323	179
Muta	3056	32	346	796	1637	948	689	137	104	4
Naklo	4002	18	180	900	2327	1153	1174	235	313	29
Nazarje	2232	25	120	740	1185	643	542	76	82	4
Nova Gorica	30920	155	1731	7714	16551	8140	8411	1895	2624	250
Novo mesto	33960	341	2545	8596	17569	8254	9315	1858	2726	325
Odranci	1342	z	z	637	545	323	222	23	24	-
Oplotnica	3190	28	213	1097	1673	1025	648	84	86	9
Ormož	14321	106	921	5117	7285	4162	3123	442	420	30
Osilnica	300	z	z	73	135	91	44	10	11	-
Pesnica	6143	37	464	1994	3220	1917	1303	208	204	16
Piran/Pirano	14594	82	953	2763	8159	3885	4274	1074	1387	176
Pivka	5029	38	519	1613	2451	1257	1194	209	192	7
Podčetrtek	2700	z	231	1040	1254	777	477	82	67	z
Podlehnik	1546	z	176	623	683	432	251	24	27	z
Podvelka	2341	22	258	801	1142	731	411	70	44	4
Polzela	4569	29	269	1514	2350	1246	1104	209	183	15
Postojna	12428	107	778	3190	6677	3153	3524	725	856	95
Prebold	3827	15	157	1242	2071	1071	1000	178	154	10
Preddvor	2637	20	203	681	1379	684	695	131	205	18
Prevalje	5567	43	438	1353	3173	1746	1427	241	294	25
Ptuj	19860	123	710	4433	11806	5814	5992	1194	1405	189
Puconci	5388	62	427	2285	2357	1459	898	125	123	9
Rače - Fram	5041	35	191	1305	2979	1574	1405	267	240	24
Radeče	3911	40	255	1059	2162	1061	1101	200	180	15
Radenci	4505	13	155	1303	2482	1363	1119	246	274	32
Radlje ob Dravi	5150	43	468	1251	2988	1734	1254	215	175	10
Radovljica	15401	74	872	3475	8660	4188	4472	867	1266	187
Ravne na Koroškem	10414	71	657	2324	6059	3300	2759	568	664	71
Razkrižje	1024	5	z	388	489	318	171	32	27	z
Ribnica	7437	63	379	2119	4119	2139	1980	328	396	33
Ribnica na Pohorju	1048	5	178	270	533	325	208	40	22	-
Rogaška Slatina	8793	99	390	2589	4940	2987	1953	384	341	50
Rogašovci	2859	56	373	1254	1090	728	362	44	39	3
Rogatec	2627	37	175	913	1345	891	454	79	73	5
Ruše	6359	42	508	1508	3610	1860	1750	314	332	45
Selnica ob Dravi	3872	26	348	985	2128	1188	940	196	175	14
Semič	3086	47	412	1000	1442	813	629	88	88	9
Sevnica	14904	156	1570	4329	7706	4236	3470	528	563	52
Sežana	10306	51	448	2627	5759	2677	3082	602	745	74
Slovenj Gradec	13893	101	821	3790	7551	3810	3741	701	826	103
Slovenska Bistrica	24765	214	1345	6720	14210	7536	6674	1120	1061	95
Slovenske Konjice	11319	80	521	3214	6485	3590	2895	461	523	35
Sodražica	1711	4	146	577	828	422	406	67	84	5
Solčava	463	z	51	128	232	140	92	24	19	z
Starše	3392	15	187	901	2013	1074	939	126	147	3
Sveta Ana	1894	29	z	852	808	547	261	39	22	z
Sveti Andraž v Slov. goricah	973	z	121	393	414	299	115	15	22	z
Sveti Jurij	2437	12	135	1061	1122	746	376	53	51	3
Šalovci	1491	9	51	962	434	304	130	17	18	-
Šempeter - Vrtojba	5430	17	168	1269	3048	1454	1594	347	527	54

Šenčur	6956	26	425	1752	3857	1941	1916	324	508	64
Šentilj	6904	50	679	2237	3563	2226	1337	225	134	16
Šentjemej	5323	62	712	1634	2561	1431	1130	163	173	18
Šentjur	15469	146	1095	4957	7961	4340	3621	614	647	49
Škocjan	2470	45	415	856	1063	707	356	45	42	4
Škofja Loka	18258	101	1140	4276	9964	4694	5270	1063	1533	181
Škofljica	5849	21	200	1146	3591	1749	1842	354	470	67
Šmarje pri Jelšah	8046	59	741	2797	3887	2253	1634	260	287	15
Šmartno ob Paki	2432	21	113	731	1375	782	593	99	83	10
Šoštanj	6869	59	520	1947	3850	2328	1522	229	246	18
Štore	3461	30	285	998	1914	1108	806	125	103	6
Tabor	1221	5	104	424	621	367	254	30	33	4
Tišina	3561	36	247	1420	1680	1034	646	85	86	7
Tolmin	10434	105	961	3198	5054	2696	2358	481	594	41
Trbovlje	15825	75	812	4194	9054	4924	4130	769	848	73
Trebnje	15020	130	1952	4184	7457	4185	3272	561	667	69
Trnovska vas	1001	4	96	424	450	333	117	9	18	-
Trzin	2860	8	38	429	1631	518	1113	245	422	87
Turnišče	2900	22	116	1342	1295	814	481	73	48	4
Velenje	28242	211	1259	7235	16518	8635	7883	1310	1553	156
Velika Polana	1276	z	z	665	486	294	192	35	32	3
Velike Lašče	3118	30	235	851	1681	881	800	134	164	23
Veržej	1148	z	28	340	665	386	279	64	45	z
Videm	4408	23	411	1582	2186	1378	808	105	94	7
Vipava	4248	10	191	1432	2136	1112	1024	214	250	15
Vitanje	1924	26	246	734	848	516	332	34	36	-
Vodice	3171	18	139	832	1851	998	853	147	149	35
Vojnik	6451	76	560	1665	3578	2061	1517	267	283	22
Vransko	2024	10	z	681	972	571	401	70	80	z
Vrhnika	14763	70	627	3594	8306	3774	4532	784	1188	194
Vuzenica	2328	13	263	569	1285	727	558	122	71	5
Zagorje ob Savi	14371	71	1071	4128	7782	4311	3471	619	650	50
Zavrč	1111	8	z	394	517	355	162	15	19	z
Zreče	5088	28	355	1602	2742	1490	1252	166	187	8
Žalec	17366	132	1039	4370	9771	4931	4840	950	997	107
Železniki	5410	25	530	1641	2669	1360	1309	265	263	17
Žetale	1129	z	185	495	395	238	157	22	16	z
Žiri	3981	z	321	992	2270	1331	939	188	194	z
Žirovnica	3457	8	132	687	2057	910	1147	253	278	42
Žužemberk	3657	33	554	1226	1659	1009	650	91	88	6

- **rast števila delovno aktivnega prebivalstva po občini dela**

Po letu 1995 je zaradi prestrukturiranja regijskega gospodarstva prišlo do krčenja delovnih mest, zato je bilo možno v letih 1995 do 1999 v regiji beležiti zmanjševanje števila delovno aktivnega prebivalstva po občini dela iz 70.464 leta 1995 na 69.813 leta 1999. Po podatkih SURS-a je regija med letoma 1999 in 1995 beležila neto izgubo 651 delovnih mest. V zadnjih dveh letih pa število delovno aktivnega prebivalstva ponovno narašča, saj je bilo konec leta 2001 na Gorenjskem 71.342 delovno aktivnih prebivalcev, kar je 1.529 kot leta 1999 in 878 več kot leta 1995. V zadnjem letu (2000 – 2001) se je najbolj povečalo število zaposlenih na območju UE Škofja Loka (+3,7%), UE Kranj (+3,4%) in UE Radovljica (+5,4%), obseg

zaposlenih se je ohranil na območju UE Jesenice, medtem ko je v UE Tržič število zaposlenih manjše za 4,6%.

- **brezposelnost upada, a struktura brezposelnih je vedno manj ugodna**

Število brezposelnih v regiji upada in je pod slovenskim povprečjem. Stopnja brezposelnosti na Gorenjskem je decembra 2001 znašala 9,0 %, medtem ko je bila v RS 11,8 %. Kljub temu se struktura brezposelnih poslabšuje, saj se večja število težje zaposljivih oseb, žensk, invalidov, ljudi brez izobrazbe. Iz napovedi delodajalcev glede zaposlovanja v letu 2002 izhaja, da bo na Gorenjskem obseg zaposlenih ostal minimalno pod ravnjo preteklega leta (-0,7 % oz. 339 delovnih mest), med dejavnostmi pa so več zaposlenih ob koncu leta napovedala podjetja v gradbeništvu, trgovini, gostinstvu, nepremičninah, najemu in poslovnih storitvah, javni upravi ter drugih javnih, skupnih in osebnih storitvah. V ostalih dejavnostih bo po napovedih delodajalcev zaposlenost nižja, najbolj pri oskrbi z elektriko (-4%) in v predelovalnih dejavnostih (-2%). Po posameznih območjih regije so znižanje zaposlenih napovedali delodajalci na območju UE Jesenic (-2,5% oz. 173 zaposlenih), UE Kranj (-1% oz. 166 zaposlenih) in UE Tržič (-8% oz. 182 zaposlenih), enak obseg ob koncu leta napovedujejo delodajalci na območju UE Radovljica, povečanje pa delodajalci v UE Škofja Loka (+1% oz. +136 zaposlenih) (podatki ZRSZ, Območne službe Kranj).

Tabela 14: Brezposelni in stopnja registrirane brezposelnosti, 1998 – 2001

Občina	dec. 1998		dec. 1999		dec. 2000		dec. 2001	
	število	%	število	%	število	%	število	%
BLED	484	10,1	428	9,4	348	7,6	337	7,3
BOHINJ	192	8,8	128	6,0	115	5,4	142	6,6
CERKLJE NA GORENJSKEM	277	10,0	208	7,6	186	7,0	158	5,8
GORENJA VAS-POLJANE	205	8,1	171	6,4	130	5,0	100	3,7
JESENICE	1.990	17,2	1.581	16,2	1.523	15,5	1.546	15,5
JEZERSKO	-	-	23	8,5	22	8,3	21	7,8
KRANJ	3.330	14,0	2.673	11,7	2.369	10,5	2.165	9,5
KRANJSKA GORA	302	13,5	229	10,1	243	10,8	213	9,3
NAKLO	259	12,4	194	9,4	181	8,8	152	7,3
PREDDVOR	172	11,9	117	9,2	102	8,2	81	6,4
RADOVLJICA	1.061	13,8	904	11,9	760	10,1	766	10,0
ŠENČUR	368	10,1	280	7,9	276	7,8	247	6,9
ŠKOFJA LOKA	816	9,1	682	7,2	622	6,5	489	5,1
TRŽIČ	913	13,9	846	12,7	811	12,1	816	12,0
ŽELEZNIKI	294	11,2	245	8,7	186	6,6	139	4,9

ŽIRI	154	8,1	138	6,7	104	5,1	100	4,9
ŽIROVNICA	-	-	172	10,8	157	9,8	166	10,0
GORENJSKA	10.817	12,9	9.019	10,7	8.135	9,7	7.638	9,0
Slovenija	126.625	14,6	114.348	13,0	104.583	12,0	104.316	11,8

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

- **narašča število brezposelnih invalidov**

(leta 1995 le 473, leta 2000 kar 886), od tega največ na Jesenicah (226), v Kranju (186), 135 v Radovljici in 90 v Trziču. V zadnjem letu se je število brezposelnih invalidov še povečalo, saj jih je bilo decembra 2001 že 979. Problematiko je nujno potrebno rešiti.

Tabela 15: Število brezposelnih invalidov, 1995 – 2000

Občina	1995	1996	1997	1998	1999	2000
BLED	20	30	32	49	47	40
BOHINJ	13	15	14	12	14	11
CERKLJE NA GORENJSKEM	7	12	10	16	16	17
GORENJA VAS-POLJANE	4	5	7	10	9	8
JESENICE	137	159	172	248	244	266
JEZERSKO	2	2	2	2	2	2
KRANJ	115	150	150	184	175	186
KRANJSKA GORA	25	34	33	34	29	25
NAKLO	12	12	14	20	17	19
PREDDVOR	1	3	4	4	3	4
RADOVLJICA	50	75	113	150	153	135
ŠENČUR	16	23	18	24	25	18
ŠKOFJA LOKA	17	21	22	24	24	26
TRŽIČ	39	57	63	87	90	90
ŽELEZNIKI	4	6	12	14	13	12
ŽIRI	1	1	1	3	2	3
ŽIROVNICA	10	15	17	25	22	24
GORENJSKA	473	620	684	906	885	886

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

- **Daleč največ brezposelnih je brez izobrazbe, kar 46,4% na Gorenjskem.**

Tudi v Trziču je stopnja brezposelnih daleč največja pri osebah brez izobrazbe oziroma z dokončano osnovno šolo. Problematiko je potrebno rešiti z usmerjenim izobraževanjem teh oseb.

Tabela 16: Število registrirano brezposelnih oseb po spolu in stopnji izobrazbe, dec. 2001

Občina	I. 2001												
	vsi		ženske		I. in II.		III. in IV.		V.		VI.		VII. in VIII.
BLED	337	191	56,7%	131	38,9%	106	31,5%	76	22,5%	7	2,1%	17	5,0%
BOHINJ	142	90	63,4%	52	36,6%	51	35,9%	30	21,2%	5	3,5%	4	2,8%
CERKLJE NA GORENJSKEM	158	76	48,1%	71	44,9%	46	29,1%	31	19,6%	2	1,3%	8	5,1%
GORENJA VAS-POLJANE	100	59	59,0%	46	46,0%	28	28,0%	22	22,0%	2	2,0%	2	2,0%
JESENICE	1.546	902	58,3%	890	57,6%	399	25,8%	224	14,5%	17	1,1%	15	1,0%
JEZERSKO	21	9	42,9%	15	71,4%	5	23,8%	1	4,8%	0	0,0%	0	0,0%
KRANJ	2.165	1.100	50,8%	970	44,8%	576	26,6%	472	21,8%	65	3,0%	82	3,8%
KRANJSKA GORA	213	116	54,5%	84	39,4%	73	34,3%	44	20,7%	4	1,9%	8	3,7%
NAKLO	152	72	47,4%	47	30,9%	52	34,2%	39	25,7%	7	4,6%	7	4,6%
PREDDVOR	81	42	51,9%	35	43,2%	20	24,7%	19	23,5%	3	3,7%	4	4,9%
RADOVLJICA	766	456	59,5%	347	45,3%	222	29,0%	155	20,3%	21	2,7%	21	2,7%
ŠENČUR	247	126	51,0%	112	45,4%	71	28,8%	50	20,2%	9	3,6%	5	2,0%
ŠKOFJA LOKA	489	277	56,6%	155	31,7%	138	28,2%	154	31,5%	21	4,3%	21	4,3%
TRŽIČ	816	454	55,6%	418	51,2%	199	24,4%	168	20,6%	15	1,8%	16	2,0%
ŽELEZNIKI	139	88	63,3%	67	48,2%	32	23,0%	31	22,3%	3	2,2%	6	4,3%
ŽIRI	100	51	51,0%	40	40,0%	39	39,0%	13	13,0%	6	6,0%	2	2,0%
ŽIROVNICA	166	94	56,6%	61	36,8%	46	27,7%	52	31,3%	3	1,8%	4	2,4%
GORENJSKA	7.638	4.203	55,0%	3.544	46,4%	2.100	27,5%	1.581	20,7%	191	2,5%	222	2,9%

Vir: Zavod za zaposlovanje RS in lastni izračuni

- upada samozaposlovanje med brezposelnimi

Enak trend kot na celotnem območju Gorenjske (od 175 leta 1996 na 125 leta 2001), je možno zaslediti tudi v Trziču. Tako se je od leta 1995 do leta 2000 število samozaposlitev več kot prepolovilo.

Tabela 17: Število brezposelnih, ki so se samozaposlili, 1995 – 2000

Občina	1995	1996	1997	1998	1999	2000	SKUPAJ
BLED	9	10	4	9	6	10	48
BOHINJ	2	2	2		4	0	10
CERKLJE NA GORENJSKEM	6	2	4	3	4	2	21
GORENJA VAS-POLJANE	1	1	2	3	2	2	11
JESENICE	13	19	8	11	11	13	75
JEZERSKO	1	0	0	1	0	0	2
KRANJ	38	59	40	31	34	38	240
KRANJSKA GORA	4	5	2	1	5	3	20
NAKLO	0	5	5	2	4	3	19
PREDDVOR	0	3	4	3	0	3	13
RADOVLJICA	14	14	13	20	11	7	79

ŠENČUR	6	7	5	5	4	2	29
ŠKOFJA LOKA	6	15	14	16	16	10	77
TRŽIČ	30	23	19	8	20	13	113
ŽELEZNIKI	2	5	1	1	10	4	23
ŽIRI	2	3	5	1	1	4	16
ŽIROVNICA	3	2	3	1	3	2	14
GORENJSKA	137	175	131	116	135	116	810

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

- **delež brezposelnih žensk narašča** (decembra 2001 55%) in je nad državnim povprečjem, ki znaša 50,8%. Zaradi tehnološkega razvoja delovno intenzivnih panog (tudi v elektroindustriji, tekstilu, obutvi,..)
- **nadpovprečen delež starih brezposelnih** (starih nad 40 leti že 56,7% vseh brezposelnih, v Sloveniji – 48,8%) kot posledica odpuščanj v tradicionalnih industrijah.
- **rast povpraševanja po pripravnikih in bolj usposobljenih delavcih**

Od vseh načrtovanih zaposlitev v zadnjih letih podjetja načrtujejo 20% vseh med pripravniki, ter več ljudi s poklicno izobrazbo kot brez izobrazbe (34,% s II. stopnjo izobrazbe ter 19,3% s III. in IV. stopnjo izobrazbe).

Tabela 26: Prijavljene in krite potrebe po delavcih in pripravnikih na Gorenjskem po izobrazbi, leta 2001

Stopnja izobrazbe	Prijavljene potrebe po delavcih in pripravnikih	Krite potrebe po delavcih in pripravnikih	Razlika med prijavljenimi in kritimi potrebami	Delež kritih potreb po prijavljenih potrebah
I. + II.	3.457	2.934	523	84,9%
III. +IV.	4.161	3.015	1.146	72,5%
V.	2.180	2.356	-176	108,1%
VI.	574	395	179	68,8%
VII. + VIII.	1.274	852	422	66,9%
SKUPAJ	11.641	9.552	2.089	82,1%

Vir: Zavod RS za zaposlovanje

8. SWOT ANALIZA GORENJSKE REGIJE

Na podlagi analize stanja in razvojnih trendov v regiji so v nadaljevanju predstavljene analize prednosti, pomanjkljivosti, priložnosti in nevarnosti (SWOT) in sicer najprej za Gorenjsko kot celoto, nato pa ločeno še področje gospodarstva in izobraževanja. Splošna analiza kaže, da glavne prednosti Gorenjske izhajajo iz geostrateške in prometno dostopne lege, kakovostnega naravnega okolja in industrijsko gospodarske tradicije, kar vse prispeva k razmeroma ugodni trenutni demografski sliki, ki pa ne ustreza razvoju gospodarstva, ki temelji na znanju.

Slabosti regije so na drugi strani povezani s podpovprečnimi gospodarskimi kazalci, ki so posledica prepočasnega prestrukturiranja tradicionalnih panog in pomanjkanja razvojnih in inovativnih jeder/projektov v malih podjetjih, turizmu, storitvah, javnem sektorju.

Tabela 18: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti na ravni Gorenjske

Gorenjska – splošno	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none">- geostrateška lega- naravne danosti: zavarovana območja narave (še zlasti Triglavski narodni park), gozd, vode,..- rast prebivalstva- izvozno usmerjeno gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none">- cca 8-9% podpovprečni ekonomski kazalniki zaradi težav pri prestrukturiranju kritičnih starih industrijskih panog (prim. z RS)- neuskladen trg dela- rast BDP / prebivalca stagnira- nizka izobrazbena struktura zaposlenih- pomanjkanje finančnih sredstev občin za naložbe v varstvo okolja, izobraževanje,..- zamiranje urbanih središč- pomanjkanje inovativnih razvojnih projektov v MSP, turizmu in regiji- premalo »razvojnih« jeder na nivoju podjetij, občin, občinskih podjetij, zavodov,..

Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none"> - povezovanje razdrobljenih institucij, gospodarstva in njihovih znanj - sodelovanje s sosednjimi regijami in državami 	<ul style="list-style-type: none"> - nadaljnje krčenje delovnih mest in avtomatizacija proizvodnje v delovno intenzivnih velikih podjetjih - poglobljanje socialnih neenakosti

Tabela 19: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti na področju razvoja gospodarstva na Gorenjskem

Razvoj gospodarstva	
Prednosti	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> - naravni viri (les, voda,...) - ugodne naravne danosti za razvoj alpskega (aktivnosti v gorski naravi) in klimatskega turizma - geostrateška lega (dostopnost, bližina letališča Brnik, avtoceste, bližina evropskega trga,..) – tako za lociranje in poslovanje industrije kot za tranzitni turizem - velik obseg neizkoriščenih opuščenih industrijskih površin - izvozna usmerjenost 	<ul style="list-style-type: none"> - izrazita industrijska območja v krizi (Jesenice, Tržič, Žirovski vrh) - neprepoznavnost Gorenjske v svetu kot turistične in gospodarsko zanimive regije - nezadostne in zastarele tehnologije, - nizka produktivnost in donosnost regijskega gospodarstva, še posebej predelovalne industrije - premalo investicij v razvoj, prepočasno razvijanje novih programov in proizvodov - slaba podjetniška klima - siva ekonomija je v regiji še vedno prisotna - veliko mikro podjetij med malimi podjetji - premalo hitro rastočih MP - pomanjkanje razvojnih iniciativ in jeder v MSP - dolgi, dragi in zapleteni postopki pridobivanja prostora in dovoljenj za opravljanje gospodarske dejavnosti

	<ul style="list-style-type: none"> - ni virov za tvegani kapital - slaba medsektorska in območna povezanost podpornih institucij in podpornih instrumentov - nizka stopnja izobrazbe med zaposlenimi - neuporabna struktura in znanja brezposelnih - pomanjkanje različnih strokovnih ter specializiranih znanj v podjetjih - neizoblikovana, razdrobljena in premalo inovativna ponudba turističnih produktov - premalo investicij v razvoj turizma - zamiranje podjetništva v mestnih jedrih
Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none"> - novi trendi na področju turizma - aktivnega preživljanja prostega časa - povezovanje podjetij znotraj komplementarnih gospodarskih dejavnosti, tudi turizma - pozitiven vpliv ureditve razmer na Balkanu - vstop v EU - vključevanje v notranji trg EU - vključevanje kulturne ponudbe, kulturne dediščine (gradovi, muzeji, etnološki objekti) in mestnih jeder v turistično ponudbo 	<ul style="list-style-type: none"> - neuspele sanacije velikih podjetij v krizi - negativen odnos do razvojnih aktivnosti - poglobljanje težav v industrijskih območjih v krizi - odliv in pomanjkanje strokovnega kadra - nadaljnje tehnološko zaostajanje - neusklajeni urbanistični in prostorski pogoji - spremembe v turističnih in gospodarskih trendih – privlačnost drugih območij - globalne klimatske spremembe se bodo nadaljevale in tako ogrozile zimski turizem

Tabela 20: Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti na področju razvoja človeških virov na Gorenjskem

Razvoj človeških virov	
Prednosti	Slabosti
	<ul style="list-style-type: none">- izobraževalni sistem ni usklajen z regionalnimi gospodarskimi trendi oz. potrebami- visoka in strukturno neugodna brezposelnost v nekaterih delih regije- preveč brezposelnih in zaposlenih brez ali s prenizko izobrazbo- ni pretoka informacij o potrebah po delu med delodajalci, delojemalci in izobraževalnimi ustanovami- premalo zaposlitvenih priložnosti za dobre in izobražene kadre v regiji- premalo mladih zaposlenih v podjetjih se izobražuje na podiplomski ravni- v izobraževanju odraslih primanjkuje praktično usmerjenih programov- nemotiviranost šol, učiteljev za promocijo deficitarnih poklicev in uvajanje novosti- slabo razvito višje šolstvo na Gorenjskem- slabi terciarni izobraževalni programi s katerimi bi se podpirale potrebe regijskega gospodarstva- neustrezen srednješolski prostor- neustrezen visokošolski prostor- izobraževanje problematične mladine/odraslih- nezadostno razvito varstvo in oskrba starejših in ljudi s posebnimi problemi- pomanjkanje sodelovanja med institucijami s področja skrbi za človeške vire

Priložnosti	Nevarnosti
<ul style="list-style-type: none">- že razviti, a ne odobreni novi srednješolski in višješolski programi- ustanovitev nekaterih srednjih, višjih šol, novih visokošolskih programov in 4. univerze- certifikatno izobraževanje- podjetniške priložnosti na področju sociale za zaposlovanje žensk- pestra mreža velike kulturne tradicije (dediščine) in žive kulture kot izziv za novo ustvarjalnost in večjo prepoznavnost	<ul style="list-style-type: none">- tog šolski sistem- nezmožnost pridobiti višje šole / MŠZ – dolgotrajni postopki, ni jasnih odgovorov s strani ministrstva- pomanjkanje sredstev za prekvalifikacijo in usposabljanje odraslih- pomanjkanje sredstev za zagotovitev boljših prostorskih pogojev- ni finančnih virov za razvoj novih programov izobraževanja in izobraževalnih centrov

8.1 NATANČNEJŠA OPREDELITEV PROBLEMATIKE

V nadaljevanju so povzeti in natančneje obrazloženi nekateri problemi Gorenjske.

8.1.1 Ključni problem

- **Gorenjska = premalo vplivna in prepoznavna v Sloveniji**

Delovanje gorenjskih občin, županov, poslancev, gospodarstvenikov, drugih vplivnih oseb in regijskih institucij (zavodi, gorenjski muzej, GZS,..) je bilo doslej zaradi "zapiranja v občinske / lastne meje" premalo povezano, skupni problemi in programi niso bili identificirani, zato tudi navzven regija ni nastopala enotno. Posledica takšnega delovanja so manjša finančna sredstva, ki jih državni proračun usmerja v regije. Gorenjska kot regija nima izdelane strategije in gradiva za interno in zunanjo promocijo, gospodarsko trženje regije, niti dogovorjenih ključnih identifikacijskih simbolov, ki bi povečali našo prepoznavnost.

8.1.2 Problemi razvoja gospodarstva

- **nespodbudno podjetniško vzdušje (klima)**

Na Gorenjskem obstaja negativen in sumničav odnos do uspešnih podjetnikov, precejšnja nenaklonjenost tveganju, malo podjetniških idej, zato nastaja vedno manj novih podjetij, rast obstoječih je premajhna, nesorazmerno malo je tudi žensk podjetnic. Nova podjetja so predvsem samostojni podjetniki, ki so posledica samozaposlovanja in zaposlujejo malo ljudi. Do teh težav prihaja tudi zaradi tradicionalnih vzorcev vzgoje, zaradi zagotovljene socialne varnost v preteklosti, slabe promocije dobrih podjetnikov, saj v medije veliko lažje prodrejo slabe novice o podjetniškem delovanju kot spodbudne. Eden od vzrokov je tudi v tem, da je podpora začetnikom neusklajena in nepovezana. Nižjo dinamiko podkrepijo podatki: gostota podjetij/ 10.000 prebivalcev l. 2001 na Gorenjskem (193,7) je nižja kot v Sloveniji (224,5); % samozaposlenih in pri njih zaposlenih na Gorenjskem (5,9%) je nižji kot v Sloveniji (6,5%) delovno aktivnega prebivalstva (podatki SURS 2002).

- **izobrazba ne dohaja gospodarskih trendov**

Podjetniki kljub pomanjkljivi izobrazbi ne čutijo potrebe po izobraževanju. Izobrazbena raven zaposlenih v podjetniškem sektorju je pod slovenskim povprečjem. Neprimerna je tudi struktura izobrazbe, neusklajenost potreb gospodarstva s šolskimi izobraževalnimi kapacitetami. Primanjkuje: tržnih znanj, računovodskih znanj, tehničnih (informatiki, gradbeniki) in strokovnih (zidarji, mizarji, orodjarji) kadrov in izobraževalnih programov za domačo obrt. Ni podjetniškega izobraževanja v formalnih oblikah šolanja. Ni razvitega sistema izobraževanja, ki bi izobraževal za specifične potrebe podjetij (pr. tekstilne tehnologija).

Vzrok: Na Gorenjskem prihaja do odliva strokovnjakov v večja mesta, kjer je večja potreba po delovnih mestih. Za vse profile je razpisanih premalo štipendij oziroma so zelo nizke. Še vedno v nekaterih podjetjih ni vlaganja v izobraževanje. Po drugi strani je izobraževalni sistem neprožen in neprilagojen potrebam gospodarstva. V šolah in na nekaterih fakultetah so učilnice neprimerno opremljene in zastareli in nefleksibilni učni načrti ne dohajajo hitrih tehnoloških sprememb. Šolstvo se prepočasi prilagaja na očitne potrebe gospodarstva.

- **neuporaben profil brezposelnih**

Struktura in znanja brezposelnih ne ustrezajo novim zahtevam gospodarstva, zato še zlasti mala podjetja težko pridobijo kvalificirane kadre.

- **nezmožnost takojšnje uporabe neizkoriščenih (industrijskih) prostorov in zemljišč za potrebe podjetnikov**

Povsod na Gorenjskem nastajajo težave z odkupom zemljišč ali neizkoriščenega prostora, ker so neurejeni lastninski odnosi ali ni veljavnih prostorskih dokumentov, ki bi predvidevali ustrezno namembnost, zato postopki za pridobitev dovoljenj za posege v prostor trajajo predolgo. Nerešen je tudi prenos nezazidanih stavbnih zemljišč s sklada kmetijskih zemljišč in gozdov na občine. Po drugi strani so industrijski objekti dotrajani in zastareli, zemljišča pa zelo razdrobljena po kraju ali celo regiji (ni zemljišč v velikih kosih). Cene zemljišč so glede na lokacijo znotraj Gorenjske zelo različne, pregleda nad ponudbo prostorov ni.

- **problematika starih industrijskih središč (Jesenice, Tržič, Žirovski Vrh)**

Gre za problematiko regionalnega značaja. Njena skupna značilnost so kompleksne socio-ekonomske in prostorske težave: velike, praviloma degradirane opuščene industrijske površine, visoka obstoječa in potencialna brezposelnost, pomanjkljiva znanja, šibko podjetništvo in kupna moč.

- **ni preglednih informacij o ponudbi in povpraševanju ter o kapacitetah površin ali zemljišč, ki so na voljo za investicije**

- **v mestnih jedrih je dejavnost podjetnikov ovirana**

V mestnih jedrih Kranja, Tržiča, Radovljice, Škofje Loke je delovanje podjetij omejeno zaradi težav s parkiranjem, obratovalni čas ne ustreza okolju in prihaja tudi do konfliktov s stanovalci, dejavnostim vse bolj konkurirajo nakupovalna središča na mestnih obrobjih.

- **nepovezanost dejavnosti v prostoru: trgovina – turizem**

- **problemi povezani z delovanjem državne uprave, ki ovirajo hitrejši razvoj podjetništva**

- **obstoječe podporne institucije niso povezane in ne nudijo kvalitetnih podpornih storitev in pomoči**

Gospodarska zbornica, Obrtna zbornica, klubi podjetnikov, PCMG, razvojne agencije, Poslovno podporni center, skladi (medobčinski sklad za razvoj obrti in podjetništva, sklad za razvoj obrti in podjetništva), mreža svetovalcev, zavod za zaposlovanje med seboj niso zadostno povezane in koordinirane, zato storitve obstoječih organizacij niso izkoriščene, storitve se podvajajo, ker je slaba promocija organizacij in nepovezano delovanje in podvajanje.

- **primanjkuje ugodnega kapitala,**

Primanjkuje posebej tvegani kapital, ki bi podprl večje investicije v gospodarstvo; nasploh regija nima strategije za pritegovanje investicij.

- **trženje in izvoz v malih podjetjih je nezadostno razvito**

Mala podjetja so premalo osredotočajo na globalni trg, opazna je nezmožnost povezovanja pri nastopih na tujih trgih, ni povezav malih podjetij s turizmom, še zlasti v smislu trženja, premalo je skrbi za tradicijo in prepoznavnost regije v izdelkih in storitvah.

- **medsebojno povezovanje malih, srednjih in velikih podjetij ni razvito**

Gorenjska nima prepoznanih in zasnovanih mrežnih povezav med malimi in velikimi podjetji v grozde, čeprav za to obstajajo posamezne ideje (pr. informacijski sektor, plastika,..). Povezovanje znižuje stroške in krepi konkurenčno pozicijo sektorja.

8.1.3 Turizem

- **ni regijskega načrta oz. strategije razvoja turizma**

Gorenjska nima izdelane strategije razvoja turizma. Največji centri Bled, Bohinj in Kranjska gora se povezujejo v skupnost Julijske Alpe, medtem, ko ostali gorenjski turistični kraji in atrakcije (smučišče Krvavec, Škofja Loka, Jezersko, Tržič,..) niso povezani in vključeni. Da bi regija dopolnila in kakovostno nadgradila svojo ponudbo nujno potrebuje bolj načrten pristop in izdelavo celovitega koncepta razvoja turizma. Največji krivec za to je država.

- **lokalni pristop in interesi pri razvoju in trženju turizma**

Značilna je nepovezanost različnih institucij s področja turizma ter s tem »zapiranja v občinske meje«, kar povzroča, da gorsko turistično območje ne nastopa enotno, nima izdelane skupne regijske vizije in identificiranih skupnih programov. Vse to vidika trženja ni ugodno. Po drugi strani je ponekod opaziti nepovezanost lokalnega okolja z razvojnimi projekti. Nevarnost pri oblikovanju razvojnih programov, ki zajemajo širše območje je, da bi prevladali lokalni interesi.

- **neustrezna znanja in struktura »turističnih« kadrov**

Pomanjkljivo je praktično usposabljanje turističnih delavcev (tržnih znanj, znanj tujih jezikov, organizacijskih znanj, informatika, bontona - prijaznosti), zato je občutno pomanjkanje določenih profilov s specifičnimi znanji: animator, turistični vodnik. Hkrati je premalo poudarka na specializaciji stroke (usposabljanje, izpopolnjevanje, praktično delo)

- **zastarela turistična infrastruktura**

Namestitvene kapacitete, žičniške naprave, dvorane za kongresne, poslovne in sejemske dejavnosti so dotrajane, oprema tehnološko zastarela, ker je za ta namen na voljo premalo ugodnih investicijskih sredstev, pa tudi pomanjkanje interesa investitorjev in obstoječih lastnikov objektov (hotelov) za vlaganje v razvoj.

- **nezadostno izkoriščeni športni objekti**

Zaradi majhnega tržnega potenciala nekatera obstoječa infrastruktura ni dovolj izkoriščena, da bi bila stroškovno upravičena.

- **pomanjkanje kritične mase namestitvenih kapacitet**

Ključni problem je premalo namestitvenih kapacitet še zlasti pri namestitvi večjih skupin v turistični sezoni (zlasti Tržič, pa tudi Bled, Škofja Loka itd.). Ni zadostne kritične mase kapacitet za večje trženjske, infrastrukturne in druge skupne projekte v turizmu.

- **ni razvitega enotnega regijskega sistema pešpoti, kolesarskih ter jahalnih poti**

Vsaka občina razvija svoje poti, ni mreže. Motiv za obisk 45% turistov na območju Gorenjske je pohodništvo in aktivno doživljanje narave, zato je pomanjkanje enotnega koncepta pohodniških, kolesarskih in jahalnih in drugih stez zmanjšuje našo konkurenčnost.

- **razdrobljena, premalo inovativna ponudba ter njeno trženje**

Turistične ponudba regije je razdrobljena, obstoječe trženje kapacitet je neustrezno, ni dovolj skupnega nastopanja na trgu pri kreaciji turističnih produktov, ki so glavni element trženja in promocije. Primanjkuje inovativnosti (ni atraktivnih in celovitih turističnih produktov), ker ni dovolj izobraževanja na področju kreiranja in prezentiranja turističnih produktov, LTO-ji, ki so ključni nosilci teh dveh dejavnosti niso povezani in vključeni v skupno informacijsko mrežo in skupno nastopanje na trgu, obstaja nezaupanje med nosilci turistične dejavnosti, povezava med obstoječo turistično infrastrukturo in ponudbo ni zadostna oziroma ustrezna. Potreba po nastajanju tržnih turističnih regij z izgrajeno blagovno znamko – primer takšne je že regija Julijske Alpe (Bled-Bohinj-Kranjska Gora-Bovec), kateri bi se Gorenjska lahko priključila, kajti v turizmu je bolj potrebna komercialna opredelitev kot lokacijska – geografska.

- **zamiranje starih mestnih jeder in druge kulturne dediščine**

Stara mestna jedra kot so Škofja Loka, Radovljica, Tržič, Kranj, Kropa,... in številni manjši zanimivi etnološki objekti propadajo in so potrebni revitalizacije, saj predstavljajo (poleg ohranjanja kulturne dediščine) pomemben segment v turistični ponudbi. Treba je proučiti možnost revitalizacije starih mestnih jeder z »naseljevanjem« kulturnih vsebin in programov, s čimer bi reševali tudi prostorsko stisko ustvarjalcev. Ponekod so zanemarjene stavbe kulturne dediščine, premalo je storjeno tudi za revitalizacijo grajskih objektov.

8.1.4 Problemi razvoja človeških virov

- **preveč brezposelnih in zaposlenih ljudi brez ali s prenizko stopnjo izobrazbe**

Podatki kažejo, da obstaja zelo veliko število brezposelnih in zaposlenih ljudi brez ali s prenizko stopnjo izobrazbe. Ta problem je razviden še posebej med mladimi brezposelnimi

ter starejšo populacijo ljudi. Na Gorenjskem je bilo leta 1999 med zaposlenimi kar 24,9% delavcev brez izobrazbe (NKV, PKV) kar je nad slovenskim povprečjem (22%), med brezposelnimi pa kar 46%. Situacija je najbolj kritična v Trziču (34% zaposlenih, 51% brezposelnih brez izobrazbe), Železnikih (31% zaposleni, 56% brezposelni) in na Jesenicah (57% med brezposelnimi). V kolikor se zaposleni brez izobrazbe v prihodnosti znajdejo na trgu delovne sile, bo to za krizna lokalna območja velik zaposlitveni problem. Izobraževanja NKV zaposlenih skoraj ni, razen osnovnošolski programi za odrasle. Podjetja niso dovolj motivirana, še zlasti mala za vlaganja v izobraževanje.

- **veliko število nezaposlenih med starejšimi in ženskami**

Starejši nad 40 let in ženske brezposelne najtežje dobijo delo. Enako kot zgornji problem ima tudi ta vzrok v prenizki stopnji izobrazbe ter pomanjkanju delovnih mest za žensko delovno silo. Obstajajo določene skupine ljudi, ki zelo težko najdejo zaposlitev, npr. starejše ženske, brez izobrazbe. Pri teh skupinah ljudi bi bilo potrebno vzpostaviti motiviranost za dodatno izobraževanje, prekvalificiranje in njihovo vrnitev med aktivno prebivalstvo. Država pripravlja Nacionalni program za izobraževanje odraslih, kjer bi bilo potrebno dati pobude za smernice, saj bodo v primerih skladnosti potreb s programom na voljo tudi državna sredstva za sofinanciranje. Poseben problem predstavlja neregistrirana brezposelnost kmetov in še posebej kmečkih žena. Število žensk med brezposelnimi na Gorenjskem narašča.

- **trg delovne sile ni usklajen: ponudba ne ustreza zahtevam delodajalcev**

Ključna ugotovitev je, da tako izobrazbena struktura brezposelnih kakor tudi mladih, ki zaključujejo predvsem srednje šole ne ustreza potrebam v podjetjih. V letu 2001 je bilo pokritih le 82,9% potreb po kadrih (v javnem sektorju – 64,3%, izobraževanju – 65,9% (oz. primanjkovalo je kar 289 oseb), v proizvodnji usnja, obutve in usnjenih izdelkov - 66,7%, v lesni dejavnosti - 69,4%, v gostinstvu – 73,4%). Šolajoča osnovnošolska in srednješolska mladina in tudi odrasli niso dovolj informirani o gospodarski strukturi in izobraževalnih in poklicnih potrebah v regiji ter poklicih samih, saj so najbolj popularni programi izobraževanj tako v šolah, kot v izobraževanjih odraslih prepolni (predvsem družboslovje, privlačni poklici kot so turistični tehnik, frizerji, uprava, organizacija,...), za druge, predvsem poklicne programe pa ni zanimanja (obdelovalec kovin, tekstilna tehnologija, elektronika, lesarstvo, gradbeništvo). Najbolj pogosto prav zaradi tega kasneje pride do razlik med potrebami in

ponudbo po kadrih, glede na vrsto izobrazbe. Štipendijska politika je usahnila, čeprav interes med podjetniki za podporo deficitarnim poklicem obstaja.

- **»beg možganov« dobri kadri iz »problematičnih industrij« bežijo v »boljše«**

Problem je očiten na dveh nivojih: med zaposlenimi v problematičnih tradicionalnih panogah in v šolah, ki (ne)izobražujejo za potrebe te industrije. Gre za »začaran krog«, kjer slabši dijaki napolnijo šole »z nezanimivimi programi«, ker se drugam ne morejo vpisati, zato problematične panoge dobivajo problematičen in nezainteresiran kader.

- **v izobraževanju odraslih primanjkuje praktično usmerjenih programov, ki bi podpirali praktično ali krajše poklicno izobraževanje industrijskih delavcev**

Odrasli se zanimajo predvsem za programe, kjer si pridobijo funkcionalna znanja ali za programe, ki so verificirani, saj za ostale nimajo motiva. Verificiran program pa je zelo težko pridobiti. Kaže se pomanjkanje svetovalnega dela pri izbiri izobraževanja, tako pri mladih kot pri odraslih.

- **neprilagodljivost časovnih terminov izobraževanja**

Pri izobraževanju odraslih se vedno bolj kaže nerazumevanje delodajalcev, da bi svoje zaposlene izobraževali v delovnem času. Glede na vedno hitrejši življenjski tempo ne ostaja skoraj nič prostega časa oz. tako malo, da ga ljudje niso pripravljeni preživeti v dodatnem izobraževanju. Po drugi strani je dodatno izobraževanje za marsikoga predrago.

- **tog srednješolski sistem in nemotiviranost šol ter učiteljev za promocijo deficitarnih poklicev in uvajanje praktičnih in uporabnih novosti v programe**

Nekatere šole imajo zadostne promocije svojih programov in poklicev, nekatere pa sploh ne (zlasti deficitarne), kar se kaže v premajhnem vpisu. Predvsem je premalo sodelovanja med šolami in gospodarstvom, kjer bi lahko skozi zanimive poklice ali sodobno opremo podjetij otroke privabili v različne programe. Svetovalci v osnovnih šolah so predvsem teoretiki in bi potrebovali veliko dodatnega izobraževanja, tako pa sedaj pri otrocih poteka odločanje za šole predvsem na podlagi trenutnih modnih trendov v okolju. Drug problem je nezainteresiranost učiteljev in predavateljev za sodobne pedagoške seminarje in nasploh pomanjkanje mentorjev s praktičnimi znanji. Ljudje z izkušnjami nočejo delati v šolstvu, saj so preslabo plačani.

- **slabo razvito višje šolstvo na Gorenjskem**

Gorenjska ima zelo slabo razvito višješolsko področje. Potrebne so zasebne iniciative. Med ravnatelji obstoječih višjih šol je premalo sodelovanja, saj bi se glede na majhnost regije oz. na majhnost cele Slovenije bilo potrebno v regiji dogovoriti o programih, ki so potrebni na tem območju. Možnost za pridobitev še ene višje šole bi tako bila takoj večja. Po mnenju županov je potrebno uskladiti pobude po višješolskih programih v regiji s potrebami gospodarstva in zasledovati cilj enakomerne porazdelitve po regiji.

- **slabi in zgrešeni obstoječi fakultetni programi s katerimi bi se podpirale potrebe gospodarstva**

Prisotnost fakultete v regiji je izredno pomembna z vidika dviga izobrazbene ravni prebivalstva, vendar pa okolje njene prisotnosti v drugih sferah delovanje (prenos znanj v mala podjetja, občine,..) ne čuti. Tudi podjetja s področja informatike raje posegajo po kadrih ljubljanske fakultete, namesto da bi imeli lastno valilnico tovrstnega kadra.

- **ni pretoka informacij o potrebah po delu med delodajalci in delojemalci ter izobraževalnimi ustanovami**

Eden izmed vzrokov za razkorak med potrebami delodajalcev in tem kar nudi šolski sistem je v tem, da ni ažurnih informacij na enem mestu o dolgoročnejših potrebah gospodarstva, hkrati pa ni zadostne komunikacije med industrijo in šolami.

- **vmešavanje politike in pomanjkanje finančnih virov za razvoj novih programov izobraževanja in izobraževalnih centrov**

Razvoj alternativnih izobraževalnih programov je povsem prepuščen zasebni iniciativi, saj je (so)financiranje razvoja novih izobraževalnih programov ni urejeno.

- **neustrezen srednješolski prostor**

Nekatere srednje šole imajo zelo slabe prostorske pogoje za kvalitetno delo in nadaljnji razvoj, poleg tega pa je opazna prenasičenost nekaterih programov in po drugi strani pomanjkanje drugih programov.

- **nadpovprečno število invalidov v določenih območjih**

Število brezposelnih invalidov se je v regiji povečuje (maj 2000 – 840, maj 2001 895), zato je potrebno poskrbeti za njihovo večje vključevanje v delo. Primanjkuje programov za spodbujanje zaposlovanja invalidov in hendikepiranih oseb, še zlasti po izgubi delovnega mesta zaradi stečajev.

- **zanemarjanje kulture kot dejavnika socializacije marginalnih družbenih skupin**

Spodbujanje in zagotavljanje pogojev za kulturne programe zaradi njihove vloge pri socializaciji marginalnih (mejnih) družbenih skupin (starejši, mladina, nezaposleni) in zadrževanju visoko strokovnih kadrov v regiji z ustreznim standardom kulturne ponudbe.

9. MOŽNOSTI ZA GOSPODARSKI, SOCIALNI IN REGIONALNI RAZVOJ GORENJSKE

Prihodnji razvoj Gorenjske mora prioriteto pospeševati zaposlovanje s spodbujanjem pridobivanja kvalitetnih, sodobnih in uporabnih znanj Gorenjcev ter razvijati konkurenčne gospodarske, ki bodo temeljile na znanju. Ob tem mora regija zagotavljati trajnostni razvoj, ohranjati alpsko krajinsko podobo Gorenjske in gojiti regijsko kulturno identiteto med Gorenjci. Gorenjska statistična regija lahko postane tudi tradicionalna regija, ki bi v teh okvirih postala politično-administrativna enota (pokrajina). Vse to mora Gorenjsko oblikovati kot območje, ki nudi izobraževalne in zaposlitvene priložnosti, hkrati pa nudi blaginjo in prijeten dom svojim prebivalcem.

9.1 RAZVOJ GOSPODARSTVA, KI TEMELJI NA ZNANJU

Ključni cilji gospodarstva, ki temelji na znanju so:

1. Vzpostavitev ugodne podjetniške klime

Z izboljšanjem podjetniške klime je potrebno doseči, da se bo več ljudi odločalo za uresničitev svojih poslovnih zamisli, s tem pa se bo povečalo število podjetij, ki bodo prerasla v srednja podjetja in postala nosilke razvoja.

2. Revitalizacija (opuščenih) starih industrijskih območij

- uvajanje programov celovite ekonomske, prostorske in socialne regeneracije kritičnih industrijskih območij v Trziču, Jesenicah, itd.
- oddajanje v najem teh površin na primerne za razvoj zainteresirane lastnike,
- ureditev in marketing površin na mednarodnem nivoju,
- povezovanje z institucijami za spodbujanje tujih investicij

Gorenjska je tradicionalna industrijska regija, zato je obseg starih industrijskih površin precejšen. Največ opušenih površin je na območjih podjetij v krizi oz. prestrukturiranju. To so predvsem območje železarne Jesenice, območje BPT, Zlit in deloma Peko v Trziču, površine Rudnika urana Žirovski vrh v zapiranju. Posamezne opušene industrijske površine se nahajajo tudi v industrijskem delu Kranja (Savska Loka) ter na območju občine Radovljica. Prenova teh površin zahteva poseben pristop predvsem zaradi urejanja zapletenih lastninskih razmerij, prostorskih načrtov in rekonstrukcij ter razvoja konceptov o upravljanju in ponudbi teh površin investitorjem.

3. Izgradnja poslovnih in obrtnih con

Potrebno je skupno razvojno načrtovanje in enotno prostorsko planiranje, v regiji ni skupne strategije razvoja poslovnih in obrtnih con. Tako vsaka občina za sebe načrtuje površine, ki jih bo namenila za podjetništvo, ne da bi dejansko upoštevali zmožnosti prostora oz. regije kot celote in interes podjetnikov

4. Ustanovitev in podpora podjetniškim inkubatorjem in tehnološkim centrom

Tehnološki centri in inkubatorji so ključnega pomena za razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju, zato je potrebno podpreti vsako iniciativo na tem področju.

5. Uvajanje moderne poslovne prakse

S spodbujanjem tehnološko-inovacijskega razvoja in povezovanja podjetij ter z gospodarsko promocijo je potrebno prispevati k uvajanju moderne poslovne prakse v podjetja in dvigniti konkurenčnost podjetij na globalnem trgu.

6. Pospeševanje inovativnosti in tehnološkega razvoja v malih in srednje velikih podjetjih

Potrebno je:

- Ustanoviti več regijskih inovacijsko tehnoloških centrov s področja različnih gospodarskih dejavnosti, ki temeljijo na znanju
- Spodbujanje sodelovanja izobraževalnih institucij in podjetništva
- Spodbujanje raziskav in razvoja v podjetništvu
- Spodbujanje uporabe sodobnih informacijskih tehnologij v MSP
- Spodbujanje povezovanj med podjetji pri raziskovanju in razvoju
- Promocija inovativnosti

7. Podprogram: Podpora projektom povezovanja podjetij

Potrebna je:

- Promocija povezovanja podjetij
- Podpora vertikalnega in horizontalnega povezovanja podjetij
- Spodbujanje in pomoč pri povezovanju s skupinami podjetij iz Slovenije, Avstrije, Italije in drugod

9.2 RAZVOJ TURIZMA

Potrebno je načrtno upravljanje turizma na podlagi regionalnega koncepta razvoja turizma in povezave turističnih subjektov, v regiji je potrebno vzpostaviti pogoje za profesionalen pristop k usmerjanju in oblikovanju ponudbe in aktivnosti s katero bomo povečali privlačnost Gorenjske, pritegnili več turistov, jih zadovoljili ter povečali njihovo trošenje v regiji.

1. Priprava regionalnega koncepta in organiziranosti razvoja turizma

Potrebna je:

- priprava koncepta (programa) razvoja turizma v regiji v povezavi s sosednjimi regijami in nacionalno strategijo razvoja turizma

- organizacijsko povezovanje nosilcev turistične dejavnosti po principih destinacijskega managementa (povezovanje atraktivnosti)

Gorenjska ima 3 prepoznavne turistične centre (Bled, Bohinj in Kranjska gora), ki se trženjsko in produktno povezujejo v sklopu blagovne znamke Julijske Alpe. Preostali del Gorenjske s posameznimi manjšimi središči (Krvavec, Jezersko, Škofja Loka, Tržič..) takšnega atributa nima. Kljub temu obstajajo številne neizkoriščene trženjske priložnosti za dopolnjevanje ponudbe treh velikih centrov s ponudbo preostale Gorenjske, vključevanjem TNP, muzejev, mest, povezovanjem s sosednjimi regijami in prek meje z Avstrijo in Italijo. Podprogram predlaga pripravo programa razvoja (vsebinsko – konceptualne podlage) in nujnost k dogovoru o medsebojni organiziranosti v regiji oz. v okviru produkta »Alpe/gore«.

2. Priprava turističnih produktov

Potrebno je:

- Oblikovanje novih sodobnih turističnih programov, ki bodo vključevali ponudbo predstavnikov različnih segmentov (namestitvenih kapacitet, infrastrukture, kulture, športa,...) in bodo zasnovani tako, da bo dosežena večja izkoriščenost in vključevanje razpoložljive turistične infrastrukture iz cele regije v te produkte
- Motiviranje in spodbujanje razvoja novih turističnih produktov v zasebnem sektorju, na podjetniških osnovah
- oblikovanje medregionalnih in prekomejnih turističnih produktov, vključno s pritegovanjem kulturnih izvajalcev iz slovenske Koroške v Avstriji

3. Zasnova promocije in trženje produktov

Potrebna je:

- definicija ciljnih skupin povpraševalcev po produktih in izdelava strategij aktivnega trženja z njimi
- izgradnja regijske ali produktne blagovne znamke, ki bo izhajala iz atraktivnosti okolja, v katerem se nahajamo in bo temeljila na kvaliteti storitev vseh ponudnikov
- izdelava kataloga / spletnih predstavitev ponudnikov turističnih storitev v regiji

- izgradnja učinkovitega informacijskega sistema (z rezervacijskim sistemom – direktna prodaja preko interneta) in on-line telefona s tekočimi turističnimi informacijami cele Gorenjske
- vključevanje regijske ponudbe v nacionalne turistične informacijske in rezervacijske sisteme ter trženjske aktivnosti

4. Spodbujanje naložb v turistično infrastrukturo

Potrebno je spodbujati naložbe v:

- razvoj dopolnilne turistične infrastrukture, kjer je to finančno sprejemljivo
- razvoj smučišč
- izgradnjo objektov za rekreacijo v turističnih središčih
- izgradnjo in posodobitev kongresnih in poslovnih objektov
- razviti enoten regijski sistem pohodnih, kolesarskih in jahalnih stez
- prenovo namestitvenih kapacitet (hotelov, zasebnih penzionov..),
- oblikovanje regijskega finančnega instrumenta za podporo zasebnim naložbam v turistično infrastrukturo in namestitvene kapacitete
- specialistično finančno in tržno svetovanje za naložbe in management v turizmu

9.3 RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA IN ČLOVEŠKIH VIROV

1. Približevanje univerzitetnega in visokošolskega izobraževanja potrebam regionalnega gospodarstva

Potrebno je:

- Ustanoviti nove fakultete in krepiti sodelovanja s podjetji in institucijami v regiji
- Razvoj novih izobraževalnih programov potrebam regionalnega gospodarstva prilagojenih
- programov univerzitetnega izobraževanja na FOV
- Spodbujanj razvoja novih univerzitetnih in visokošolskih programov

2. Razvoj in oblikovanje sistema višješolskega strokovnega izobraževanja

Potrebno je:

- Razviti nove inovativnih strokovne višješolske programe

3. Prilagajanje srednješolskega in poklicnega izobraževanja potrebam regionalnega gospodarstva

Potrebno je:

- Vzpostaviti mreže izobraževalnih središč v regiji za vse nivoje izobraževanja

4. Vseživljenjsko učenje

Namen vseživljenjskega izobraževanja je dvig izobrazbe, usposobljenosti in specialističnih znanj vseh skupin prebivalstva v regiji: brezposelnih, zaposlenih in podjetnikov ter še posebej tistih brez ali z nizko izobrazbo in žensk (35+) ter s tem povečati njihovo mobilnost, prilagodljivost in zaposljivost.

5. Spodbujanje specializiranega, strokovnega in funkcionalnega usposabljanja

Potrebno je:

- Spodbujanje razvoja in izvedbe certifikatnega izobraževanja ter specializiranih, strokovnih in funkcionalnih programov usposabljanja odraslih (tako brezposelnih, zaposlenih kot tudi majhnih delodajalcev) prilagojenih potrebam regijskega gospodarstva,
- Uvajanje razvoja in izvedbe programov izobraževanja na daljavo
- Razvoj programov izobraževanja za III. življenjsko obdobje
- Promocija koncepta vseživljenjskega učenja

6. Računalniško opismenjevanje različnih ciljnih skupin (e-Gorenjska)

Potreben je:

- Razvoj in uvedba prilagojenih računalniških izobraževanj, ki dvigujejo nivo osnovne računalniške pismenosti vseh generacij (še posebej žensk, starejših generacij, manj izobraženih zaposlenih, marginalnih skupin,..)
- Izobraževanje za uporabo informacijskih tehnologij in elektronskega poslovanja med samozaposlenimi, obrtniki, kmeti in malimi podjetji
- Spodbujanje razvoja programov in uvedba e-učenja

7. Oblikovanje učinkovitega sistema za krepitev razvojnega potenciala/ jeder v podjetjih in institucijah v regiji

Potrebno je:

- Vlagati v razvoj instrumentov za spodbujanje zaposlovanja mladih raziskovalcev in mladih s podiplomsko izobrazbo v podjetjih, javnih institucijah in občinah v regiji
- Spodbujanje nastajanja (formaliziranih) raziskovalnih skupin v podjetjih, institucijah, javnih podjetjih
- Spodbujanje podjetij, še posebej MSP za vključevanje in sofinanciranje magistrskih, doktorskih in drugih raziskovalnih nalog
- Spodbujanje razvoja raziskovalnih institutov in raziskovalnih podjetij
- Oblikovanje novih razvojnih programov in projektov za prenos znanja

10. ZAKLJUČEK

Gorenjska regija kot šesta po velikosti med statističnimi regijami v Sloveniji ima svoje geografske značilnosti. 17 lokalnih skupnosti, ki sestavlja Gorenjsko statistično regijo pokriva v večini gorski svet (70% celotne površine). Naravna odprtost regije proti Osrednje-slovenski regiji ima tudi gospodarske in socialne posledice. Večja mesta, ki so nastala v nižinskih predelih se preko osrednjega mesta Kranj navezujejo na glavno mesto države. Naravna meja med Slovenijo in Avstrijo ter Italijo z visokimi Alpami predstavlja oviro za transportno, družbeno in gospodarsko sodelovanje. Geografska lega in naravne meje so posledica zaprtosti regije. Doline in kotline v katerih so večja naselja pa so med seboj slabo povezana, zato je

eden glavnih ciljev regionalnega programa poenotenje regije oz. spodbujanje sodelovanja. Z ukrepi regionalnega razvojnega programa želi gorenjska spodbuditi notranje povezave v regiji in predvsem povezave z ostalimi regijami v Sloveniji in čez mejo.

V preteklosti razvita gospodarska središča (Jesenice, Tržič, Železniki, Kranj) se srečujejo s problemom prestrukturiranja velikih podjetij. Povezava problema prestrukturiranja z razvojem malih podjetij in spodbujanje storitvene dejavnosti (predvsem trgovine) kaže pozitivne rezultate. Spodbujanje rasti in razvoj podjetništva in predvsem razširitev dejavnosti pa mora postati eden glavnih ciljev v regiji.

Izobrazbena struktura prebivalstva v regiji se sicer izboljšuje, vendar je še vedno pod slovenskim povprečjem. Povezava z delovnimi mesti, ki ustrezajo nivoju izobrazbe je v regiji slaba, zato morajo biti razvojni ukrepi usmerjeni v povezovanje izobraževalnih programov in trga delovne sile. Prednostne panoge v gospodarstvu (turizem, trgovina...) in njihov razvoj sloni na človeških virih. Spodbujanje izobraževanja, ki ustreza povpraševanju na trgu delovne sile in po območjih v regiji mora biti temeljni prednostni cilj Gorenjske.

Znotraj Gorenjske je možno definirati več tipov območij, ki izkazujejo posebne potrebe in specifične probleme, ključna za občino Tržič pa sta: industrijska območja v prestrukturiranju in urbana območja. Posebne potrebe teh območij, ki so prikazane v spodnji tabeli je nujno upoštevati pri pospeševanju razvoja in reševanju te problematike..

Tabela 21: Območja s posebnimi razvojnimi problemi in potrebami znotraj Gorenjske

Tip območja	Razvojna potreba	Območje
Industrijska območja v krizi	Prestrukturiranje gospodarstva Pospeševanje zaposlovanja	Jesenice, Tržič, Gorenja vas Poljane
Urbana območja in mestna jedra	Celovita ekonomska, urbanistična, prostorska in socialna prenova	Kranj, Škofja Loka, Tržič, Radovljica, Jesenice

Predlagani celoviti projekt, ki je predstavljen v nadaljevanju temelji in upošteva vso obravnavano Gorenjsko in specifično tržiško problematiko, realizacija projekta pa pomeni trajnostno eliminiranje te problematike ter pot k trajnostnemu razvoju Tržiča in blaginji njenih prebivalcev

11. RAZLOGI ZA INICIACIJO PROJEKTA V TRŽIČU

Ključni razlog za iniciacijo projekta v Trziču je tradicionalna struktura gospodarskih dejavnosti, ki temelji na čevljarstvu, tekstilni industriji in nekaterih drugih klasičnih proizvodno industrijskih dejavnostih. Ker svetovni gospodarski trendi po eni strani narekujejo potrebo po spodbujanju inovativnih, visoko tehnološko razvitih dejavnostih, po drugi strani pa procesi globalizacije uničujejo klasične industrijske panoge, kot sta čevljarska in tekstilna industrija, se je potrebno pravočasno preusmeriti v te nove trende.

Trzič, nekoč razvito mesto, pojem čevljarske in tekstilne industrije, so ravno ti globalni procesi pahnil v položaj, v kakršnem je danes. Po težkih bojih za obstanek, odpuščanju delavcev in zapiranju tovarn, se je le manjšemu delu tekstilne in čevljarske industrije v Sloveniji uspelo prebiti skozi težavno obdobje, pa še to ob znatni finančni pomoči države, medtem ko so vse druge tovarne bolj ali manj propadle. Kljub temu je prihodnost tovarne Peko vprašljiva, s tem tudi tovarne Trio, ki je odvisna od Peka. Poleg tega je od Peka odvisno tudi veliko lokalnih podjetnikov in obrtnikov. Tovarna BPT je v Trziču prenehala obratovati, preostalo proizvodnjo pa je premaknila v Kamnik. Tako se lahko zgodi, da v Trziču v bližnji prihodnosti ne bo praktično nobene proizvodnje.

Po drugi strani so na območju občine Trzič nekatera proizvodna podjetja (npr. Cablex) ter nekatera druga manjša podjetja in obrtniki, katerih dejavnosti ustrezajo dejavnosti predlaganega projekta, zato se jih bo v primeru realizacije projekta povabilo k sodelovanju.

Res je, da v Trziču ni visoke stopnje brezposelnosti, vendar pa gre razlog za to pripisati iznajdljivosti prebivalstva, ki si je zaposlitev našla drugje, večinoma v Ljubljani. Slednje žal pomeni tudi, da vsi ti ljudje tam zapravljajo denar za vsakdanje potrebe, pa tudi sprostitve, saj tako narekuje sodoben tempo življenja.

Občinska oblast na čelu z županom, zavedajoč se te problematike, tako že dlje časa poizkuša najti način, kako naj občina Trzič postane zopet razvita občina, z razvitim gospodarstvom, ki temelji na znanju, ki bo zgled ostalim slovenskim občinam.

Enega temeljnih razlogov za iniciacijo takega projekta predstavlja tudi izjemna priložnost praznih poslopij tovarne Peko, ki jih je občina Trzič dobila v trajno last. Ker gre za primerno lokacijo za realizacijo celovitega projekta spodbujanja gospodarskega in socialnega razvoja, od katerega bo gospodarsko in socialno zaživela celotna občina Trzič, bi bilo škoda, da se ta

poslopja porabi za izgradnjo trgovskega centra ali česa podobnega, zato bi se morala ta infrastruktura nameniti za realizacijo ustanovitve fakultete in tehnološkega centra, s katerim se bo spodbudil gospodarski in socialni razvoj celotne občine.

12. USTANOVITELJSTVO IN POBUDA ZA REALIZACIJO PROJEKTA

Ker gre za izredno zahteven in kompleksen projekt, občina z lastnim obsegom dela, odgovornostmi, deli in nalogami, lahko le do neke mere pripomore k realizaciji projekta, ne more pa sama iti v realizacijo projektov, saj nima na voljo niti ustreznih človeških virov, niti sredstev za realizacijo projekta. Poglavitna vloga občine je tako zlasti podpora in pomoč pri realizaciji projekta, predvsem v smislu zagotovitve infrastrukture v obstoječem stanju izbranemu investitorju za dolgoročno obdobje.

Za občino bi bilo zato smiselno oddati pridobljene Pekove nepremičnine za dolgoročno obdobje ponudniku, ki bo sposoben realizirati predlagani celoviti projekt razvoja gospodarstva, temelječega na znanju, v občini Trzič.

Izvedba projekta je v javnem interesu občine, saj se bo z realizacijo projekta:

- spodbudil gospodarski in socialni razvoj občine Trzič;
- odprla se bodo nova tehnološko zahtevna delovna mesta z visoko dodano vrednostjo;
- spodbudilo se bo podjetništvo;
- nastajala bodo nova mala in srednja podjetja;
- v občini bodo imela sedež ali izpostave ugledna domača in tuja podjetja;
- v občino bodo prišli domači in tuji investitorji ter kapital;
- spodbudil se bo razvoj turizma, trgovine ter ostalih storitev;
- zgradilo se bo veliko nove infrastrukture za potrebe gospodarske dejavnosti in spremljajoče dejavnosti (turizem, storitve, trgovina);
- izvedle se bodo investicije v druge spremljajoče dejavnosti in komunalno infrastrukturo;
- prenovilo se bo mnogo, sedaj zapuščenih ali praznih poslopij;
- občina bo postala moderno poslovno, izobraževalno in kulturno središče;

- občina bo postala razvojno raziskovalno središče in center za razvoj novih produktov, storitev in procesov;
- odprla možnost mladim za študij v Trziču;
- zmanjšanje migracijskih tokov in preprečevanje »bega možganov«;
- v občino se bodo za stalno naselili nekateri poslovneži, profesorji in drugi;
- v občini bo začasno nastanjenih več domačih in tujih poslovnežev, profesorjev, študentov, tranzitnih in končnih gostov.

13. DOLOČITEV DEJAVNOSTI IN KONCEPTA

Idejni koncept za realizacijo celovitega projekta razvoja gospodarstva temelječega na znanju, je razvil Inštitut za evropsko pravo, ki se ukvarja s tovrstnimi raziskavami in projekti.

Na podlagi obsežnih študij in raziskav, je bilo ugotovljeno, da je za občino Trzič najbolj primerna celovita dejavnost informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki je ena izmed petih ključnih strateških dejavnosti, ki so primerne za Slovenijo. Gre za razvoj gospodarske dejavnosti, ki temelji na znanju. V sklop celovite dejavnosti IKT spada razvoj multimedije, informacijske-komunikacijske tehnologije in sodobnega poštnega prometa.

Inovativni koncept Inštituta za evropsko pravo temelji na vzpostavitvi tesnega vzajemnega sodelovanja med izobraževanjem – gospodarstvom – razvojno raziskovalno dejavnostjo in lokalno oblastjo. Pri tem predvidevajo ustanovitev fakultete, centra za razvoj in raziskovanje, vzpostavitev tehnološkega centra in tehnološko poslovne cone ter nekaterih drugih centrov, kot je npr. center za svetovanje in mednarodno reševanje sporov s področja dejavnosti.

13.1 USTANOVITVE FAKULTETE

Krovnega nosilca projekta razvoja gospodarstva predstavlja fakulteta, ki predstavlja nosilca znanja, bazo visoko usposobljenih človeških virov in pobudnika razvojno raziskovalnih projektov in novih idej. V skladu z definirano dejavnostjo se v Trziču predvideva ustanovitev Fakultete za multimedije, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in sodoben poštni

promet po Bolonjskem sistemu 3+2, kar pomeni triletni dodiplomski študij in dvoletni podiplomski magistrski študij.

Izobraževalni programi bodo temeljili na najsodobnejših učnih metodah, ovrednoteni bodo s kreditnimi sistemi, ki bodo omogočali prehodnost med različnimi programi in fakultetami doma in v tujini.

Fakulteta bo v okviru razvojno raziskovalnega centra spodbujala razvoj novih produktov, storitev in procesov s področja multimedije, informacijsko-komunikacijske tehnologije in sodobnega poštnega prometa.

Programi bodo zasnovani mednarodno, kar pomeni sodelovanje s tujimi uglednimi institucijami, univerzami, profesorji in podjetji in omogočanje študija tudi tujim študentom.

Pomemben del pedagoških aktivnosti bo predstavljalo tudi neformalno izobraževanje v smislu spodbujanja vseživljenjskega izobraževanja, saj bodo v sklopu fakultetnih dejavnosti organizirani različni tečaji, izobraževanja, izpopolnjevanja in usposabljanja, možne so tudi oblike posebnih prekvalifikacijskih izobraževanj za delavce iz tekstilne in obutvene industrije.

Primerna lokacija za vzpostavitev fakultete in razvojno raziskovalnega centra je nekdanja upravna zgradba tovarne Peko.

V Trziču se bo že v treh letih po začetku izvajanja programov izobraževalo najmanj 450 študentov na dodiplomskem in podiplomskem nivoju, še nadaljnjih 50 ljudi – visoko usposobljenih strokovnjakov pa bo stalno delovalo v okviru centra za razvoj in raziskovanje.

Najmanj 300 študentov bo prihajalo iz drugih območij Slovenije ali tujine, od tega jih bo vsaj 200 potrebovalo začasno prebivališče. Potrebno bo torej zgraditi študentski dom z najmanj 250 posteljami, poslovno priložnost pa bodo imeli tudi domačini, saj bodo lahko oddajali študentom sobe.

Vsaj 30 profesorjev in strokovnih sodelavcev ter raziskovalcev bo imelo interes za začasno ali stalno nastanitev v občini Trzič. Ker gre za visoko zahtevne ljudi, bo potrebno izgraditi luksuzen stanovanjski objekt in naselje samostojnih stanovanjskih hiš (podobno kot Zali Rovt).

13.2 VZPOSTAVITEV TEHNOLOŠKEGA CENTRA

Tehnološki center je ustanova, ki nudi vsem svojim članom organiziranje in okolje za čim hitrejši razvoj podjetij. Zagotavlja fizično infrastrukturo za delovanje podjetij, pomaga pri nastopu na tržišču, motivira, vzpodbuja in pomaga pri realizaciji podjetniških pobud. Pomaga pri navezovanju stikov z raziskovalnimi ustanovami in univerzami. Podjetjem zagotavlja prostore in zemljišče v tehnološki coni, potrebno opremo, komunikacije, informacijsko tehnologijo in telekomunikacije.

Tehnološki center se aktivno vključuje v razvoj podjetij, njihovo promocijo, prenos tehnologij, pomaga pri plasmaju produktov na tržišče in pri novih investicijah.

13.2.1 Tehnološki centri na Gorenjskem

Gorenjska je edino področje v Sloveniji, kjer še ne deluje nobeden od tehnoloških centrov. Zakaj je tako prav na Gorenjskem, ni znano. Vzrok je gotovo v tem, da se v prestolnici koncentrira moč odločanja, denarja in važnejših ustanov. Prav gotovo je, da Gorenjska vse bolj tehnološko in strokovno zaostaja za večjimi slovenskimi centri. To velja tudi za Trzič. Veliko mladih strokovnjakov se tako izseljuje iz tega področja ali se vozijo na delo drugam. Mnogi odhajajo ali imajo namen oditi celo v tujino. Prav zaradi tega Gorenjska in z njo tudi Trzič, potrebuje tehnološki center, ki bo pritegnil k sodelovanju mlade strokovnjake, podjetnike in podjetja, ki bodo v okviru le-tega imeli možnost trajnostnega razvoja in dolgoročnega obstanka na globalnem trgu.

13.2.2 Tehnološki center v Trziču

V predlaganem celovitem projektu je tehnološki center mišljen kot samostojna notranja organizacijska enota v sklopu enovitega projekta, ki bo locirana poleg fakultete. Tehnološki center sestavljajo pisarne in drugi poslovni prostori, ki bodo primerne za izpostave večjih, predvsem pa za sedeže malih in srednjih podjetij ter podjetnikov, ki se ukvarjajo pretežno s

storitvenimi in razvojnimi dejavnostmi s področja multimedije, IKT in razvojem sodobnega poštnega prometa.

Tehnološki center bo primeren tudi za razvoj novih podjetij in podjetnikov, ki šele začenjajo s svojo dejavnostjo, fakultetno, podjetno in R&R okolje pa jim bo pomagalo pri razvoju poslovnih dejavnosti.

Za vzpostavitev tehnološkega centra je primerna nižja zgradba levo od Pekove upravne zgradbe. Obstoječa zgradba bi morala biti porušena, na njenem mestu pa izgrajena nova zgradba.

V celotnem tehnološkem centru bo lociranih do 50 visoko tehnoloških malih in srednjih podjetij in izpostav velikih podjetij s področja multimedije, IKT in sodobnega poštnega prometa. To pomeni vzpostavitev najmanj 250 visoko zahtevnih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo.

V kolikor bi se izpraznilo tudi proizvodno poslopje Peka, pa bi bilo možno v dogovoru s Pekom tehnološki center razširiti tudi na tisto infrastrukturo, kar bi tehnološkemu centru dalo povsem druge razvojne dimenzije.

Slika 3: Primer možne infrastrukture tehnološkega centra v Tržiču.

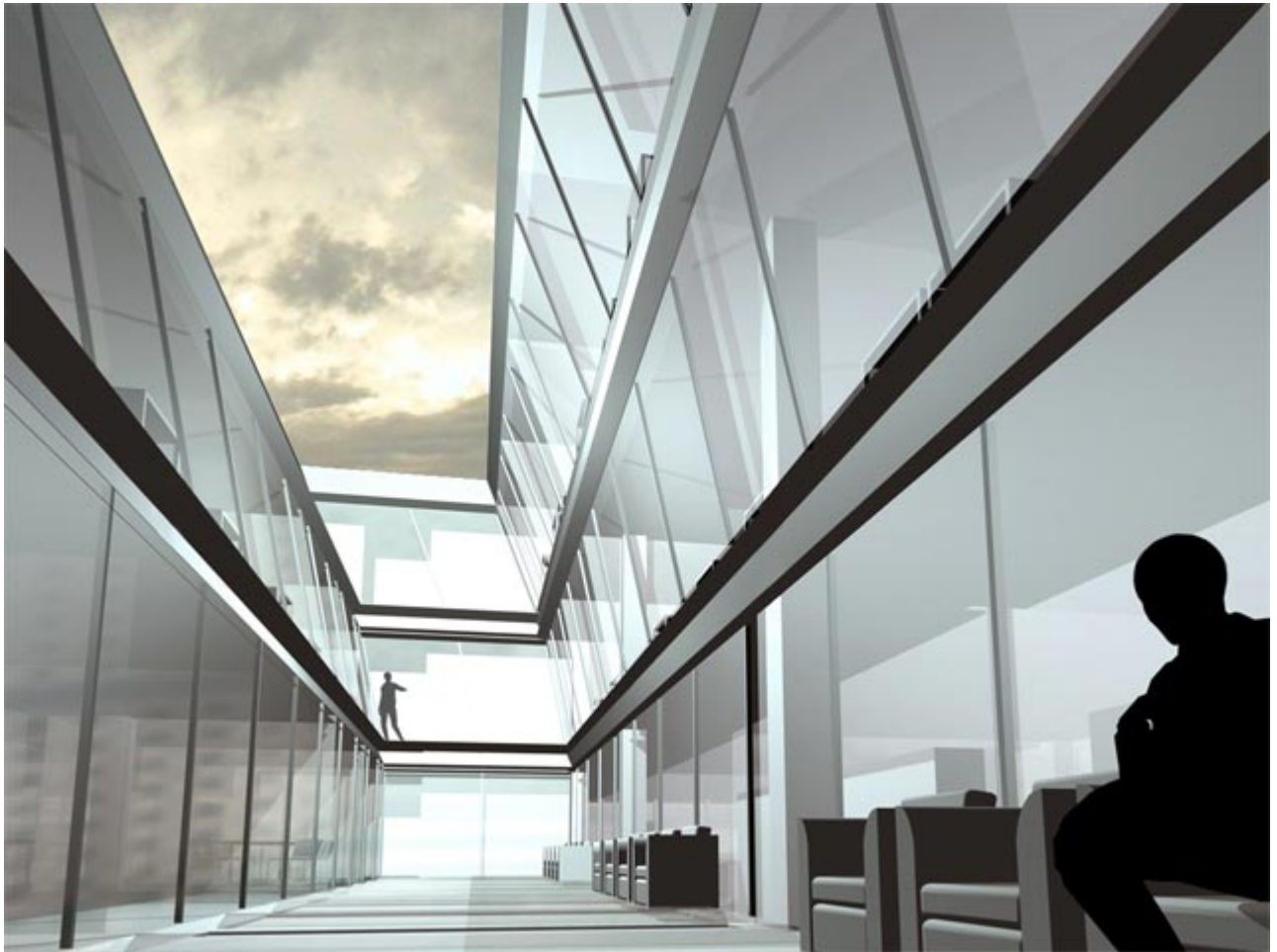

(Simbolna slika)

Ključnega pomena je moderna, bogata infrastruktura, ki že na prvi pogled izžareva usmerjenost v visoko tehnologijo in vrhunsko kvaliteto storitev.

Slika 4: Primer možne arhitekturne ureditve tehnološkega centra.

(Simbolna slika)

13.3 TEHNOLOŠKO POSLOVNA CONA

Kljub temu, da je lahko projekt uspešno izveden zgolj v okviru ustanovitve fakultete in tehnološkega centra, je za resničen uspeh celovitega projekta potrebna tudi vzpostavitev tehnološko poslovne cone. Za vzpostavitev le-te je odlična lokacija območje nekdanje tovarne BPT.

Problematično je predvsem zasebno lastništvo nad tovarno. Tovarna se sicer prodaja, vendar lastniki zahtevajo (pre)visoko ceno za tovarno. Poleg tega je velik del tovarne pod spomeniškim varstvom, vendar to za dejavnost tehnološke poslovne cone ne pomeni večje ovire, tako da bi bile zgradbe rekonstruirane v skladu z zahtevami spomeniškega varstva. Predvidena je vzpostavitev industrijskega muzeja v eni izmed zgradb, ki bi simbolično ponazarjal »most« med nekdanjo klasično industrijo in gospodarstvom temelječim na znanju. S tem nekdanje industrijske dejavnosti v Trziču ne bodo nikoli pozabljene.

V tehnološko poslovno cono na območju BPT bi se naselila zlasti velika in srednja podjetja, ki pa bodo prav tako kot podjetja v tehnološkem centru, strogo usmerjena v dejavnosti multimedije, informacijsko-komunikacijske tehnologije in sodobnega poštnega prometa. Z vzpostavitvijo tehnološko poslovne cone bo celotno območje (fakulteta in tehnološki center) zaokroženo v enovit celoviti projekt velikega obsega, kar bo vzbudilo zanimanje tujih podjetij.

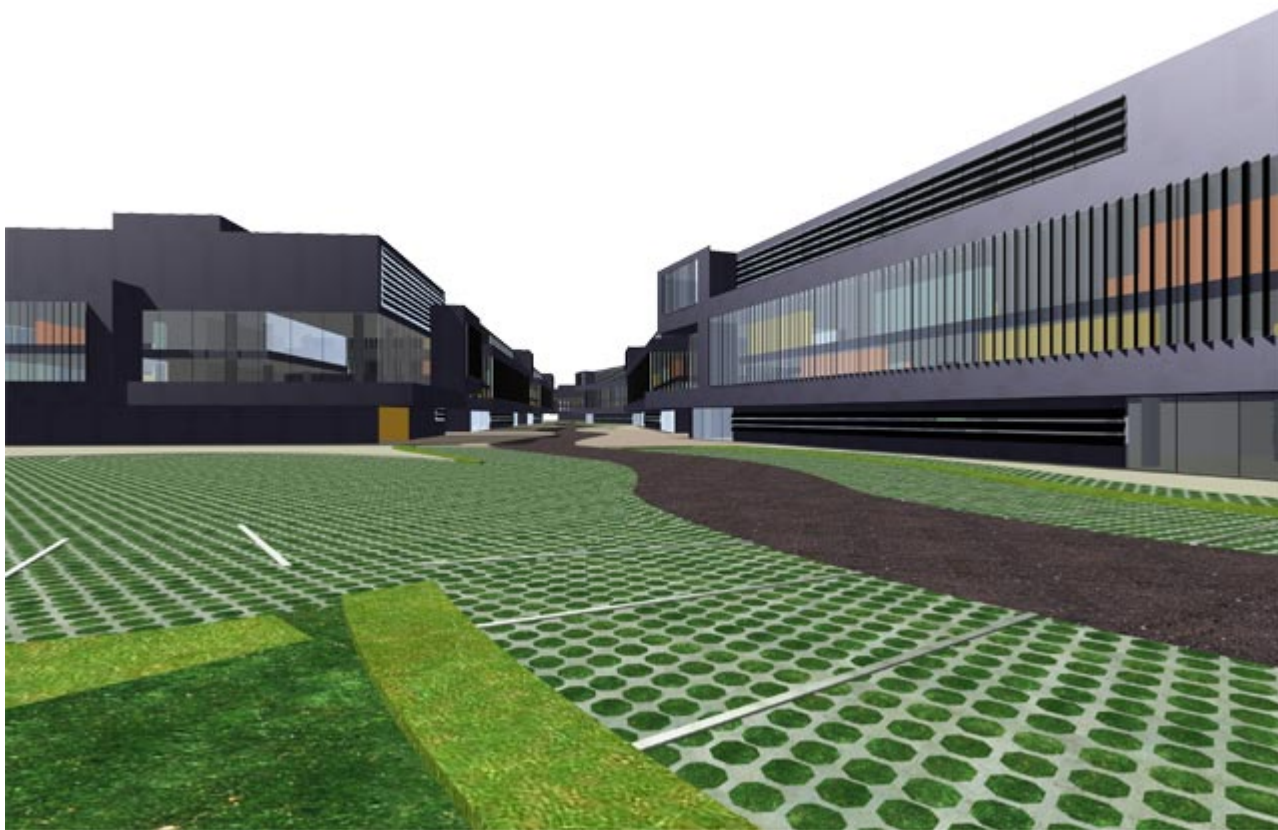
Ker predlagano področje dejavnosti ne potrebuje velikih proizvodnih hal, saj gre večinoma za razvojne in storitvene dejavnosti, bi bilo s primerno infrastrukturo na območju BPT lahko lociranih do 50 velikih podjetij ali 300 malih in srednjih podjetij. To pomeni najmanj 2.000 tako visoko zahtevnih delovnih mest, kot tudi nižje zahtevnih delovnih mest.

Samo fakulteta, tehnološki center in tehnološko poslovna cona lahko skupaj nudijo do 2.500 delovnih mest z visoko dodano vrednostjo in to brez spremljajočih dejavnosti. Ocenjuje se, da se lahko z celovito realizacija projekta odpre do 3.000 delovnih mest.

V kolikor bi bilo v predlagani projekt vključiti tudi območje BPT, projekt dobiva dimenzije po vzoru Silicijeve doline in to kar v majhni tržiški dolinci.

Sliki 5 in 6: Primer arhitekturne rešitve Tehnološko poslovne cone

(Simbolni sliki)

13.4 OSTALE DEJAVNOSTI V OKVIRU INFRASTRUKTURE NA OBMOČJU FAKULTETE IN TEHNOLOŠKEGA CENTRA

Celoviti projekt v okviru nekdanje Pekove infrastrukture poleg vzpostavitve fakultete in tehnološkega centra predvideva tudi vzpostavitev:

- Razvojno raziskovalnega centra, ki bo organiziran kot notranja organizacijska enota znotraj Fakultete za multimedije, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in

sodoben poštni promet. Namen razvojno raziskovalnega centra je vzpostavitev neposredne vzajemne povezave oziroma t.i. »zlatega mosta« med izobraževanjem in gospodarstvom, kjer bodo študenti v sodelovanju s podjetji lociranimi v tehnološkem centru in tehnološko poslovni coni, opravljali lastne raziskovalne dejavnosti, izvajali državne in mednarodne raziskovalne projekte, izvajali raziskovalne dejavnosti za potrebe različnih domačih in tujih naročnikov, hkrati pa bodo razvijali nove storitve, produkte, programsko opremo, visoko tehnologijo, procese, itd.

- Centra za mednarodno reševanje sporov s področja multimedije, informacijsko-komunikacije tehnologije in sodobnega poštnega prometa. Naloga centra bo izvensodna poravnava sporov, ki bodo nastajali v domačem in mednarodnem, globalnem okolju zaradi domnevnih kršitev pogodbenih obveznosti, intelektualne lastnine, avtorskih pravic, licenc, koncesij, itd. Hkrati naj bi center za mednarodno reševanje sporov imel tudi funkcijo celovitega pravnega svetovanja in inženiringa s področja dejavnosti multimedije, IKT in sodobnega poštnega prometa, pri tem pa bodo imeli prednost in možnost koriščenja pravne pomoči zlasti podjetja, ki bodo locirana v tehnološkem centru ali tehnološko poslovni coni.
- kongresnega centra z mednarodnimi kongresnimi dejavnostmi s področja multimedije, informacijske-komunikacijske tehnologije in sodobnega poštnega prometa. Gre za organizacijo domačih in mednarodnih kongresov, konferenc, okroglih miz ter organizacija strokovnih delavnic in večjih poslovnih sestankov. Za večje kongresne dejavnosti bo vzpostavljena večja osrednja konferenčna dvorana, za manjše pa bodo primerne predavalnice, ki bodo različnih velikosti, vsaka izmed njih pa bo morala biti opremljena z najsodobnejšo informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in najsodobnejšo opremo, vsi prostori pa bodo morali biti klimatizirani. Osrednja konferenčna dvorana mora biti locirana v pritličju, imeti mora lasten vhod.
- oziroma izgradnja parkirne hiše za potrebe prebivalcev občine Tržič, obiskovalcev, turistov, poslovnežev, študentov, zaposlenih itd. Zaradi velike frekvence ljudi bo potrebna izgradnja večje podnivojske in nadnivojske parkirne hiše. Parkirna hiša se mora nahajati neposredno ob fakulteti in tehnološkem centru.

- gostinskega lokala, restavracije in manjšega športno sprostitvenega centra za potrebe prebivalcev občine Tržič, zaposlenih, poslovnežev, turistov, študentov itd. za potrebe študentov bodo cene subvencionirane, storitve pa kljub temu kakovostne.
- različnih trgovskih in storitvenih zmogljivosti predvsem s področja dejavnosti multimedije, informacijsko komunikacijske tehnologije in sodobnega poštnega prometa ter drugih spremljajočih dejavnosti.
- drugih spremljajočih dejavnosti na podlagi definiranih potreb prebivalcev Tržiča, zaposlenih, poslovnežev, turistov, študentov itd.

14. PREDVIDENI ČASOVNI PLAN

Predvideni časovni plan za realizacijo celovitega projekta je dve leti. Realizacija projekta, oziroma začetek izvajanja vseh dejavnosti celotnega projekta je predvidena s pričetkom izvajanja izobraževalnih programov prve generacije študentov Fakultete za multimedije, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in sodoben poštni promet.

15. PRIČAKOVANI RAZVOJNI POTENCIALI OBČINE TRŽIČ NA PODLAGI REALIZACIJE PROJEKTA

Z realizacijo projekta se pričakuje razvoj gospodarstva temelječega na znanju v občini Tržič, ki temelji na ustanovitvi in vzpostavitvi zgoraj navedenih institucij. Z realizacijo projekta se pričakuje, da bo občina Tržič v do šestih letih po začetku obratovanja vseh institucij, postala pomembno poslovno, izobraževalno, turistično in kulturno središče.

Upravičeni pričakovani razvojni potenciali občine Tržič pa so tudi:

- interes investitorjev za izgradnjo stanovanjskih hiš, stanovanj in študentskega doma;
- interes investitorjev za investiranje v turistično, športno in zabavno infrastrukturo v občini;

- razvoj lokalnega podjetništva in nastanek domačih malih in srednjih podjetij s strani lokalnega prebivalstva bodisi na področju dejavnosti ali spremljajočih dejavnosti;
- popoln razvoj spremljajočih dejavnosti, pod katerim se smatra razvoj turizma, trgovine, gostinstva, hotelirstva in prenočišč, športno rekreativne infrastrukture, zabavne infrastrukture, druge storitve;
- ustanovitev srednje šole z inovativnim tehnološko usmerjenim gimnazijskim programom, ki bo privlačen tako za fante kot dekleta – tehnološka gimnazija;
- oživitev mestnega jedra in celotnega mesta Tržič;
- oživitev obstoječih turističnih potencialov kot je Dovžanova soteska, Zelenica itd.
- prihod podjetij in podjetnikov, ki se sicer ukvarjajo z drugimi dejavnostmi;
- povečanje občinskih prihodkov od davkov, nadomestil za stavbna zemljišča in drugih storitev, koncesij itd.;
- zmanjšanje odhodkov za socialno ogrožene prebivalce;
- zvišanje izobrazbene ravni lokalnega prebivalstva;
- zvišanje stopnje dohodkov lokalnega prebivalstva, saj gre za dejavnost z visoko dodano vrednostjo za katero se zahteva visoka stopnja izobrazbe;
- razvoj dejavnosti za aktivno preživljanje prostega časa;
- z razvojem storitev, trgovine in različnih dejavnosti (turizem, zabava, prosti čas) se bo povečal pretok finančnih sredstev v občini;
- ostali razvojni potenciali.

16. PREDVIDENI CILJI IN REZULTATI PROJEKTA

Predvideni cilji so razdeljeni na splošne in specifične, medtem ko »outputi« in rezultati projekta predstavljajo poglobitve kazalnike uspešnosti realizacije projekta, s katerimi se doseže zastavljene cilje.

Splošni cilji pri realizaciji celovitega projekta razvoja gospodarstva, ki temelji na znanju, so:

- razvoj gospodarstva temelječega na znanju in doseganje ciljev Lizbonske strategije;
- ustvarjanje in povečanje števila delovnih mest z visoko dodano vrednostjo;

- spodbujanje podjetništva in nastajanja novih tehnološko usmerjenih MSP;
- razvoj zasebnega visokošolskega izobraževalnega prostora v skladu z Bolonjskimi določili;
- učinkovita inovativna povezava gospodarstva, izobraževalnega prostora in R&R dejavnosti;
- ustvarjanje možnosti zaposlitve mladih takoj po zaključku izobraževanja;
- razvoj Slovenije v državo članico EU z razvitim sistemom gospodarstva temelječega na znanju in razvojno raziskovalno infrastrukturo;
- preprečevanje migracij in »bega možganov« v večja mesta ali celo v tujino.

Specifični cilji so:

- razviti občino Tržič v sodobno razvito občino, ki temelji na razvojno usmerjenem gospodarstvu;
- razviti občino Tržič v poslovni, izobraževalni in razvojno raziskovalni center evropskega pomena, s področja multimedije, IKT in sodobnega poštnega prometa;
- pospešiti razvoj ostalih spremljajočih dejavnosti v občini Tržič;
- razvoj lokalnega podjetništva in nastanek novih MSP v občini Tržič;
- razvoj mestnega jedra in mestne infrastrukture mesta Tržič;
- povečati izobrazbeno raven prebivalstva občine Tržič in prekvalificiranje ljudi iz tradicionalnih dejavnosti v visoko tehnološke dejavnosti;
- omogočiti lokalnemu prebivalstvu občine Tržič, poslovnežem, študentom in turistom pestro in aktivno preživljanje prostega časa;
- z razvojem storitev in trgovine zadržati čim več finančnih sredstev v občini;
- ostali splošni in specifični cilji.

Glavni output in rezultat projekta predstavlja ustanovljena in delujoča fakulteta za multimedije, informacijsko-komunikacijsko tehnologijo in sodoben poštni promet ter razvojno raziskovalni center, vzpostavljen in delujoč tehnološki center in center za reševanje sporov in vzpostavljena in delujoča tehnološko poslovna cona, ki skupaj predstavljajo realizacijo inovativnega koncepta IEP in nov splošno uporaben, vendar konkreten pristop k razvoju gospodarstva temelječega na znanju.

Ostale outpute in rezultate projekta predstavljajo:

- število ustvarjenih visoko tehnološko zahtevnih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo;
- število novonastalih podjetnikov in ustanovljenih malih in srednjih podjetij;
- število visoko usposobljenih diplomirancev in magistrstov, ki bodo po zaključku izobraževanja brez večjih težav našli zaposlitev ali pa bodo ustanovili lastno podjetje;
- število realiziranih uporabnih razvojno raziskovalnih projektov in realizirana dodana vrednost na podlagi teh razvojno raziskovalnih projektov;
- število razvitih ostalih spremljajočih dejavnosti s področja turizma, trgovine in storitev in izgradnje infrastrukture s teh področij;
- višina lokalnega in območnega BDP in dosežena blaginja na podlagi gospodarskega in socialnega razvoja;
- višina investiranih domačih in tujih finančnih sredstev v občino Tržič in število domačih in tujih investitorjev v občini;
- dnevna frekvenca ljudi, študentov, profesorjev in poslovnih ljudi v občini Tržič;
- število priseljevanja ljudi v občino Tržič in struktura prebivalstva;
- višina ustvarjenega finančnega prometa, obračanja finančnih sredstev in porabe finančnih sredstev v občini Tržič;
- drugi outputi in rezultati.

17.DODANA VREDNOST PROJEKTA

Dodana vrednost projekta bo vidna v preoblikovanju dosedanjih klasičnih gospodarskih panog, nerazviti infrastrukturi, nerazvitih spremljajočih dejavnosti, delovnih mest z nizko izobrazbeno stopnjo in dejavnostim z nizko dodano vrednostjo v premožno, razvito občino z razvitim gospodarstvom, ki temelji na znanju, z najsodobnejšo gospodarsko, turistično in trgovsko infrastrukturo, razvito turistično, trgovsko, gostinsko, zabaviščno in rekreacijsko dejavnostjo in vzpostavljenimi visoko tehnološko zahtevnimi delovnimi mesti z visoko dodano vrednostjo.

17.1 OCENA PREDVIDENIH STRUKTURNIH KAZALNIKOV

Z realizacijo projekta se predvideva, da bo Tržič postal sinonim za razvoj multimedije, IKT in sodobnega poštnega prometa v Sloveniji. Razvojni potenciali za ta cilj so vidni zlasti v približni oceni obstoječega stanja in predvidenega izboljšanja strukturnih kazalnikov, ki so zagotovo najboljši pokazatelji dodane vrednosti projekta:¹⁶⁹

- v štirih letih po začetku obratovanja vseh institucij bo vzpostavljenih do 2.500 tehnološko zahtevnih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo in drugih nižje zahtevnih delovnih mest;
- v štirih letih po začetku obratovanja vseh institucij bo v Tržiču stalna prisotnost in dnevna frekvenca do 3.000 ljudi, brez lokalnega prebivalstva;
- izjemno visoka stopnja zaposlenosti lokalnega prebivalstva bodisi v okviru dejavnosti ali spremljajočih dejavnosti;
- razvoj podjetništva in nastanek do 50 novih malih in srednjih podjetij s področja dejavnosti ali spremljajočih dejavnosti;
- lokalni BDP bo v štirih letih po začetku opravljanja dejavnosti predvidoma višji od BDP osrednjeslovenske regije in višji od EU povprečja;
- predvideno je povečanje lokalnega prebivalstva za 10% v štirih letih z novimi naselitvami;
- predvideno je povečanje domačih in tujih investicij v občini do 300% v štirih letih;
- predvideno je povečanje posteljnih zmogljivosti in prenočišč v občini do 200% v štirih letih;
- predvideno je povečanje turističnih, gostinskih, zabaviščnih in rekreacijskih zmogljivosti do 200% v štirih letih;
- predvideno je povečanje pretoka finančnih sredstev v občini do 100% v štirih letih;
- predvideno je povišanje višine porabe finančnih sredstev lokalnega prebivalstva, zaposlenih in študentov za vsakodnevne potrebe in aktivnosti do 100% v štirih letih;
- razvoj glavne in spremljajočih perspektivnih gospodarskih dejavnosti prihodnosti v občini Tržič.

¹⁶⁹ Predvidene vrednosti strukturnih kazalnikov so uresničljive ob predpostavki, da se realizira celoten projekt vključno z tehnološko poslovno cono na območju BPT.

18. ZAKLJUČEK

Občina Tržič je izredno primerna lokacija za realizacijo celovitega projekta inovativnega koncepta iz več vidikov. Najbolj pomembna je pridobitev ustrezne in primerne infrastrukture s prenosom nekdanjih Pekovih nepremičnin v last občine Tržič in razvojni potenciali v smislu vzpostavitve tehnološko poslovne cone na območju tovarne BPT. Pomembna je tudi solidna cestna povezava, neposredna bližina Avstrije, bližina mednarodnega letališča Brnik in zaokroženo območje Tržiča z naravnimi lepotami.

Občina Tržič je primerna za realizacijo inovativnega projekta tudi z vidika spremljanja izboljšanja strukturnih kazalnikov in razvoja spremljajočih dejavnosti, saj trenutno praktično nima razvitega turizma (npr. prenočišč), medtem ko so ostale dejavnosti kot so trgovina in druge storitve slabše razvite.

V Tržiču se bo po začetku obratovanja fakultete, centrov in tehnološke cone stalno ali začasno nastanilo večje število ljudi z visokim dohodkovnim standardom, naraslo pa bo tudi število poslovnih in turističnih obiskov Tržiča. Ti ljudje bodo potrebovali dobro oskrbo v smislu nastanitvenih možnosti, turističnih, gostinskih, športnih in drugih dejavnosti za kvalitetno nastanitev in aktivno preživljanje prostega časa.

Investitorji bodo tako imeli interes vlaganja v izgradnjo stanovanj, hiš, hotelov, študentskih domov, turistično, športno in zabavno infrastrukturo itd.

Na podlagi tega se lahko pričakuje, da bodo za prihod v Tržič imela velik interes tudi druga podjetja, ki ne bodo locirana v tehnološkem centru ali tehnološko poslovni coni, niti se ne ukvarjajo z dejavnostjo multimedije, IKT in sodobnim poštnim prometom.

Glavni namen celovitega projekta je s pomočjo razvoja gospodarstva, temelječega na znanju, torej ustanovitve fakultete in vzpostavitve tehnološkega centra in tehnološko poslovne cone, spodbuditi razvoj vseh ostalih spremljajočih dejavnosti v Tržiču. Na podlagi realizacije predlaganega celovitega projekta ima občina Tržič vse možnosti, da se razvije v sodobno izobraževalno, poslovno, kulturno in turistično središče vseslovenskega in evropskega pomena, zato je potrebno projekt realizirati.

V Ljubljani, 21.02.2005.

Pripravil: mag. Uroš PIVK, direktor IEP